fondată în 1895
bpt
serie nouă

naghib mahfuz

es-sukkariyya

★★

naghib mahfuz

«Conștiința asumată de scriitorul de talent care este Naghib Mahfuz asigură operei sale o originalitate funciară în cadrul literaturii arabe și chiar în cadrul romanului universal.»

(ANDRÉ MIQUEL, Franța, 1963.)

«Naghib Mahfuz este martorul timpului său. *Trilogia* sa oferă dovada că romanul egiptean poate ocupa un loc glorios alături de romanul european.»

(GASTON WIET, Franța, 1966.)

«Naghib Mahfuz înfățișează societatea egipteană cu minuțiozitate și artă strălucită, oferindu-ne portretul unei epoci.»

(JOHN A. HAYWOOD, Marea Britanie, 1971.)

«Într-adevăr, el (Naghib Mahfuz) este indiscutabil cel mai ilustru romancier al lumii arabe. Încă din momentul cînd a apărut *Trilogia* s-a înțeles că este vorba de un romancier arab de prim rang.»

(ROGER ALLEN, S.U.A., 1982.)

ISBN 973-21-0022-2

ISBN 973-21-0020-6

Vol. I—II, lei 16

editura minerva

Toate drepturile rezervate Editurii Minerva (B.P.T.)

Ilustrația copertei de *Dumitru Verdeș*

naghib mahfuz

es-sukkariyya

ROMAN

★★

TRADUCERE ȘI NOTE DE
NICOLAE DOBRIȘAN

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1989
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

NAGHIB MAHFUZ: *ES-SUKKARIYYA*
Cairo, 1957

ISBN 973-21-0022-2
ISBN 973-21-0020-6

ES-SUKKARIYYA

(Continuare)

38

Casa s-a schimbat mult de cînd a plecat stăpînul de lîngă mine. Nu mai e casa în care am trăit împreună cu el mai bine de cincizeci de ani. Nu aud în jurul meu decît bocete. Khadiga nu se mai desparte de mine; ea e inima mea plină de tristețe și de amintiri, e inima tuturor inimilor, mi-e fiică, și soră, și de multe ori chiar mamă. De obicei, plîng pe furiș, cînd rămîn singură, căci e de datoria mea să-i îmbărbătez, să-i ajut să uite. Nu pot rămîne indiferentă văzîndu-i triști și mi-e teamă — Doamne, ferește! — că tristețea poate lăsa urme adînci în sufletele lor. Dar cînd rămîn singură, nu-mi mai găsesc alinare decît în plîns și mă tîngui pînă simt că mi-a secat izvorul lacrimilor. Dacă intră peste mine *umm* Hanafi și mă găsește plîngînd, încerc s-o alung și eu cum pot: „Lasă-mă-n pace, Allah să fie milostiv cu tine!" „Cum să te las în pace, stăpînă, cînd ești în halul ăsta? îmi răspunde ea. Eu te cunosc mai bine ca oricine... Știu cît de credincioasă ești, stăpînă!... Mai credincioasă decît toți... și numai de la tine trebuie să învățăm ce-i consolarea și supunerea față de voința lui Allah..." Fre-

moase vorbe, *umm* Hanafi, dar cum să le mai priceapă o inimă sfîșiată ca a mea? Nu-mi mai găsesc nici un rost pe lumea asta. De fiecare clipă se leagă amintirea stăpînului. El a fost tot rostul zilelor și vieții mele. Cum aș mai putea s-o mai suport cînd nu mai văd nici umbra lui? Eu sînt cea dintîi care propune schimbarea în rînduielile casei. Întîi, schimbarea dormitorului atît de scump amintirii. Ce pot să fac, de vreme ce provoacă numai regrete și tristeți! Cum intră cineva, i se opresc privirile asupra locului gol și izbucnește în plîns. Adevărat că stăpînul meu merită toate lacrimile ce curg pentru el, dar nu mai pot îndura să-i văd suferind. Mă tem pentru inimile lor plăpînde și încerc să-i consolez așa cum face *umm* Hanafi cu mine. Din pricina asta am scos și mobila veche din dormitor și m-am mutat în camera Aișei. Ca să-i risipesc teama din suflet, am mutat acolo și mobila din salon și mangalul pentru cafea, în jurul căruia ne stríngem ca să bocim. Am ajuns să nu ne mai intereseze nimic în afara drumurilor la cimitir. Supraveghez chiar eu prepararea pomenii. Am renunțat aproape la toate îndatoririle mele, lăsîndu-le în seama lui *umm* Hanafi. Nu mi-a rămas decît pregătirea pomenii. O pregătim împreună, în vreme ce bocim și ne aducem aminte de zilele frumoase. Ea este întotdeauna alături de mine cu sufletul și cu mintea. Ieri a venit vorba de nopțile Ramadanului și s-a pomenit aducîndu-și aminte cum petrecea stăpînul... Se trezea dis-de-dimineață și pleca după ce se ridica soarele bine pe cer. Nu se mai întorcea decît a doua zi, cînd începeau să mijească zorile. Mi-am amintit și eu cum alergam la balconul zăbrelit pentru a privi trăsura cu care se întorcea și ciuleam urechile la rîsul prietenilor lui, care s-au dus unul după altul la îndurarea lui Allah, așa cum s-au dus și zilele frumoase, și tinerețea, și sănătatea noastră. Doamne, ajută-le copiilor mei să aibă parte de viață lungă și de bucurii multe. Azi-dimineață am văzut pisica noastră adulmecînd podeaua sub pat, unde își alăptase puii pe care i-am luat și i-am dat vecinilor. Doamne, tabloul ăsta mi-a sfîșiat inima descumpănită și îndurerată. L-am rugat pe Allah din adîncul suflе-

tului, Aișa, să-ți dăruiască răbdare. Sărmană, fata mea! Nu-i ajungea suferința pricinuită de moartea fiicei, a celor doi băieți și a soțului ei... Acum trebuie să mai sufere și pentru pierderea tatălui. Și ce aprinse sînt lacrimile! Am gustat și eu amărăciunea despărțirii de copilul meu și inima mi-a sîngerat. Iar acum l-am pierdut pe stăpînul care însemnase totul pentru viața mea. Nu mi-a mai rămas nimic decît să pregătesc pomana sau s-o primesc pe cea din Es-Sukkariyya și din Qasr eș-Șawq. Asta-i tot ce mi-a mai rămas. Nu, fiule! Tu caută-ți un alt loc, nu sta în preajma noastră ca să nu te copleșească și pe tine tristețea. Nu înțeleg de ce ești atît de deprimat. Tristețea n-a fost creată pentru bărbați! Bărbatul nu este în stare să ducă în spate și poverile casei și tristețea în același timp. Mai bine du-te în dormitorul tău și consolează-te citind, așa cum făceai de obicei! Sau du-te la prietenii tăi și distrează-te, căci așa se-ntîmplă de cînd lumea și pămîntul — toți trebuie să se despartă de cei dragi... Dacă s-ar lăsa pradă tristeții, n-ar mai fi rămas pe fața pămîntului nici o ființă vie. Eu nu sînt îndurerată așa cum îți închipui tu. Credincioșii nu trebuie să fie triști!... Dacă o să vrea Allah, o să trăim și-o să uităm, căci fără voia lui nu găsim cale de întîlnire cu cei care s-au săvîrșit înaintea noastră... Așa îi spun fără-ncetare și fac tot ce pot ca el să creadă că m-am alinat. Dar nu mai pot să fiu la fel cînd mă întîlnesc cu Khadiga — inima vie a casei noastre! Cînd o văd jelindu-se mă pierd cu firea și nu-mi mai pot stăpîni lacrimile. Aișa mi-a povestit că l-a văzut pe tatăl ei în vis; se ținea cu o mînă de brațul Na'imei și cu cealaltă de brațul lui Muhammad și-l purta pe Osman pe umeri. I-a spus că ei și copiii sînt bine. Iar cînd l-a întrebat despre taina ferestrei din cer, s-a mulțumit s-o mustre cu privirea, fără să rostească vreun cuvînt. Pe urmă mi-a cerut să-i tălmăcesc visul. În ce încurcătură ai pus-o pe mama ta, Aișa!... I-am răspuns că cel drag, care s-a petrecut din lumea noastră, se gîndește la ea și-a vizitat-o în vis și i-a adus și pe copii ca să se bucure de vederea lor. Și nu se cuvine să fie tristă, ca să nu le tulbure seninătatea! Aș vrea să se poată întoarce timpul de

odinioară, Aișa, chiar și numai pentru un ceas!... Într-o zi i-am chemat pe Yasin și pe Kamal aproape de mine și i-am întrebat „Ce facem cu lucrurile astea atît de scumpe rămase de la tata?“ „Eu iau inelul care se potrivește perfect pe degetul meu, a hotărît Yasin. Kamal să ia ceasul, iar *misbaha*[1] s-o păstrezi dumneata, *nina*...“ Dar *gubbele* și caftanele?... Am rostit numele șeihului Mitwalli Abd es-Samad — singura amintire care ne-a mai rămas din vremurile dragi de demult... „Bătrînul nu mai e în toate mințile și după una și alta nici n-ai de unde să-l iei“ a bîiguit Yasin. „Nici nu și-a mai adus aminte de tata. A uitat de el. S-a îndepărtat de cortegiu nepăsător“ a adăugat și Kamal, încruntîndu-se. „Ce ciudat! Cînd s-a întîmplat asta? am întrebat eu nedumerită. Știți cît de mult ținea stăpînul la el. A întrebat ce-o mai fi făcînd pînă în ultimele zile ale vieții. Într-adevăr, n-a prea mai dat semne de viață în vremea din urmă și nu-l mai văzuse decît o dată sau de două ori după noaptea nunții Na'imei...“ Dar, doamne! unde-i Na'ima și unde-i toată povestea aceea?! În cele din urmă Yasin a propus ca hainele să fie date de pomană curierilor de la biroul lui și oamenilor de serviciu de la școala lui Kamal. Nimeni nu se va bucura mai mult pentru ele decît niște săraci ca ei, care se vor ruga lui Allah să fie îndurător cu stăpînul. Cît despre *misbaha*, n-o voi lăsa din mînă decît în clipa cînd mă vor lăsa zilele. Singurul lucru pe care-l mai fac cu plăcere este vizitarea mormintelor, în ciuda mîhnirii pe care mi-o stîrnesc. N-am părăsit obiceiul ăsta din ziua cînd s-a mutat acolo martirul nostru scump. Din clipa aceea, mormîntul a devenit pentru mine ca oricare din odăile casei noastre, cu toate că se află tocmai la marginea cartierului. Mormîntul ne reunește pe toți, întocmai cum ne reunea pe vremuri întîlnirea cafelei. Khadiga plînge și se tînguie pînă ce o răzbește oboseala. Pe urmă ni se poruncește să păstrăm tăcere

[1] Cuvînt cu originea în rădăcina *sabaha* „a slăvi (pe Allah)“, prin care este desemnat rozariul, întrucît după fiecare mărgea trecută printre degete ar trebui rostită formula de preamărire *Allahu akbar* „Allah este cel mai mare“.

și ascultăm smeriți psalmodierea unor versete din Coran. Bărbații se lasă prinși la vorbă, încercînd să uite de tristețe și-atunci mă bucur și eu. Ridwan, Abd el-Mun'im și Ahmad stau îndelung la taifas și din cînd în cînd se mai amestecă și Karima în vorbă. Ba cîteodată se simte ispitit și prinde grai și Kamal, îndulcind atmosfera mohorîtă. Abd el-Mun'im se interesează de unchiul său Fahmi care a căzut ca un martir și Yasin se apucă să-i povestească, reînviind amintirea zilelor de demult. Atunci simt cum mi se strînge inima și nu știu cum să fac să-mi ascund lacrimile. De multe ori l-am întrebat pe Kamal de ce este abătut. „Chipul lui nu-mi părăsește gîndurile nici o clipă. Îl văd întruna zbătîndu-se în ghearele morții. Măcar să fi avut parte de-un sfîrșit mai ușor“ îmi răspunde băiatul meu și mai întunecat. „Trebuie să te străduiești să uiți lucrurile astea“ încerc eu să-l povățuiesc. „Cum să le uit?“ mă întreabă. „Prin credință“ îi răspund. Odată l-am surprins lăsîndu-se furat pe aripa unui zîmbet trist și m-am pomenit cu el destăinuindu-se: „Mai de mult mă temeam nespus de el, dar în ultima vreme mi s-a părut un alt om, un prieten apropiat... fermecător... delicat... neînchipuit de bun... N-am mai cunoscut un alt bărbat care să-i semene...“ Pe Yasin, în schimb, îl podidea plînsul de fiecare dată cînd îl năpădeau amintirile... Kamal este tot timpul înnegurat și tăcut, pe cînd Yasin — cu toate că e un mal de om — pornește să bocească întocmai ca un copil. „A fost singurul om pe care l-am iubit cu adevărat în viața mea. Strașnic bărbat!“ mi-a spus odată printre lacrimi. Într-adevăr, pentru el a fost și tată și mamă. N-a găsit dragoste și înțelegere decît la el. Chiar și în momentele cînd l-a necăjit mai tare, s-a arătat nespus de îngăduitor cu el. Nu pot să uit ziua în care m-a iertat pe mine și mi-a îngăduit să mă întorc din nou în casa lui. Atunci s-au adeverit vorbele mamei, Allah s-o ierte! Mă îndemnase tot timpul la răbdare, zicîndu-mi că stăpînul nu e în stare să se despartă de mama copiilor lui. Așa cum ne reunea dragostea pentru el pe vremuri, astăzi ne reunește amintirea lui. Casa noastră primește și alți musafiri, dar eu nu mă simt cu inima împăcată

decît atunci cînd îi văd în jurul meu pe Khadiga și pe Yasin împreună cu vlăstarele lor. Chiar și pe chipul Zenobei se poate citi durerea sinceră! Într-o bună zi, m-am pomenit cu drăgălașa de Karima îmbrățișîndu-mă și invitîndu-mă să mă mut cu ei în casă. „Vino la noi, bunico!... E sărbătoarea *mawlid*[1]-ului lui Husein și la noi sub fereastră o să vezi toată ziua cercuri de *zikr*[2]. Știu că-ți place să privești la ele..." „Fetița mea, bunica ta nu știe să doarmă decît în casa ei" i-am răspuns eu, sărutînd-o cu duioșie. Se vede că ea nu cunoaște rînduiala veche din casa bunicului. Cîte amintiri minunate mi-au rămas din vremurile acelea! Pentru mine lumea se sfîrșea pe atunci la grilajul balconului. Acolo îl așteptam pe stăpînul meu tîrziu după miezul nopții sau înainte de faptul zilei. Era atît de vînjos că se cutremura pămîntul cînd cobora din trăsură. Iar cînd intra pe ușă, se umplea întreaga odaie. Obrajii-i strigau de sănătate și ochii-i străluceau de dragoste de viață. Astăzi nu se mai întoarce și n-o să-l mai văd niciodată întorcîndu-se. Înainte de a se prăpădi, se ofilise, retrăgîndu-se în odaia lui pe care n-o mai părăsea. Se uscase așa de tare că putea fi ridicat cu o singură mînă. Mihnirea din sufletul meu nu se va mai stinge în veac de veac. „Nepoții ăștia n-au plîns deloc după bunicul lor! Ei nu știu ce-i tristețea!" se zburlise Aișa într-o zi cu înverșunare. „Ba au plîns și ei, dar ce să-i faci? sînt niște copii și Allah are grijă de cei mici ca să nu-i doboare tristețea.. „încercasem

[1] La început, musulmanii nu au sărbătorit decît *mawlid*-ul „ziua de naștere" a profetului Muhammad. Cu trecerea timpului, au început să fie celebrate și zilele de naștere ale altor sfinți și matiri ai islamului (îndeosebi a lui Al-Husayn). În Egipt, aceste sărbători au devenit parte componentă a religiei populare. Ritualul *dhikr*-ului este unul din elementele de bază ale *mawlid*-ului și ale altor sărbători religioase și populare.

[2] Practică rituală răspîndită mai ales în Egipt. Participanții — îndeosebi membri ai diverselor confrerii mistice — se adună în cercuri și rostesc (*dhikr*, *zikr*, „rostire") unele formule religioase sau poeme mistice însoțite de mișcări ritmice și de o tehnică particulară de respirație care conduc în unele cazuri la starea de transă.

eu să-i apăr. „Uită-te la Abd el-Mun'im a insistat ea, îndîrjindu-se. Este așa de spornic la vorbă că nu mai lasă rînd nimănui! Nu i-a păsat prea mult nici de fata mea. A uitat de ea una-două, ca și cînd nici n-ar fi existat. „Ba a suferit cumplit, încercasem eu să protestez, și-a plîns îndelung, dar tristețea bărbaților e altfel decît tristețea femeilor și pe urmă nu uita că nici o altă inimă nu e ca inima de mamă!... Cine nu uită, Aișa? Așa se întîmplă de cînd lumea! Pînă și nouă ne place să mai tragem uneori cu urechea la discuția lor. Ba mai și zîmbim cîteodată. Și într-o bună zi o să ne trezim că ni s-au uscat lacrimile... Fahmi unde este? Nu vezi că aproape am și uitat de el?" „De ce nu mai mergi la El-Husein, stăpînă?" mă întrebase într-o bună zi *umm* Hanafi „Nu mai vreau să mai văd nici un lucru la care am ținut, i-am răspuns eu. N-o să mă mai duc să-l vizitez pe Domnul meu decît în clipa cînd mi se va vindeca rana..." „Și crezi că o să ți se vindece rana, dacă nu mergi să-l vizitezi?" Așa-mi poartă *umm* Hanafi de grijă! Acum e gospodină în casa noastră. Dacă n-ar fi ea, nu știu ce-am face și cum ne-am descurca. Doamne, Tu ești Dumnezeul tuturora, Tu ne ești judecător și nimeni nu poate fugi de judecata ta și la tine vin și mă închin! Aș fi vrut să-l fi ținut pe stăpînul meu în putere pînă la capătul zilelor. Nimic nu m-a îndurerat mai mult ca șederea lui forțată în casă. Tocmai el care iubea atît de mult viața și pentru care lumea părea neîncăpătoare!... Nu mai era în stare să-și facă nici rugăciunea... Probabil că inima lui slăbită nu s-a simțit niciodată mai îndurerată ca în clipele în care s-a văzut purtat pe brațe ca un copil... Iată de ce nu mai contenesc lacrimile mele și de ce nu mă mai părăsește mîhnirea.

— O să-mi iau inima în dinți și-o să cer mîna verișoarei mele Karima, declară Abd el-Mun'im pe neașteptate, fără nici o legătură cu subiectul conversației.

Ibrahim Șawkat ridică ochii spre fiul său, măsurîndu-l cu atenție și uimire în același timp. Ahmad, dimpotrivă, lăsă capul în jos, surîzînd ironic, ca și cînd s-ar fi așteptat de mult să audă o asemenea declarație de la fratele său. Khadiga scăpă

din mînă șalul pe care-l tricota și-l fixă cu ochii măriți, ca și cînd nu i-ar fi venit să creadă urechilor.

— Ce-a zis? întrebă încurcată și întorcîndu-se către soțul ei.

— Am zis că o să-mi iau inima în dinți și-o să cer mîna verișoarei mele Karima, repetă Abd el-Mun'im cu voce apăsată. Nu ne mai înțelegem?

— Dar nu mai există bună-cuviință pe lumea asta? îl mustră Khadiga, întinzînd miinile acuzator spre el. Crezi că e momentul potrivit să vorbești acum despre însurătoare? Indiferent cine-i fata la care te gîndești!

— Eu cred că nu e niciodată nepotrivit să ceri mîna unei fete, îndrăzni Abd el-Mun'im, zîmbind, fără să simtă nici cea mai mică mustrare.

— Și bunicu-tău? întrebă Khadiga indignată. (Apoi, uitîndu-se speriată, cerînd ajutor din priviri cînd la Ahmad, cînd la Ibrahim:) Ați mai auzit așa ceva pîn-acum?

— Mă logodesc și-atît! se repezi Abd el-Mun'im ofensat. Nu e vorba nici de căsătorie, nici de nuntă.. Au trecut exact patru luni de cînd s-a stins bunicul...

— Dar Karima este încă o copilă, îl întrerupse Ibrahim Șawkat, aprinzîndu-și o țigară. Înfățișarea o arată într-adevăr mai mare decît vîrsta ei, dar...

— Are cincisprezece ani, preciză Abd el-Mun'im. Și contractul de căsătorie n-o să fie scris mai devreme de-un an.

— Și de unde știi așa de bine amănuntele astea? Ți-a arătat Zenoba *hanem* certificatul de naștere? îl întrebă Khadiga cu ironie și obidă în glas.

Ibrahim și Ahmad izbucniră în rîs, dar Abd el-Mun'im nu se pierdu cu firea și insistă mai departe:

— N-o să se întîmple nimic mai devreme de-un an. Și-atunci, va fi trecut un an și jumătate de la moartea bunicului, iar Karima va fi ajuns la vîrsta căsătoriei.

— Dacă tot trebuie să aștepți atît, de ce să ne legăm la cap de-acum?

— Nu văd nici o nenorocire dacă anunțăm logodna de pe-acum.

— Ți-e teamă că se acrește logodna, dac-o s-o mai amîni încă un an? îl luă Khadiga peste picior.

— Te rog!... Te rog, mamă, să încetezi cu glumele!...

— Ar fi mai mare rușinea, dacă s-ar întîmpla una ca asta, se zborși Khadiga, uitînd de glumă.

— Dacă te gîndești la bunica, o să stau eu de vorbă cu ea, zise Abd el-Mun'im cît putu mai calm. Cred că ea va fi mai înțelegătoare ca tine. Doar ea e bunica mea și-a Karimei în același timp...

— Ba să ne fie cu iertare! Ea nu e nici un fel de bunică pentru Karima! Habar n-ai ce spui, se burzului Khadiga.

Abd el-Mun'im se încruntă neputincios și renunță să i se mai împotrivească.

— Chestiunea este doar de moment, interveni tatăl împăciuitor ca totdeauna. Cred că s-ar cuveni să mai așteptăm un pic.

— Adică vrei să zici că tu n-ai nici o altă obiecție în afară de moment? țipă Khadiga și mai furioasă, vărsîndu-și focul pe soțul ei.

— Da'ce, ar mai putea exista și alte obiecții? întrebă Abd el-Mun'im, făcînd pe naivul.

Khadiga se apucă din nou de croșetat și nu-i mai răspunse.

— Karima e fiica fratelui tău Yasin, nu-i așa? se încăpățînă Abd el-Mun'im să continue o discuție nedorită de nimeni.

— E fiica fratelui meu, într-adevăr, dar s-ar cădea să-ți amintești și cine-i mamă-sa! izbucni Khadiga cu îngîmfare, lăsînd iarăși șalul deoparte.

Se uitară unul la altul pieziș.

— Mama ei este soția fratelui tău! izbucni Abd el-Mun'im furios.

— Știu foarte bine lucrul ăsta și nu pot decît să-l regret! zise Khadiga cu glasul sugrumat de efort și de indignare.

— Trecutul la care te gîndești tu a fost de mult uitat... Cine-și mai aduce aminte de el? Acum e o doamnă respectabilă ca și tine!

— Nu-i ca mine și n-o să fie ca mine în vecii vecilor! i-o tăie scurt.

— Nu pricep ce-ai să-i reproșezi! O știu de cînd eram copil ca fiind o doamnă onorabilă, în adevăratul sens al cuvîntului. Omul, dacă s-a pocăit și a luat-o pe calea cea dreaptă, nu-i mai reproșează nimeni ce-a făcut înainte și nu-i mai pomenește de-asta decît...

Părăsit de curaj, își înghiți ultimele vorbe.

— Așa?! izbucni Khadiga din nou. Bine-ți stă s-o jignești pe mamă-ta și să iei apărarea acestei femei care ți-a sucit mintea. Abia acum îmi dau seama ce se ascundea în dosul invitațiilor repetate la zafaieturile din Qasr eș-Șawq. Acum cînd ai căzut în laț...

Abd el-Mun'im privea derutat și minios cînd la tată-său, cînd la Ahmad, ca și cînd ar fi vrut să-i cheme în ajutor.

— E frumos să vorbim așa despre rudele noastre? Voi ce părere aveți? îi întrebă direct, văzînd că n-au de gînd să se amestece în discuție.

— Nu-i nevoie de-atîta vorbărie, își dădu Ibrahim părerea, căscînd. Mai devreme sau mai tîrziu, Abd el-Mun'im tot trebuie să se însoare. Știi foarte bine că și tu dorești lucrul ăsta. Iar Karima e fata noastră... e drăguță... n-are nici un cusur. Nu cred că e cazul să căutăm gîlceavă cu tot dinadinsul

— Tu, mamă, ești prima care vrea să-l știe pe unchiul... Yasin cu inima împăcată, adăugă și Ahmad.

— Toți sînteți împotriva mea și vă uniți ca de obicei! izbucni Khadiga și mai îndîrjită. Și nu aveți nici un alt temei în afara faptului că Yasin mi-e frate. Într-adevăr, Yasin mi-e frate, dar greșeala lui cea mai mare a fost că n-a știut cum să se căpătuiască în viață... Și cred că de la el a moștenit nepotul lui firea asta ciudată...

— Dar, după cîte știu eu, mata ești foarte bună prietenă cu soția unchiului meu, remarcă Abd el-Mun'im, ridicînd sprîncenele întrebător. Dacă vă vede cineva cum stați de taină, își închipuie că sînteți surori.

— N-am abilitatea lui Allenby[1]... Dar să știi că dacă nu mi-ar fi păsat de Yasin și-ar fi fost numai după mine, femeia asta nu mi-ar fi călcat pragul casei. Și uite care-a fost rezultatul îngăduinței mele. Ți-a furat mintea cu invitațiile ei la petreceri și cu prefăcătoria ei. Asta-i răsplata!

— Ce mai atîta vorbărie! Te logodești cu ea, după voia inimii! îl îndemnă Ahmad, obosit și plictisit în același timp de firea complicată a mamei lui. Mama are gura mare și un suflet foarte bun...

— Bravo, băiete! exclamă Khadiga, rîzînd nervos. Ai căpătat și tu glas! Cînd e vorba de religie și de politică nu vă înțelegeți niciodată, dar împotriva mea v-ați unit numai-decît.

— Mamă, eu știu foarte bine cît de mult ții la unchiul Yasin și sînt convins că și tu o socotești pe fiica lui cea mai potrivită mireasă, continuă Ahmad vesel. Eu știu însă și care-i nenorocirea. Tu ai prefera o mireasă străină, ca să-ți poți exercita în voie atributele de soacră, adică s-o poți urgisi cum vrei... Ei bine, fii liniștită că-ți voi împlini eu dorința asta! O să-ți aduc eu o mireasă străină de casa și de familia noastră, ca să-ți stingi focul.

— N-o să mă mir dacă o să mă pomenesc că-mi vii mîine-poimîine cu o dansatoare!... Ce v-a apucat de rîdeți? Dacă fratele tău, care-i un șeih musulman, vrea să se însoare cu fata unei cîntărețe, la ce să mă pot aștepta de la un păgîn ca tine?

— Dar chiar c-avem nevoie și de-o dansatoare!

---

[1] *Edmund Henry Hynman Allenby* (1861—1935), feldmareșal britanic. În martie 1919, a fost numit înalt comisar extraordinar al Marii Britanii în Egipt, într-o perioadă de profunde frămîntări politice. Încercînd să potolească tulburările din această țară, el a solicitat autorităților de la Londra începerea de negocieri în legătură cu viitorul Egiptului, în urma destrămării Imperiului Otoman după primul război mondial, tratative care însă n-au ajuns la rezultate concrete.

— Aah! Dar Aișa — doamne! — ce-o să zică ea de toată povestea asta? se întrebă Khadiga, ca și cînd și-ar fi adus aminte pe neașteptate de un lucru foarte însemnat și neplăcut.

— Ce să zică, mamă? Doar au trecut patru ani de cînd s-a prăpădit soția mea. N-o vrea să rămîn văduv toată viața! protestă Abd el-Mun'im.

— Să nu facem din țînțar armăsar, se amestecă Ibrahim Șawkat sîcîit și deranjat din liniștea lui confortabilă. Lucrurile sînt cu mult mai simple, după părerea mea: Karima e fata lui Yasin, iar Yasin așa cum e fratele Khadigăi e și fratele Aișei... Și asta mi se pare de-ajuns! Of! Toate sînt pentru voi motive de ceartă, pînă și nunțile!

Ahmad o urmări cu coada ochiului pe mamă-sa cum se ridică și părăsește salonul, vrînd să pară supărată și furioasă. Așa e toată clasa burgheză! își zise în sinea lui. Numai complexe și socoteli! Ar avea nevoie de-un psihanalist priceput și s-ar lecui de toate metehnele... Dacă aș fi avut noroc, m-aș fi putut însura înaintea fratelui meu, dar „burgheza inimii mele" a pus condiția unui salariu de cel puțin cincizeci de lire... În felul acesta inimile ajung să fie rănite din pricini care nu țin cu nimic de ele. Oare ce-ar zice Sawsan Hammad dac-ar afla de eșecul meu?

40

Atmosfera rece și jilavă din Khan el-Khalili nu e deloc plăcută iarna și totuși Riyad Qildis le propusese să meargă în seara aceea la noul local, care se ridicase pe locul vestitei cafenele a lui Ahmad Abdo și luase numele cartierului din jurul ei.

— M-a învățat Kamal, explicase el, să alerg după locurile cele mai ciudate...

Era o cafenea nu prea mare. Fațada ei da spre cartierul Al-Husayn. Se întindea ca un fel de pasaj, cu mesele rînduite pe cele două laturi, și se termina cu o terasă din lemn ce da spre Khan el-Khalili Nou. Cei trei prieteni se așezară la o masă din aripa dreaptă a terasei și porniră să soarbă din ceai și să tragă unul după altul din narghilea.

— Mi-am luat concediu ca să mă pregătesc de plecare, anunță solemn Ismail Latif.

— Și vei lipsi dintre noi vreme de trei ani? întrebă Kamal cu părere de rău.

— Cred că da! Trebuie să risc! E vorba de un salariu foarte bun, pe care nu visez să-l primesc vreodată aici. Pe urmă, Irakul este tot o țară arabă și nu se deosebește prea mult de Egipt...

Va lăsa și el un gol în urmă. Nu era chiar un prieten de suflet, dar era unul din camarazii simpatici din generația lui.

— N-au nevoie și de traducători în Irak? se interesă Riyad Qildis rîzînd.

— Chiar ai pleca, dacă ți s-ar oferi o astfel de ocazie? îl întrebă Kamal.

— Dacă s-ar fi întîmplat mai devreme, n-aș fi șovăit, dar acum nu știu...

— Nu văd care-i deosebirea între trecut și prezent!

— Pentru tine nu-i nici o deosebire, într-adevăr, răspunse Riad Qildis, dar pentru mine lucrurile stau cu totul altfel... Se pare că în curînd voi părăsi tagma burlacilor.

Vestea căzu ca un trăznet și Kamal simți cum îl inundă o neliniște ciudată, fără să-i înțeleagă pricina.

— Vorbești serios? întrebă el contrariat. Dar nu te-am mai auzit niciodată pomenind despre așa ceva.

— Așa-i! Totul s-a petrecut ca prin minune. Cînd ne-am văzut noi ultima oară, nici nu-mi trecea prin cap lucrul ăsta...

Ismail Latif se porni pe rîs de parcă ar fi repurtat o mare victorie.

— Cum adică? mai întrebă Kamal, străduindu-se să zîmbească.

— Așa cum îți spun și cum se întîmplă de obicei! Într-una din zilele trecute a venit o fată, o învățătoare în vizită la fratele ei, care lucrează în direcția noastră, și mi-a căzut cu tronc. Am cercetat terenul și-am aflat că n-ar zice „ba".

— Numai pe amicul nostru nu-l vrăjește nimeni pe lume, remarcă Ismail, făcînd semn spre Kamal și întinzînd mîna după furtunul narghilelei.

Ismail nu pierde nici un prilej fără să-l tachineze, cu toate că toți pritenii căsătoriți consideră familia o închisoare. Dacă se va însura, probabil că n-o să-l mai vadă nici pe Riyad decît rareori. Vor rămîne prieteni doar cu numele. E un tip liniștit și plăcut, și tocmai de aceea îi vine greu să renunțe la compania lui. Cum vor trece zilele fără el? Dacă se va transforma și el așa cum s-a întîmplat cu Ismail, trebuie să-și ia adio de la toate plăcerile vieții.

— Și cînd ai de gînd să te însori?

— Cel mai probabil, iarna viitoare...

Parcă i-ar fi fost sortit să-și piardă prietenii cei mai buni, unul după altul!

— Atunci vei fi un alt Riyad, cu totul alt om, nu-i așa?

— Dar de ce? Cred că greșești foarte tare gîndind așa...

— Greșesc? repetă Kamal într-o doară, neștiind cum să-și ascundă neliniștea.

Sufletul lui Riyad caută astăzi întruna și nu-l satisface nimic, iar buzunarele sale se mulțumesc și cu puțin. Un bărbat însurat nu va putea niciodată să-și îndestuleze buzunarul și nici nu va mai găsi vreo ocazie să guste plăcerile vieții...

— Ciudată părere ai tu despre căsătorie! Dar să știi că eu nu ți-o împărtășesc!

— Uită-te la Ismail, care e constrîns de nevoi să plece în Irak. Sigur că nu-i nimic de rîs în asta... Mi se pare foarte firesc, ba e chiar un act de bravură. În același timp, nu e deloc plăcut să nu poți să faci ce-ți place. Grijile vieții te vor copleși pînă peste cap. N-o să te mai gîndești decît la modul în

care îți cîștigi existența și-o să-ți calculezi tot timpul de care dispui în piaștri și millime...[1] Și toată poezia s-a dus pe apa sîmbetei...

— Închipuiri izvorîte din teamă! concluzionă Riyad, ridicînd din umeri cu nepăsare.

— Dragul meu, tu habar n-ai ce-nseamnă un cămin și să fii tată, se amestecă Ismail Latif. Tu n-ai cunoscut pînă astăzi ce este viața cu adevărat.

S-ar putea să aibă dreptate. Cine știe? Și dacă e adevărat, înseamnă că viața lui e o tragedie lipsită de sens. Dar atunci, ce-i fericirea? Și ce-ar dori el de fapt? Lucrul cel mai trist este însă amenințarea cumplită de a rămîne din nou singur, așa cum s-a întîmplat după dispariția lui Husein Șaddad din viața lui. Dacă ar fi cu putință, ar vrea să-și găsească și el o soție, dar să aibă chipul Atiyyei și spiritul lui Riyad. Asta ar vrea de fapt! Chipul Attiyei și spiritul lui Riyad într-o singură ființă cu care să-și împartă zilele! Ar scăpa atunci de singurătate pentru totdeuna.

— Hai să lăsăm discuția asta plictisitoare și fără rost, interveni Riyad agasat. Eu am rezolvat problema și-acum este rîndul tău... Au loc evenimente politice mult mai importante care ar trebui să ne intereseze.

Kamal era întru totul de acord, dar nu-și putea reveni din starea de perplexitate și primi ideea prietenului său cu o nepăsare evidentă, fără să spună o vorbă.

— En-Nahhas a vrut să se răzbune pentru demiterea din decembrie 1937, intră Ismail direct în miezul problemei. A luat palatul Abidin[2] cu asalt, sprijinit de tancurile britanice!

[1] Subunități monetare: piastrul este egal cu a suta parte, iar millima cu a mia parte din lira egipteană.

[2] La 23 iunie 1940, cabinetul condus de Ali Mahir a demisionat, ca urmare a împotrivirii față de ideea intrării Egiptului în război împotriva Italiei. Mustafa en-Nahhas a refuzat să alcătuiască un guvern național și la 28 iunie 1940 formarea cabinetului a fost încredințată unei personalități politice independente — Hasan Sabri. Guvernul alcătuit de el a inclus reprezentanți ai Partidului Liberalilor Constituționaliști, Partidului Saadist, Partidului Național, alături de un număr de personalități

Riyad șovăi puțin, vrînd să afle și părerea lui Kamal, dar cum acesta nu se simțea în stare să vorbească, renunță și întrebă, încruntîndu-se:

— Răzbunare? Lucrurile nu stau cîtuși de puțin așa cum le vezi tu!

— Dar care-i atunci adevărul?

Riyad îl privi insistent pe Kamal ca și cînd l-ar fi îndemnat să vorbească. Cum acesta continuă să tacă, se văzu obligat să răspundă tot el:

— En-Nahhas nu-i omul care să încerce să revină la putere uneltind împreună cu englezii. Ahmad Mahir e nebun! El a trădat poporul și s-a coalizat cu regele! Apoi, a încercat să-și ascundă poziția precară prin declarația stupidă făcută în fața ziariștilor...

Din nou privi întrebător spre Kamal, curios să-i afle părerea. Conversația reuși în cele din urmă să-i captiveze interesul, dar fără să-și dea seama care-i motivul, simți o dorință neașteptată și copilăroasă de a-l contrazice pe Riyad.

— Este în afara oricărei îndoieli că En-Nahhas a salvat situația. Nu am nici un dubiu că este un patriot adevărat. Nu se poate schimba la vîrsta asta într-un trădător de dragul

independente. Au avut loc discuții în legătură cu intrarea Egiptului în război. Nemulțumiți de refuzul lui Hasan Sabri, saadiștii s-au retras din guvern și primul ministru a completat locurile vacante cu personalități independente, astfel încît trei pătrimi din membrii cabinetului nu erau încadrați în nici un partid politic. În urma decesului lui Hasan Sabri, survenit la 15 noiembrie 1940, președinția guvernului este încredințată lui Husein Sirri, personalitate independentă și mai obscură decît predecesorul său, dar numirea sa a fost agreată atît de englezi cît și de palat. La sfîrșitul anului 1941 saadiștii acceptă să facă parte din acest guvern. În condițiile războiului, situația economică a țării se înrăutățește în mod sensibil. Au loc demonstrații de stradă. La 2 februarie 1942, Husein Sirri nu mai poate face situației și-și prezintă demisia. La 4 februarie, englezii asediază palatul Abidin cu tancurile și cer regelui Faruq să-l numească pe Mustafa en-Nahhas prim-ministru și să-i satisfacă toate cererile. Actul respectiv a fost apreciat ca o încălcare a prevederilor Tratatului din 1936 și ca un amestec brutal în treburile interne ale țării. În martie 1942 au fost organizate alegeri legislative cîștigate de Wafd cu o mare majoritate.

de a redobîndi o funcție pe care a avut-o cu cinci-șase ani în urmă... Dar mă întreb dacă atitudinea lui a fost cea mai potrivită.

— Tu te îndoiești de toate! Și care-ar fi fost aici, mă rog, soluția potrivită, după tine?

— Nu trebuia să accepte cabinetul și să cedeze în fața ultimatumului britanic, nici în ruptul capului!...

— Nici chiar dacă regele ar fi fost detronat și conducerea țării ar fi trecut în mîinile unui guvernator militar britanic?

— Nici măcar atunci!

— Noi ne înnădim la vorbă și ne amuzăm în fața narghilelei, iar omului politic îi revine o mare răspundere! protestă Riyad răspicat și oftă adînc. Nu-i vremea de șagă! Cum ar fi putut En-Nahhas să accepte ca regele să fie detronat și țara să fie cîrmuită de un militar britanic, în condițiile și așa prea delicate ale războiului? Și dacă vor ieși victorioși aliații — și trebuie să avem în vedere și eventualitatea asta — ar însemna să ne numărăm în rîndurile celor învinși. Politica nu-i idealism poetic, ci un realism chibzuit.

— Eu stărui să am încredere în En-Nahhas. Poate că a greșit, dar nu i-o pot lua în nume de rău și nu pot spune că ar fi complotat sau că ar fi trădat...

— Vinovați sînt cei care nu iau lucrurile în serios și vin în întîmpinarea fasciștilor, sărind în spinarea englezilor. Își închipuie că fasciștii ne-ar respecta independența? Nici vorbă! Nu există un tratat între noi și englezi? Demnitatea impune să ne respectăm cuvîntul dat. Nu sîntem democrați? Nu ne interesează ca democrația să înfrîngă fascismul, care ne situează pe ultimul loc în ierarhia națiunilor și raselor, care nu urmărește decît să stîrnească vrajba între națiuni, rase și confesiuni?

— Sînt de acord cu tot ce-ai spus, dar cedarea în fața ultimatumului britanic face ca independența noastră să apară o simplă iluzie...

— Știți foarte bine că omul a protestat împotriva ultimatumului și că englezii au ținut seama de părerea lui.

— Acela a fost protest? întrebă Ismail, rîzînd sarcastic. Dar schimbă tonul numaidecît, urmînd foarte serios:

— De fapt eu sînt de acord cu ceea ce a făcut el. Dacă aş fi fost în locul lui, aş fi procedat absolut la fel. A fost înlăturat, cu toate că avea majoritatea de partea lui, a fost umilit, dar a ştiut să se răzbune ca un bărbat adevărat. Independenţa nu-i decît o vorbă goală! Ăsta-i adevărul! De ce am fi acceptat să fie detronat regele? Ca să ne cîrmuiască un guvernator militar britanic?!

Riyad se posomorî şi mai tare. Kamal, în schimb, zîmbi şi comentă ca pentru sine:

— Au greşit alţii şi trebuie să tragă ponoasele En-Nahas. Nu încape discuţie că el a salvat situaţia. A salvat şi tronul şi ţara. Dar abia la sfîrşit o să ne dăm seama cum era mai bine. Dacă, la sfîrşitul războiului, englezii îi vor recunoaşte meritul, atunci n-o să-şi mai aducă nimeni aminte de 4 februarie.

— Dacă îi vor recunoaşte meritul! sublinie Ismail ironic, bătînd din palme impacientat să i se aducă tăciuni pentru narghilea. Eu îţi spun de pe-acum că englezii se vor debarasa de el cu prima ocazie, fără s-aştepte nici măcar terminarea războiului!

— Este un bărbat care şi-a asumat cu mult curaj o mare răspundere în nişte condiţii deosebit de vitrege, conchise Riyad cu convingere.

— La fel cum te-ai angajat şi tu să suporţi cea mai mare răspundere din viaţa ta! adăugă Kamal, privindu-l pe Riyad cu nostalgie.

Rise şi Riyad. Apoi se ridică, îşi ceru scuze şi se îndepărtă cu ochii în podea.

— Săptămîna trecută, mama a avut nişte musafiri de care îţi aduci aminte fără doar şi poate, şopti Ismail cu totul pe neaşteptate, aplecîndu-se la urechea lui Kamal.

— Cine? întrebă Kamal, privindu-l în ochi curios.

— Aida! răspunse celălalt scurt şi zîmbi cu înţeles.

Numele îi sună în urechi foarte ciudat şi efectul lui brusc anulă toate emoţiile pe care s-ar fi aşteptat să le stîrnească. Pentru moment avu impresia c-ar fi venit de undeva din adîncurile sufletului său şi nu de pe limba lui Ismail. S-ar fi putut aştepta la orice, numai la asta nu. Trecură cîteva clipe fără să-şi poată alunga năuceala. Cine este Aida? Care Aida? Ce ciudat e timpul! Cît de milostiv şi cît de neîndurător! Cîţi ani au trecut de cînd n-a mai auzit acest nume pronunţat de un străin? Trebuie să fi fost prin 1926 sau 1927... Deci şaisprezece ani! Vîrsta unui adolescent în pragul tinereţii, care s-a îndrăgostit şi a cunoscut deopotrivă şi fericirea şi decepţia! A îmbătrînit, într-adevăr! Aida?! Cum reacţionează inima lui la amintirea asta? Nicicum! Un interes vag amestecat cu o emoţie ciudată şi nedefinită, ca şi cum o mînă nevăzută i-ar atinge urma cicatrizată a unei răni vechi, de mult închisă, făcîndu-l brusc să-şi amintească toate clipele primejdioase prin care trecuse cu mulţi ani în urmă.

— Aida? şopti năuc.

— Da! Aida Şaddad! Nu pot să cred că nu ţi-o aminteşti! Sora lui Husein Şaddad!...

Privirea insistentă şi circumspectă a lui Ismail îl stingherea cumplit şi întrebă la întîmplare, încercînd să fugă de ea:

— Husein? Ce veşti mai ai despre Husein? Ce mai face?

— Cine ştie?

Îşi dădu seama că e o prostie să încerce să fugă. Dar ce-ar putea să facă, de vreme ce simte că-i ard obrajii, în ciuda frigului de februarie?! Se trezi fără să vrea, gîndind la o apropiere deloc poetică între iubire şi mîncare. Jinduim la ea cu tot focul cînd o vedem pe masă. Apoi dorinţa se atenuează şi dispare. După ce-a fost bine asimilată, nu mai rămîne nimic din ea. Celulele se tot înnoiesc cu trecerea timpului, ducînd cu ele ultima amintire. Trecerea timpului... ea modifică şi anulează totul... Se poate întîmpla ca în adîncul sufletului omenesc să rămînă un ecou la limita dintre uitare şi amintire. Un glas de demult, o adiere de parfum, o umbră pot readuce

totul în zona conştientului, transformînd acel ecou într-o melodie cunoscută. Dacă n-ar fi aşa, atunci cum să-şi explice tulburarea care l-a cuprins? Nostalgia lui a făcut din ființa îndrăgită un simbol al iubirii, de a cărui absență îndelungată se teme uneori. Numai un simbol! Nişte ruine părăsite ce amintesc de o istorie măreață!

— Am stat de vorbă cu ea pe îndelete, reluă Ismail destăinuirea. Eu, mama şi soția mea. Ne-a povestit cum au fugit, împreună cu ceilalți diplomați, cînd a început grozăvia invaziei germane şi cum au ajuns în Spania. De curînd au fost transferați în Iran. Ne-am amintit şi zilele de odinioară şi ne-am amuzat copios.

Oricum ar sta lucrurile în privința unei iubiri de mult trecute, nu poate scăpa de nostalgia care continuă să răscolească melodii nespus de triste.

— Şi cum mai arată? se trezi întrebînd cu voce tare.

— Cred că are acum vreo patruzeci de ani... Ba nu! Eu sînt mai mare decît ea cu doi ani. Aida trebuie să aibă deci cam treizeci şi şapte. E un pic mai plinuță decît o ştii, dar la fel de grațioasă. Fața i-a rămas aproape neschimbată, doar ceva mai sobră. Are un băiat de paisprezece ani şi o fată de zece.

Aida există. N-a fost o nălucă. Şi nici istoria ei n-a fost o închipuire. Uneori se întîmplă să treacă doar cîteva clipe şi trecutul păleşte de parcă n-ar fi fost. Dar ea există. E măritată şi are şi copii, îşi aminteşte de trecut şi se amuză copios. Cum o fi arătînd în realitate? Imaginile păstrate în memorie pălesc şi ele atît de repede! Ar vrea să-şi poată fixa privirea asupra acestui chip omenesc, sperînd să dezlege enigma suferinței lui de demult.

Riyad reveni şi cînd îl văzu ocupîndu-şi locul, avu o uşoară tresărire la gîndul că Ismail şi-ar putea întrerupe povestirea. Acesta continuă însă, fără să-i dea vreo atenție lui Riyad:

— Au întrebat şi de tine, fireşte!

Plimbîndu-şi privirea de la unul la altul, Riyad pricepu că erau angajați într-o discuție care-i privea numai pe ei doi

şi-şi văzu mai departe de narghilea. Kamal se simți vulnerabil la amănuntele povestirii lui Ismail. Întrebaseră şi de el.

— Cu ce ocazie? se interesă, străduindu-se să pară cît mai puțin curios şi cît mai firesc cu putință.

— A venit vorba despre grupul de prieteni de demult şi cu această ocazie a întrebat şi de tine. I-am spus că eşti profesor la Şcoala Spătarului şi mare filozof, că publiei articole în revista *El-Fikr*, pe care n-o prea deschid, şi că de altfel nici nu pricep mai nimic din ele. Pe urmă a întrebat dacă te-ai însurat şi i-am spus că te încăpățînezi şi rămîi credincios burlăciei.

— Ei, şi ce-a zis de asta? se pomeni din nou întrebînd.

— Nu-mi mai aduc prea bine aminte, căci ajungînd la chestiunea cu pricina au schimbat subiectul...

Boala ascunsă amenință să izbucnească iar. Cel care a fost cîndva bolnav de plămîni, trebuie să se ferească de frig... „Au întrebat şi de tine..." Sună la fel cu melodiile adolescenței şi totuşi cuvintele i-au pătruns direct în suflet... Sufletul său a mocnit ca o plantă sub un cer din care ploaia mult aşteptată nu vine la timp. Simțea că îndrăgostitul de odinioară începe să guste iar melodiile amăgitoare ale iubirii. Dar primejdia nu mai e la fel de amenințătoare. I se pare că visează şi se alină la gîndul că ceea ce vede nu e realitate ci vis. Dar cît de mult ar fi vrut în clipa aceea să se întîmple o minune şi s-o întîlnească pentru cîteva minute doar. Şi ea să-i spună că i-a împărtăşit sentimentele, măcar o frîntură dintr-o zi, şi că numai diferența de vîrstă — sau cine ştie ce alt motiv — nu i-a permis să se apropie de el... Dacă s-ar întîmpla minunea asta, s-ar putea consola pentru toate durerile lumii şi mai vechi şi mai noi... S-ar socoti fericit şi-ar uita că viața lui n-a avut nici un sens. Zadarnic. Un mort nu se mai deşteaptă din somnul lui... De ce nu se mulțumeşte cu uitarea? Ar fi o victorie chiar dacă ascunde înfrîngerea. Şi-ar trebui să-l consoleze gîndul că n-a fost singurul om dezamăgit pe lumea asta!

— Cînd pleacă în Iran? se interesă Kamal.

— Cred c-au și plecat. Ieri, mi se pare, sau cel puțin așa zicea cînd a fost la noi...

— A comentat cumva nenorocirea care s-a abătut asupra familiei Șaddad?

— Am evitat, vezi bine, să aduc vorba despre o chestiune ca asta și nici Aida n-a făcut nici o aluzie la ea.

— Ia uitați-vă! îi îndemnă Riyad Qildis, stupefiat de ce-i vedeau ochii.

Priviră cu toții spre aripa stîngă a terasei, unde sta o femeie cu o înfățișare foarte bizară; trecută de șaizeci de ani, numai piele și os, cu picioarele goale, cu un *ghillab* bărbătesc înfășurat strîns pe ea, cu o *taqiyya* de sub care nu se ivea nici un fir de păr. Fața ei acoperită cu tot felul de sulimanuri stîrnea rîsul și batjocura. Nu mai avea nici un dinte. Își plimba ochii hămesiți în toate direcțiile, implorînd mila.

— O fi vreo cerșetoare care umblă după căpătat? întrebă Riyad.

— Mai degrabă înclin să cred că e o țicnită, își dădu Ismail părerea.

Bătrîna se uită un timp la scaunele libere din aripa stîngă și în cele din urmă își luă inima în dinți și se așeză la o masă. Privi rînd pe rînd in ochii bărbaților care se holbau la ea. Pe urmă fața ei scofilcită se schimonosi într-un zîmbet larg și se adresă tuturor:

— Bună seara, oameni buni!

— Bună seara, *hagga*! îi răspunse Riyad binevoitor.

Izbucni într-un hohot de rîs, care-i aminti lui Ismail de El-Azbakiyya din vremurile de glorie.

— *Hagga* ai zis? se minună ea. Oi fi, dacă te gîndești la moscheea păcatelor[1]... bolborosi ea.

Riseră toți trei de iscusitul ei joc de cuvinte.

— Comandați și pentru mine un ceai și-o narghilea și-o să vă răsplătească Allah, continuă bătrîna, prinzînd curaj.

[1] În original, joc de cuvinte rezultat din îmbinarea *al-masgid al-haram* care este numele moscheii sfinte din Makka, unde *haram* înseamnă „sacru", dar poate să însemne și „păcat".

Riyad bătu din palme insistent și comandă chelnerului să-i aducă un ceai și o narghilea.

— Așa se nasc unele din povestirile mele, șopti Riyad, aplecîndu-se spre urechea lui Kamal.

— Asta-i generozitatea de odinioară, mormăi bătrîna, surîzînd fericită amintirilor. Îmbogățiți de pe urma războiului, flăcăi?

— Sărăciți din pricina războiului... îi răspunse Kamal, zîmbind. Niște bieți slujbași, *hagga*..

— Care e numele dumitale? începu s-o descoase Riyad.

— Sultana Zabida! răspunse ea, ridicînd capul cu o mîndrie demnă să stîrnească rîsul.

— Sultană?

— Da! Sultană... Numai că mi-au murit supușii...

— Allah să fie milostiv cu ei!

— Allah să fie milostiv cu cei vii... Morților le-ajunge că se află în preajma lui... Dar voi cine sînteți, ia spuneți-mi!

Ospătarul sosi cu comanda, zîmbind îngăduitor. Apoi se apropie de masa celor trei prieteni și-i întrebă:

— O cunoașteți?

— Nu, cine este!

— Cîntăreața Zabida. Cea mai vestită cîntăreață din vremea ei. Bătrînețea și cocaina au adus-o în halul în care-o vedeți...

Kamal tresări, avînd impresia că mai auzise numele ăsta. Interesul lui Riyad Qildis spori la culme și-i îndemnă pe prieteni să se prezinte, în speranța că o să i se dezlege cumva limba.

— Ismail Latif... se prezentă Ismail primul.

— Trăiască numele! Chiar dacă e un nume care nu-mi spune nimic! bombăni cîntăreața, sorbind de zor din ceai, înainte de a apuca să se răcească.

Rîseră cu toții, iar Ismail scăpă printre dinți o sudalmă cu glas coborît, ca să nu-l audă bătrîna

— Ryad Qildis! se auzi glasul sonor al lui Riyad.

— Ghiaur?! M-am iubit cu unul de-al vostru pe vremuri...

Era negustor în El-Muski. Îl chema Yusuf Ghattas. Bogat, nevoie mare! Îl țineam răstignit pe pat pînă în zori...

Rise împreună cu ei și pe chip i se ivi bucuria amintirii. Apoi, îl întrebă din ochi și pe Kamal, care-i răspunse după o scurtă șovăire:

— Kamal Ahmad Abb el-Gawad...

De data asta bătrîna tresări și mîna care ducea cana spre buze se opri în aer.

— Ce-ai spus? întrebă, holbindu-se la el.

— A spus Kamal Ahmad Abd el-Gawad, o lămuri Riyad Qildis nerăbdător.

— Ahmad Abd el-Gawad!... mormăi ea, ca și cînd ar fi vorbit singură, după ce trase adînc din narghilea. Dar există nenumărate nume... Ca piaștrii pe vremuri... (Apoi, adresîndu-se lui Kamal:) Tatăl tău e negustor în En-Nahhasin?

— Da! răspunse Kamal uluit.

Se ridică de pe scaun și se apropie de masa lor, oprindu-se în fața lui Kamal. După ce-l contemplă cîteva clipe, izbucni într-un rîs sonor, mult mai puternic decît ar fi fost de așteptat de la un asemenea schelet, strigînd în gura mare:

— Tu ești băiatul lui Ahmad Abd el-Gawad? Băiatul prietenului meu drag?... Dar nu prea semeni cu el. Nasul l-ai moștenit de la el, într-adevăr... Numai că el... Era ca o lună plină în bezna nopții... N-ai decît să-i aduci aminte de sultana Zabida și-o să afli destule despre mine...

Riyad și Ismail se sufocau de rîs. Zîmbi și Kamal, încercînd să-și ascundă stinghereala. Abia în clipa aceea își aduse aminte de vechile povești depănate de Yasin despre tatăl lor și cîntăreața Zabida.

— Și ce mai face domnu' Ahmad? întrebă ea. N-am mai trecut de multă vreme prin cartierul vostru care m-a alungat. Acum locuiesc în El-Imam, dar tînjesc după El-Husein și din cînd în cînd mai dau cîte o raită pe-acolo... Am fost bolnavă rău de tot și-am zăcut săptămîni în șir. Se săturaseră vecinii de mine și, dacă nu mă zborșeam la ei, erau în

stare să mă ducă la groapă de vie. Ce zici că mai face domnu' Ahmad?

— S-a prăpădit acum vreo patru luni, răspunse Kamal cu sfială în glas.

— Allah să fie îndurător cu el! șopti, încruntîndu-se puțin. Ce păcat! A fost un bărbat și jumătate, n-am mai cunoscut altul ca el...

Pe urmă se întoarse la locul ei și izbucni într-un rîs strident. Stăpînul cafenelei se ivi îndată în ușa terasei și făcu semn cu degetul spre ea, amenințînd-o:

— Încetează cu rîsul... Vorba ceea: i-am îngăduit să intre și-a dat buzna și cu măgarul... Mulțumește-le domnilor pentru mărinimia lor, dar pune-ți lacăt la gură, căci altfel uite, pe-acolo-i ușa!...

Păstră tăcere pînă cînd dispăru proprietarul, apoi se întoarse din nou spre ei și-l descusu pe Kamal mai departe.

— Ia spune-mi, și tu ești la fel ca tată-tău, ori ba? îl întrebă, făcînd un semn necuviincios cu mîna.

— El nu s-a însurat încă! răspunse Ismail printre hohote.

— Mi se pare mie că și tu ești tot un pui de lele!

Riyad se ridică, se îndreptă spre ea și se așeză pe un scaun de-alături...

— Am fost încîntați de cunoștință, sultana, dar eu aș vrea să te aud povestind ceva despre zilele de glorie ale sultanatului...

41

Nu mai rămăsese decît ceva mai puțin de o jumătate de oră pînă la începerea conferinței. Sala Iwart era aproape plină. Mister Roger era — așa cum spusese și Riyad Qildis — un profesor bine cunoscut, specialist în literatura shachespeareană. Se știa dinainte că va face și puțină propagandă poli-

tică la sfîrșitul conferinței, dar lucrul acesta nu mai contează atunci cînd e vorba de un conferenţiar de talia lui mister Roger și de un subiect ca William Shachespeare. Riyad părea destul de abătut și dacă nu l-ar fi invitat personal pe Kamal să audieze conferința, ar fi renunțat la ea cu dragă inimă. Un bărbat ca el, dominat de ideile și evenimentele politice, nu putea să fie decît trist după cele întîmplate.

— Makram exclus din Wafd?[1] șopti el la urechea lui Kamal, fără să-și ascundă agitația și nemulțumirea. Cum este cu putință așa ceva?

Nu se dezmeticise nici Kamal după aflarea acestei știri și clătină din cap mîhnit, fără o vorbă.

— Este o rușine națională, Kamal! Nu trebuia ca lucrurile să ajungă pînă aici!...

— Așa-i, dar cine-i vinovat pentru toată nenorocirea asta?

— En-Nahhas! S-ar putea să fie adevărat că Makram este cam irascibil, dar corupția care a ajuns pînă şi în guvern nu mai putea fi tolerată!

— Nu-i vorba de corupția din sinul guvernului, protestă Kamal, zîmbind. Makram nu este indignat din pricina corupției, ci pare supărat mai degrabă din cauza pierderii influenței.

— Chiar așa? Un luptător ca Makram să se lase mînat de niște sentimente personale, efemere? întrebă Riyad nedumerit.

— Parcă tu nu te-ai lăsat mînat tot de niște sentimente trecatoare? îl luă Kamal peste picior, fără să-și poată stăpîni risul.

— Răspunde-mi! insistă Riyad, fără să dea nici o atenție glumei lui Kamal.

— Makram este orgolios. El trebuie să fie neapărat şi poet și cîntăreț... El sau e totul sau nimic, pricepi? A văzut că-i scade prestigiul și influența și din pricina asta şi-a ieșit din

[1] Excluderea lui Makram Obeyd din Wafd a survenit în iulie 1942 ca urmare a unor neînțelegeri și invidii dintre liderii organizației.

fire. Pe urmă s-a ridicat în ședința Consiliului de Miniștri şi a condamnat exceptările. Din clipa aceea, înțelegerea și colaborarea au devenit imposibile. E regretabil, într-adevăr!

— Și care vor fi consecințele?

— Fără îndoială că palatul a salutat noua sciziune din Wafd şi-o să se folosească de Makram la momentul oportun, așa cum a procedat și în alte situații asemănătoare. De-acum înainte o să-l vedem pe Makram jucîndu-și noul rol împreună cu minoritățile politice și cu oamenii palatului. Sau cine știe? Cred că e la fel de pizmuit ca și En-Nahhas sau poate chiar mai mult. Există unii care n-au dușmănit Wafdul decît din pricina urii pe care i-o purtau lui Makram, dar acum tocmai aceștia se vor grăbi să-l ia în brațe pentru a distruge prin el unitatea partidului. Ce se va întîmpla ulterior e greu de prevăzut...

— O treabă neplăcută, în orice caz! se încruntă Riyad revoltat. Cred că amîndoi sînt la fel de vinovați: și En-Nahhas și Makram. Mă doare inima cînd mă gîndesc la ce s-a întîmplat. (Apoi, cu glas mai scăzut:) Copții se vor trezi neprotejați de nimeni și vor căuta ocrotire la rege, pe care-l socoteau dușmanul lor de moarte. Dar o astfel de ocrotire nu va putea dura. Nu știu ce-i de făcut, dacă și Wafdul ne persecută la fel cum au făcut alții.

— De ce încerci să duci chestiunea dincolo de limitele normale? întrebă Kamal, prefăcîndu-se că nu pricepe unde bate prietenul lui. Nu trebuie să pui semnul egalității între copți și Makram, căci el nu reprezintă toți copții și copții nu-l au numai pe el. Makram este o persoană care s-a dus, dar atitudinea Wafdului în problema națională rămîne neschimbată.

— Ziarele pot să scrie orice, dar în realitate lucrurile stau așa cum îți spun eu, insistă Riyad, clătinînd din cap cu o ironie amară. Sentimentul dominant al copților este acela că au fost excluși cu toții din Wafd și-acum vor căuta un alt liman, dar mă tem că n-o să-l mai găsească niciodată. Politica mi-a pricinuit acum un nou complex, asemănător cu cel creat de

religie. Așa cum am respins religia pentru rațiune, tot așa voi ajunge să renunț la simpatia mea pentru Wafd, judecîndu-l numai cu mintea. Este o nouă pacoste pe capul meu. Se pare că nouă, copților, ne-a fost sortit să avem o personalitate veșnic scindată.

Kamal avu o senzație de iritare amestecată cu o vagă durere, fiind convins în clipa aceea că diversele comunități umane sînt interpreții unei comedii care are întotdeauna un sfîrșit tragic.

— S-ar putea să constatați că problema este iluzorie, dacă îl veți privi pe Makram ca un simplu om politic și n-o să identificați întreaga naționalitate coptă cu el!

— Dă-mi voie să te întreb dacă toți musulmanii văd în el un simplu om politic, așa cum vezi tu?

— Așa îl văd eu!

— Bine-bine, dar eu întrebam de comunitatea musulmană în general, nu de tine, replică Riyad cu un zîmbet trist și dezamăgit.

— Nu mai înțeleg nimic!... Noi doi, adică eu și tu, nu mai sîntem de aceeași părere?

— Ba da, dar cu o mică deosebire: tu nu faci parte din comunitatea coptă și de aceea îți dă mîna să privești chestiunea cu atîta detașare. (Apoi, zîmbind deschis:) Dacă aș fi trăit în vremea cuceririlor musulmane și mi s-ar fi prezis viitorul, i-aș fi chemat pe toți copții să se convertească la credința în Allah... (Se întrerupse brusc și-l întrebă mustrător:) Tu mă mai urmărești sau vorbesc singur?

Într-adevăr, ochii lui Kamal erau ațintiți la intrarea în sală. Privi și Riyad în aceeași direcție și descoperi o tînără îmbrăcată într-o rochie gri, destul de simplă, semănînd cu uniforma elevelor de liceu. O urmăriră pînă cînd se așeză pe unul din scaunele din față rezervate doamnelor.

— O cunoști?

— Nu-mi dau seama prea bine!... Așa am impresia...

Conversația lor fu întreruptă de apariția conferențiarului, întîmpinat cu aplauze puternice. Apoi, se așternu tăcerea.

Rectorul Universității Americane prezentă în cîteva cuvinte personalitatea oratorului, care-și începu imediat expunerea. Ochii lui Kamal stăruiră îndelung asupra imaginii fetei, întrebîndu-se de unde-i pare chipul ei atît de cunoscut. O zărise întîmplător cînd intrase și înfățișarea ei îl izbise din prima clipă, stîrnindu-i șuvoiul amintirilor. Ca un val zbuciumat, imaginea ei îl aruncase cu douăzeci de ani în trecut, readucîndu-l în prezent cu inima ticăind de emoție. Parcă vedea pe Aida acum două decenii. Numai că tînăra din fața lui nu putea avea mai mult de douăzeci de ani. Nu avusese timp să-i studieze trăsăturile, dar reușise să surprindă o imagine în mare: aerul, statura, limpezimea ochilor... În special ochii. Privirea aceea n-o mai zărise nicăieri în lume, de la plecarea Aidei. Ar putea fi sora ei? Acesta fu primul gînd! Budur! Acum își aducea aminte de numele ei și de simpatia pe care i-o arătase copila cîndva, într-un trecut îndepărtat. Fără îndoială că ea l-a uitat. Important este că ea, cu chipul ei, îi trezise inima din amorțeală și-l purta cu gîndul înapoi la vremea cînd cunoscuse dragostea și entuziasmul. Nu se simți în stare să-l urmărească pe conferențiar decît cu mare greutate și numai pentru cîteva minute. Nu se putea concentra, iar ochii lui rămăseseră fixați asupra capului fetei, imaginația rătăcindu-i printre năluci și frînturi de amintiri care-i năpădeau sufletul. Trebuie s-o urmăresc! Să încerc să aflu cine este! N-o fac cu un scop anume, dar așa se întîmplă întotdeauna — lucrurile dezagreabile sînt prea mult dorite. Tînjesc după orice ar putea să-mi curețe rugina deasă de pe suflet. Rămase la pîndă, făcîndu-și în minte fel de fel de planuri. Conferința asta o să dureze la nesfîrșit? Cine știe?! Cînd se termină, îi mărturisi lui Riyad ce are de gînd, își luă în fugă rămas bun de la el și porni grăbit pe urmele fetei. Îi studie cu luare-aminte mersul mlădios și silueta zveltă. Nu reuși să compare mersul ei cu mersul Aidei, căci detaliile păliseră cu timpul din memoria lui. Statura, în schimb, părea să fie a ei. Aida purta părul tuns *à la gar*

çon[1], iar fata aceasta are un păr bogat și strîns în cosițe. Dar culoarea este aceeași — negru albăstrui, ca al cărbunelui lucios. În stația de tramvai nu reuși să-i vadă prea bine chipul, din pricina mulțimii care ieșise odată cu ea din sala de conferințe. O văzu urcîndu-se în tramvaiul 15, care mergea în El-Ataba, făcîndu-și anevoie loc în îmbulzeală. Sări și el pe scară tocmai cînd tramvaiul pornise, întrebîndu-se dacă se duce într-adevăr în El-Abbasiyya sau dacă ceea ce vede e doar un vis. Aida nu urcase în viața ei într-un tramvai. Avea la dispoziție două mașini, pe cînd fata asta!... Îl copleși o tristețe la fel de grea ca în ziua cînd aflase de falimentul lui Șaddad Bek. Cei mai mulți călători coborîră în El-Ataba. Alese un loc, nu departe de ea, și porni să privească în direcția de unde trebuia să vină un alt tramvai. Gîtul lung și delicat îi aduse iarăși în fața ochilor chipul de demult. Dar pielea este alb-gălbuie, nu e brun-roșcată ca a făpturii care s-a dus. Era pentru prima oară cînd simțea o umbră de regret din clipa cînd pornise pe urmele fetei, ca și cînd ar fi sperat s-o descopere pe cealaltă. Sosi tramvaiul pentru El-Abbasiyya și o văzu pregătindu-se să urce. Cînd își dădu seama de aglomerație, renunță și se urcă la clasa a doua. Se ținu și el aproape, fără să ezite o clipă. Ea luă un loc pe o bancă și se așeză și el alături. Scaunele de pe ambele părți se ocupară curînd și multă lume rămase în picioare între rînduri. Era beat de norocul ce-l avusese să găsească un loc chiar lîngă ea. De fiecare dată cînd tramvaiul făcea o mișcare bruscă, o atingea ușor cu umărul. O cercetă în continuare atent, învăluind-o cu privirea ori de cîte ori îi sta în putință s-o facă. Ochii negri și liniștiți, sprîncenele împreunate, nasul drept și nostim, fața rotundă ca luna plină — toate astea-i aminteau pe Aida. O privea pe ea! Adevărat? Nu chiar! Existau și mici deosebiri: tenul ca și alte detalii. Dar nu-și da prea bine seama dacă era

[1] În original, în franceză.

ceva în plus sau în minus. Oricît de neînsemnată era diferența, lui îi apărea enormă, echivalînd cu acel unic grad de temperatură ce desparte sănătatea de boală. Dar nu era mai puțin adevărat că se afla în fața chipului ce semăna cel mai bine în lumea asta cu Aida, pe care o vedea acum cu ochii închipuirii mai limpede decît oricînd. Trupul părea să fie aidoma. Își pusese atîtea întrebări legate de el! Poate că acum îl vede mai clar ca oricînd: grațios, subțiratic și tare sfios. N-are nimic îndrăzneț și agresiv, comun cu trupul catifelat și plin al Atiyyei, după care tînjește. Să se fi smintit gustul lui cu trecerea timpului sau iubirea cea veche se revolta împotriva instinctului latent? Oricum, era viu, fericit, cu inima beată de amintirile ce roiau în jurul lui și de fiecare dată cînd o atingea, se simțea înconjurat de flăcări. Pe Aida nu o atinsese niciodată; întotdeauna i se păruse imposibil de ajuns la ea. Tînăra de lîngă el merge pe jos, umblă prin piețe și stă cu modestie printre călătorii de la clasa a doua. Este nespus de mîhnit din pricina acelei deosebiri neglijabile care-l irită și-l dezamăgește, condamnînd iubirea cea veche să rămînă pentru totdeauna o enigmă! „Biletele și abonamentele la control!" răsună glasul conductorului. Deschise poșeta, scoase abonamentul și așteptă cu el în mînă pînă ce ajunse conductorul în dreptul ei. Kamal trase cu coada ochiului și văzu numele: „Budur Abd el-Hamid Șaddad, studentă la Facultatea de Litere". Orice urmă de îndoială se stinse. Bătăile inimii i se întețiră. Aerul nu-i mai era de-ajuns. Aș vrea să-i pot fura acel cartonaș neînsemnat pentru a putea privi îndelung la chipul cel mai apropiat de Aida! Cît de mult mi-aș dori! Un profesor de treizeci și șase de ani jefuește o fată de la Facultatea de Litere! Ar fi un titlu senzațional pentru ziare! Un filozof ratat în jur de patruzeci de ani... Dar Budur cîți ani o fi avînd? În 1926 n-avea mai mult de cinci ani. Asta înseamnă că acum trebuie să aibă douăzeci și unu. O vîrstă minunată! Minunată? Fără serai, fără mașină, fără servitori!... Trebuie să fi

avut paisprezece ani cînd s-a abătut nenorocirea asupra familiei. La vîrsta asta sensul nenorocirilor și al durerii este bineînțeles și se întipărește adînc în suflet. Suferise cumplit, sărmana! Am încercat acest sentiment și-i cunosc foarte bine gustul de mătrăgună. Ne-a reunit durerea — chiar dacă am întîlnit-o în momente diferite — tot așa cum de mult ne-a reunit o prietenie uitată. „Poftiți"! șopti ea, întinzînd abonamentul conductorului. Glasul care-i atinse timpanul aducea cu muzica sferelor, îndrăgită și rătăcită vreme îndelungată în cutele uitării, venind din depărtări infinite, să reînvie acum împreună cu potopul de amintiri și să inunde cu sunetele ei de lumină toată viața. Din fericire, stăpîna glasului de demult continua să se bucure de plăcerile vieții, căci nenorocirile n-au ajuns pînă la ea. Îți mai amintești care de prietenul care te purta în brațe prin grădină și pe care-l sărutai? Cum trăiești tu acum, micuța Budur? În cele din urmă, vei fi ca și mine o profesoară la un gimnaziu? Tramvaiul trecu în fugă pe lîngă un bloc uriaș ce se înălțase pe locul fostului serai. Îl mai văzuse de cîteva ori în ultima vreme, mergînd pe la Fu'ad Gamil el-Hamzawi, care-și construise o casă în acest cartier. Dar El-Abbasiyya nu mai era acum ceea ce fusese odinioară. Seraiurile și grădinile care au fost martore la iubirea și durerea mea sînt de mult uitate. În locul lor s-au ridicat blocuri ticsite de lume, dughene, cafenele și cinematografe. N-are decît să se bucure cît o pofti de schimbarea asta nepotul meu Ahmad, căci pentru el lupta dintre clase reprezintă o încîntare. Cum aș putea eu să mă bucur de dispariția seraiului, de vreme ce și inima mea zace îngropată sub ruinele lui? Cum aș putea disprețui făptura minunată care nu știa ce sînt greutățile vieții și îmbuibarea lumii, cînd pășea semeață, asemeni unui zeu trufaș, pe aleile grădinii, iar inima mea se prosterna dinaintea ei?!

La prima stație după circumscripția de poliție El Wayli, Budur coborî. O urmă și Kamal, dar zăbovi puțin pe peronul stației, fără să-și ia ochii de la ea. O văzu traversînd

șoseaua și mergînd drept înainte pe strada Ibn Zaydun,[1] care pornea chiar din dreptul stației. Era o străduță îngustă, cu case vechi în care locuiau oameni simpli, acoperită de praf și pietre. Dispăru printr-o ușă îngustă în a treia casă de pe partea stîngă, vecină cu un atelier de călătorie. Rămase pe loc privind la străduță și la casă, simțind cum tristețea se depune pe el în straturi, apăsîndu-i umerii. Asta este acum locuința Saniyyei *hanem*, soția lui Șaddad Bek! Pentru un apartament ca ăsta nu se plătește chirie mai mult de trei lire pe lună. Și-ar dori să se ivească Saniyya *hanem* în balcon, s-o vadă. Fără îndoială că s-a schimbat și ea mult. N-a uitat de bună-seamă aerul ei distins, cînd părăsea selamlîcul la brațul soțului, îndreptîndu-se spre mașina care sta pregătită în așteptarea lor. Mergea dreaptă, într-un pardesiu fin, aruncînd în jur priviri stăpîne și calme. Vrăjmașul cel mai nimicitor al omului rămîne totuși timpul. Probabil că în apartamentul ăsta a locuit și Aida, cînd a venit la Cairo. După-amiaza ieșea pe balconașul ăsta vechi, iar noaptea împărțea cu mama sau cu sora ei un pat din micul apartament. Îmi pare rău că n-am aflat la timp de prezența ei la Cairo. Mi-aș fi dorit s-o reîntîlnesc mai ales că acum eram eliberat de tirania sentimentului orb și-aș fi putut s-o văd așa cum este, pentru a mă cunoaște în sfîrșit și pe mine. Îmi pare rău că am pierdut prilejul...

42

Kamal se așeză în bancă printre studenții secției de limba engleză de la Facultatea de Litere pentru a asista la cursul ținut de profesorul britanic. Nu era prima lecție la care parti-

[1] Stradă din Cairo, purtînd numele poetului și omului politic andalusian Ibn Zaydun (1008—1070), originar din Cordoba, supranumit „poet al iubirii și al frumuseții", unul dintre cei mai de seamă poeți andalusieni (autor de ghazaluri, poeme de circumstanță și epistole).

cipa și presimțea că nu va fi nici ultima. Nu întîmpinase nici o dificultate cînd ceruse permisiunea să asiste—ca audient — de trei ori pe săptămînă la orele de după-amiază. Ba mai mult chiar, profesorul îl salutase încîntat aflînd că predă limba engleză la un gimnaziu. Părea puțin ciudat, într-adevăr, că se interesase de curs numai spre sfîrșitul anului școlar, dar el își motivase dorința prin obligația de a pregăti un studiu pentru care avea nevoie numai de această parte a cursului. Cu ajutorul lui Riyad Qildis, care avea un prieten secretar la Facultatea de Litere, aflase că Budur este studentă la secția de limba engleză. Înfățișarea lui — cu costumul elegant, ochelarii cu rame aurii, silueta înaltă și subțire, mustața stufoasă, cîteva fire argintii la tîmple, capul uriaș și nasul elefantin — atrase atenția tinerilor studenți din prima zi. Avu impresiá că-și pun întrebări și că-l privesc cu suspiciune. Ba i se păru chiar că aude observațiile și comentariile făcute pe seama lui în gînd, dar știa mai bine decît oricine altcineva ce s-ar putea spune despre el. De altfel, se mira el însuși de complicația pe care și-o crease de bunăvoie, fără să se gîndească nici la motivație și nici la finalitate. Nu știa nimic precis despre hotărîrea lui, atît doar că atunci cînd zărise o licărire în bezna sumbră a vieții sale, lăsase totul baltă și-se aruncase în vîltoare fără să-i pese de nimic, împins de forțele uriașe ale disperării și nădejdii care se băteau cap în cap. Nu se gîndise nici la rigiditatea tradițiilor de care s-ar fi putut ciocni, nici la tineretul care abia aștepta un prilej pentru a mai umple pe cineva de ridicol. Disperarea și plictiseala deveniseră de nesuportat și alergase dornic să scape de ele, să trăiască în sfîrșit. Era suficient pentru el chiar și numai faptul că ajunsese să se intereseze de timp, să laude speranța și să nădăjduiască la bucurie. Inima care zăcuse în letargie pornise din nou să bată. Își dădu seama că timpul e prea scurt — căci anul școlar era pe sfîrșite — dar tentativa se dovedi a nu fi zadarnică, de vreme ce și Budur îi remarcase prezența. Probabil că șușotise și ea pe seama lui, mai

ales că ochii li se întîlniseră de mai multe ori. Poate chiar citise în ei interesul și admirația care-i ardeau în suflet. Cine știe? La plecarea de la facultate, călătoriseră de mai multe ori cu același tramvai de la El-Ghiza, apoi așteptaseră și urcaseră împreună în tramvaiul pentru El-Abbasiyya. De multe ori se întîmplase să ocupe două locuri alăturate. Îl cunoștea destul de bine. Nu era un succes de neglijat, avînd în vedere că pînă atunci fusese un dascăl sobru, ce ținea mult la aparențele profesiei lui, la onestitatea și sobrietatea impuse de ea. Scopul urmărit nu i se mai părea imposibil de atins. După letargia îndelungată, simțea din nou sîngele alergîndu-i prin vine. Își dorea din tot sufletul să redevină acel om a cărui fire se zbuciumă cu înfrigurare, a cărui minte e din nou inundată de gînduri, să uite ca prin farmec, de mihnirea, slăbiciuneași nedumerirea lui în fața unor enigme de nedezlegat. Cu o săptămînă în urmă se petrecuse un lucru care-l impresionase în mod deosebit. O activitate sportivă de la Școala Spătarului îl împiedicase să ajungă la facultate înainte de începerea lecției și intrase în clasă cu oarecare întîrziere. Cînd a deschis ușa, ochii li s-au întîlnit într-o fulgerare care-i fascinase pe amîndoi. Ea lăsase imediat pleoapele în jos, sfioasă. Nu fusese o privire întîmplătoare, de vreme ce ea lăsase capul în pămînt cu sfială. S-ar fi putut întîmpla astfel, dacă ea n-ar fi deslușit sensul tainic al privirilor lui? Se fîstîcise probabil tocmai pentru că începuse să înțeleagă privirile lui, nu atît de nevinovate cum le închipuise la început. Întîmplarea asta îi stîrnise din nou puzderia de amintiri și imagini care se retrăgeau și-l năpădeau din cînd în cînd, purtîndu-i gîndul spre Aida, cu toate că ochii ei nu-și plecaseră niciodată privirea sfioasă în fața lui. Poate că altceva îl făcuse să-și amintească de ea. Alaltăieri i se întîmplase un alt lucru ciudat. Vezi cum ți-ai redobîndit viața? Înainte de asta, nu mai găseai nimic interesant, în afara unor enigme sterile, cum sînt voința lui Schopenhauer, absolutul lui Hegel sau saltul vieții la Bergson. Întreaga-ți făptură devenise surdă și anostă. Și uite l

Astăzi, o privire, un gest sau un zîmbet fac să se cutremure întreg pămîntul! Se întîmplase în parcul El-Orman, cînd se ducea spre facultate, cu puțin înainte de ora cinci. Budur împreună cu alte trei fete răsăriseră ca din pămînt în fața lui, așteptînd pe o bancă începerea cursurilor. Ochii li se întîlniseră din nou într-o licărire de-o clipă, întocmai ca atunci cînd intrase în clasă. Avea de gînd să le salute cînd ajungea în dreptul lor, dar aleea pe care mergea el cotise brusc, refuzînd parcă să participe la conspirația lui sentimentală. După ce se îndepărtase puțin, privise înapoi cu regret și le văzuse șoptindu-i ceva la ureche, în timp ce ea își sprijinea capul în palme de parcă ar fi vrut să-și ascundă fața. Ce minunat! Au șușotit pe seama lui, obligînd-o să-și ascundă fața cu sfială. Nu poate fi altă explicație! Dacă ochii îl dăduseră cumva de gol și toată lumea știe acum de pasiunea lui? Dacă întrecuse măsura, fără să-și dea seama și se făcuse de pomină? Ce-o să se întîmple dacă șoaptele diavolilor de studenți se vor preschimba în aluzii la adresa lui? Își zise că nu trebuie să se mai ducă pe la facultate. Dar chiar în seara aceea se trezi pe locul de lîngă ea în tramvaiul ce mergea în El-Abbasiyya, întocmai cum se întîmplase în prima zi cînd începuse jocul. Pîndi un moment prielnic, hotărît s-o salute, orice s-ar fi întîmplat. Dar cum așteptarea se prelungea, se întoarse el și salută politicos, prefăcîndu-se surprins:

— Bună seara!...

Privi la el mirată, simulînd și ea surpriza. Nu-și amintește ca Aida să fi afectat vreodată o stare nefirească.

— Bună seara! rosti ea în șoaptă.

Doi colegi care se salută. Ce-i rău în asta? Cu Aida nu fusese niciodată atît de îndrăzneț. Dar ea era mai mare, iar el era pe-atunci un puștan naiv.

— Dumneavoastră locuiți în El-Abbasiyya, nu-i așa?

— Da!

Nu voia probabil să-l încurajeze la vorbă.

— Păcat că n-am asistat decît la ultima parte a cursului...

— Da!

— Sper să recuperez în viitor ce-am pierdut...

Ea zîmbi fără să rostească vreun cuvînt.

„Îngăduie-mi să-ți mai aud glasul, căci asta-i singura muzică din trecutul îndepărtat pe care timpul n-a reușit s-o destrame."

— Ce vrei să faci după ce termini facultatea? Institutul de pedagogie?

— Nu! Ministerul are mare nevoie de profesori, din pricina stării de război și ca urmare a dezvoltării învățămîntului, răspunse de data aceasta vădit interesată de discuție.

— Deci, vei fi profesoară!...

— Da! De ce vă mirați?

— E o meserie grea. Aș putea să-ți spun multe lucruri despre asta...

— Dumneavoastră sînteți profesor, din cîte am auzit.

— Da! Iartă-mă, am uitat să mă prezint. Kamal Ahmad Abd el-Gawad.

— Încîntată.

— Dar dumneata nu mi-ai făcut onoarea, îngăimă el, zîmbind.

— Budur Abd el-Hamid Șaddad!

— Încîntat! (Apoi continuă, simulînd surprinderea:) Abd el-Hamid Șaddad?... Din El-Abbasiyya? Dumneata ești sora lui Husein Șaddad?

— Da! răspunse, cu ochii scînteind de interes.

Kamal surîse și clătină din cap, ca și cum s-ar fi mirat de întîmplările neașteptate.

— Minunată surpriză! A fost prietenul meu cel mai apropiat. Am petrecut împreună cele mai fericite zile din viața mea... Doamne, tu ești sora lui cea mică? Aceea care se juca pe lîngă noi în parc?

Privi la el curioasă, fără să-și poată aminti.

„În vremea aceea mă iubeai, așa cum o iubeam eu pe Aida..."

— Nu-mi amintesc nimic!

— E firesc! Povestea asta s-a petrecut prin anul 1923 și a durat pînă în 1926, cînd a plecat Husein în Europa... Acum, ce face fratele tău?

— Husein este în Franța. În sud, unde s-a mutat guvernul francez după ocupația germană.

— Și ce mai face? N-am mai primit știri de el de foarte multă vreme.

— Bine...

Rosti ultimul cuvînt cu un ton ce dovedea că nu-i face plăcere acel subiect. Nu cumva a greșit pomenindu-i de vechea prietenie cu fratele ei? se întrebă Kamal, tocmai cînd tramvaiul trecea pe lîngă locul vechiului serai. Oare n-a supărat-o? După circumscripția de poliție El-Wayli, îl salută și coborî din tramvai. El rămase mai departe pe scaun, ca și cum ar fi uitat de sine. O cercetase tot drumul — ori de cîte ori avusese prilejul — în speranța că va descoperi secretul care-l fascinase cu ani în urmă. Nu-l putu afla, cu toate că avusese impresia în cîteva rînduri că e foarte aproape de a-l descoperi. I se păruse o fată drăguță și agreabilă. Dar acum încearcă o dezamăgire nelămurită și o mîhnire confuză. Dacă ar vrea să se însoare cu fata asta, e absolut convins că ea nu l-ar refuza. Într-adevăr, pare să-i vină în întîmpinare, în ciuda diferenței sensibile de vîrstă, sau poate tocmai din pricina acestei diferențe. Dacă s-ar întîmpla să se căsătorească cu ea, ar deveni rudă cu Aida... Dar ce-i vălmășagul ăsta de gînduri absurde care-i dau tîrcoale? Ce mai înseamnă Aida pentru el? Realitatea este că n-o mai dorește pe Aida și ca ceea ce-l frămîntă este doar dezlegarea enigmei. Poate că astfel o să aibă satisfacția că n-a pierdut în zadar cei mai frumoși ani din viață. Se trezi ispitit — și nu i se întîmpla prima oară — să răsfoiască vechiul lui caiet de însemnări și să privească cutia de bomboane dăruită în noaptea nunții

[1] După invadarea Franței de către trupele germane, la începutul celui de al doilea război mondial, în orașul Vichy — situat în partea centrală a Franței, la sud de Paris — s-a instalat guvernul francez profascist condus de Petain și Laval (1940–1944).

Aidei. Auzi deodată zgomotul inimii pornită într-o bătaie deznădăjduită. Oare mai este cu putință ca un om să se îndrăgostească după ce a înțeles prea bine ce este iubirea și a reușit să-i cunoască substratul biologic, social și psihologic? Faptul că un chimist cunoaște efectul ucigător al substanțelor toxice nu-l împiedică să le mai prepare! Inima își iuți și mai tare bătăile, fără s-o poată controla. În ciuda decepției de demult și a îndoielilor în care se zbătea, își simți inima pulsînd cu putere, într-o înflăcărare pe care n-o mai încercase decît atunci, cu mulți ani în urmă.

43

Aceasta e grădina ceaiului. Deasupra ei se împletesc într-o rețea deasă crengile luxuriante. Pe lacul de culoarea smaraldului plutesc cîteva lebede, iar în fund de tot se zărește o grotă. Astăzi e ziua de odihnă pentru salariații revistei *Al-Insan al-Gadid*. Sawsan Hammad — îmbrăcată într-o rochie vaporoasă ce-i lăsa brațele descoperite — părea mai încîntătoare ca niciodată. Trecuse un an de cînd erau colegi. Se așezaseră unul în fața celuilalt, cu chipurile luminate de zîmbetul armoniei. Pe masa dintre ei se aflau o cană cu apă și două cupe de înghețată, în care nu mai rămăseseră decît niște picături de culoarea căpșunilor. „Mi-e ființa cea mai dragă din lumea asta. Ei îi sînt dator pentru toate clipele de bucurie. Ea este *qibla* speranțelor mele. Sîntem două ființe devotate una alteia. Chiar dacă iubirea dintre noi nu s-a rostit, n-am nici cea mai mică îndoială că și ea ține la mine la fel de mult și că ne înțelegem perfect. Am început drumul ca tovarăși pe tărîmul luptei pentru libertate și am acționat ca o singură mînă. Pe-amîndoi ne pîndește închisoarea." De fiecare dată cînd am încercat să-i fac curte, m-a privit pe sub sprîncenele încruntate, dojenindu-mă.

Noi nu avem timp de iubire. Zimbeam și mă întorceam la treburile mele. Eu te iubesc, i-am spus într-o zi. Te iubesc și pace... Faci cum vrei tu, dar eu te iubesc... Avem atîtea lucruri de făcut în viața asta, iar ție iți arde de glume, mi-a răspuns atunci. Apreciez ca și tine, am insistat eu, că orînduirea capitalistă este în agonie, că ea și-a epuizat toate forțele, că a venit rîndul clasei muncitoare să-și impună voința și să preia destinele dezvoltării, că roadele nu vin de la sine și că noi avem datoria să o facem conștientă de rolul ei, dar după toate astea, sau chiar înainte de toate astea, eu te iubesc... Ții cu tot dinadinsul să-mi spui niște lucruri care știi că nu-mi fac plăcere, a zis atunci fără convingere, prefăcîndu-se încruntată. Cum în birou nu mai era nimeni, mi-am luat inima în dinți și am sărutat-o pe obraz. Mi-a aruncat o privire mustrătoare și s-a aplecat asupra textului din fața ei. Ajunsesem la capitolul al optulea al lucrării *Sistemul familiei în Uniunea Sovietică*, pe care ne apucasem s-o traducem împreună.

— Sîntem de-abia în iunie și căldura a devenit insuportabilă! Ce-o să ne facem atunci în iulie și în august, draga mea?!

— Se pare că Alexandria n-a fost creată pentru cei ca noi...

— Despre Alexandria nici nu poate fi vorba! Ea nu mai poate fi socotită loc de vilegiatură. Asta a fost înainte de război. Acum este pustie.

— Maestrul Adli Kerim ne spunea că cei mai mulți locuitori au părăsit-o și că străzile sînt pline de pisici care umblă de izbeliște.

— Așa este! Și în curînd o să intre în ea Rommel cu armatele lui... (Tăcu puțin, apoi continuă:) O să se întîlnească la Suez[1] cu armatele japoneze care pîrjolesc Asia

[1] Oraș-port egiptean la Marea Roșie, la intrarea de sud a Canalului Suez (As-Suways).

și-o să înceapă epoca fascistă, care ne duce cu gîndul la epoca de piatră.

— Rusia nu va putea fi înfrîntă, îl preveni Sawsan puțin tulburată. Omenirea își leagă nădejdile de forța uriașă care stă ascunsă dincolo de Urali...

— Așa o fi, dar nemții au ajuns la porțile Alexandriei.

— Și de ce i-or fi iubind egiptenii pe nemți? întreba ea, oftînd adînc.

— Pentru că nu-i mai suportă pe englezi, li s-a făcut lehamite de ei... Regele stă astăzi ca un prizonier încătușat, dar în curînd o să-l vedem ieșind din temnița lui pentru a-l primi pe Rommel cu mare fast și a toasta împreună cu el pentru înmormîntarea democrației, care de-abia se născuse în țara noastră. Dar mult mai caraghios și mai trist în același timp mi se pare faptul că felahii speră ca Rommel să le dea pămînt...

— Avem mulți dușmani — în afară nemții, în interior Frații Musulmani și reacțiunea. Toți vor face front comun împotriva noastră...

— Dacă te-ar auzi fratele meu Abd el-Mun'im, ar sări în sus oțărît. El pretinde că Frații Musulmani reprezintă o mișcare progresistă, care nu pune nici un preț pe socialismul științific.

— S-ar putea să găsești idei de nuanță socialistă și în islam, dar este vorba de un socialism utopic, ca acela propovăduit de Thomas More, Louis Blanc și Saint-Simon... Aceștia căutau o soluție pentru nedreptatea socială în conștiința omului, în vreme ce soluția se găsește în însăși dezvoltarea societății. Socialismul utopic nu ia în considerație clasele sociale, ci indivizii separați din care este constituită societatea. Or asta n-are nimic comun cu socialismul științific. Și pe lîngă una și alta, învățătura islamului se bazează pe metafizică și mitologie, în care îngerii au un rol important. Soluțiile pentru prezentul nostru nu trebuie căutate în trecutul îndepărtat... Ar fi bine dacă l-ai putea ajuta și pe fratele tău să înțeleagă toate lucrurile astea.

— Fratele meu este un tînăr cult și un jurist instruit și capabil, zise Ahmad, făcînd mare haz. Stau și mă minunez cum de este cu putință ca oameni cu pregătirea lui să adere la Frații Musulmani...

— Frații recurg la falsuri grosolane, explică Sawsan cu dispreț. Intelectualilor le prezintă islamul într-un veșmînt modern, iar oamenilor simpli le vorbesc despre rai și despre iad și cîștigă adepți în numele socialismului, patriotismului și democrației.

Iubita mea poate să vorbească la nesfîrșit despre principiile ei, fără să se plictisească. Am zis „iubita mea"? Da! De cînd i-am furat o sărutare n-o mai numesc decît așa. La început a mai protestat — uneori cu o vorbă, alteori cu un gest — dar treptat s-a obișnuit și nu mi-a mai dat nici o atenție. Cînd i-am spus că aș vrea să aud și de la ea vorbe de iubire m-a mustrat cu dispreț: „Tot vechea concepție burgheză despre femeie.." I-am spus că o respect mai mult decît orice pe lume, am recunoscut că de la ea am învățat să fac cele mai nobile lucruri pe care le-am realizat în viața mea, dar i-am mărturisit din nou că o iubesc și nu văd nici o nenorocire în asta. Mînia i se topea ca prin farmec, făcîndu-mă să prind aripi. Am încercat chiar să repet tentativa sărutului, dar n-am reușit s-ajung decît tot la un obraz. E o ființă minunată, cu însușiri fizice și intelectuale alese. Cînd am invitat-o la o plimbare în parc, a acceptat cu condiția să luăm cartea cu noi și să continuăm traducerea. I-am explicat că vreau să ieșim pentru recreare și pentru a sta de vorbă pur și simplu. Am și amenințat-o c-am s-ajung să blestem socialismul dacă nu acceptă. Uneori am mustrări de conștiință pentru că spiritul și atmosfera din Es-Sukkariyya mă fac să privesc femeia cu un soi de dispreț. Dar trebuie să mărturisesc totodată că anul în care am lucrat împreună cu Sawsan m-a schimbat mult și m-a eliberat în mare măsură de mentalitatea burgheză, înrădăcinată în adîncurile sufletului meu.

— Este regretabil că trebuie să privim neputincioși cum sînt arestați colegii noștri fără nici un fel de vină...

— Așa este, iubita mea! Arestările sînt o modă ce se răspîndește mai ales în vremurile de război și de teroare. Dar legea nu vede nici o primejdie în adoptarea unor principii cîtă vreme acestea nu instigă la violență. (Ahmad se întrerupse pentru cîteva clipe, rise și-apoi continuă:) Mai devreme sau mai tîrziu vom fi și noi arestați dacă...

Ea îl întrebă din priviri ce înseamnă acel „dacă" și-atunci își făcu singur curaj și continuă:

— Dacă nu ne vom căsători...

— Dar cine ți-a spus că eu aș accepta să mă căsătoresc cu un bărbat cu două fețe ca tine? întrebă ea, ridicînd din umeri.

— Ce vrei să spui?

Sawsan rămase puțin pe gînduri, apoi se apucă să-i explice foarte serios:

— Tu nu provii din clasa muncitoare ca mine. Amîndoi luptăm împotriva aceluiași dușman, dar tu nu l-ai cunoscut decît din poveștile altora. Eu am suferit vreme îndelungată din pricina sărăciei și i-am văzut consecințele nefaste în propria mea familie. Una din surorile mele s-a luptat din greu pînă cînd mizeria a doborît-o. Pe cînd tu..., tu n-ai cunoscut adevărata stare de sărăcie și umilință în care trăiește clasa muncitoare!

— Ce pot să-ți răspund este că nici Engels n-a provenit dintr-o familie de muncitori.

— Ia te uită! Cum să-ți zic? se amuză ea. Prințul Ahmadov?! Nu tăgăduiesc că ai principii foarte corecte, dar rămășițele spiritului burghez sînt încă adînc înrădăcinate în sufletul tău. Cîteodată am impresia că ești mîndru de neamul Șawkat!...

— Ești nedreaptă și arunci vorbe grele! protestă el îndîrjit. Nu se cuvine să mă socotești pe mine vinovat pentru ce-am moștenit. Așa cum ție nu ți se poate reproșa sărăcia, tot astfel nici mie nu trebuie să mi se scoată pe nas bogăția. De fapt nici nu-i vorba de bogăție, ci de un venit modest

care a permis familiei mele să ducă o viață de paraziți. Nimeni nu este vinovat pentru că s-a născut burghez și nu se cade să i se reproșeze decît inerția și indiferența față de spiritul epocii.

— Nu te supăra, șopti ea zîmbind. Amîndoi sîntem niște fenomene naturale ce se pot explica științific. Într-adevăr, nu trebuie să ne punem întrebări în legătură cu starea în care am venit pe lume, dar sîntem direct răspunzători pentru ideile pe care le slujim și pentru faptele noastre. Îmi cer iertare încă o dată și spune-mi, te rog, tu ești gata să ții în continuare conferințe pentru muncitori, indiferent de urmări?

— Pînă ieri am ținut cinci conferințe, am redactat două manifeste importante și-am difuzat zeci de alte manifeste, se lăudă el. Sînt dator guvernului cu doi ani de închisoare...

— Iar eu sînt datoare cu cel puțin de două ori pe-atît!...

Întinse mîna peste palma ei cafenie și netedă, cu tandrețe și admirație. El o iubește cu adevărat, dar nu se avîntă în luptă mînat de iubire. Uneori are impresia că se îndoiește de el. Să fie doar o glumă sau se teme cu adevărat de influența familiei lui? N-are de ce. El crede cu convingere în aceeași măsură în care o iubește pe ea. Nu poate renunța nici la una, nici la alta. E o mare fericire să găsești o ființă cu care să te înțelegi și să te potrivești fără să fie nevoie de viclenie și artificii. Am adorat-o din clipa în care am auzit-o spunînd „Am suferit vreme îndelungată din pricina sărăciei". Sinceritatea a ridicat-o în ochii mei deasupra tuturor femeilor. Dar noi sîntem-niște îndrăgostiți romantici și nu ne dăm seama de temnița ce stă la pîndă. Putem să ne căsătorim, să ne ferim de complicații și să ducem o viață liniștită. Dar asta ar fi o viață lipsită de orice valoare. Uneori mi se pare că principiile astea sînt niște blesteme pe care destinul le-a aruncat asupra noastră. Ne-au intrat în sînge și în cuget, ca și cum noi am fi răspunzători pentru soarta întregii omeniri!...

— Te iubesc, Sawsan!

— Știu. Dar nu e momentul potrivit pentru asta!...

— Indiferent dacă e sau nu momentul potrivit...

— Nu te înțeleg! Vorbești mereu despre luptă, dar inima ta aduce osanale liniștii și fericirii!...

— Separarea lor ar fi o absurditate, ca și separarea noastră.

— Se pare că iubirea este egală în concepția ta cu liniștea, fericirea, statornicia și fuga de închisoare!

— Nici vorbă! N-ai auzit că Profetul lupta și ziua și noaptea? Și asta nu l-a împiedicat să se însoare de nouă ori![1]

— Iată cum te molipsești de la fratele tău! îl mustră Sawsan. Despre ce profet este vorba?

— Profetul musulmanilor! o lămuri el, rîzînd cu hohote.

— Mai bine, hai să-ți povestesc eu despre Karl Marx, care a fost într-atît de captivat de scrierea *Capitalului* încît și-a lăsat soția și copiii pradă foamei și umilințelor...

— Oricum, era căsătorit...

Apa lacului avea reflexe de smarald. Pe nesimțite se stîrnise în văzduh o boare răcoroasă. Lebedele își întindeau gîtul grațios urmărind firimiturile de pîine aruncate de copii. Ești fericit peste fire și iubita ți se pare mai încîntătoare decît toată natura laolaltă. Obrajii ei sînt îmbujorați! Poate că s-a hotărît să lase puțin de-o parte politica și să se gîndească și la sufletul tău...

— Speram, iubita mea colegă, să avem parte de o conversație mai plăcută, aici în parc...

[1] Conform tradiției, după moartea primei sale soții (Khadidja), care i-a născut patru fiice și doi fii, din care a supraviețuit doar Fatima — viitoarea soție a lui Ali —, profetul Muhammad ar mai fi avut încă douăsprezece (după alte surse unsprezece) soții, sperînd să aibă parte de un băiat care să-l moștenească. Cele mai cunoscute dintre ele au fost Hafsa, Mary, Zaynab și Aișa. Moartea Khadigăi a survenit în anul 619 și curînd după venirea la Al-Madina (Medina), Profetul s-a căsătorit cu Aișa, fiica viitorului calif Abu Bakr, despre care se spune că ar fi fost soția sa preferată. Probabil că și această situație — alături de alte considerente de ordin social — l-a determinat să accepte poligamia și să o socotească legală din punct de vedere etic și juridic.

— Adică mai plăcută decît a fost?...

— Nu!... Mă gîndeam la iubirea noastră.

— Iubirea noastră?...

— Da! Şi tu ştii foarte bine despre ce vorbesc!

Pentru cîteva clipe între ei se aşternu tăcerea.

— De fapt, ce vrei tu, mai exact? întrebă ea, plecînd ochii.

— Vreau să spui că amîndoi dorim acelaşi lucru!...

— De acord, dar vreau să ştiu care-i lucrul acela!

— Eu nu pricep de ce trebuie să ne învîrtim atîta după deget...

Parcă ar sta pe ghimpi şi aşteptarea e cumplită, oricît de scurtă ar fi ea.

— Dacă totul este clar, nu pricep de ce mă mai chinui atîta, zise ea în cele din urmă.

— Cît de minunată eşti, iubirea mea! exclamă Ahmad, oftînd uşurat.

Urmă din nou un răstimp de tăcere ca un refren care le încadra cîntul inimii.

— Mă interesează un singur lucru! murmură ea pe gînduri.

— Ce anume? Spune-mi, te rog! Orice!

— Demnitatea mea!

— Demnitatea ta şi demnitatea mea alcătuiesc un singur tot! răspunse Ahmad puţin ofensat.

— Tu ştii prea bine tradiţiile şi obiceiurile familiei tale, murmură ea tulburată. O să auzi multe vorbe în legătură cu originea, cu neamurile...

— Nu-ţi face nici un fel de griji, căci eu nu sînt un copil!

— Nu ne ameninţă decît un singur lucru — păienjenişul ăsta de tradiţii şi pretenţii burgheze, adăugă Sawsan după ce şovăi un moment.

— Aş vrea să fii convinsă că toate astea-mi sînt străine, o încredinţă el cu un ton răspicat, ce amintea de Abd el-Mun'im.

— Îţi dai seama de greutatea vorbelor tale? Am vrut să mă refer şi la relaţia individuală şi la cea socială dintre noi doi.

— Am înţeles totul foarte bine! se grăbi Ahmad să confirme.

— Vei avea nevoie de un dicţionar ca să descoperi sensul nou al cuvintelor iubire, căsătorie, gelozie, devotament, trecut...

— Aşa e! O ştiu prea bine!

S-ar putea ca asta să nu însemne nimic sau să însemne totul. De cîte ori nu i-au trecut şi lui prin cap fel de fel de gînduri?! Dar situaţia lor cere un curaj deosebit. Este un examen al victoriei mentalităţii dobîndite asupra celei moştenite. Un examen teribil! Speră că a înţeles foarte bine ce-a vrut ea să spună. Probabil că a vrut doar să-l încerce. Dar chiar dacă ar fi vorba de mai mult, tot nu va da înapoi. Simte o durere în străfundul sufletului, la gîndul renunţării. Nu, nu va da înapoi cu nici un preţ!

— Accept tot ce-ai avut în vedere, dar îngăduie-mi să-ţi spun deschis că mă aşteptam să am parte de o fată ceva mai sentimentală şi nu de o raţiune care socoteşte şi pune totul în balanţă!

— Care să-ţi spună mereu că te iubeşte şi că acceptă să se mărite cu tine, nu-i aşa? întrebă ea, urmărind cu privirea îngîndurată lebedele ce pluteau pe faţa apei.

— Exact!

— Şi crezi că eu aş mai fi intrat în detalii, dacă n-aş fi acceptat lucrul ăsta de la început? se miră Sawsan, rîzînd cu seninătate.

Ahmad îi strînse degetele uşor în căuşul palmei, sorbind-o din ochi.

— Tu ştii foarte bine totul, dar vrei să ţi se spună mereu şi să tot auzi lucrurile care-ţi plac.

— Aşa e! Şi n-o să mă plictisesc niciodată ascultîndu-le...

— Este vorba de reputația întregii noastre familii. E doar copilul nostru. Trebuie să vă spuneți și voi părerea...

Khadiga vorbea cu înverșunare, alergînd necontenit cu privirile într-o parte și-n alta, de la Ibrahim — așezat în dreapta ei — la Ahmad — care ședea în colțul opus al salonului —, petrecîndu-le apoi peste fețele nedumerite și mutrele stingherite pe care le făceau Yasin, Kamal și Abd el-Mun'im.

— Fiți atenți cu toții la ce vă spun... își schimonosi Ahmad vocea, glumind și încercînd s-o imite. Este vorba de reputația întregii familii... Doar sînt copilul vostru...

— Ce-i beleaua asta pe capul nostru, fiul meu? își reluă ea filipica, de data asta cu un ton linguitor și amar. Tu nu accepți să te judece nimeni, nici chiar tatăl tău? Refuzi cu încăpățînare orice sfat, chiar și atunci cînd este numai și numai spre binele tău?... După mintea ta, numai tu ai dreptate întotdeauna și toți ceilalți greșesc. N-ai mai vrut să-ți faci rugăciunea — am zis: „Domnul o să-l aducă pe calea cea bună"... Ai refuzat să urmezi Dreptul, ca fratele tău, am zis: „Treacă și-asta! Viitorul omului îl rînduiește Allah!"... Ai hotărît să te faci jurnalist, ți-am înghițit-o și pe-asta! Mi-am zis: „Să se facă omul și vardist, dacă ține cu tot dinadinsul..."

— Iar acum, auzi pretenție! Mai vreau să mă și însor! se repezi Ahmad, cu o mutră prefăcută de vulpoi indignat.

— Însoară-te! N-ai decît! Toți ne bucurăm de un astfel de eveniment, dar trebuie să aibă și însurătoarea un rost, pricepi?

— Și cine-ar trebui să-i stabilească rostul, mă rog?

— O minte sănătoasă!

— Dar eu cu mintea mea am ales cu cine să mă însor...

— Nu ți-au dovedit încă zilele că nu-i bine să te bizui doar pe mintea ta?

— Cituși de puțin! Iar sfaturile pot să fie folositoare, nu zic ba, dar pînă la căsătorie...

— Și de ce, mă rog? Tu nu te însori doar cu o fată, ci și cu familia ei... Iar prin tine ne însurăm și noi... Noi, familia ta!

— Voi toți! îi luă Ahmad vorba din gură și izbucni într-un rîs ascuțit. Asta e peste poate! Unchiul Kamal n-are în nici un caz chef să se însoare, iar unchiul Yasin cred că ar prefera să se însoare numai el singur cu ea...

Riseră și se amuzară, cu toții în afară de Khadiga care nu știa ce să mai creadă.

— Dacă socotești că e nevoie și că asta poate rezolva lucrurile, eu sînt gata să mă sacrific, se oferi Yasin, totdeauna gata să facă haz.

— Rîdeți! Distrați-vă! se zborși Khadiga. Rîsul vostru nu face decît să-l încurajeze! Mai bine i-ați spune ce credeți voi despre noua lui ispravă. Ce părere aveți despre un tînăr ca el, care ține morțiș să se însoare cu fata unui tipograf de la revista aia caraghioasă?! Nu ne convine nici că lucrezi ca jurnalist la revista asta, dar nu mai avem de-ales! Închipuie-ți tu cum o să fie dacă mai ai de gînd să te încuscrești și cu muncitorii ei... N-ai nimic de zis, *si* Ibrahim? se adresă soțului ei, silindu-se să-i descleșteze și lui gura.

Ibrahim Șawkat ridică sprîncenele, părînd că se pregătește să spună ceva, dar se răzgîndi.

— Dacă o să se întîmple nenorocirea asta, insistă ea, n-ar fi de mirare să te trezești în noaptea nunții cu casa plină de tipografi, salahori, birjari și cine știe ce alți mojici...

— Te rog să nu vorbești așa despre neamurile mele!... o întrerupse Ahmad.

— Doamne din ceruri! Nu cumva vrei să tăgăduiești că astea sînt neamurile ei?

— Eu mă însor numai cu ea! Nu mă însor cu toptanul!

— Adevărul este că n-o să te însori numai cu ea! interveni în cele din urmă și Ibrahim Șawkat nemulțumit. Ducîndu-te tu în neamul ăsta, ne tragi și pe noi după tine!

— M-am dus să-i văd familia, așa cum cere datina, continuă Khadiga încurajată de remarca soțului ei. S-o văd și eu pe mireasa copilului meu, mi-am zis... Și ce credeți că mi-au văzut ochii? Locuiesc la un subsol, pe o stradă ticsită de evrei. Iar mama miresei arată ca o servitoare. Zîna care i-a căzut dumnealui cu tronc trebuie să aibă cel puțin treizeci de ani. Vă jur pe Allah că nu mint! Și dacă ar avea măcar un pic de frumusețe, aș mai înțelege. De ce vrea neapărat să se însoare cu ea, nu pricep! Cred că i-au făcut farmece... Trebuie să-l fi vrăjit... Lucrează împreună cu el la revista aia blestemată. Probabil că a profitat de neatenția lui și i-a pus ceva în cafea sau în apă. Duceți-vă s-o vedeți și voi și să spuneți dacă am sau n-am dreptate... Pe mine una m-a dat gata. Cînd am plecat de la ei, nu știam pe unde calc. Aproape că nu mai vedeam drumul de supărare.

— Să știi că mă supăr eu acum cu adevărat, mamă, și mă tem că n-o să-ți iert vorbele astea niciodată...

— Ba să mă ierți, domnul meu, căci eu sînt cea urgisită... Toată viața am avut parte numai de belele și m-a blagoslovit Allah să am parte tot de necazuri și de la copii...

— N-ai decît să născocești tot ce-ți trece prin cap pe seama lor, dar să știi că nici unul dintre ei nu este nedrept cu alții, așa cum ești dumneata!

— Mîine o să ți se deschidă ochii și-o să-mi dai dreptate. Allah să te ierte pentru că m-ai umilit!...

— Ba dumneata m-ai umilit pe mine! Cu vîrf și îndesat!...

— Ți-a intrat în suflet ca să pună mîna pe averea ta. Dacă nu te amăgea pe tine, nu putea să aspire decît cel mult la un vînzător de ziare...

— Ea este redactor la revistă și are un salariu de două ori mai mare ca al meu, crezu Ahmad nimerit să-i lămurească.

— Deci și ea e tot jurnalistă! Cu ce ți-am greșit, Doamne? Ce fată intră astăzi în slujbă decît una pe care n-a luat-o nimeni de nevastă sau o slută?!

— Allah să te ierte pentru vorbele astea fără noimă!

— Ba pe tine să te ierte pentru zilele amare pe care ni le faci!...

— Ascultă, sora mea! se amestecă Yasin în vorbă, după ce urmărise cearta, răsucindu-și tot timpul mustața. Nu cred că este cazul să ne facem sînge rău. Să-i spunem lui Ahmad ce-avem de spus, dar n-are rost să ne certăm!

— Iertați-mă, dar trebuie să mă îmbrac ca să plec la slujbă, se scuză Ahmad, ridicîndu-se ușurat că scapă de gura lor.

După plecarea lui Ahmad, Yasin se mută lîngă sora lui, se întoarse cu fața spre ea și începu s-o lămurească:

— Să știi că nu-ți folosește la nimic toată tevatura asta. Nu-i mai putem judeca pe copiii noștri, căci ei se socotesc mai înțelepți decît noi și sînt convinși că noi trebuie să fim la cheremul lor. Dacă vrea cu tot dinadinsul să se însoare cu fata asta, lasă-l să se însoare! Dacă o să fie fericit, să-i fie de bine, iar dacă n-o să fie, și-a făcut-o cu mîna lui. Capul face, capul trage! Eu n-am reușit să duc casă bună decît cu Zenoba, după cum bine știți! S-ar putea ca alegerea lui să fie bună, în ciuda aparențelor! N-are rost să ne punem de-a curmezișul. Pe urmă, așa-i firea omului, în general. Nimeni nu pricepe de vorbă. Fiecare vrea să încerce pe pielea lui. (Apoi, rîzînd ironic:) Nu e mai puțin adevărat că mie unul nu mi-au folosit nici vorbele altora, nici experiențele mele!...

— Cred că fratele meu are perfectă dreptate în tot ce spune, interveni și Kamal, sprijinindu-l pe Yasin.

— Asta-i tot ce poți spune tu, Kamal? întrebă Khadiga privind la el consternată. Eu îmi pusesem toată nădejdea în tine, fiindcă știu cît de mult te respectă. Poate că n-ar fi rău să încerci să stai de vorbă cu el separat.

— Ieșim împreună și-o să mai stăm de vorbă pe drum, încercă el s-o domolească. Dar trebuie să încetezi și tu cu tărăboiul. La urma urmei, e stăpîn pe soarta lui și are dreptul să se-nsoare cu cine-i place. Crezi că poți să-l împiedici tu, dacă i-a intrat ceva în cap? Sau vrei numai să încurci ițele?

— După mine, toată chestiunea e foarte simplă, sora mea, adăugă Yasin, zîmbind. Cred că n-are rost să-ți faci inimă rea! Azi se însoară și, dacă nu-i convine, mîine se desoară. Doar sîntem musulmani, nu catolici... I se deschid lui ochii...

— Bineînțeles! exclamă Khadiga cu un zîmbet șiret, îngustîndu-și ochii mici. Ce alt avocat l-ar putea apăra mai bine ca tine?! A avut dreptate cine-a zis că băieții seamănă cu unchii lor...

— Allah să te ierte! bîigui Yasin, rîzînd pe înfundate. Dacă fetele ar rămîne la mila viitoarelor soacre, n-ar mai apuca nici una să se mărite...

— Cum poți să scornești una ca asta? protestă Khadiga. Știi prea bine că pe mine m-a ales chiar mamă-sa în persoană — Allah s-o ierte! —, și făcu un semn spre Ibrahim.

— Așa e! Și-a plătit sărmana de ea cu vîrf și îndesat pentru alegerea făcută... aprobă Ibrahim prompt, zîmbind și oftînd.

— Și măcar dac-ar fi frumoasă, se întoarse Khadiga din nou la problema lui Ahmad, fără să ia în seamă observația soțului. Parcă i s-a pus un văl pe ochi.

— La fel ca tată-său, o completă Ibrahim, rîzînd îngăduitor.

— Tu ești un nerecunoscător ca toți bărbații, izbucni ea, întorcîndu-se spre el furioasă.

— Ba noi sîntem destul de îngăduitori și al nostru va fi paradisul, răspunse Ibrahim cu calmul său obișnuit.

— Dacă o s-ajungi vreodată acolo, să știi că tot mie-mi datorezi asta, căci eu te-am învățat ce-i credința...

*

Kamal părăsi Es-Sukkariyya împreună cu Ahmad. Era destul de sceptic în privința căsătoriei nepotului său. Nu i se putea imputa conservatorismul și respectul tradiției absurde și nici indiferența față de principiile egalității și umanismului, dar realitatea socială și hidoșeniile ei nu pot fi

ignorate. Își aminti, aparent fără nici o legătură cu subiectul, o întîmplare de mult uitată. Se aprinsese după Qamar, fata lui Abu Sari', proprietarul micului bufet. Dar mirosul, pe care-l răspîndea trupul ei îi provocase o repulsie ce amenința să se transforme într-un adevărat complex. Cu toate astea, îl socotea pe Ahmad vrednic de admirație, ba chiar îl invidia pentru curajul și voința care lui îi lipsiseră întotdeauna. Ahmad părea o compensare în familie pentru nihilismul unchiului său. E de mirare de ce l-o fi trăgînd inima să se însoare, cînd pentru alții căsătoria nu înseamnă mai nimic.

— Încotro, tinere?

— La revistă, unchiule! Dar dumneata?

— Și eu tot la revistă, dar la *El-Fikr el-Gadid*, unde am întîlnire cu Riyad Qildis. Ia spune-mi, nu crezi că s-ar cuveni să deschizi ochii bine și să mai chibzuiești înainte de a face pasul ăsta? îl întrebă fără nici o altă introducere.

— Care pas, unchiule? îi răspunse nepotul tot cu o întrebare, înălțîndu-și privirea spre el. Treaba s-a isprăvit de mult. Eu m-am și însurat!

— Cum așa? Vorbești serios?!

— Foarte serios! Și-o să locuim în apartamentul de la parterul casei noastre, din pricina crizei de locuințe...

Ce sfidare deschisă! Asta zic și eu generație!

— Așa vom face, dar nevasta mea n-o să fie în casă decît cînd doarme mama...

— Și te-ai însurat după datina lui Allah și a Profetului? îl mai descusu Kamal, zîmbind, fără să se fi dezmeticit pe deplin după șocul noutății.

— Firește! răspunse Ahmad rîzînd în barbă. Căsătoria și înmormîntarea după datinile vechii noastre credințe, dar restul vieții după credința lui Marx!... (Apoi, luîndu-și rămas bun de la Kamal:) Sînt convins că o să-ți placă mult, unchiule! O s-o vezi și o să judeci singur! Are o personalitate cu totul și cu totul ieșită din comun...

45

Se afla din nou într-o încurcătură cumplită. Era ca o boală cronică de care nu putea scăpa nicicum. Toate lucrurile par să aibă o mulțime de fețe egale; toate se adună și se risipesc, alcătuind jocuri cu forme ciudate într-o continuă mișcare, alunecîndu-i printre degete. Să se însoare sau nu? Ar fi trebuit de mult să ia o decizie, dar se învîrtea nedumerit în jurul său pînă ce-l cuprindea amețeala și i se tulburau simțurile. Apoi vîrtejul se liniștește, lăsînd să plutească la suprafață aceeași întrebare la care n-a reușit să găsească răspuns: să se însoare sau nu? Uneori se satură de libertate și-l apasă singurătatea sau se plictisește în tovărășia fantomelor născocite de gîndurile lui. Are momente cînd își închipuie o familie în jurul lui, dar odată cu grijile mărunte ale traiului zilnic se vede înghițit, dizolvat, anulat pînă la dispariție. Atunci se sperie și se hotărăște să rămînă credincios libertății sale, oricît de mult ar trebui să sufere din pricina singurătății. Dar n-are parte de liniște multă vreme, căci se trezește din nou întorcîndu-se la aceeași întrebare. Și iarăși caruselul pornește cu trena lui de întrebări și răspunsuri. Unde să găsească statornicia mult visată? Budur este o fată excepțională, într-adevăr, n-are nici un cusur. E ca o stea care a căzut din înaltul bolții cerești. O fată excepțională, într-adevăr — frumoasă, delicată și instruită. Și, lucrul cel mai important, se pare că nu l-ar refuza dacă s-ar decide să-i ceară mîna. Trebuie să admită că-i stăpînește toate gîndurile și că este ultima imagine de la care își ia rămas bun înainte de a adormi și prima cu care se întîlnește dimineața cînd se trezește, însoțindu-l apoi ca o umbră. Îndată ce-i vede chipul, tresare înfiorat și inima își iuțește bătălie, iar strunele acoperite de rugină reiau acordurile tulburătoare ale muzicii de odinioară. Lumea lui se schimbase. Descumpănirea și singurătatea erau din nou uitate. Simțea adierile înviorătoare și apa răcoroasă a vieții. Dacă toate astea nu sînt semne ale iubirii, atunci ce altceva ar putea fi? Timp de două luni, trecuse zi de zi spre asfințit pe strada Ibn Zaydun, măsurînd-o în sus și în jos cu pași înceți, stăruind îndelung cu ochii asupra terasei, pentru a se întîlni cu ochii ei. Își zîmbeau așa cum se cuvine între colegi. La început toate astea se petreceau ca din întîmplare, dar cu timpul devenise limpede că sînt gîndite și așteptate. Cînd ajungea în dreptul casei, o găsea la locul ei obișnuit din balcon, prefăcîndu-se că răsfoiește o carte sau rătăcind cu privirile spre zări. Știa prea bine că îl așteaptă. Dacă n-ar fi fost așa, n-ar fi trebuit decît să nu apară în balcon la vremea aceea. Ce altceva ar fi putut să-și închipuie, văzîndu-l cum trece zi de zi, îi zîmbește și o salută? Instinctul nu-l înșeală; amîndoi așteaptă întîlnirea cu nerăbdare. Simțea cum îl inundă o bucurie amețitoare. Era fericit dar și neliniștit de lipsa lui de hotărîre. Se lăsase purtat de șuvoi, fără să știe nici cît de adînc este și nici încotro îl va purta. S-ar fi cuvenit să se oprească puțin, dar bucuria tulburătoare nu-i mai da răgaz. „Curaj, căci asta este șansa ta!" îl îmbărbătase Riyad. De cînd își pusese inelul de logodnă pe deget, Riyad nu mai vorbea decît despre căsătorie, de parcă aceasta ar fi fost unicul țel în viață. Se grozăvea, pretinzînd că se va arunca în această experiență unică fără pic de teamă, convins că ea îl va ajuta să dea vieții un sens nou și îi va furniza materialul necesar pentru a scrie literatură despre viața de familie. „Aceasta este viața, filozofule ce plutești deasupra vieții!" „Astăzi mi-ai devenit adversar, i-a spus atunci, încercînd să fugă de ispita lui. Tu nu mai poți avea o judecată imparțială. L-am pierdut pe sfătuitorul sincer din tine." Pe de altă parte, iubirea-i părea a fi un dictator și viața politică a Egiptului îl învățase să-i urască pe dictatori din adîncul inimii. În casa mătușii Galila continua să-și dăruiască trupul Atiyyei, dar imediat și-l putea lua înapoi, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Fata asta însă, așezată și sfioasă, vrea să pună stăpînire pe spiritul și pe trupul lui pentru totdeauna; ea nu se va mulțumi cu mai puțin. Și nici nu va mai avea de ales după

aceea; nu-i va mai rămîne decît să se zbată zi de zi pentru a trăi. Ciudat este destinul care transformă o viață plină de măreție, de visare și neprevăzut într-o simplă zbatere pentru dobîndirea celor necesare traiului. S-ar putea ca fachirul indian să fie absurd și neghiob sau nebun. Dar oricum, el pare de o mie de ori mai înțelept decît acela care se cufundă pînă la urechi în căutarea mijloacelor de trai. Bucură-te de iubirea care ți-a lipsit și după care ai tînjit! Iat-o stîrnind vîrtejul vieții în inima ta! „Cum este cu putință să te mai îndoiești?! Doar o iubești și poți să te căsătorești cu ea! Atunci de ce nu faci pasul ăsta?“ îl întrebase Riyad exasperat. Îi răspunsese evaziv; mai precis îi spusese că o iubește, dar că nu vrea să audă de căsătorie. „Iubirea înseamnă implicit căsătorie; iar dacă nu vrei să auzi de căsătorie, așa cum pretinzi, înseamnă că n-o iubești nici pe ea!“ protestase Riyad. „Ba da, pe ea o iubesc, dar căsătoria mă sperie“ se dezvinovățise atunci. „Poate ți-e frică de răspunderi?“ insistase Riyad. „Ooh, nu! Suport poveri ale răspunderii de care alții n-au habar; și în casă și la slujbă“ protestase din nou. „Atunci cred că ești mult mai egoist decît îmi închipuiam“, spusese Riyad în cele din urmă. „Crezi că există cineva care să se însoare altfel decît împins de un egoism aparent sau ascuns?“ îl întrebase Kamal cu ironie. „Poate că ești bolnav și ar trebui să te consulte un psihiatru?! adăugă Riyad, zîmbind. „Ciudat lucru! Știi ce titlu poartă articolul pe care-l pregătesc acum pentru *El-Fikr? Cum să te cunoști pe tine însuți?*“ „Mărturisesc că m-ai pus în mare încurcătură“ recunoscuse Riyad. „Eu sînt veșnic în încurcătură“, murmurase Kamal trist.

Într-una din zile, cînd hoinărea pe strada Ibn Zaydun, se trezise față în față cu mama iubitei lui, care se îndrepta spre casă. O recunoscuse de la prima privire, cu toate că n-o mai văzuse de cel puțin șaptesprezece ani. Nu mai era *hanem* de odinioară! Nici vorbă! Se veștejise în mod evident sub povara grijilor. Nu-i venea să creadă că această femeie vlăguită este una și aceeași cu Saniyya *hanem*, care se plimba

mîndră prin parcul seraiului, neîntrecut de frumoasă. Și totuși chipul ei i-o amintea pe Aida. Își simțise inima sfîșiată. Din fericire, îi zîmbise lui Budur cîteva clipe mai înainte, căci după întîlnirea asta tristă n-ar mai fi fost în stare. Apoi se trezi brusc amintindu-și de Aișa și de furtuna pe care o stîrnise dimineața, întorcînd casa pe dos din pricina protezei dentare pe care nu și-o mai găsea. Alaltăieri o văzuse pe Budur, așteptînd în picioare pe balcon, cum n-o mai văzuse niciodată pînă atunci. Părea pregătită să coboare. Se întrebase atunci dacă va ieși singură. Dispăruse imediat din balcon, iar el continuase să meargă agale, dus pe gînduri. Dacă va apărea singură, înseamnă că venise pentru el. Acea izbîndă amețitoare avea să spele probabil umilința care-l otrăvise cu ani în urmă. Ar fi fost Aida în stare să facă una ca asta? Nici dacă ar fi fost să pice luna de pe cer! Cînd ajunsese cam la mijlocul străzii, privise înapoi și-o văzuse pe Budur venind singură spre el. Simțise că i se strînge inima pornită să bată cu atîta putere, încît îi era teamă să nu spargă timpanele vecinilor. Își dăduse seama de gravitatea situației și în primul moment se simțise ispitit să fugă. Zîmbetele de pînă atunci fuseseră o joacă nevinovată, dar acum lucrurile erau serioase. Totul presupunea răspundere și-l obliga să ia hotărîri! Dacă ar fugi, ar mai cîștiga timp și-ar mai putea chibzui! Dar nu fugise. Continuase să înainteze agale, ca și cum ar fi fost sub efectul unui drog, iar la colțul străzii El-Galal se trezise cu ea ajungîndu-l din urmă. Cînd s-a întors, ochii lor porniseră să rîdă veseli.

— Bună seara! șoptise el înfiorat.

— Bună seara!...

— Încotro ai plecat? murmurase, simțind cum îi sporește teama.

— Mă duc la o prietenă... acolo... în direcția aceea... bîiguise ea, arătînd cu capul spre strada Regina Nazli.

— E drumul meu. Îmi îngădui să te însoțesc?... bolborosise și el, parcă plutind.

— Desigur!... încuviințase ea, ascunzîndu-și zîmbetul.

Şi-au mers mai departe împreună. Fără îndoială că nu-şi pusese rochia aceea elegantă pentru a se întîlni cu o prietenă. Inima lui o întîmpinase cu emoţie şi cu tandreţe. Dar ce trebuia să facă mai departe? Probabil că-şi dăduse seama de încurcătura lui şi voia să-l ajute, oferindu-i această şansă. Va şti s-o preţuiască sau o va nesocoti şi-atunci o va pierde pentru totdeauna. N-ar avea de spus decît un singur cuvînt. Îl va rosti şi se va angaja pentru toată viaţa... Sau nu-l va rosti şi va regreta pentru tot restul vieţii... Se lăsase împins pînă aici, fără să-şi dea seama. Strada se scurta văzînd cu ochii. Ea părea că aşteaptă, că vrea să-i vină în întîmpinare. Parcă nici n-ar fi din familia Şaddad! De altfel nici nu este din familia Şaddad şi n-are nimic comun cu ea! Familia Şaddad a apus... s-a stins de mult... Fata pe care o însoţea el nu era decît o tînără nefericită!

— Mă bucur foarte tare că ne-am întîlnit, a murmurat ea, întorcîndu-se spre el şi zîmbind graţios.

— Îţi mulţumesc mult...

Bine-bine! Şi mai departe? Capătul străzii era aproape. Trebuia să ia o hotărîre: un cuvînt care să-l angajeze sau unul de adio. Probabil că ea nici nu-şi închipuie că s-ar putea despărţi atît de simplu. Aşteaptă măcar o vorbă, o promisiune. Au mai rămas doar cîţiva paşi... Tot mai era în cumpănă. Avea o presimţire sumbră că totul se va sfîrşi cu un eşec. Limba lui refuza să se dezlege. Nu putea rosti un cuvînt. Budur se oprise din mers şi zîmbea încurcată, ca şi cum ar fi vrut să spună: „A sosit momentul să ne luăm rămas bun". Simţea că se înăbuşă de tulburare. Îi întinsese mîna şi el i-o reţinuse într-a lui cîteva clipe... Tăcere şi spaimă...

— La revedere! murmurase pierdut, în cele din urmă.

Îşi retrăsese mîna şi cotise cu paşi repezi pe o străduţă laterală. O petrecuse cu privirea şi se simţise ispitit să strige după ea. Mersul ei împleticit din pricina decepţiei şi sfiiciunii fusese pentru el un coşmar insuportabil. Tu ştii prea bine ce înseamnă pentru un suflet o clipă ca asta. Dar limba i se încleştase şi refuzase să articuleze vreun sunet. Se cuvine s-o respingi după ce venise spre tine? Se cuvine să te porţi cu ea aşa cum se purtase sora ei cu tine, cînd ştii prea bine că o iubeşti? Oare o fi avut şi ea parte de o noapte ca aceea pe care ai lăsat-o în urma ta ca pe un tăciune aprins în negura trecutului?

Continuase să rătăcească pe străzi, întrebîndu-se dacă vrea într-adevăr să rămînă burlac pentru ca să poată fi şi filozof sau dacă pretinde numai că este filozof pentru a putea rămîne burlac. „Ai făcut un lucru incredibil şi-l vei regreta toată viaţa!" îi spusese Riyad răspicat. Este un lucru incredibil, într-adevăr! Dar este posibil să-l regrete toată viaţa? „S-ar cuveni să-ţi plesnească obrazul de ruşine. Cum ai fost în stare să fugi ca un laş, cînd vorbeai despre ea ca şi cînd ar fi fata visurilor tale?" mai adăugase Riyad furios. Nu, nu este fata visurilor lui. Fata visurilor lui n-a venit spre el niciodată!... „Azi-mîine împlineşti treizeci şi şase de ani şi n-o să mai fi bun de nimic!... N-o să te mai ia nimeni!... O să rămîi singur cuc" se lamentase Riyad. Vorbele lui îl duruseră ca niciodată şi-şi simţi inima de cenuşă.

46

Karima, în veşmîntul de mireasă, sosi în Es-Sukkariyya într-o trăsură, laolaltă cu părinţii şi cu fratele ei. Îi aşteptau Ibrahim Şawkat împreună cu Khadiga, Ahmad cu soţia lui, Sawsan, şi Kamal. Dacă n-ar fi fost buchetele de flori aşezate de jur împrejurul salonului, nimeni n-ar fi bănuit că e vorba de nuntă. Camera de musafiri era înţesată de tineri bărboşi, în mijlocul cărora trona şeihul Ali el-Munufi. Cu toate că trecuse un an şi jumătate de la săvîrşirea stăpînului, Amina nu acceptase să ia parte la ceremonie, dar promisese să vină după aceea să-i felicite pe tinerii căsătoriţi. Cînd Khadiga încercase s-o îmbie pe Aişa să vină la nuntă, aceasta-i răspunsese înţepată:

Eu n-o să fiu de față decît la înmormîntări...

Vorbele Aișei o îndureraseră, dar se obișnuise cu ea și se așteptase oricum la o reacție ciudată. Etajul de sus al casei din Es-Sukkariyya fusese pentru a doua oară pregătit de nuntă. Yasin vînduse tot ce-i mai rămăsese, în afara casei din Qasr eș-Șawq și-i pregătise fiicei sale o zestre destul de frumoasă. Karima era încîntătoare; mai ales căldura ochilor aducea aminte de mama ei din zilele de glorie. Nu împlinise vîrsta legală pentru căsătorie decît la sfîrșitul lunii octombrie. Khadiga părea nespus de fericită, așa cum se cuvenea unei soacre mari. O dată, cînd rămăsese numai ea și Kamal, se aplecase și-i șoptise la ureche:

— Oricum, e fata lui Yasin. E de o mie de ori mai bună decît fata unor salahori...

Se aranjase un mic bufet pentru rude în sufragerie și un altul mai mare pentru bărboșii lui Abd el-Mun'im. În ultima vreme, își lăsase și el barbă și asta o cam nemulțumise pe Khadiga.

— Credința e foarte frumoasă, dar nu înțeleg ce nevoie ai de barba asta, care te face să semeni cu Muhammad el-Agami, vînzătorul de *kuskusi*?[1]

Rudele se așezaseră în salon, mai puțin Abd el-Mun'im, care rămăsese împreună cu „frații" lui.

— Salonul de musafiri s-a întors cu o mie de ani în urmă, șopti Ahmad printre dinți, abia stăpînindu-și rîsul.

— Și despre ce discută atît de aprins? întrebă Kamal curios.

— Despre lupta de la Al-Alameyn[2]. Vorbesc cu atîta înflăcărare că tremură și pereții.

— Și cum comentează victoria englezilor?

[1] Mîncare specifică țărilor arabe din Nordul Africii, preparată din grîu pisat, diverse legume, carne și condimente.

[2] Localitate în Egipt, la vest de Alexandria, de unde a pornit ofensiva mareșalul britanic Montgomery împotriva trupelor germane din Nordul Africii conduse de Rommel, în octombrie 1942.

— Sînt cătrăniți foc, bineînțeles! Ei sînt vrăjmașii tuturor: și ai englezilor, și ai nemților, și ai rușilor. Își dau mereu în petic. Nu-l lasă pe frate-meu în pace nici în noaptea nunții!...

Yasin sta alături de Zenoba; în hainele de sărbătoare părea mai mic ca ea cu zece ani.

— N-au decît să se mănînce unii pe alții, numai s-o facă departe de noi. Slavă Domnului că n-au prefăcut și Egiptul în cîmp de bătălie!

— Tu ai nevoie de liniște și pace, desigur, ca să-ți poți face de cap nestingherit, îl luă Khadiga în șfichi, oblicind cu coada ochiului spre Zenoba și stîrnind rîsul general.

Cu cîteva zile în urmă tocmai se zvonise că Yasin i-ar fi făcut curte noii chiriașe din casa lor și că Zenoba i-ar fi prins asupra faptului și ar fi alungat numaidecît persoana indezirabilă din apartament.

— Cum să-mi fac de cap cînd casa mi-e guvernată de legea marțială? bombăni Yasin, încercînd să-și ascundă vinovăția.

— Nu ți-a fost rușine de fiică-ta? îl mustră Zenoba.

— Eu sînt complet nevinovat, iar biata chiriașă a fost năpăstuită pe nedrept, încercă Yasin să se disculpe.

— Eu v-am năpăstuit? Eu care v-am zăpsit noaptea cînd am bătut la ușa ei și-am fost obligată să-mi cer scuze, pretinzînd c-am greșit din cauza întunericului?... Ce zici de tine? Stai de patruzeci de ani în casa asta și nu-ți mai nimerești apartamentul?!

Glasurile se prefăcură în vîrtejuri de rîs.

— Așa e el, sărmanul!... Cam des greșește ușa prin întuneric... turnă Khadiga din nou gaz peste foc.

— Și pe lumină, așișderea...

— Tu ce mai faci Ridwan? cum te mai înțelegi cu Muhammad Efendi Hasan? îl întrebă Ibrahim Șawkas pe Ridwan, vrînd să schimbe vorba.

— Muhammad Efendi Zift[1]! îl corectă Yasin.

— Se bucură acum de averea bunicului, care i-a revenit mamei! bombăni Ridwan morocănos.

— O moștenire ce nu-i deloc de neglijat! adăugă Yasin. Închipuiți-vă! De fiecare dată cînd s-a dus la mamă-sa să-i ceară un ban de buzunar sau să-l ajute cu ceva, mișelul l-a repezit cu nerușinare, dîndu-i sfaturi și ținîndu-i socoteala!...

— Ea nu te are decît pe tine, se amestecă și Khadiga, adresîndu-se lui Ridwan, și s-ar cuveni să te mai ajute și ea cu ceva bani în timpul vieții. (După o clipă, adăugă:) N-ar fi potrivit să te însori și tu, ce zici?

— Numai după ce se însoară unchiul Kamal! zise Ridwan, rîzînd silit.

— Nu mai e nici o speranță în ce-l privește pe unchiutău Kamal, dar tu nu trebuie în nici un caz s-o iei pe urmele lui.

Kamal se prefăcea că ascultă cu indiferență flecăreala lor și se trudea pe cît îi sta în putință să-și ascundă nemulțumirea. Khadiga își pierduse orice speranță, dar nu știa că el este de-a dreptul deznădăjduit. În ultimul timp nu mai hoinărise pe strada Ibn Zaydun, ca și cînd ar fi vrut să-și ispășească păcatul; doar din cînd în cînd cobora în stația de tramvai și privea la ea pe terasă, dintr-un loc ferit în care fata nu-l putea zări. Nu putea rezista dorinței de a o vedea și nici nu putea nega că o iubește. Dar nu avea curajul să-și mărturisească teama în fața căsătoriei. În cele din urmă, Riyad îi mărturisise convingerea lui: „Precis ești bolnav și refuzi să te faci bine“!

— Ți-ar mai fi ținut Muhammad Hasan cont, dacă ar fi venit saadiștii la putere? îl întrebă Ahmad Șawkat pe Ridwan cu tîlc.

[1] Cuvînt arab cu sensul de „catran, smoală“, care se întrebuințează pentru a exprima un sentiment sau lucru neplăcut.

— Nu e singurul care-mi ține astăzi cont, dar aveți puțină răbdare, îi asigură Ridwan, zîmbind. E o chestiune doar de cîteva zile. În cel mai rău caz, de cîteva săptămîni...

— Crezi că zilele Wafdului sînt numărate, așa cum se zvonește printre adversarii lui? îl întrebă Sawsan.

— Depinde numai și numai de englezi! Dar oricum, războiul n-o să dureze la infinit și-o să vină și ziua socotelilor...

— Primii vinovați sînt cei care i-au sprijinit pe fasciști pentru a-i lovi pe englezi pe la spate, zise Sawsan cu un ton cît se poate de serios.

Khadiga se uită la ea cu ochi răi, uluită de îndrăzneala cu care vorbea despre lucruri ce erau, după părerea ei, de competența exclusivă a bărbaților.

— Sîntem la o nuntă și s-ar cuveni să discutăm despre lucruri potrivite cu ocazia asta, o înțepă ea pe Sawsan.

Nora nu-i dădu nici o atenție, evitînd altercația, în timp ce Ahmad se uită la Kamal, zîmbind cu înțeles.

— Scuza lor este că nunțile noastre nu prea mai seamănă a nunți, se plînse Ibrahim Șawkat, rîzînd fără motiv. Allah să-l ierte pe domnul Ahmad și să-i dea adăpost în raiul lui cel necuprins!

— Eu m-am însurat de trei ori, dar n-am făcut niciodată nuntă, se tîngui Yasin cu mîhnire în glas.

— Bine îți șade! Ți-ai adus aminte de tine și de fiică-ta puțin îți pasă! îl mustră Zenoba.

— Poate o să am mai mult noroc și-a patra oară o să fac și nuntă, îndrăzni Yasin, rîzînd în barbă.

— Mai amîn-o și tu măcar pînă îl însori pe Ridwan! îl luă nevastă-sa peste picior.

Vorbele ei îl iritau cumplit pe Ridwan, dar se străduia de fiecare dată să evite discuțiile. Blestemați să fiți și voi și însurătoarea voastră!... Nu pricepeți odată că n-am de gînd să mă însor deloc și că, dacă mi-ar sta în putință, l-aș nimici pe cel care mai deschide vorba despre obiceiul ăsta nărod?

— Aș prefera să mă duc la bufetul doamnelor decît să stau printre bărbații ăștia bărboși care mă sperie și mă indis-

pun, se trezi Yasin bombănind după un răgaz de liniște.

— Dacă ar ști doamnele cum te porți, ar arunca după tine cu pietre, adăugă Zenoba imediat.

— Acum o să-i vezi cu bărbile în farfurii și-o să-nceapă lupta, se amestecă și Ahmad în vorbă. Dar unchiul Kamal ce zice? Îi iubește pe „frați"?

— Cred că cel puțin pe unul din ei îl iubesc! răspunse Kamal fără să stea pe gînduri.

Sawsan se întoarse spre mireasa care nu rostise nici un cuvînt pînă atunci.

— Dar ce zice Karima de barba soțului ei?

Tînăra mireasă lăsă capul încununat în jos, ascunzîndu-și un surîs și nu răspunse nimic.

— Puțini tineri mai sînt astăzi așa de cuvioși ca Abd el-Mun'im, sări Zenoba s-o scoată din încurcătură.

— Cuvioșenia lui e demnă de laudă, completă Khadiga. Asta-i o trăsătură pe care familia noastră o are în sînge. Dar eu nu mă prea împac cu barba lui...

— Iar eu trebuie să mărturisesc că fiii mei — atît cuviosul cît și ereticul — sînt doi nebuni! declară Ibrahim Șawkat, amuzîndu-se cu nevinovăție.

— Și nebunia este o trăsătură pe care familia noastră o are în sînge, zise Yasin, prăpădindu-se de rîs.

Khadiga îi aruncă o privire otrăvită, pregătindu-se să protesteze, dar Yasin i-o luă înainte, fără să-i lase timp:

— Vreau să zic că eu sînt nebun, eventual și Kamal... Ei, dar dacă te supără, nu sînt decît eu nebun! Numai și numai eu!

— Așa da! Acum te cred!

— Și crezi că e normal ca un om să se condamne la burlăcie de dragul cititului?

— Mai devreme sau mai tîrziu o să se însoare și-o să intre în tagma celor cu scaun la cap!

— Ia spune-mi și mie, de ce nu te însori, unchiule? se interesă Ridwan. Aș vrea să știu ce ai împotriva căsătoriei, ca să mă pot apăra și eu la nevoie.

— De ce? Nici tu n-ai de gînd să te însori? îl întrebă Yasin nedumerit. Să știi că eu n-o să îngădui asta cît am să trăiesc. Dar să avem răbdare pînă cînd veniți voi din nou la putere și-atunci o să facem o nuntă ca-n povești!...

— Dacă n-ai nimic împotriva căsătoriei în principiu, poți să te însori și-acum!... îl încurajă Kamal.

E tare simpatic băiatul ăsta! Și cum aspiră la putere și la avere! Dacă ar fi fost de vîrsta Aidei, cred că ar fi pus ochii pe el. Chiar și Budur, dacă l-ar vedea întîmplător, s-ar îndrăgosti de el pe loc. Eu mă învîrt întruna în jurul meu, în vreme ce toată lumea merge înainte. Stau la nesfîrșit în cumpănă, socotind că momentul nu-i nici potrivit, dar nici pierdut. Dragostea este un prieten parșiv, înclinat mereu spre harță. Ce bine-ar fi să se mărite ea mai repede! M-ar scăpa și de încurcături și de suferințe!

— Poftiți la bufet! se auzi vocea lui Abd el-Mun'im, după care barba se ivi în ușa salonului, urmată de stăpînul ei. Regretăm, dar sărbătoarea noastră de astăzi se va reduce numai la o strașnică ghiftuire.

47

Kamal mergea agale, fără nici o țintă pe strada Fu'ad I. Era în dimineața zilei de vineri, cam pe la ora zece. Strada părea un furnicar: oamenii stăteau în grupuri pe la vitrine sau sporovăiau între ei, dar cei mai mulți se agitau în toate direcțiile. Vremea era blîndă — așa cum este de obicei în majoritatea zilelor de noiembrie — și îmbia la promenadă. Ca să scape de singurătate, în ziua de vineri pornea haihui pe drum, amestecîndu-se în mulțime, delectîndu-se cu

tumultul și rumoarea străzii. Întîlni cîțiva elevi din clasele mai mici, care-l salutară politicos, ducîndu-și mîna spre frunte, și le răspunse zîmbind fericit. Cît de mulți elevi îl cunosc! Unii dintre ei au terminat școala de mult și acum sînt funcționari, alții își continuă studiile la Universitate, dar cei mai mulți sînt încă pe băncile gimnaziului sau liceului. Au trecut paisprezece ani de cînd slujește știința și învățămîntul și nu-i puțină vreme! Înfățișarea lui rămăsese aproape neschimbată: costumul elegant, pantofii lustruiți, tarbușul drept, ochelarii cu rame aurii, mustața stufoasă... Nici chiar categoria a șasea nu i se schimbase în acești paisprezece ani, dar se zvonea că Wafdul intenționează să facă unele reforme în favoarea celor mai dezavantajate categorii. Numai la tîmple i se iviseră cîteva fire albe. Elevii îl iubeau și-l respectau. Era în al nouălea cer cînd îl salutau pe stradă. Puțini profesori se bucurau de reputația lui, mai ales că în ultima vreme elevii deveniseră niște diavoli greu de stăpînit.

Cînd ajunse la intersecția cu strada Imad ed-Din, se trezi aproape față în față cu Budur. Rămase un timp cu privirea fixă, înmărmurit. Tocmai cînd încerca să zîmbească, ea își întoarse capul ostentativ, fără nici cel mai neînsemnat gest de recunoaștere. De-abia cînd ajunse în dreptul lui, observă că mergea la braț cu un tînăr. Kamal se opri și se întoarse, urmărind-o cu privirea. Era chiar Budur! Purta un pardesiu negru, luxos. Tînărul care o însoțea era la fel de elegant. Părea să aibă mai puțin de treizeci de ani. Se sili să-și înfrîngă tulburarea, deși se întreba devorat de curiozitate cine ar putea să fie tînărul. Nu e fratele ei în nici un caz! Nu poate fi nici prietenul ei, căci îndrăgostiții nu-și afișează iubirea pe strada Fu'ad I în dimineața zilei de vineri. Cine să fie? Știu și eu?! Simți că i se strînge inima de spaimă. Se întoarse fără să șovăie și porni pe urmele lor, nescăpîndu-i din ochi nici o clipă. I se păru că temperatura și tensiunea îi cresc brusc și-o să cadă sufocat în mijlocul străzii. Se opriseră în fața vitrinei unui magazin cu poșete și se apropie cu mare precauție, trăgînd cu coada ochiului la mîinile ei. Zări o

verighetă de aur pe inelarul ei de la mîna dreaptă și simți că-i fuge pămîntul de sub picioare. Trecuseră patru luni de cînd nu mai hoinărea pe strada Ibn Zaydun. E cu putință ca tînărul ăsta să-l fi pîndit la capătul străzii pentru a-i lua locul? Nu trebuie să se mire! În patru luni se pot întîmpla foarte multe, lumea întreagă se poate întoarce pe dos. Se opri la mică distanță de ei, în fața unei vitrine cu jucării, continuînd să-i urmărească. Astăzi i se pare mai frumoasă ca oricînd — o mireasă frumoasă! Dar de ce sînt amîndoi îmbrăcați în negru? Un pardesiu negru e un lucru obișnuit și elegant, dar de ce are și rochie neagră? Să fie vorba de modă sau de doliu? Să fi murit Saniyya *hanem*? N-are obiceiul să citească anunțurile de decese. Dar ce importanță mai are asta?! Important cu adevărat este numai faptul că fila lui Budur din cartea vieții lui a fost întoarsă. Povestea lui Budur s-a încheiat și odată cu ea și-a găsit răspunsul inevitabil și întrebarea: Să mă căsătoresc sau nu? După atîta amar și zbucium va putea în sfîrșit să se bucure de liniște! Dorise atît de mult ca ea să se mărite pentru a-l scăpa de chinuri și dileme și iată că s-a măritat! Avea impresia că asistase la sacrificarea unui om. Porțile vieții i se închideau în față după ce fusese aruncat în afara zidului! Îi văzu pornind și apropiindu-se de el. Nu se întîmplă nimic. Îl depășiră, văzîndu-și mai departe de drum. Îi urmări cu privirea, apoi se gîndi să pornească din nou pe urmele lor, dar i se păru lipsit de noimă și rămase mai departe în fața vitrinei cu jucării, privind în gol. Se mai uită încă o dată după ei, vrînd parcă să-și ia adio. Se îndepărtau văzînd cu ochii, aci dispărînd după trecători, aci ivindu-se din nou, și toate strunele inimii lui șopteau „Adio"!... Îl copleși o durere acută pe fondul unei tristeți dense. O senzație veche și bine cunoscută care întrunea mîhnirea și eliberarea. Aducea cu crepusculul dimineții, cînd umbra subțiată a nopții se întîlnește cu geana de lumină a zilei. În cele din urmă dispărură. Dispăruse probabil și Budur pentru totdeauna, întocmai așa cum dispăruse și sora ei. Se mai întreba încă cine-i logodnicul ei? Nu reușise să-l

vadă prea bine cu toate că insistase. Ar fi vrut să fie un funcționar obișnuit sau în orice caz să aibă o meserie neînsemnată. Gîndurile copilărești începeau să-i dea tîrcoale. E nedemn să gîndești astfel!

Pentru prima oară de cînd sta în locul acela văzu cu adevărat vitrina din fața lui. Era aranjată frumos, cu jucării atrăgătoare pe care orice copil și le-ar fi dorit: mașini, leagăne, instrumente muzicale, căsuțe și chiar grădini. Vitrina îl atrăgea cu o forță ciudată, izvorîtă din sufletul greu încercat și rămase cu ochii țintă, stăruind îndelung asupra ei. În copilărie nu-i fusese dat să se bucure de priveliștea unui astfel de paradis. Crescuse printre oameni mari, refulîndu-și pasiunile de copil și iată că vremea acelor bucurii trecuse, iar nostalgia ei se răzbuna. Ce știu aceia care vorbesc despre fericirea copilăriei? Care om ar putea afirma cu certitudine că a fost un copil fericit? Ce dorință absurdă! Ar vrea să redevină copil... un copil din lemn ca acesta care se joacă într-o grădină născocită! O dorință pe cît de absurdă, pe atît de tristă! Copiii sînt probabil niște ființe insuportabile și numai meseria lui l-a învățat cum să se înțeleagă cu ei. Ar insemna să se intoarcă la grădina de pe terasa casei lor, gîndind la Aida; să se ascundă de mînia stăpînului, povestind despre războiul ce urma să nimicească tot! Ce vălmășag de gînduri absurde! Ca o peliculă de film cu imaginile inversate. Dar oricum e preferabil, decît să se concentreze asupra logodnicului ce-i trecuse pe dinaintea ochilor imaginea unei posibile fericiri, la care totuși nu va ajunge niciodată. Gîndul revine iar la acel păcat ancestral care ar putea să-i ofere singura explicație pentru toate frămîntările lui. Dar cum să scape de îndoieli, cum să scape de chinuri, dacă nu se cunoaște nici pe sine? Deci lupta nu s-a terminat încă! N-a capitulat și nu trebuie să capituleze! El este principalul vinovat pentru șovăiala diabolică din pricina căreia a trebuit să-și muște limba cînd a văzut-o pe Budur la brațul logodnicului ei! Trebuie să se gîndească de două ori la această suferință pe care o caută cu tot dinadinsul și nu face nimic ca s-o evite. Este aceeași umilință pe care o gustase demult în desertul din El-Abbasiyya, cînd privea cu ochi rătăciți lumina de la fereastra Aidei! Oare șovăiala lui față de Budur nu fusese un truc? Voia cu tot dinadinsul să se întoarcă la zilele și nopțile acelea?! Se apucase să scrie despre Allah și despre spirit, despre spirit și materie, și nu știe încă nimic despre el! El nu-l cunoaște încă pe Kamal Efendi Ahmad sau Kamal Ahmad, sau pur și simplu pe Kamal! Chiar la noapte se va apuca să-și revadă cu atenție caietul de însemnări pentru a încerca să-și cunoască trecutul mai bine. Va fi o noapte albă. Oricum, n-ar fi prima! Au mai fost destule! Dacă le-ar pune cap la cap, ar putea alcătui un tom uriaș... „Nopți albe"... Atunci nu s-ar mai putea spune că viața lui a fost în zadar. Budur a dispărut acum pentru totdeauna! Este o realitate amară ce-i cîntă în urechi un marș funebru! Și nu i-a lăsat nici o singură amintire — nici o îmbrățișare, nici un sărut, nici măcar o atingere sau o vorbă frumoasă. Are acum o experiență îndelungată. Nu se mai teme de nesomn... La urma urmei, o să găsească refugiu în casa cea nouă a Atiyyei din strada Muhammad Ali și-o să continue dialogul lor dezlînat și nesfîrșit.

— Ce bine ne potrivim amîndoi, bîiguise el ultima oară cu limba împleticită.

— Ce nostim ești după ce te-ai amețit puțin, răspunsese ea încîntată.

— Ce soți fericiți am putea fi noi doi! mormăise el într-o doară.

— Nu-ți bate joc de mine, protestase ea, încruntîndu-se.

— Da, da! Ești mai dulce decît fructul copt.

— Așa spui acum, dar dacă-ți cer un riyal[1] peste ce-mi dai, de obicei, nu mai vrei să auzi de mine...

— Ceea ce este între noi este mai presus decît banii...

— Așa o fi, dar eu am doi copii care preferă banii acelui „mai presus" dintre noi doi!

[1] Monedă, inițial de argint, egală în Egipt cu douăzeci de piaștri.

Ameţeala şi amărăciunea îl doborîseră cu totul.

— Mă gîndesc-şi eu la pocăinţă ca *sitt* Galila... În ziua cînd voi deveni *sufi*, am să renunţ la avere în favoarea ta.

— Dacă o să te pocăieşti, o să-mi spui pur şi simplu adio.

— Nici o teamă! Nu poate omul să renunţe la voi şi să se pocăiască.

Şi, cu toate astea, cît de tare se teme de nesomn. Îşi dădu seama că zăbovise cam mult în faţa vitrinei cu jucării şi în cele din urmă se hotărî să se urnească, pornind fără nici o ţintă...

48

— Ia spune-mi, dragul meu, e-adevărat că o să închidă crîşmele, aşa cum se zvoneşte? întrebă Khalo, proprietarul tavernei *En-Nagma*.

— Vezi-ţi de treabă că n-o să se întîmple una ca asta în ruptul capului! îi răspunse Yasin plin de încredere. Deputaţii au obiceiul să flecărească ori de cîte ori se discută bugetul, iar guvernul are obiceiul să promită că va studia doleanţele deputaţilor cu proxima ocazie, dar ocazia aceasta nu se iveşte niciodată...

Convivii lui Yasin de la crîmşa din Muhammad Ali se luară la întrecere să-şi expună argumentele în chestiunea cu pricina.

— De cînd mă ştiu eu, tot aud că o să-i scoată pe englezi din ţară, o să deschidă o universitate nouă şi-o să lărgească şoseaua de pe malul Golfului, zise şeful de personal sceptic. Tu ai auzit să se fi întîmplat ceva din toate astea, Khalo?

— Probabil că deputatul care a făcut propunerea asta a băut vreo licoare otrăvită, din astea care se vînd de cînd a început războiul şi-a vrut să se răzbune pe voi... spuse rîzînd cel mai în vîrstă dintre amici.

— Chiar dacă s-ar întîmpla aşa, n-o să aibă nimeni curajul să se atingă de restaurantele din cartierele europene, interveni şi avocatul. Şi dacă totuşi am fi martorii unei asemenea nenorociri, n-ai decît să te asociezi şi tu la *Taverna* sau la un alt restaurant. Crîşmarii se sprijină unul pe celălalt, cum se sprijină casele una de alta...

— Dacă englezii au fost în stare să ia cu asalt palatul Abidin pentru o chestiune cu totul neînsemnată, ca readucerea lui En-Nahhas la putere, îţi închipui că vor sta cu mîinile în sîn la o adică, dacă s-ar pune problema închiderii crîşmelor? se amestecă în vorbă şi secretarul şef de la *waqfuri*.

În afară de grupul lui Yasin, în salon se mai aflau şi cîţiva negustori şi tîrgoveţi. Cu toate astea, secretarul şef veni cu ideea ca petrecerea să fie însoţită şi de un cîntec.

— Ce-aţi zice de *Capticul iubirii?* îi provocă el.

Khalo se grăbi să se întoarcă la locul lui de la bar, iar prietenii de petrecere începură să cînte fiecare-n legea lui, căci nu pierduseră timpul degeaba la masă: „Captivului iubirii nu-i pasă..." Glasul beţiei era cel mai desluşit, acoperindu-le pe toate, şi pe chipurile celorlalţi clienţi se iviră zîmbete ironice. Avîntul însă li se stinse tot aşa de repede precum venise. Yasin fusese primul care se dăduse bătut. Renunţaseră şi ceilalţi pe rînd şi în cele din urmă secretarul şef se trezi lălăind singur. Tăcu brusc, stingherit, şi pentru un timp se aşternu o linişte întreruptă din cînd în cînd de sorbituri, plescăituri sau bătăi din palme pentru o nouă comandă.

— Nu ştiţi chiar nici un leac pentru o femeie, ca să rămînă grea?

— Iar ne piseźi cu întrebarea asta neroadă? îl repezi funcţionarul mai vîrstnic. Ai puţină răbdare, frate, că nu-ţi piere sămînţa de pe faţa pămîntului!

— N-ai nici un motiv să intri în panică, Yasin *Efendi*, se amestecă şi secretarul şef de la *waqfuri*. Au destul timp să-ţi aducă şi urmaşi!

— E o fată ca un trandafir. Nu mai e alta ca ea în Es-Sukkariyya, dar e prima din tot neamul nostru, care împlinește anul de la căsătorie, fără să rămînă însărcinată, insistă Yasin. De-aia s-a speriat biata maică-sa...

— Maică-sa ca maică-sa, dar mai ales taică-său, după cum se vede...

— Dacă se sperie femeia, se sperie și bărbatul, n-are de-ales, răspunse Yasin cu același rîs, în doi peri.

— Dacă oamenii s-ar gîndi puțin cît de greu se cresc copiii, nu s-ar mai grăbi atît.

— Oricît de greu ar fi! Ce să-i faci? De-aia se căsătoresc oamenii, de obicei: pentru a aduce pe lume urmași!

— Au dreptate! Dacă n-ar fi copiii, n-ar mai suporta nimeni viața conjugală...

— Păi tocmai asta e chestiunea, vedeți?... Mi-e teamă să nu fie și nepotul meu de aceeași părere, accentuă Yasin, dînd paharul peste cap.

— Unii bărbați țin neapărat să aibă copii ca să-și ocupe nevestele și să-și mai redobîndească ceva din libertatea pierdută...

— Da' de unde! Femeia alăptează un plod, îl leagănă pe al doilea, dar nu-l scapă nici o clipă din ochi pe bărbat. Unde-ai fost?... De ce-ai întîrziat pînă la ora asta?... Și totuși învățații n-au reușit să găsească o soluție pentru rînduiala asta universală, îndrugă Yasin ca și cum ar fi vorbit singur.

— Dar ce i-o fi împiedicat?

— Nevestele! Nu le-au lăsat timp să se gîndească la asta...

— Stai liniștit, Yasin *Efendi*, căci ginerele nu poate uita ajutorul imens pe care i l-a dat fiul dumitale la terminarea studiilor.

— Vezi-ți de treabă! Toate se uită! Mai ales binele! (Apoi, rîzînd cu toată fața, împins de aburul din cap:) Și pe urmă protoguitorul nu mai este acum la putere...

— Așa-i! Și se pare că Wafdul o să țină de data asta puterea în mîinile lui mult și bine...

— Dacă lucrurile s-ar desfășura firesc în Egipt, Wafdul ar guverna veșnic, îi asigură avocatul cu un ton retoric...

— Poate că așa ar sta lucrurile, dacă n-ar mai fi și fiul meu ca să se ridice împotriva Wafdului... îl contrazise Yasin.

— Nu uitați de incidentul de la El-Qassasin! Dacă moare regele, poți să le spui adio dușmanilor Wafdului...

— Dar regele e sănătos tun!

— Este adevărat, însă prințul Muhammad Ali[1] își pregătește ținuta de ceremonie... Și el s-a înțeles tot timpul foarte bine cu Wafdul...

— Cel care ocupă tronul, oricum s-ar numi, nu poate fi decît vrăjmașul Wafdului. Sînt două chestiuni incompatibile...

— S-ar putea s-aveți dreptate, căci vorba ceea, cine e mai mare decît tine cu o zi știe mai multe decît tine cu un an, bombăni Yasin care se cherchelise de-a binelea. Unii dintre voi au ajuns la o vîrstă vrednică de dispreț iar ceilalți sînt în pragul ei.

— Allah să te binecuvînteze pe tine care n-ai decît patruzeci și șapte!

— În orice caz, eu sînt cel mai tînăr decît toți, se lăudă Yasin. (Apoi, plesni din degete, clătindu-se și continuă plin de el:) Dar vîrsta adevărată nu se socotește după numărul anilor. Ar fi mai nimerit să se socotească după numărul paharelor golite... Calitatea și gustul vinului s-au prostit rău de tot în anii războiului, dar efectul lor e cam același... Dimineața cînd te trezești, simți durerea izbindu-ți tîmplele, pleoapele sînt atît de grele încît trebuie să le deschizi cu cleștele, iar stomacul pare un balon cu plumb. Trebuie să recunosc că toate sînt fleacuri, dacă n-ar trebui să te gîndești la sănătate. Într-adevăr, sănătatea nu mai este ce-a fost. Un bărbat la patruzeci și șapte de ani nu mai este ca pe vremuri... Toate s-au scumpit în anii războiului, numai viața și-a pierdut prețul.

[1] Prinț din familia regală egipteană, președinte al consiliului de regență în scurta perioadă a minoratului lui Faruq și pretendent la tron.

Pe vremuri, bărbații se însurau la șaizeci de ani iar acum, la patruzeci și șapte, începi să umbli după leacuri întăritoare...

— Pe vremuri! Toată lumea plînge după vremurile astea!

— Pe vremuri! Da! exclamă Yasin cu nostalgie. Doamne, iartă-l pe tata! Ce m-a mai chelfănit să nu mai particip la demonstrații în timpul revoluției sîngeroase... Dar parcă te pot speria dojenile, cînd nu te sperie obuzele englezilor? Ne întîlneam la cafeneaua lui Ahmad Abdo pentru a pune la cale demonstrațiile...

— Iar trebuie să ascultăm povestea asta! A cîta oară?! Mai bine spune-ne, Yasin *Efendi*, pe vremea luptei sfinte aveai aceeași greutate ca astăzi?

— Ba cred că eram chiar ceva mai greu, dar cînd venea vorba de luptă, la o adică zburam ca o albină. Și-n ziua marii înfruntări m-am aflat în fruntea demonstrației alături de fratele meu, primul martir al mișcării naționale, continuă el să inventeze furat de valul euforiei. Și m-am pomenit cu gloanțele vîjîindu-mi pe la urechi și le-am văzut oprindu-se în pieptul fratelui meu. Ce amintire tristă! Dacă ar fi avut zile, astăzi ar face parte din cortegiul miniștrilor participanți la lupta sfîntă...

— În schimb, ai avut tu și pentru el!

— Așa-i! Oricum, pe mine nu mă puteau face ministru doar cu cîteva clase primare. Și pe urmă, să știți că noi pe-atunci cînd luptam nu așteptam posturi înalte... Victoria sau moartea... Ce să-i faci? Trebuie să moară unii ca să aibă alții parte de posturi! Și unde mai pui că Saad Zaghlul în persoană a luat parte la înmormîntarea fratelui meu. Și liderul studenților m-a prezentat lui și... Dar asta-i o altă poveste, o altă amintire de neuitat!...

— Și totuși, spune-ne și nouă cum ai mai găsit timp pentru muieri și cîrciumi, cînd erai atît de angajat în lupta sfîntă?!

— Păi, luați aminte la ce vă spun! Uitați-vă la soldații ăștia care se culcă pe străzi cu tîrfele! Nu sînt ei cei care l-au

respins pe Rommel? Nu-i nici o contradicție între luptă și tihna vieții. Iar băutura, dacă vreți să știți, este una din virtuțile cavalerismului... Mie îmi spuneți? Hic! Soldatul și bețivul sînt ca frații, voi nu pricepeți?!...

— Și Saad Zaghlul nu ți-a zis nimic, atunci cînd mergeați alături în cortegiul fratelui tău?

— Ba i-a zis c-ar fi fost mai bine dac-ar fi murit el, răspunse avocatul în locul lui Yasin.

Izbucniră în hohote, amuzîndu-se strașnic pe seama rănciunilor lui Yasin *Efendi*. Cînd erau în starea asta, rîdeau din orice și-apoi se întrebau de ce-au făcut-o, așa încît rîse și Yasin cu toată seninătatea, dar după ce se opri și se dezmetici puțin, găsi cu cale să lămurească lucrurile.

— N-a zis așa ceva! Exclus! Era un om subțire — Allah să-l ierte! — nu așa ca dumneata... Și-avea și har!... Era om destoinic, nu glumă! Știa de toate. A fost și politician, și luptător, și literat, și filozof, și ziarist. O vorbă de-a lui te putea scula din mormînt, dar te putea și trimite la moarte.

— Allah să-l ierte!

— Allah să-i ierte pe toți cei care s-au stins din viață!... Tuturor li se cuvine îndurare. Ajunge că și-au pierdut viața. Chiar dacă-i vorba de-o tîrfă sau de-un codoș pezevenchi... Ba chiar și de-o mamă denaturată care-și trimite copilul ca să-i aducă ibovnicul acasă...

— Doar nu crezi c-ar putea să existe și o astfel de mamă?!

— În lumea asta întîlnești tot ce vrei și ce nu vrei.

— Și nu mai găsește pe altcineva decît pe copilul ei?

— Dar cine o păzește mai bine decît copilul ei?! Și, la urma urmei, nu uitați că toți ați venit pe lume dintr-o treabă ca asta!

— Ce-i drept e drept, dar o treabă legală!...

— Adevărul este unul singur!... Restul sînt formalisme și nu mai contează!

— Nu cunosc alt neam care să apere reputația mamei cu îndîrjirea cu care o fac egiptenii...

— Deși sîntem un popor care nu prea cunoaște bunacuviință...

— Ba ne-a învățat timpul s-o cunoaștem chiar mai mult decît s-ar cădea... mormăi Yasin cu lehamite. Și lucrul care întrece măsura se transformă în reversul lui. De aceea sîntem noi necuviincioși!... În cele din urmă însă, ne copleșește bunătatea și ne ajunge pocăința...

— Dar vezi că eu nu m-am pocăit, cu toate că am ieșit la pensie.

— Pocăința n-are un prag de vîrstă. Apoi, tu nu faci nimic rău! Bei cîteva ceasuri în fiecare noapte și-atît! Asta nu-i mare nenorocire! Nu-i un capăt de țară! Bei și tu pînă cînd într-o bună zi o să te oprească fie boala, fie doctorul. Prin firea noastră sîntem slabi. Dacă n-am fi așa, n-am ști ce-i băutura, dar n-am suporta nici viața conjugală. Cu cît timpul trece, cu atît devenim mai slabi: numai dorințele noastre nu cunosc nici o limită. Și ne zbuciumăm din pricina asta și iarăși ne întoarcem la băutură... Apoi vine vremea cînd începe să ne albească părul și să ne dea de gol. Și te trezești cu un neobrăzat că-ți taie calea și s-apucă să te ocărască: „Ești om cu părul alb... Nu ți-e rușine să urmărești femeile?" „Ce-ți pasă ție dacă sînt tînăr sau bătrîn, dacă urmăresc o femeie sau o măgăriță?..." Uneori ai impresia că nevasta unelteşte cu toată omenirea împotriva ta. Și mai sînt și codoșul cu ispitele lui, și vardistul cu bastonul lui. Pînă și slujnicele care vin la piață te ademenesc. Și uite-așa te trezești într-o lume potrivnică și constați că nu mai ai nici un alt prieten în afara paharului... și încă nu s-a terminat! La sfîrșit vine rîndul doctorilor care-ți spun de la obraz: De azi înainte nu mai ai voie să bei! Asta nu!... Asta nu!... Nimic nu-ți mai este permis!

— Și cu toate astea, poate vreunul tăgădui că-i place viața?

— Din toată inima! La drept vorbind, există chiar și în rău ceva bun. Pînă și în prezența englezilor am găsit ceva

bun. Cîndva i-am cunoscut mai de aproape. În timpul revoluției mi-am făcut și prieteni printre ei!

— Dar parcă ziceai că ai luptat împotriva lor!? îl întrerupse avocatul. Ai uitat de la mînă pîn'la gură?!

— Da... da... Orice situație își află explicația ei. O dată mi s-a întîmplat să fiu luat drept iscoadă și arătat cu degetul. Mi-a stat mintea în loc. Numai că am avut noroc cu un șef de-al studenților, care — văzînd că se îngroașă gluma — a intervenit la momentul potrivit și le-a spus cine sînt eu. Și-a urmat ceva de neînchipuit: au început să ovaționeze pentru mine. Și asta se întîmpla în mijlocul moscheii El-Husein!...

— Trăiască Yasin!... Trăiască Yasin!... O știm și pe asta!... Dar ia spune-ne mai bine, ce căutai tu la moscheea El-Husein?

— Hai, răspunde! Asta-i un punct foarte interesant!

— Eram la rugăciunea de vineri, răspunse Yasin, rîzînd în barbă. În fiecare vineri, tata avea obiceiul să ne ia cu el la moschee! Pe sus ne lua! Nu comenta nimeni! Nici nu vă vine-a crede! Întrebați-i pe cei de la moschee ca să vă convingeți!

— Iar tu făceai rugăciunea numai așa de hatîrul lui tată-tău, firește?!

— Nuu!... Aveți o părere proastă și cu totul greșită despre noi. Să știți că sîntem o familie cu frica lui Allah. E-adevărat că la toți ne place să bem și să ne veselim, dar pînă la urmă tot la pocăință ajungem!

— Nu mai cîntăm și noi ceva? întrebă avocatul, oftînd.

— Ieri am părăsit crîșma mormăind ceva și mă pomenesc nas în nas cu un vardist care țipă la mine, amenințător: „*Efendi!* Sst!" „N-am voie să cînt?" îl întreb eu. „După ora doișpce e interzis a se *turbura* liniștea publică." „Bine, dar eu cîntam! Nu făceam nimic altceva!" dau eu să-i explic. „N-are a face! tot se cheamă că *turburi* liniștea publică!" zice el, răstindu-se la mine. „Te-te-tee! Dar bombele care explodează după ora douăsprezece nu se cheamă că tulbură liniștea publică?" insist eu. „Mi se pare că vrei să mîi noap-

tea asta la beci" mă amenință el. „Ba mai bine dorm acasă" zic eu și o iau din loc, iuțindu-mi pașii. Cum vreți să fim o nație civilizată cînd ne cîrmuiesc militarii? Acasă stă la pîndă nevasta, la minister — șeful!... Pînă și în groapă te așteaptă doi îngeri cu sulițele în mînă!...

— Hai să ne mai descrețim frunțile puțin și să mai cîntăm ceva, insistă avocatul.

Șeful de la pensii își drese glasul și porni să îngîne de unul singur o melodie mai deocheată. I se alăturară și ceilalți, unul cîte unul, și se dezlănțuiră într-o cacofonie turbată. Yasin izbucni în rîs cu atîta poftă că-i dădură lacrimile.

49

De cele mai multe ori Khadiga avea senzația că e singură în toată casa. Cu toate că nu ieșea cît era iarna de lungă — mai ales de cînd se apropiase de șaptezeci de ani — Ibrahim Șawkat nu reușea să-i risipească singurătatea. Ea era încă destul de viguroasă — de-abia împlinise patruzeci și șase de ani — și nu se plîngea niciodată că ar fi obosită, deși ducea în spinare toate treburile casei. Dar lucrul care o neliniștea cel mai tare era faptul că misiunea ei de mamă se încheiase, în vreme ce rolul de soacră nu începuse încă și se părea că nici nu va începe vreodată. Una din cele două nurori era nepoata ei, iar cealaltă era mai tot timpul la slujbă și nu se întîlneau decît foarte rar și numai la ocazii. Nu-și putea vărsa focul decît în discuțiile cu soțul taciturn, care-și făcea veacul tolănit, înfășurat într-o *aba* lălîie.

— A trecut mai bine de-un an de cînd s-au însurat și n-avem nici un nepot, zise ea într-o zi, dînd semne de neliniște.

Bărbatul ridică din umeri fără să-i dea mare atenție, dar ea continuă:

— Probabil că Abd el-Mun'im și Ahmad socotesc și copiii drept o modă veche, ca și supunerea față de părinți.

— Ce-are a face? Vezi-ți de treabă! Ei sînt fericiți și ăsta e lucrul cel mai important! răspunse bărbatul agasat.

— Dacă mireasa nu face copii, atunci la ce mai e bună? insistă ea.

— S-ar putea ca ei să aibă cu totul altă părere decît tine în privința asta!

— Ei au avut alte păreri decît mine în toate privințele pînă acum. Degeaba mi-am spart pieptul și-am sperat.

— Îți pare rău că nu ești bunică, nu-i așa?

— Îmi pare rău pentru ei, nu pentru mine, răspunse, ridicînd tonul.

— Abd el-Mun'im s-a dus cu Karima la un doctor și se pare că sînt semne bune...

— A cheltuit destul sărmanul de el și-l așteaptă cheltuieli și mai mari. Nevestele sînt scumpe astăzi, la fel ca roșiile și carnea!...

Bărbatul rîse fără să comenteze în nici un fel.

— Cît despre cealaltă, o să-i cer lui El-Mitwalli să-mi pregătească niște amulete pentru ea.

— Dar trebuie să recunoști că are o limbă unsă cu miere.

— E o fățarnică fără pereche. La ce te-ai putea aștepta de la fata unui salahor?

— Ai frică de Cel-de-Sus, femeie!

— „Maestrul" cînd o fi avînd de gînd să se ducă la un doctor cu ea?

— Lor nu le pasă prea mult de asta!

— Bineînțeles! Ea este *funcționară*.. N-are ea timp de sarcină și de crescut copii!..

— În orice caz, ei sînt fericiți și ăsta e lucrul cel mai important...

— O femeie cu slujbă n-are cum să fie o soție și o mamă bună. O să-și dea și el seama că am avut dreptate, dar o să fie prea tîrziu...

— El este bărbat și lui n-o să-i pese prea tare.

— Nu există în tot cartierul băieți ca ai mei! Păcat!

*

Firea și orientarea lui Abd el-Mun'im deveniseră clare: se dovedise un slujbaș destoinic și un „frate" deosebit de activ. Devenise coordonator și fusese numit consilier al organizației din El-Gamaliyya. Participa la redactarea unei reviste, din cînd în cînd ținea predici la moschei, iar apartamentul lui se transformase într-un fel de club al „fraților" în frunte cu El-Munufi, care se adunau acolo noapte de noapte. Tînărul se dovedise extrem de zelos și era gata să-și pună toate forțele, banii și inteligența în slujba propovăduirii, fiind convins că — așa cum se exprimase ghidul suprem — aceasta este o chemare la reformă, o cale sunnită, o realitate sufită, o organizație politică, o asociație sportivă, o ligă cultural-științifică, o companie economică și o idee socială. Deci, toate la un loc.

— Învățăturile și preceptele islamului reglementează treburile omenești atît în această lume cît și în viața de apoi, pretindea șeihul Ali el-Munufi. Greșesc aceia care își închipuie că învățăturile noastre privesc doar latura spirituală sau credința, căci islamul este dogmă și credință, patrie și naționalitate, religie și spiritualitate, scriptură și sabie...

— Religia noastră este așa cum spuneți, sări unul dintre tinerii prezenți, dar noi sîntem încremeniți, nu mișcăm un deget, în vreme ce necredința ne guvernează prin legile, tradițiile și oamenii ei.

— Trebuie să facem propagandă, să propovăduim, să cîștigăm noi și noi adepți ai luptei sfinte. Apoi o să vină și etapa trecerii la acțiune, îi explică șeihul Ali.

— Așteptăm, așteptăm, dar pînă cînd?

— Trebuie să ne păstrăm sîngele rece pînă ce se termină războiul. Sînt pregătite toate condițiile pentru chemarea noastră... Lumea nu mai are nici o încredere în partide. Cînd propovăduitorul nostru va da semnalul la momentul oportun, toți „frații" trebuie să sară la luptă, înarmați cu Coranul și cu sabia.

— Trebuie să fim pregătiți pentru o luptă îndelungată! răsună glasul puternic și grav al lui Abd el-Mun'im. Chemarea noastră nu se adresează numai egiptenilor, ci tuturor musulmanilor din lume. Și ea nu va avea sorți de izbîndă cîtă vreme Egiptul și celelalte neamuri islamice nu se vor uni pe baza principiilor coranice! Și nu vom băga sabia în teacă decît atunci cînd Coranul va deveni constituția tuturor musulmanilor!

— Trebuie să vă aduc la cunoștință că din fericire chemarea noastră cîștigă teren — grație lui Allah — în toate păturile sociale, mai spuse șeihul Ali el-Munufi. Ea are astăzi adepți în fiecare sat. Ea este chemarea lui Allah și Allah nu părăsește un neam care-l sprijină...

*

În același timp se intensifica activitatea grupului de la parterul casei, chiar dacă ea avea un țel total diferit și un număr mai mic de aderenți. Ahmad și Sawsan se întîlneau aici în unele nopți cu prieteni din diferite medii sociale, dar mai ales din breasla gazetarilor. Într-o seară, îi vizită și maestrul Adli Kerim, care era la curent cu discuțiile lor teoretice.

— E bine că studiați marxismul, dar nu trebuie să scăpați nici o clipă din vedere că el nu reprezintă un fenomen astronomic. El nu va exista decît prin voința și prin lupta oamenilor. De aceea, trebuie să filozofăm mai puțin și să înțelegem că avem datoria de a acționa și a lămuri clasa muncitoare despre rolul istoric pe care trebuie să-l joace, pentru a se elibera pe sine și a elibera întreaga omenire...

— Traducem lucrări importante din această filozofie, pentru elita noastră intelectuală și ținem conferințe în fața muncitorilor, socotind că ambele tipuri de activitate sînt la fel de folositoare.

— Dar trebuie să porniți întotdeauna de la ideea că o societate nu va dispărea de la sine. Pentru asta este nevoie de

luptă! Atunci cînd vom înțelege pe deplin noua concepție și cînd se va realiza unitatea de voință a întregului popor într-un bloc monolit, vom mătura în drumul nostru și legile barbare și tunurile...

— Toți sîntem convinși de asta, iar cîștigarea oamenilor instruiți de partea noastră înseamnă o mare victorie. Numai așa vom putea domina pătura chemată să îndrume și să cîrmuiască...

— Maestre, aș avea o observație. Am constatat din propria mea experiență că nu-i deloc greu să-i convingi pe intelectuali că religia este un basm și că legendele despre viața de apoi sînt un drog care urmărește dezorientarea oamenilor, dar este foarte primejdios să ne adresăm celor de rînd cu astfel de idei. Acuzația cea mai gravă pe care ne-o aduc dușmanii noștri este tocmai erezia sau necredința.

— Prima noastră îndatorire este să luptăm împotriva spiritului de apatie și capitulare. Religia, în schimb, nu va dispărea decît în condițiile unei guvernări libere, iar o astfel de cîrmuire nu se va putea instaura decît prin revoluție. În general, să știți că sărăcia se dovedește mai puternică decît credința. Și mi se pare firesc să ne adresăm fiecărei categorii sociale ținînd seama de pregătirea ei.

Maestrul privi apoi spre Sawsan și îi reproșă zîmbind:

— Erai o adeptă a acțiunii. După ce te-ai măritat, ai ajuns să te mulțumești doar cu discuțiile?!

Își dădu seama că maestrul glumește și cu toate astea se simți datoare să-i explice:

— Soțul meu ține conferințe în fața muncitorilor prin cartierele periferice, iar eu nu am încetat să difuzez manifeste.

— Știți care este cea mai mare nenorocire a mișcării noastre? interveni Ahmad necăjit. Atrage prea mulți profitori și oportuniști, nedevotați, și necinstiți. Unii se apropie de noi în speranța dobîndirii unui avantaj oarecare și nimic mai mult.

— Știu și eu lucrul ăsta foarte bine, îi răspunse maestrul Adli trist. Dar știu la fel de bine că Omeiazii au îmbrățișat islamul fără să fi crezut în el și cu toate astea l-au propagat în lumea veche, ducîndu-l pînă în Spania[1]. Avem datoria să ne folosim temporar de aceștia dar trebuie să fim cu grijă...

Nu uitați că timpul lucrează în favoarea noastră, dar cu condiția să facem tot ce ne stă în putință, mergînd pînă la sacrificiu...

— Dar Frații, maestre? Simțim din ce în ce mai mult că au devenit o piedică serioasă în calea noastră!

— Nu tăgăduiesc lucrul ăsta, dar să știi că nu sînt atît de primejdioși pe cît îți închipui. Nu vezi că și ei recurg tot la ideile noastre și vorbesc despre un socialism. Un socialism islamic, ce-i drept.. Pînă și reacțiunea a ajuns să împrumute

[1] După moartea lui Ali (cel de al patrulea calif ortodox, 656 — 661), Mu'awiya ibn abi Sufyan — puternicul guvernator al Siriei, strănepot al lui Umayya (de unde și numele dinastiei), care, la rîndul său, a aparținut clanului profetului Muhammad — preia conducerea tînărului stat arab, anulează sistemul de alegere a califilor — respectat în mod riguros pînă atunci — și instituie califatul ereditar al dinastiei Umayyazilor (sau Omeiazilor). În timpul acestei dinastii (661 — 750) se cristalizează o serie de instituții administrative, militare, financiare și juridice — în parte sub influența modelelor bizantine și persane — iar imperiul se extinde cu o repeziciune uluitoare în urma războaielor de cuceriri purtate în est și în vest, întinzîndu-se din Transoxiana și Sind la răsărit, pînă în Spania la apus. În 702, arabii au cucerit Cartagina și Qayruwan (în Tunisia), iar în vremea califului Walid I (705 — 715) au ocupat Andalusia.

În timpul dinastiei Umayyazilor a înflorit poezia, s-a dezvoltat arhitectura, s-au făcut primii pași în dezvoltarea gîndirii filozofice și științei arabe. După moartea ultimului calif umayyad Marwan II și exterminarea membrilor familiei sale, nu a scăpat cu viață decît Abd er-Rahman — nepotul califului Hișam (724 — 734) — care, după peregrinări primejdioase timp de aproape cinci ani, a ajuns în Spania, întemeind aici ramura occidentală a umayyazilor, o dinastie de emiri și apoi califi independenți cu capitala la Cordoba, care a domnit între 756 — 1031. Această dinastie a atins maxima înflorire în timpul domniei lui Abd er-Rahman al III-lea, care s-a proclamat calif în 929.

limbajul nostru. Dacă o să reușească să ajungă la putere înaintea noastră, o să traducă în viață — chiar dacă numai în parte — unele din principiile noastre, dar ei nu vor putea opri mersul timpului și nici evoluția inevitabilă către scopul final. Pe urmă, răspîndirea științei o să-i facă să dispară așa cum fug liliecii de lumină...

Khadiga își da seama că în cele două apartamente se petrec lucruri ciudate și urmărea agitația neîntreruptă cu o nedumerire amestecată cu nemulțumire și chiar înverșunare.

— Eu n-am văzut să se intîmple în altă casă ce se întîmplă în apartamentele lui Abd el-Mun'im și Ahmad, izbucni într-o bună zi cu năduf în fața lui Ibrahim. Parcă s-au transformat în cafenele și noi habar n-avem... Cum se lasă înserarea, mișună pe ulița noastră fel de fel de indivizi, care de care mai ciudat: unii cu bărbi, alții în costume europene. Și toți intră în casa noastră! N-am mai pomenit pînă acum una ca asta...

— Uite că a venit vremea s-o vezi și pe-asta, îi răspunse bărbatul in doi peri, clătinînd din cap.

— N-o să le-ajungă leafa nici pentru cafeaua oferită musafirilor, continuă ea îmbufnată.

— Da ce, ți s-au plîns ție că le-ar lipsi ceva?

— Dar ce-o să zică lumea cînd o să vadă un du-te-vino neîntrerupt în casa noastră?

— Orice om e liber să facă ce vrea în casa lui.

— Cîteodată, larma lor se aude pînă-n uliță... mormăi ea, oftînd adînc.

— N-are decît să se audă și-n uliță și să se ridice pînă-n înaltul cerului...

Khadiga oftă iar, lovindu-și palmele una de alta și frămîntindu-se ca un leu în cușcă, vădit nemulțumită de indiferența bărbatului său.

50

Ultimul grup de musafiri părăsi vila lui Abd er-Rahim Pașa Isa din Helwan. Pașa hotărîse să meargă în pelerinaj la locurile sfinte din Hedjaz[1] și veniseră o mulțime de prieteni și colaboratori să-l salute înaintea plecării.

— Pelerinajul e o dorință veche. Blestemată să fie politica! Din pricina ei a trebuit să tot amîn de la un an la altul îndatorirea asta. Dar la anii mei, omul trebuie să se gîndească la apropiata întîlnire cu Domnul...

— Blestemată să fie politica! repetă și Ali Mahran, vechiul Pașei.

— Poți să spui ce vrei despre ea, dar să știi că pe mine m-a ajutat nespus de mult să nu simt singurătatea, zise Pașa pierdut în gînduri, plimbîndu-și privirea stinsă între Ridwan și Hilmi. Un burlac bătrîn ca mine caută prietenia chiar și în infern!...

— Și vrei să zici că noi nu te-am ajutat să alungi singurătatea, Pașă? îl întrebă Ali Mahran, ridicînd din sprincene.

— N-am vrut să spun asta în nici un caz! Dar ziua este pentru un burlac lungă precum o noapte de iarnă și omul simte nevoia unui tovarăș statornic... Trebuie să recunosc că femeia este o necesitate importantă. În ultima vreme, îmi aduc din ce în ce mai des aminte de mama. Femeia este o necesitate pînă și pentru cel care n-o vrea...

---

[1] Considerat a fi cea de a cincea îndatorire fundamentală *(rukn)* a credincioșilor musulmani, pelerinajul este facultativ, spre deosebire de celelalte patru *(șahada*, îndeplinirea celor cinci rugăciuni zilnice, postul și pomana prescrisă), care sînt obligatorii. Ritualul pelerinajului constă în principal din vizitarea templului Ka'aba („casa lui Allah") de la Makka și a celorlalte locuri sfinte din Hedjaz (partea nord-vestică a Peninsulei Arabe), cel puțin o dată în viață de către credincioșii care dispun de mijloacele materiale necesare pentru acest scop. Ritualul pelerinajului, care are reguli bine stabilite, se încheie cu Marea Sărbătoare.

Gîndurile nu-i dădeau pace lui Ridwan, purtîndu-l într-o altă lume. La un moment dat, se trezi întrebînd:

— Presupunînd că En-Nahhas Pașa ar cădea, tot n-ați renunța la ideea călătoriei?

— Lasă-l să rămînă cu belele lui[1] cel puțin pînă la întoarcerea mea din pelerinaj, bolborosi Pașa, făcînd un semn tăios cu mîna. (Apoi, clătinînd din cap:) Toți sîntem niște rătăciți și pelerinajul mai spală din păcate...

— Dumneata, Pașă, ești un bun credincios și cuvioșia dumitale nedumerește pe mulți, bombăni Hilmi Izzat, rîzînd cinic.

— De ce? Credința este foarte generoasă. Numai un ipocrit poate pretinde nevinovăția absolută. Ar fi o prostie să se creadă că toate păcatele ar distruge credința. Pe urmă, păcatele noastre aduc cu o joacă nevinovată, copilărească...

— Frumoase vorbe, n-am ce zice! îngăimă Ali Mahran, oftînd ușurat. Acum dați-mi voie să vă mărturisesc cu toată sinceritatea că eu am văzut un semn rău în hotărîrea dumitale de a pleca în pelerinaj. M-am întrebat dacă nu cumva vrei să te pocăiești cu adevărat, iar pentru noi o să se sfîrșească bucuriile vieții...

Pașa rîse, cutremurîndu-se cu scaun cu tot.

— Tu ești un diavol blestemat! Chiar ați regreta, dacă ați afla că m-am pocăit cu adevărat?

— Ar fi ca și cum ai ucide un prunc în fașă, bîlbîi Hilmi și oftă.

— Măi afurisiților! Dacă un om ca mine ar vrea cu adevărat să se pocăiască, ar trebui să stea departe de ochii mari și obrajii rumeni și să nu se mai dezlipească nicicînd de mormîntul Profetului — rugăciunea și pacea asupra lui! îi liniști Pașa, rîzînd cu poftă.

— Hedjazul! exclamă Mahram pe gînduri. Ce știi dumneata despre Hedjaz? Mi-au vorbit despre el oameni care-l

[1] În original, joc de cuvinte între numele En-Nahhas și *nuhs* cu aceeași structură consonantică și care înseamnă „nenorocire, belea".

cunosc bine. Vei fi ca cel care caută adăpost în foc pentru a scăpa de pămîntul pîrjolit de soare...

— S-ar putea să fie o propagandă mincinoasă la fel cu a englezilor, protestă Hilmi Izzat de formă. Ce, nu se află în tot Hedjazul obraji rumeni ca ai lui Ridwan?

— Nici chiar în paradis! se grăbi să sublinieze Abd er-Rahim Pașa. (Apoi, bătînd în retragere:) Dar noi, păcătoșilor, parcă vorbeam despre pocăință...

— Mai bine s-o lăsăm baltă, Pașă! sări Ali Mahran, străduindu-se să-l înduplece. Uiți că o dată mi-ai povestit despre un sufi care s-a pocăit de șaptezeci de ori? Asta nu înseamnă că el a păcătuit tot de șaptezeci de ori?!

— Ba poate chiar de-o sută de ori! întări și Ridwan.

— Las'să fie și numai șaptezeci! Eu tot sînt mulțumit și cu-atît, se repezi Ali Mahran cu ton îngăduitor.

— Și mai rămîne vreun rest de viață? întrebă Pașa cu fața radiind de bucurie.

— Să ai parte de viață lungă, Pașă! Liniștește-ne! Spune-ne că asta e numai prima pocăință!...

— Și ultima!

— Vanitate! Înfumurare! Dacă ții cu tot dinadinsul să mă provoci, la întoarcerea din pelerinaj am să te întîmpin cu o lună plină lîngă mine și-atunci să te văd cum te descurci!

— Am să fac și eu la fel ca tine, diavole! Tu ești un mare tartor, Mahran! Un diavol de care omul nu poate scăpa și la care nu vrea nici să renunțe...

— Slavă lui Allah că-i așa!

— Slavă lui! repetară Ridwan și Hilmi într-un glas.

— Voi sînteți prietenii mei cei mai apropiați, declară Pașa cu mîndrie și solemnitate. Ce-ar fi viața fără prietenie? Viața e frumoasă... Frumusețea e amețitoare... Veselia e frumoasă... Iertarea e generoasă... Voi sînteți tineri și vedeți viața altfel decît o văd eu. Dar timpul o să vă învețe multe lucruri... Vă iubesc și pe voi și-mi place și viața! Vizita mea la casa lui Allah este un prilej să-i mulțumesc pentru toate astea, să-i cer iertare și să-mi arate calea cea bună.

— Ce prestanță! Ce cuvinte minunate! exclamă Ridwan zimbind cu admirație. Simt cum îmi vine inima la loc! Din vorbele dumneavoastră se face senin...

— Senin și încă ceva... adăugă Ali Mahran cu un ton mieros și priviri șirete. Ești un adevărat maestru al generației dumitale, Pașă!

— Iar tu ești un adevărat *iblis*[1], blestematule! Omul n-o scoate nicicum la capăt cu tine! Dacă într-o bună zi mi se va cere socoteală, spre tine o să arăt cu degetul!

— Spre mine? Ești nedrept, Pașă! Nu sînt decît sclavul dumneavoastră prea supus!...

— Nu ești decît un diavol! Un diavol și jumătate!

— De care omul are mare nevoie, nu-i așa?

— Așa este, împielițatule! încuviință Pașa cu un surîs șăgalnic.

— Am fost și voi rămîne în viața dumitale furtunoasă și plină o melodie veselă, un chip frumos și o fericire ce se reînnoiește mereu. Și mai ales să nu uiți zilele tinereții mele, excelență parșivă!

— Ce vremuri! exclamă Pașa, oftînd. Ce vremuri au fost! De ce îmbătrînim, copii? Mare este înțelepciunea ta, Doamne! (Apoi, porni să declame cu glas tărăgănat:)

Sulița-mi semeață în față i-a stat,
Dar timpul netrebnic o rupse-ntr-un leat...

— În fața celui care făcea semne cu ochiul, nu-i așa? întrebă Ali Mahran, arcuindu-și sprincenele. Mai bine-ai zice „în fața lui Mahran a stat"...

— Fiu de cîine, nu ne strica cheful cu palavrele tale!... Nu se cuvine să glumim la amintirea zilelor minunate. Lacri-

[1] Unul din numele diavolului în credința musulmană. Cuvîntul este o formă coruptă după grecesul *diabolos*. Coranul îl înfățișează ca fiind alungat din paradis din pricina refuzului de a se prosterna în fața lui Adam, ca semn de orgoliu și pizmă.

mile sînt uneori mai frumose decît zîmbetul, mai umane și mai încărcate de recunoștință. Ascultați acest *bayt*:[1]

M-a alungat fără dojeni și altă smintă
Decît pleșuvu-mi cap și părul de argintă

— Ce minunat sună vorba „smintă"!

— El-Hawadis![2]... El-Ahram!... El-Masri![3]... începu Ali Mahram să strige asemeni vînzătorilor de ziare.

— Nu tu ești de vină, ci... îngăimă Pașa, încercînd să-l pună la punct.

— Ci dumneata! îi luă Mahran vorba din gură.

— Nici eu! Nici eu n-am nici o vină în ceea ce te privește. Cînd te-am cunoscut, arătai așa de ispititor că te-ar fi putut pizmui chiar și *iblis*... Dar nu încerca să mă smulgi din atmosfera amintirilor. Da! Așa!... Ascultați-l și pe-acesta:

Frumoasa tinerețe acum m-a părăsit,
Cum toamna ramul tînăr de frunze s-a golit.

— Ramul tînăr zici, Pașă? întrebă Ali Mahran, afectînd nedumerirea.

— Prietenul ăsta al vostru e un stîrv insensibil la poezie! izbucni Pașa cu indignare, uitîndu-se cînd la Ridwan, cînd la Hilmi, care abia își mai ținea lacrimile de rîs. Dar în curînd o să-l ajungă și pe el zilele și tot ce e frumos o să devină amintire. (Apoi, întorcîndu-se spre Ali Mahran:) Mai știi ce prieteni aveam pe vremuri, afurisitule?

— Ehei! Allah să-i țină sănătoși! Erau întruchiparea frumuseții și eleganței.

— Ce mai știi despre Șakir Sulayman?

— A fost adjunct al ministrului de Interne și un biet puișor într-o colivie la englezi, pînă ce l-au scos la pensie, înainte de a împlini vîrsta, bineînțeles! Nu-mi mai aduc aminte exact, trebuie să fi fost în al doilea sau al treilea cabinet

[1] Vers alcătuit din două hemistihuri.
[2] În traducere, *Evenimentele*, numele unei reviste cu ajutorul căruia s-a realizat un joc de cuvinte în textul arab.
[3] Numele unui ziar, în traducere *Egipteanul*.

al lui En-Nahhas... Acum cred că s-a retras la moșia de la Kom Hammada.

— De ce zile a avut parte!... Dar Hamid en-Nagmi?

— Cred că a fost cel mai puțin norocos dintre prietenii noștri dragi!... A pierdut totul și-a rămas de izbeliște!

— Era destul de simpatic, dar un cartofor înrăit și mare scandalagiu... Dar Ali Ra'fat?

— A ajuns, prin „strădania" lui, membru în consiliile de conducere ale cîtorva firme, dar din pricina proastei reputații — se zice — n-a putut ajunge ministru!

— Nu trebuie să dai crezare la tot ce se zice. Au ajuns în cabinet oameni a căror faimă a trecut și granițele țării. Dar, așa cum v-am spus de-atîtea ori, pentru noi se impune ca în viața publică să avem o comportare ireproșabilă. Pentru noi lucrul ăsta e mai necesar decît pentru oamenii obișnuiți. Dacă vom reuși să avem o astfel de conduită n-o să îndrăznească nimeni să ne impute nimic. Mamelucii[1] au guvernat Egiptul veacuri de-a rîndul. Iar urmașii lor mai au și astăzi influență și sînt posesorii unor mari averi. Și cine erau mamelucii? Niște sclavi!... Trebuie să vă spun acum o poveste cu tîle.

[1] Numele unei caste formate din sclavi *(mamluk*, „sclav alb", în opoziție cu *'abd*, „sclav negru") capturați în războaie sau cumpărați, din care s-a constituit ulterior o anumită elită ce a servit în armată, la curte și la cancelariile administrației publice. Profitînd de situația politică agitată din Egipt sub ultimii guvernatori din dinastia Ayyubizilor (1169–1250) și de slăbirea guvernării otomane din Irak în secolul al XVIII-lea, ei au reușit să pună mîna pe întreaga putere militară și politică în cele două provincii arabe. Conducătorii lor și-au luat în Egipt titlul de sultani și au cîrmuit Egiptul și Siria din 1250 pînă în 1517 într-o succesiune de două dinastii: Mamelucii Bahriți (1250–1382), care și-au luat numele de la zona unde au fost inițial cantonați în insula Er-Rawda de pe Nil (în Egipt Nilul este numit în mod curent *bahr* „mare"), în majoritate turci, și Mamelucii Burghiți (1382–1517), care și-au luat numele de la turnurile *(burg* „turn") Citadelei din Cairo, unde au fost cantonați, în majoritate cerchezi. Sultanatul Mamelucilor a luat sfîrșit în anul 1517, cînd puternicul cuceritor otoman Selim I a anexat Egiptul și Siria la Imperiul Otoman. În Irak, Mamelucii de origine cercheză au guvernat între 1704–1831 cu titlul de pași.

Pașa tăcu puțin, probabil pentru a-și aduna gîndurile risipite și continuă:

— Eram pe vremea aceea președinte de tribunal. S-a întîmplat să am un proces civil în legătură cu o moștenire. Înainte de proces, cineva mi-a făcut cunoștință cu un tînăr — avea obrajii lui Ridwan și talia lui Hilmi. (Apoi, făcînd semn spre Mahran:) Și grația acestui cîine din zilele tinereții... Am fost prieteni o vreme, fără să știu mare lucru despre el, pînă în ziua procesului cînd m-am trezit cu persoana respectivă parte în litigiu. Mi-a stat mintea în loc! Credeți-mă! Ce vă închipuiți c-am făcut?

— Ce situație penibilă! se minună Ridwan.

— Am renunțat la procesul respectiv fără cea mai mică șovăială.

Ridwan și Hilmi își exprimară aprobarea, dar Mahran întrebă ațîțat:

— Și l-ai făcut să piardă lupta, nu-i așa?!

— Nu numai atît! I-am plătit cu dobîndă pentru măgăria lui, continuă Pașa fără să dea nici o atenție vorbelor lui Mahran. Da, da! Am curmat obrăznicia fără să stau pe gînduri! Omul care nu știe să se poarte, nu valorează pentru mine nici doi bani. Să știți că englezii nu sînt neamul cel mai inteligent din lume. Francezii și italienii, de pildă, sînt mult mai rafinați și mai subțiri decît ei. Dar englezii știu să se poarte. Numai așa au ajuns stăpînii lumii... Frumusețea ieftină și vulgară n-are nici un preț...

— Și pentru că pe mine m-ai păstrat, trebuie să înțeleg c-aș fi un om de caracter?! întrebă Mahran gata să pufnească în rîs.

— Caracterul se manifestă în fel și chip! zise Pașa destul de serios, admonestîndu-l cu degetul, ca pe copii. Judecătorul trebuie să fie onest și imparțial, ministrul trebuie să aibă simțul datoriei și al responsabilității, prietenul trebuie să fie sincer și credincios. Tu ești un scandalagiu și o limbă otrăvită, după cum bine știi, ba de multe ori chiar un ticălos,

dar ai o calitate pe care ți-o apreciez enorm — ești credincios pînă la sacrificiu...

— Aah! Ce n-aș da să mă fi înroșit la față!

— Allah nu-i cere nimănui mai mult decît poate! Și adevărul ăsta este: sînt foarte mulțumit de credința ta. În plus, mai ești și însurat și ai și copii și asta este încă o virtute, pe care n-o poate aprecia decît cel care a cunoscut tăcerea casei și știe că ea devine un chin la bătrînețe.

—Eram convins că la bătrînețe omul preferă liniștea, îngăimă Ridwan.

— Tinerii au o imagine eronată a bătrîneții, iar bătrînii se îndurerează cînd își aduc aminte de tinerețe. Dar ia spune-mi, Ridwan, tu ce mai zici despre însurătoare?

— Nu mi-am schimbat părerea, Pașă! Este exact aceea pe care o știi!... răspunse Ridwan cu fața crispată.

— Și n-ai de gînd să renunți la ea?

— Nu cred!

— De ce?

— Lucru ciudat! Nu-mi prea dau bine seama care este motivul, dar femeia mi se pare a fi o făptură ce stîrnește repulsia.

— Păcat! se lamentă Pașa cu o privire tristă în ochii ofiliți. Nu vezi că Ali Mahran este însurat și are și copii și că prietenul tău Hilmi se gîndește și el să se însoare? Îmi pare rău pentru tine! La fel de rău ca și pentru mine! Totdeauna am fost descumpănit cînd am citit sau am auzit vorbindu-se despre frumusețea feminină, dar am ținut la părerea mea numai din respect pentru mama. Am iubit-o nespus de mult! Și-a dat ultima suflare în brațele mele, în vreme ce lacrimile îmi curgeau șiroaie, peste fruntea ei. Aș vrea tare mult să-ți poți învinge durerea, Ridwan!...

— Bărbatul poate trăi și fără femeie, îngăimă Ridwan cu privirea rătăcită și cu o expresie întunecată. Nu-i nici o nenorocire!

— Bărbatul poate trăi fără femeie, așa cum spui, dar asta înseamnă o mare nenorocire!... S-ar putea să nu-ți pese de

întrebările altora, dar vei ajunge să te întrebi tu însuți, și-atunci nu știu ce-o să-ți răspunzi. S-ar putea ca femeia să-ți provoace repulsie, dar de ce nu le provoacă și celorlalți?! Cînd vei ajunge să-ți pui singur întrebări, va fi nespus de greu. Un sentiment ce seamănă cu o boală cumplită, căreia n-o să-i găsești leac! Va fi cel mai nesuferit tovarăș în singurătate! S-ar putea să-ți fie rușine de tine însuți să mai disprețuiești femeia, dar să fii nevoit s-o disprețuiești pînă la sfîrșitul zilelor....

— Am avut parte de-o noapte minunată și mai ales veselă... așa cum se cade înainte de despărțire... bombăni Ali Mahran, pufnind exasperat.

— Dar e vorba de despărțirea pentru pelerinaj! răspunse Abd er-Rahim Pașa, cu un surîs straniu și șăgalnic. Ce știi tu despre despărțirea de cei care pleacă în pelerinaj?

— O să-mi iau rămas bun, rugîndu-mă lui Allah, și-o să te întîmpin oferindu-ți flori și obrăjori, și-atunci să te văd cum te descurci!

— Nu pot decît să mă las în voia lui Allah cel preaputernic, răspunse Pașa pe gînduri, bătînd darabana cu degetele-i subțiri în măsuța fragilă din fața lui.

51

La intretăierea străzii Șerif cu Qasr en-Nil, exact în fața cafenelei Ritz, Kamal se trezi pe neașteptate față în față cu Husein Șaddad. Se opriră brusc, holbîndu-se unul la altul fără a le veni să-și creadă ochilor.

— Husein! strigă Kamal.

— Kamal! strigă celălalt.

Își strînseră mîinile călduros, cu ochii și fața radiind de fericire.

— Ce surpriză minunată, după atîta vreme!

— Ce bucurie, într-adevăr! Te-ai schimbat tare mult, Kamal! Dar haí să nu exagerăm! Aceeași statură, aceeași înfățișare subțiratică! Nu pricep însă ce-i cu mustața asta respectabilă și cu ochelarii ăștia clasici... și cu bastonul ăsta sever?! Și cu tarbuș! Cine mai poartă astăzi tarbuș în afară de tine?!

— Și tu te-ai schimbat destul de mult! Te-ai cam îngrășat... În orice caz, mai mult decît mi-aș fi închipuit! Așa e moda la Paris acum? Unde-i Husein de pe vremuri?

— Dar Parisul de pe vremuri unde-i?... Dar Hitler?... Dar Mussolini?... Ce să-i faci? Asta-i viața! Tocmai mă pregăteam să intru la Ritz ca să beau un ceai. Nu vrei să-mi ții de urît?

— Cu multă plăcere!

Se abătură spre cafenea, intrară și se așezară la o masă chiar în spatele ferestrei ce dădea spre stradă. Husein Șaddad ceru un ceai, iar Kamal o cafea. Pe urmă se contemplară îndelung, zîmbindu-și nedumeriți. Husein se îngrășase și devenise lat în spete. Dar ce-o fi făcut în viața lui?! O fi colindat peste nouă mări și țări, așa cum își dorea demult? Ochii lui, în ciuda zîmbetului, au o privire destul de gravă. Trecuse un an de la întîlnirea cu Budur în strada Fu'ad I și se lecuise în răstimpul ăsta de iubirea răscolită, ba chiar ajunsese să uite cu totul de familia Șaddad. Și iată că ivirea lui Husein îi trezi din nou sufletul din amorțeală și amintirile trecutului cu bucuriile și durerile lor.

— Cînd te-ai întors din străinătate?

— Cam de vreun an...

Atîta timp! Și n-a încercat să-l caute deloc! Dar ce i-ar avea să-i reproșeze, de vreme ce și el l-a dat uitării și-a putut trăi și fără prietenia lui de-atîția ani?!

— Dac-aș fi știut că te-ai întors, te-aș fi căutat, îngăimă Kamal.

— M-am întors și m-au năpădit tot felul de griji. N-ai auzit ce ni s-a întîmplat?

— Ba da! răspunse Kamal laconic și trist. Mi-a spus prietenul nostru Ismail Latif.

— Am auzit c-a plecat în Irak de vreo doi ani. Mi-a spus mama... Și-așa, cum îți ziceam, m-am trezit aici copleșit de un noian de griji... Pe urmă a mai trebuit și să lucrez!... Să lucrez zi și noapte!

Acesta era Husein Șaddad ediția 1944! Cel care socotea munca o rușine! Oare o fi avut parte de viața pe care și-o dorise?!

— Îți amintești cînd ne-am văzut ultima oară?

— Hehei!...

Sosirea ospătarului cu ceaiul și cafeaua nu-i îngădui să-și continue vorba.

— Dă-mi voie să-ți spun eu! Cred că era în 1926...

— Aferim pentru memoria ta! (Apoi, pierdut în gînduri:) Șaptesprezece ani petrecuți în Europa!...

— Povestește-mi și mie cum a fost acolo!

— Hai să mai amînăm puțin discuția asta... Poate altă dată... Pentru acum pot să-ți rezum în cîteva cuvinte: Au fost plimbări și bucurii ca în vis... M-am îndrăgostit de o pariziancă dintr-o familie înstărită și m-am căsătorit cu ea... Apoi au venit războiul și mutarea în sud... falimentul tatei... munca în magazinul socrului meu... M-am întors în Egipt fără soție, pentru a-i pregăti o situație. Ce vrei mai mult de-atît?

— Copii ai?

— Nu!...

Părea că nu-i face prea mare plăcere să vorbească. Dar ce mai rămăsese din vechea prietenie ca să regrete? Și totuși se simți grozav de ispitit să bată la porțile trecutului și insistă cu întrebările:

— Și ce mai spui despre vechea ta filozofie?

— M-au înghițit treburile de ani și ani... murmură Husein, zîmbind ironic. N-a mai rămas din vechea mea filozofie decît un banal om de afaceri!...

Unde este acum sufletul lui Husein de odinioară? Acea oază de bucurie spirituală unde-și găsea întotdeauna refugiu? N-a mai rămas din el decît amintirea. În fața lui se află un străin, un bărbat corpolent care va continua să se îngrașe. Sufletul lui Husein pare să se fi mutat în trupul lui Riyad Qildis. Nu-l mai recunoaște pe bărbatul de lîngă el și nu-i mai leagă decît un trecut aproape uitat, un trecut pentru care ar fi dat orice să-l reînvie.

— Și-acum cu ce te ocupi?

— M-a ajutat un prieten de-al tatei și-am fost angajat la cenzură. Lucrez de la miezul nopții și pînă în zori. În plus, mai fac și niște traduceri din presa europeană...

— Și cînd ești mai liber?

— Mai deloc! Trudesc fără preget, fiindcă nu voi putea să-mi aduc soția în Egipt decît atunci cînd o să am o casă și-o masă, adică atunci cînd o să-i pot asigura niște condiții pe măsura celor cu care este obișnuită. Ți-am spus că părinții ei sînt oameni cu dare de mînă. Cînd m-am însurat, treceau și-ai mei drept oameni bogați...

Rosti vorbele astea rîzînd, ca și cînd ar fi vrut să bagatelizeze lucrurile. Din fericire, gîndi Kamal, m-am consolat de multă vreme în ceea ce te privește . Dacă nu s-ar fi întîmplat așa, aș plînge pentru tine cu lacrimi de sînge.

— Dar tu cu ce te mai ocupi, Kamal? Mi-amintesc că erai pasionat de cultură.

Îți mulțumesc din adîncul sufletului că ți-ai adus aminte! Cel puțin atît! Știe foarte bine că pentru Husein este la fel de mort și de străin cum îi pare și lui bărbatul care-i stă acum în față. Murim și înviem cu toții de nenumărate ori în fiecare zi.

— Sînt profesor de limba engleză...

— Profesor! Da... da! Acum mi-aduc aminte și alte detalii. Parcă doreai să te faci scriitor?!

Iarăși capitolul dorințelor neîmplinite!

— Am publicat o serie de articole în revista *El-Fikr*. sper că în curînd o să adun o parte din ele într-un volum.

— Tu ești fericit, de vreme ce visele adolescenței ți s-au împlinit! zise Husein, zîmbind trist. S-ar zice că te-ai născut sub o stea norocoasă. Pe cînd eu!...

Kamal izbucni în hohote. „Tu ești fericit!“ Asta-i bună! Cuvintele sunau foarte ciudat în urechile lui. La fel de ciudat ca și tonul cu care fuseseră rostite și din care răzbătuse o invidie adevărată. Se trezise așa pe neașteptate, și fericit și invidiat! Și de cine? Tocmai de odrasla familiei Șaddad!

— Viața ta concentrată pe chestiuni practice este cea mai bună! se grăbi Kamal să spună ceva amabil.

— N-am avut de ales! se simți Husein dator să se scuze. Singura mea dorință este acum să mai refac ceva din starea de odinioară...

Un timp nu mai spuse nici unul nimic. Kamal îl cercetă atent, simțind cum îi reînvie imagini din trecut.

— Și familia ta ce mai face? întrebă fără să-și dea bine seama ce vorbește.

— Bine!... răspunse Husein, ridicînd din umeri nepăsător.

— Aveai o soră mai mică, insistă Kamal, după o ușoară șovăire. I-am uitat numele... Ce mai face?

— Budur! S-a măritat anul trecut.

— Bravo! Copiii noștri au ajuns sa se căsătorească!...

— Dar tu nu te-ai însurat?

Chiar nu-și aduce aminte?

— Nu!

— Ar trebui să te grăbești, căci altfel pierzi trenul...

— L-am pierdut demult! recunoscu, surizînd șăgalnic.

— Te-nsori cînd nici nu te-aștepți! Ascultă-mă ce-ți spun! Nici mie nu-mi trecea prin cap să mă-nsor, și uite c-au trecut zece ani de cînd am făcut-o!...

— Spune-mi, cum ți se pare viața aici, după ce-ai stat atîția ani în Franța? mai întrebă Kamal, ridicînd sprîncenele în așteptare.

— După invazie, viața în Franța a devenit un calvar. Aici viața e mult mai plăcută și mai liniștită. (Apoi, cu nostalgie:) Dar Parisul!... Unde-i Parisul?...

— Și de ce, atunci, n-ai mai rămas în Franța?

— Nu puteam să trăiesc la nefirșit pe spinarea socrului meu! Cînd războiul m-a împiedicat să plec, aveam scuze, dar în momentul cînd plecarea a devenit posibilă, trebuia s-o fac!

Să fie o urmă a vechiului orgoliu?!

Apoi se simți împins către o aventură și mai primejdioasă și nu rezistă ispitei.

— Ce mai face prietenul nostru Hasan Selim? întrebă pe ocolite.

— Nu mai știu nimic despre el! îi răspunse sec, după ce-l privi nedumerit.

— Cum așa?

— Nu mai există nici o legătură între noi de vreo doi ani de zile, îi lămuri Husein, privind pe fereastră.

— Vrei să zici că... îngăimă Kamal, fără să-și poată ascunde uimirea și încurcătura.

Nu mai găsi cuvinte să ducă fraza pînă la capăt. Se simțea picat din cer. Să fi revenit Aida în El-Abbassiyya? Divorțată? Încercă din răsputeri să nu se mai gîndească la asta.

— Tocmai plecase în Iran, cînd mi-a vorbit Ismail Latif despre el, continuă, silindu-se să pară calm.

— Sora mea n-a rămas cu el acolo decît o lună și s-a întors singură în țară, explică Husein trist. (Apoi, cu glasul aproape stins:) Allah să fie îndurător cu ea!

— Cum? izbucni Kamal, încît atrase atenția clienților de la mesele vecine.

— Nu știai? întrebă Husein nedumerit. S-a stins din viață anul trecut, cam pe vremea asta...

— Aida?!

Celălalt clătină din cap afirmativ. Kamal se simți puțin stînjenit, dîndu-și seama că rostise numele cu glas tare, fără să adauge nici o vorbă de consolare. Dar nu rămase în cumpănă decît o clipă, căci toate vorbele i se păreau lipsite de noimă. Vîltoarea morții porni să i se învolbureze în cap. Simțea numai mirare și groază. Nici tristețe, nici durere!

— Ce veste tristă mi-a fost dat să aud! șopti în cele din urmă. Să ai parte de viață lungă! Regret nespus de mult că s-a întîmplat nenorocirea asta!...

— S-a întors singură din Iran, continuă Husein relatarea. A rămas cu mama o lună de zile și pe urmă s-a recăsătorit cu Anwar Bek Zaki, inspectorul șef de limba engleză. Dar n-au trăit împreună decît două luni, căci curînd după aceea a căzut bolnavă... Am internat-o la spitalul copt, dar a murit cu zile. Așa a fost să fie...

Cum să urmărească toate întîmplările astea în repeziciunea lor nebunească? Dar parcă rostise numele lui Anwar Bek Zaki! Ăsta este inspectorul șef de la învățămînt. Probabil că s-a întîlnit cu el de mai multe ori, fără să aibă habar că Aida e soția lui. Doamne! Dar acum își aduce bine aminte că în urmă cu vreun an a însoțit cortegiul soției inspectorului. Să fi fost vorba de Aida? Dar cum de nu s-a întîlnit atunci cu Husein?

— Tu ai fost prezent la înmormîntare?

— Nu! A murit înainte de revenirea mea în Egipt.

— Am făcut parte din cortegiul ei, fără să știu că e vorba de sora ta! rosti Kamal consternat.

— Cum așa?

— Am aflat la școală că a murit soția inspectorului nostru și că procesiunea urmează să plece din piața El-Ismailiyya. Nu văzusem anunțul despre deces în ziare. Am plecat împreună cu ei și am însoțit cortegiul pînă la moscheea Cerkes. Asta se întîmpla acum un an...

— Vă mulțumesc pentru osteneală!... murmură Husein abătut.

Dacă moartea ei s-ar fi întîmplat în 1926, și-ar fi pierdut mințile sau și-ar fi pus și el capăt zilelor, pe cînd astăzi a primit vestea fără să tremure. Dar i se pare nespus de ciudat că a însoțit cortegiul fără să știe. Pe-atunci nu se eliberase încă de amărăciunea lăsată de căsătoria lui Budur. Gîndurile-i erau încă stăpînite de familia ei. Parcă se vede și acum apropiindu-se de Anwar Bek Zaki pentru a-i prezenta

condoleanțe și luînd apoi loc în cortegiu. Își amintește perfect sicriul îmbrăcat în mătase albă. Auzise explicația unor colegi din apropierea lui că defuncta era încă mireasă, că era cea de a doua soție a inspectorului și că murise din cauza unei pneumonii. A condus sicriul, fără să fi știut că însoțește la mormînt chiar trecutul său. Și cine era soțul ei? Un bărbat de peste cincizeci de ani, care mai fusese o dată însurat și-avea și copii. Cum de consimțise îngerul timpurilor trecute, îngerul tinereții tale să se mărite cu el? Tu socoteai că ea nu se va căsători niciodată cu un bărbat din această lume și-acum afli că a mai și divorțat, ba chiar a acceptat să fie a doua soție a unui bărbat oarecare. Va trebui să treacă multă vreme pînă ce se va potoli furtuna din pieptul tău, pe care-au stîrnit-o uimirea și deznădejdea, nedumerirea și consternarea în fața mormîntului în care-ai adunat ultimele bucurii ale viselor tale, ultimele secrete ale trecutului și tinereții tale, ce nu se va mai întoarce nici în amintire. Și dacă există cu adevărat durere, înseamnă că tu n-ai suferit pe cît se cuvenea, pentru ce ai pierdut.

— Dar ce l-a apucat pe Hasan Selim, întrebă Kamal indignat.

— Ticălosul se încurcase cu o funcționară de la reprezentanța Belgiei în Iran. Răposata, soră-mea, n-a fost în stare să-și calce pe inimă și să treacă peste infamia lui și i-a cerut să divorțeze... rezumă Husein, clătinînd din cap cu dispreț.

În astfel de momente, omul nu se mai poate consola decît cu gîndul că nici postulatul lui Euclid[1] s-ar putea să nu fie o axiomă absolută!

— Și copiii ei unde sînt?

— La bunica dinspre tată.

Dar ea unde-o fi? Și ce s-o fi întîmplat cu ea într-un an? Oare e cu putință să se fi întîlnit cu Fahmi, cu domnul Ahmad Abd el-Gawad și cu Na'ima?

[1] *Euclid* (Eukleides) (sec. III î.e.n.), matematician grec din Alexandria, autor al lucrării *Elementele*, considerată bază a geometriei elementare, care conține și celebrul postulat ce-i poartă numele.

Husein Șaddad se ridică brusc de pe scaun, de parcă l-ar fi smuls o mînă nevăzută.

— Trebuie să plec acum... Aș vrea să ne mai întîlnim! De obicei, iau masa de seară aici, la Ritz.

— Sper să ne revedem... murmură Kamal puțin derutat.

Își strînseră mîna și se despărțiră. Kamal presimțea că nu-l va mai întîlni a doua oară, avînd un sentiment straniu de ușurare, pentru că, de fapt, nici nu dorea să-l mai revadă. Părăsi cafeneaua, simțindu-se mai singur ca oricînd... Era îndoliat pentru Aida... pentru Husein... și pentru tot ce avusese mai frumos în viață.

52

În liniștea ultimei străji a nopții, cineva porni să bată cu putere în poarta casei familiei Șawkat din Es-Sukkariyya. Bătăile continuară cu insistență pînă ce se treziră toți ai casei. Cînd slujnica deschise, țîșniră înăuntru picioare grele, călcînd apăsat, împrăștiindu-se în curte și pe scară, blocînd cele trei apartamente. Ibrahim Șawkat se ivi în ușa salonului cu fața răvășită de somn, gîrbovit de ani și se trezi față în față cu un ofițer vînjos, înconjurat de cîțiva soldați și agenți.

— Ce s-a întîmplat? întrebă el uimit. Allah să ne apere de rău!

— Ești tatăl lui Ahmad Ibrahim și al lui Abd el-Mun'im Ibrahim care locuiesc în casa asta? întrebă ofițerul destul de nepoliticos.

— Da! răspunse Ibrahim, pălind.

— Avem ordin să percheziționăm întreaga casă...

— Dar de ce, domnule comisar?

— Începeți percheziția! le porunci subordonaților, fără să dea atenție întrebării lui.

Agenții se îndreptară spre camere pentru a executa ordinul.

— De ce-mi percheziționați apartamentul meu? întrebă Ibrahim Șawkat din ce în ce mai uluit.

Comisarul nu-i dădu nici de data asta atenție. În clipa aceea apăru Khadiga, nevoită să părăsească dormitorul invadat de agenți, înfășurată într-un șal negru și începu să țipe ca o furie:

— În țara asta nu mai există nici un respect pentru femei. Ce, noi sîntem hoți, domnule comisar?

Țipa la el, privindu-l drept în ochi. Și deodată i se păru că mai văzuse fața asta cîndva, cu mult înainte de a se arăta semnele bătrîneții pe ea. Dar cînd? Și unde?... Nu încape nici o îndoială că el este! Nu s-a schimbat prea mult. Dar cum îl cheamă?

— Dumneata n-ai fost ofițer la circumscripția El-Gamaliyya, acum douăzeci-treizeci de ani? începu Khadiga să-l descoase fără menajamente.

Comisarul ridică ochii spre ea surprins. Se uită și Ibrahim Șawkat nedumerit, cînd la unul cînd la celălalt.

— Numele dumitale e Hasan Ibrahim, nu-i așa?

— De unde mă cunoașteți?

— Sînt fiica domnului Ahmad Abd el-Gawad și sora lui Fahmi Ahmad, pe care l-au ucis gloanțele englezilor în timpul revoluției, zise ea, încercînd să-i înmoaie inima. Nu vă mai duceți aminte de el?

— Allah să fie milostiv cu el!

— Eu sînt sora lui... continuă ea pe un ton rugător. Cum admiteți să fie violată casa noastră așa... sub ochii dumneavoastră?

— Noi executăm ordinele, *hansem*... zise comisarul încurcat, ca și cum ar fi vrut să-și ceară scuze, și se uită în altă parte.

— Dar de ce, domnule comisar, doar sîntem oameni cinstiți!

— Așa-i! o asigură comisarul... Dar... vedeți... băieții dumneavoastră nu sînt la fel...

— Bine, dar sînt nepoții vechiului dumitale prieten, insistă Khadiga tulburată.

— Ce să facem? Executăm ordinele primite de la Interne... răspunse comisarul neputincios, fără să aibă curajul s-o privească în față.

— Dar n-au făcut nimic rău... Sînt copii buni... Vă jur!

Agenții se întoarseră în salon, fără să fi găsit nimic compromițător și comisarul le ordonă să părăsească apartamentul. Apoi se întoarse spre cei doi soți care stăteau în fața lui năuciți și le spuse cu ton blînd, privindu-i înțelegător.

— Din păcate, aveam informații că în apartamentele lor se țin niște întruniri suspecte.

— Minciuni, domnule comisar! Zvonuri fără nici un temei! se repezi să nege Khadiga.

— Aș dori să fie așa cum spuneți, dar am ordin să-i conduc acum la arest, unde urmează să stea pînă ce sînt anchetați. Sper ca rezultatul să fie în favoarea lor...

— Chiar îi luați la circumscripție cu dumneavoastră? întrebă Khadiga pierită. Glasul îi tremura și o podidiră lacrimile. Asta... Asta nu pot să cred... Iartă-i, domnule comisar! Te implor pe viața copiilor dumitale!...

— Îmi pare tare rău, dar nu pot. Am ordin expres să-i ridic. Bună seara!

— L-au luat, tușică... bombăni Karima, care sta în ușa apartamentului. L-au luat la închisoare!...

Khadiga aruncă o privire împietrită și coborî la parter, unde dădu nas în nas cu Sawsan care privea mohorîtă din ușă spre curte. Se uită și Khadiga în aceeași direcție și-i văzu pe Abd el-Mun'im și pe Ahmad escortați de reprezentanții legii. Nu se putu stăpîni și izbucni într-un țipăt sfîșietor, pornit din străfundurile sufletului. Încercă să pornească pe urmele lor, dar Sawsan o prinse de mînă și o opri. Se întoarse spre ea și vru să protesteze.

— Liniștește-te! N-au dat peste nimic compromițător. N-au nici o dovadă împotriva lor. Nu alerga după ei, dacă vrei să aperi demnitatea copiilor dumitale.

— Ești de invidiat pentru liniștea ta, strigă soacra la ea cu ură.

— O să se intoarcă acasă cu bine, murmură Sawsan înfiorată, dar plină de încredere. Liniștește-te!

— De unde știi?

— Sint sigură de ce-ți spun!...

Nu dădu atenție vorbelor lui Sawsan și se intoarse spre Ibrahim, plesnindu-și palmele.

— Nu mai există bună-cuviință pe lumea asta! Eu îi spun că sînt sora lui Fahmi, iar el îmi răspunde că are ordin... De ce o fi luînd Domnul zilele oamenilor buni și i-o fi ținînd în viață pe ticăloși?

— O să percheziționeze și casa din Bayna el-Qasrein, se adresă Sawsan socrului ei. Am auzit un agent șoptindu-i comisarului că știe bine casa bunicului din Bayna el-Qas-rein, iar ajutorul lui i-a propus să facă percheztie și acolo, pentru a se convinge dacă n-au ascuns manifeste la ei.

— Alerg la mama! strigă Khadiga. Poate este Kamal în stare să facă ceva. Doamne, simt că iau foc...

Își luă pardesiul din mers și plecă din Es-Sukkariyya cu sufletul la gură. Afară adia o boare răcoroasă. Nu se iviseră încă zorii, dar cocoșii își dădeau binețe, vestind dimineața. Străbătu intr-un suflet El-Ghuriyya și traversă Es-Sagha spre En-Nahhasin. La poartă era postat un agent, iar în curte altul. Urcă treptele scării, gîfîind.

Familia se trezise la țîrîitul prelung al soneriei. Coborise *umm* Hanafi amețită de somn și cînd își dăduse seama despre ce e vorba se pornise să țipe îngrozită:

— Poliția!

Kamal alergase alertat de țipetele ei și în curte se întîlnise cu comisarul.

— Ce doriți? îl întrebase destul de alarmat.

— Îi cunoașteți pe Abd el-Mun'im și pe Ahmad Ibrahim? întrebase comisarul solemn.

— Firește! Sint unchiul lor!

— Ce meserie aveți?

— Sint profesor la Școala Spătarului.

— Avem ordin să percheziționăm casa!

— Dar pentru care motiv, vă rog? Ce acuzație mi se aduce?

— Căutăm niște manifeste pe care e posibil ca cei doi tineri să le fi ascuns aici.

— Exclus! Vă asigur că în casa noastră nu există nici un manifest. Dar dacă țineți neapărat, poftiți!

Kamal observase că poruncise agenților să ocupe scara și terasa și că intrase în casă numai el. Comisarul nu făcuse o percheziție în adevăratul sens al cuvîntului și nu răscolise nimic, ci se mulțumise să treacă dintr-o cameră în alta, aruncînd priviri superficiale peste biroul și rafturile lui cu cărți.

— Ați controlat și casa lor? îl întrebase Kamal, după ce-și mai venise în fire.

— Da!... (După o scurtă pauză, adăugase:) Acum sînt la arest, la circumscripție.

— Ați găsit vreo probă împotriva lor? se interesase Kamal îngrijorat.

— Nădăjduiesc că lucrurile nu vor ajunge aici, dar ancheta o va face parchetul, îi răspunsese comisarul cu o amabilitate neobișnuită în astfel de situații.

— Vă mulțumesc pentru bunăvoință!

— Și să nu uitați că nu v-am mișcat nimic din casă, mai adăugase comisarul, zîmbind calm.

— Am observat, domnule! Vă rămîn foarte îndatorat!

— Dumneavoastră sînteți frate cu răposatul Fahmi? îl întrebase, întorcîndu-se spre el.

— Da! răspunsese Kamal mirat. L-ați cunoascut pe fratele meu?

— Am fost prieteni, Allah să fie milostiv cu el!

— Sînt încîntat... (Apoi, întinzîndu-i mîna:) Kamal Ahmad Abd el-Gawad.

— Hasan Ibrahim, comisarul circumscripției El-Gama-liya, îi răspunsese bărbatul, întinzîndu-i mîna. Aici mi-am început cariera ca tînăr locotenent și în cele din urmă am revenit aici — de data asta comisar. (Pe urmă, ridicînd din umeri:) Am avut ordin expres. Doresc să nu se confirme nimic care să impună condamnarea lor.

În clipa aceea, ajunse pînă la ei glasul precipitat al Khadigăi, care povestea mamei și Aișei, printre sughițuri ce se întîmplase în Es-Sukkariyya.

— Asta e mama băieților, zise comisarul. Strașnică memorie! M-a recunoscut imediat și mi-a adus aminte și de răposatul Fahmi. Dar asta s-a întîmplat după ce-am făcut o percheziție amănunțită. Încearcă s-o liniștești!

Coborîră scările împreună. Cînd ajunseră la primul etaj, de după ușă se ivi capul Aișei, care țipă la el, clocotind de furie și aruncîndu-i priviri vrăjmașe:

— De ce ridicați în puterea nopții copiii oamenilor, fără nici un motiv?

Comisarul se uită la ea vădit încurcat, apoi lăsă capul în pămînt și răspunse destul de cuviincios:

— O să se întoarcă acasă în curînd, sper...

După ce coborîră cîteva trepte, îl întrebă pe Kamal:

— E mama dumitale?

— Nu! E sora mea! răspunse Kamal, zîmbind trist. N-are decît patruzeci și patru de ani, dar a avut parte numai de nenorociri. A ajuns de nerecunoscut.

Comisarul se uită la el nedumerit, se gîndi să-l mai întrebe ceva, dar șovăi puțin și apoi renunță. Cînd ajunseră în curte, își strînseră mîinile.

— Aș putea să-i văd la arest? întrebă Kamal, înainte de a se despărți.

— Da!

— Mulțumesc!

După ce-l conduse pînă la poartă, Kamal se întoarse în salon, încercînd să le liniștească pe femei:

— O să mă duc dimineață să-i văd. N-avem nici un motiv să ne îngrijorăm. După anchetă, o să le dea drumul acasă...

Khadiga nu-și mai putea stăvili lacrimile.

— Nu mai plînge! țipă Aișa nervoasă. Ajunge cu atîta plîns! Nu-i nici o nenorocire! N-ai auzit că o să se întoarcă acasă?!

— Nu știu! scînci Khadiga. Nu știu! Copiii mei să ajungă la închisoare?!

Amina tăcea, ca și cînd tristețea și supărarea i-ar fi luat graiul.

— Comisarul mă cunoaște, zise Kamal, străduindu-se să le liniștească. A fost prieten cu răposatul Fahmi. Mi s-a părut un om de ispravă. Consider că s-a purtat peste măsură de binevoitor în timpul percheziției. Sînt convins că o să fie cumsecade și în continuare.

În clipa aceea, mama ridică privirea nedumerită.

— Hasan Ibrahim, o lămuri Khadiga la fel de mînioasă. Nu ți-aduci aminte de el, mamă? Cînd i-am spus că sînt sora lui Fahmi, mi-a răspuns fără să-i pese: „Noi executăm ordinele, *hanem*..." Blestemat să fie cu ordinele lui cu tot!...

Amina îl luă pe Kamal deoparte și începu să-l descoase, tulburată peste măsură.

— Nu mai înțeleg nimic, fiul meu! Pentru ce i-au arestat?

Kamal rămase o vreme descumpănit, neștiind ce-ar fi mai nimerit să-i răspundă.

— Guvernul îi bănuiește pe nedrept că ar urzi ceva împotriva lui, îi spuse în cele din urmă.

— Sora-ta zice că l-ar fi arestat pe Abd el-Mun'im pentru că-ar fi cu Frații Musulmani! Nu mai pricep nimic! De ce-i prigonesc pe musulmani?!

— Guvernul, mamă, bănuiește că uneltesc împotriva lui...

— Și Ahmad? A zis că el ar fi... Am uitat cum mi-a spus că le zice, fiul meu...

— Comunist. După părerea guvernului, comuniștii ar fi la fel de primejdioși ca și Frații Musulmani...

— Comuniştii? Sprijinitorii domnului nostru Ali?[1]

— Comuniştii, adică *şuyū'iyyin*, sînt cu totul altceva decît *şī'iyyin*, adică şiiţii, mamă... se trudi Kamal să-i explice, zîmbind pe sub mustaţă. Ei sînt un partid care se împotriveşte şi guvernului şi englezilor...

[1] *Ali ibn abi Talib*, vărul Profetului Muhammad şi soţul Fatime, singura fiică a acestuia care a supravieţuit. Conform tradiţiei, Ali a fost unul din primii partizani ai noii credinţe propovăduite de Muhammad şi — prin voinţa lui Allah — ar fi trebuit să fie succesorul imediat al acestuia, dar dreptul său a fost uzurpat de cei trei califi care l-au precedat (Abu Bakr (632—634), Omar (634—644) şi Osman (Uthman) (644—656). Ales calif în moscheea de la Al-Madina (Medina), în anul 656, Ali a trebuit să facă faţă de la început opoziţiei a două grupuri de rivali concentraţi la Makka şi a reuşit să-i înfrîngă în aşa-numita bătălie a Cămilei (decembrie 656). De asemenea, a trebuit să înfrunte şi dinastia Umayyazilor (Omeiazilor) — vechi adversari ai Haşemiţilor — e clanul din care făcea part Al Mu'awiya ibn Sufyan, conducătorul adversarilor Umayyazi, numit de vărul său — califul Osman — guvernator al Siriei, care l-a suspectat pe Ali de complicitate cu asasinii lui Osman şi a hotărît să se răzbune. În 657 oştile celor doi s-au înfruntat în bătălia de la Siffin, pe Eufrat. Văzîndu-se ameninţat de înfrîngere, Mu'awiya a recurs la trucul celebrului arbitraj, care nu a dat cîştig de cauză nici uneia din cele două părţi. El a rămas în continuare la Damasc, iar Ali s-a întors în noua sa capitală de la Al-Kufa. Părăsit de unii dintre susţinătorii săi care şi-au unit forţele cu alte grupuri nemulţumite, Ali s-a văzut nevoit să recurgă la forţă pentru a-i supune. El i-a reprimat pe rebeli în lupta care a avut loc la Nahrawan, în apropierea Bagdadului de astăzi, dar curînd după aceea a căzut şi el răpus de pumnalul otrăvit al unui adversar, care răzbuna astfel una din victimele măcelului de la Nahrawan. Ali a fost înmormîntat în secret la An-Najaf (în Irak), devenit unul din sanctuarele cele mai venerate de şiiţi. După moartea sa, diferite grupuri de partizani i-au considerat pe fiii săi Al-Hasan şi Al-Husayn conducătorii lor fireşti, dar la puţină vreme după aceea au căzut şi ei victime ale luptelor dintre grupările rivale. Alawiţii sau Alizii — descendenţi şi adepţi ai lui Ali — i-au conbsiderat atît pe Umayyazi cît şi pe Abbasizi uzurpatori, care au pus mîna pe putere împotriva voinţei lui Allah şi a poporului.

[2] Confuzie rezultată din faptul că cele două cuvinte provin de la aceeaşi rădăcină *şy'*, cu sensul general de „a fi răspîndit, a fi comun".

— Şi cînd o să le dea drumul? întrebă femeia, oftînd încurcată. Uită-te la sărmana soră-ta cum se mai frămîntă! Guvernul şi englezii! N-au mai găsit altă casă decît a noastră?...

53

Cînd chemarea la rugăciune spintecă liniştea adîncă a zorilor, comisarul circumscripţiei Al-Gamaliyya îi chemă la el în birou, cu un militar înarmat în spatele lor. Comisarul îi dădu ordin să iasă şi rămase singur cu cei doi fraţi. Îi măsură pe sub sprîncenele încruntate de sus şi pînă jos, apoi rămase cu ochii aţintiţi asupra lui Abd el-Mun'im şi-l întrebă:

— Cum te cheamă? Ce vîrstă şi ce profesie ai?

— Abd el-Mun'im Ibrahim Şawkat... Douăzeci şi cinci de ani... Anchetator la Direcţia de Cercetări din Ministerul Învăţămîntului! răspunse Abd el-Mun'im cu voce calmă, dar fermă.

— Cum de încalci legile statului tocmai dumneata care veghezi la respectarea lor?

— N-am încălcat nici o lege! Noi activăm în mod public, scriem în ziare, rostim predici la moschei... Cei care cheamă la credinţa în Allah n-au nimic de ascuns!...

— N-au avut loc adunări conspirative în casa ta?

— Nu! Au fost simple intîlniri între prieteni, pentru a schimba păreri şi a ne consulta în legătură cu chestiuni de *fiqh*[1].

— Şi printre părerile astea, n-a fost cumva şi instigarea la o atitudine duşmănoasă faţă de un anumit aliat?

[1] Cunoaşterea dreptului divin; jurisprudenţa decurgînd din codul sacru musulman.

— Vă gîndiți la Marea Britanie, domnule? Ea este pentru noi cel mai perfid dușman, domnule! Un stat care ne încalcă suveranitatea, folosind tancurile împotriva noastră, nu poate fi socotit aliat!...

— Dumneata ești un om instruit și s-ar cuveni să înțelegi că starea de război îngăduie și lucruri care în condiții de pace nu sînt permise.

— După părerea mea, Marea Britanie este principalul nostru dușman...

— Iar dumneata? îl întrerupse comisarul, adresîndu-se de data asta lui Ahmad.

— Ahmad Ibrahim Șawkat... Douăzeci și patru de ani... Redactor la revista *El-Insan el-Gudid*, răspunse Ahmad cu un zîmbet ironic mijind în ochi.

— Avem informații foarte grave despre articolele dumitale extremiste... Și, pe deasupra, toată lumea știe că revista asta are o proastă reputație...

— Articolele mele nu fac altceva decît să apere principiile de dreptate socială...

— Dumneata ești comunist?

— Sînt socialist... După cum știți prea bine, sînt atîția deputați care fac propagandă pentru socialism... Și-apoi legea nu-i socotește nici pe comuniști culpabili, cîtă vreme nu recurg la violență...

— Înțeleg că trebuie să așteptăm pînă ce întrunirile organizate seară de seară în apartamentul dumitale se vor preschimba în acte de violență?

Se întrebă dacă nu cumva comisarul are informații și în legătură cu manifestele sau cu conferințele ținute în timpul nopții.

— Nu mă întîlnesc în casă decît cu prieteni apropiați. Niciodată n-am fost mai mult de patru-cinci persoane. Și nici nu ne-a trecut niciodată prin cap să recurgem la violență.

— Sînteți intelectuali... oameni cu carte... Sînteți însurați. Aveți și familii, nu-i așa? N-ar fi mai bine să vă vedeți

de treburile voastre și să nu vă puneți singuri pielea la saramură?

Comisarul scăpă un rîs scurt, ca și cînd ar fi fost fără voia lui.

— În timpul percheziției, am aflat că sînteți nepoții răposatului Ahmad Abd el-Gawad. Unchiul vostru Fahmi mi-a fost bun prieten. Cred să știți că și-a pierdut viața în floarea tinereții, în vreme ce colegii lui care și-au văzut de treabă au ajuns la cele mai înalte demnități... De ce vreți să vă tăiați craca de sub picioare?...

— Dați-mi voie să vă întreb, domnule, ce s-ar fi întîmplat cu Egiptul dacă nu și-ar fi dat viața unchiul meu și alții ca el? întrebă Ahmad, înțelegînd secretul amabilității comisarului.

— Chibzuiți bine la sfatul meu și renunțați la filozofia asta goală, care nu face decît să vă primejduiască viața. (Apoi, se ridică și-i anunță sec:) O să rămîneți la arestul nostru pînă la anchetă. Vă doresc noroc!

Părăsiră biroul unde îi escortase un caporal și doi soldați înarmați, coborîră la parter, și după cîțiva pași cotiră spre un beci întunecos și umed. Îi întîmpină un gardian care le deschise o ușă, luminîndu-le trecerea cu o lanternă. Se treziră într-o încăpere de mărime mijlocie, cu tavanul înalt și cu o mică ferestruică zăbrelită în partea de sus a zidului. Înăuntru se aflau mai mulți arestați, printre care doi tineri ce păreau să fie studenți și trei bărbați desculți, cu chipuri aspre. Imediat ce se închise ușa, rămaseră în beznă, numai că lumina lanternei și intrarea lor îi treziseră pe ceilalți.

— Nu stau jos, căci umezeala mă ucide, îi șopti Ahmad fratelui său. E mai bine să stăm pînă dimineață în picioare.

— Mai devreme sau mai tîrziu tot o să trebuiască să ne așezăm. Parcă poți să știi cînd o să părăsim beciul ăsta?

— Trebuie să stați jos, le zise un glas din întuneric, pe care-l ghiciră a fi al unuia dintre studenți. Nu e lucru plăcut, dar e mai ușor decît să rămîi în picioare zile în șir.

— Sînteți de mult aici?
— De trei zile.
Urmară cîteva clipe de tăcere.
— De ce-ați fost arestați?
— Din motive politice, după cît se pare, mormăi Abd el-Mun'im, fără să dea alte explicații.
— În sfîrșit, iată că cei arestați pentru motive politice sîntem acum în majoritate... continuă același glas, rizînd. Pînă la venirea dumneavoastră eram în minoritate.
— Și ce vi se pune pe umeri? încercă Ahmad să-l tragă de limbă.
— Spuneți mai întîi dumneavoastră, doar sînteți mai noi. Cu toate că nu mai e nevoie să întreb, după ce-am văzut că unul dintre dumneavoastră poartă barbă.
— Dar dumneavoastră? întrebă Ahmad zîmbind în beznă.
— Amîndoi sîntem studenți la Drept și ni se aduce învinuirea că am fi difuzat manifeste subversive...
— Ați fost prinși asupra faptului? insistă Ahmad, tresărind.
— Din păcate, da!...
— Și despre ce era vorba în manifeste?
— O declarație referitoare la împărțirea pămîntului în Egipt...
— Bine, dar asemenea lucruri sînt publicate în ziare chiar și în condiții severe, cum ar fi legea marțială...
— Așa este, numai că la asta se mai adăugau și niște indicații și îndemnuri însuflețitoare.
Ahmad zîmbi și simți că tristețea începe să-l părăsească.
— Nouă nu ne e teamă atît de lege cît de arestare... adăugă vocea din întuneric.
— Dar evoluția lucrurilor prevestește o schimbare generală...

— Oricare-ar fi schimbarea, noi vom fi întotdeauna ținta atacurilor.
— Ia mai terminați cu sporovoiala asta și lăsați-ne să dormim! se înălță un glas dur și necioplit, care reuși să-l trezească și pe celălalt tînăr. Acesta căscă prelung și întrebă nedumerit:
— S-a făcut dimineață?
— Nu, dar amicii voștri se socotesc la *gharza*[1]... zise glasul necioplit, în zeflemea.
— Auzi! Să mă arunce în temniță fără vreun alt motiv în afară de faptul că sînt cuvios și cred în Allah! mormăi Abd el-Mun'im, oftînd, aproape de urechea fratelui său.
— Dar ce vină am eu care nici măcar nu cred în el? îi șopti Ahmad, părînd că se amuză.
Se lăsă tăcerea și fiecare rămase cu gîndurile lui. Ahmad se întreba curios de motivele arestării celorlalți — furt, scandal, beție? Scrisese de multe ori despre oamenii de rînd, stînd la biroul lui masiv, îmbrăcat întotdeauna într-un costum elegant. Acum are în sfîrșit prilejul să se întîlnească direct cu ei — reprezentanții poporului, care blestemă sau sforăie nepăsători. În raza firavă a lanternei zărise pentru cîteva clipe chipurile palide și nemulțumite. Un bărbat se scărpina de zor în cap și la subsuori. Probabil că acum păduchii se tîrăsc grăbiți spre el și spre fratele lui... Acesta este poporul pentru care trăiești și nu trebuie să te înspăimînte gîndul apropierii de el. Bărbatul căruia îi revine sarcina de a izbăvi omenirea trebuie să înceteze cu sforăitul, să devină conștient de rolul său istoric și să se ridice la luptă pentru salvarea omenirii. Același motiv ne-a adunat aici, în acest loc întunecos și umed, chiar dacă aparținem unor curente și orientări diferite... Fratele musulman și comunistul la un loc cu bețivul și cu hoțul... Ne deosebim numai prin capacitatea de a rezista și prin noroc... „N-ar fi mai bine să vă vedeți de treburile voastre?" așa suna sfatul comisarului. Am o soție la care țin foarte mult. Am

[1] Cafenea populară din Egipt, în care se consumă în mod clandestin și hașiș.

un venit destul de frumușel. Realitatea este că în calitatea lui de slujbaș și de tată, de soț sau de fiu, un individ poate fi mulțumit sau chiar fericit, dar în calitatea lui de om se va confrunta întotdeauna cu greutăți, cu conflicte de conștiință, cu condamnarea altora și chiar cu moartea. Aproape că-i e totuna dacă va fi condamnat la închisoare sau va fi pus în libertate, de vreme ce la orizont nu se întrevede decît poarta solidă și sumbră a închisorii. Gîndurile i se împrăștiară cu totul pentru cîtăva vreme, apoi porni să se întrebe din nou: „De fapt ce mă împinge pe calea asta primejdioasă? Probabil tocmai omul din mine! Omul conștient de sine, de datoria lui în fața lumii, de rolul său istoric. Ceea ce îl deosebește pe om de celelalte făpturi este tocmai această capacitate de a se autocondamna la moarte de bunăvoie..."

Simți umezeala pătrunzîndu-i în picioare și oboseala strecurîndu-i-se în încheieturi. Sforăitul din colț continua în ritm statornic. Printre zăbrelele ferestruicii se iviră în sfîrșit primele fire plăpînde ale zorilor...

54

Doctorul părăsi dormitorul, urmat de Kamal. Ajunseră în salon și se opriră. Nici unul nu îndrăznea să vorbească. Kamal, trist și abătut, privea fix în ochii lui, vrînd parcă să i ceară ajutor.

— Îmi pare rău, dar trebuie să-ți spun că este vorba de o paralizie totală.

Își simți pieptul strîngîndu-i-se cu putere.

— E o stare foarte gravă? întrebă derutat.

— Firește! În plus, a mai făcut și o pneumonie. Injecțiile astea o s-o mai liniștească puțin...

— Și nu există nici o speranță de vindecare?

— Viața omului se află în mîna lui Allah! răspunse doctorul după ce ezită cîteva clipe. După aprecierea oricărui medic, o situație ca asta nu poate să dureze mai mult de trei zile...

Kamal primi prevestirea morții cu sînge rece. Îl conduse pe doctor pînă la poartă și se întoarse din nou în camera Aminei. Mama dormea sau cel puțin așa părea. De sub pătura groasă nu i se zărea decît fața palidă și gura închisă într-un rictus ciudat.

— Ce-a zis doctorul? Ce are? se repezi Aișa cu o ploaie de întrebări.

— Nu mai vorbește, stăpîne! se plînse *umm* Hanafi, care sta nemișcată la capul patului. N-a mai scos nici un cuvînt...

„Și nici n-o să mai scoată vreunul de-aici încolo" își zise Kamal în gînd.

— O creștere a tensiunii însoțită de o răceală ușoară. Injecțiile o să-i facă bine...

— Mi-e frică, bîigui Aișa, vorbind mai mult pentru ea. Ce-o să mă fac, dacă o să rămînă așa multă vreme?

— I-ai anunțat? o întrebă Kamal pe *umm* Hanafi.

— Da, stăpîne... O să vină îndată și *sitt* Khadiga și *si* Yasin... Dar ce-are, stăpîne? Azi-dimineață era complet sănătoasă...

Era! Într-adevăr! Și el poate să depună mărturie că era!

Trecuse prin salon ca de obicei, înainte de a pleca la Școala Spătarului, și primise chiar din mîna ei ceașca de cafea.

— Azi să nu ieși din casă, o prevenise el. Vremea e cam rece.

— Cum aș putea să nu mă duc să-l vizitez pe sfîntul nostru? răspunsese cu zîmbetul ei timid.

— Atunci, fă cum vrei! se supărase el. Dar nu pricep de ce te încăpățînezi să te duci cu orice preț!... N-au intrat zilele în sac.

— Domnul să te păzească! răspunsese ea, privindu-l cu reproș.

— Domnul nostru să-ți facă zilele fericite! îi urase el, părăsind salonul.

Fusese ultima lor conversație. Pe la amiază, l-au anunțat de îmbolnăvirea mamei și s-a întors însoțit de medicul care părăsise casa cu cîteva clipe în urmă. Așadar, n-au mai rămas decît trei zile! Dar el cîte zile o mai fi avînd de trăit?

— Cînd și cum s-a întîmplat, ia spune-mi? o întrebă pe Aișa, apropiindu-se de ea cu multă blîndețe.

— Stam amîndouă în salon, se apucă să povestească *umm* Hanafi în locul ei. S-a dus în dormitor să-și ia paltonul și mi-a zis: „După ce termin vizita la El-Husein, o să trec și pe la Khadiga..." Imediat ce a intrat în dormitor, aud o bufnitură, ca și cînd ar fi căzut ceva. Alerg înăuntru și o găsesc întinsă între pat și dulap... Mă duc lîngă ea și o strig numaidecît pe *sitt* Aișa...

— Am fost în dormitor, cît ai bate din palme, întregi Aișa. Și-am găsit-o întinsă în locul ăsta. Am purtat-o împreună pînă la pat și-am întrebat-o ce-i cu ea, dar n-am mai primit nici un răspuns. N-a mai scos o vorbă... Cînd o să mai vorbească, fratele meu?

— Cînd o să vrea Allah, răspunse el stînjenit.

Se dădu cîțiva pași înapoi și se așeză ostenit pe canapea, fără să-și ia ochii de la fața palidă și împietrită a mamei. Trebuie să privească la ea îndelung, căci în curînd n-o s-o mai vadă. Și camera asta o să primească altă înfățișare, după cum o să se schimbe întreaga casă. N-o să mai rostească nimeni cuvîntul „mamă". Nu s-a gîndit nici o clipă la suferința pe care i-o va pricinui moartea ei. Nu se obișnuise încă îndeajuns cu moartea? Ba da! Are o vîrstă și o experiență care ar trebui să-l ferească de durere. Și totuși, nu! Gîndul despărțirii pentru totdeauna e mult prea trist! Ciudat! Inima lui care a îndurat atîtea mai poate suferi încă, de parcă asta ar fi prima nenorocire care-l lovește! Acum, mai mult ca oricînd, înțelege cît de mult i-a iubit pe toți, cît de mult a iubit tot ce există pe lumea asta! Sînt sentimente de care omul nu-și dă seama decît în clipa despărțirii. Numai în clipa asta gravă, sufletul

este inundat de imaginile unor locuri, momente și întîmplări care se revarsă asemeni unui torent, cotropindu-l, făcînd să tremure inima pînă i se sfîșie fibrele. În memorie, lumina se îngemănează cu întunericul, albastrul zorilor curge peste grădina de pe terasă, căldura mangalului de la vremea cafelei se suprapune cu farmecul legendelor, uguitul porumbeilor se amestecă pe neașteptate cu niște cîntece duioase. A fost o iubire ca nici o alta, s-o știi, inima mea nestatornica! Mîine o să recunoști că moartea l-a răpit de lîngă tine pe omul cel mai drag! Și ochii ți se vor topi iarăși în lacrimi... Și tot așa după fiecare pierdere, pînă ce părul cărunt va fi o mustrare. Privești mereu viața ca pe o tragedie... Este un romantism copilăresc... Privește-o cu bărbăție! Privește-o ca pe o dramă, al cărei sfîrșit firesc este moartea! Mai bine întreabă-te pînă cînd ai să-ți irosești viața în van! Toți se sting în jurul tău, dar ei au făurit un edificiu. Tu ce-ai făcut?

*

La auzul unor pași repezi, se trezi brusc din visare și se pomeni cu Khadiga dînd buzna în odaie, cu fața îngrozită. O văzu oprindu-se lîngă pat și strigînd-o pe mamă-sa în neștire. Pe urmă, porni să-i descoase cum s-a întîmplat. Țipetele ei îi răscoliră durerea într-atît încît se văzu nevoit să părăsească dormitorul, de teamă să nu-l podidească lacrimile în fața lor. Se așeză în salon unde i se alăturară după cîteva minute Yasin, Zenoba și Ridwan. Le vorbi despre boala mamei, fără prea multe detalii, apoi rămase singur cu Yasin.

— Ce ți-a spus doctorul? întrebă acesta îngrijorat.

— Paralizie și pneumonie. În cel mult trei zile se va prăpădi...

— Nu există putere și forță în afara lui Allah! murmură Yasin, mușcîndu-și buzele. Sărmana! Nu s-a plîns de nimic în ultimele zile? se mai interesă el, parcă dorind să se agațe de un fir de pai.

— Nu! După cum bine știi, nu-i plăcea să se plîngă. Dar cîteodată părea foarte obosită...

— Ce bine-ar fi fost dacă o duceai mai din vreme la un doctor!...

— Nimic nu-i displăcea mai tare decît să-i vorbești de doctor... Nici nu voia să audă de asta!

— Poate c-ar fi mai bine s-o ducem la spital, unchiule, propuse Ridwan, venind din camera bunicii.

— Nu-i nevoie! răspunse Kamal, clătinînd din cap cu tristețe. Farmacistul o să trimită o asistentă cunoscută să-i facă injecțiile...

Rămaseră multă vreme tăcuți, cu chipurile împietrite.

— Ce face Karima? întrebă Kamal într-un răstimp, aducîndu-și aminte de un lucru pe care buna-cuviință il obliga să nu-l uite.

— Săptămîna asta trebuie să nască. Cel puțin așa zice doctorița...

— Allah s-o ajute! șopti Kamal.

— O să-i vină odrasla pe lume, iar el stă la arest, mormăi Yasin.

Se auzi soneria și se trezi cu Riyad Qildis. Kamal îi ieși în întîmpinare și-l conduse la el în bibliotecă.

— Am întrebat de tine la școală și mi-a spus secretarul vestea asta tristă, zise Riyad în timp ce urcau. Cum se simte?

— A paralizat și doctorul crede că n-o mai duce mai mult de trei zile...

— Și nu se mai poate face nimic? întrebă Riyad îndurerat.

— Mai bine pentru ea că este inconștientă și nu știe ce-o așteaptă. (Apoi, cu ironie, în timp ce se așezau:) Dar parcă noi știm ce ne așteaptă?

Riyad zîmbi, fără să scoată o vorbă, și Kamal continuă:

— Mulți socotesc că moartea e un bun prilej pentru a medita la moarte. Eu cred că ar fi mai nimerit să folosim prilejul pentru a medita la viață.

— Cred că ai dreptate, îl aprobă Riyad, zîmbind. Ori de cîte ori auzim de moartea cuiva, trebuie să ne întrebăm ce-am făcut cu viața noastră...

— În ceea ce mă privește, pot să spun că n-am făcut cu viața mea nimic... Tocmai la asta mă gîndeam cînd ai venit tu...

— Nu te mai frămînta atît, ești abia la jumătatea drumului.

Poate că da, poate că nu. Dar omul trebuie să mediteze îndelung la visele care-l ispitesc. Sufismul este în mod sigur o evadare, după cum și venerarea științei de dragul secretelor ei este tot o evadare. Trebuie să acționezi! Trebuie să muncești! Iar munca, la rîndul ei, are nevoie de credință, de convingere. Întrebarea care se pune este cum să ne creăm pentru noi înșine o convingere, o credință solidă în viață?

— Am socotit că mi-am îndeplinit îndatoririle față de viață prin atașamentul față de profesia mea de dascăl și prin articolele filozofice pe care le-am scris, răspunse Kamal evaziv.

— Fără doar și poate că ți-ai îndeplinit... o datorie, încuviință Riyad cu indulgență.

— Pentru restul îndatoririlor mi-am făcut mustrări de conștiință ca orice trădător...

— Trădător?

— Să-ți spun ce-a zis nepotul meu Ahmad, cînd l-am vizitat la arestul circumscripției, înainte de a fi transferat în lagăr, îngăimă Kamal, oftînd.

— Apropo... Ce noutăți mai aveți despre ei?

— Au fost transferați, împreună cu mulții alții, în lagărul de la El-Tor...

— Și cel care crede în Allah, și cel care nu crede în el? Așa, la grămadă?

— Dacă vrei să duci o viață liniștită, dragul meu, trebuie să crezi în primul rînd în guvern... În orice caz, lagărul este mai ușor decît procesul, după părerea mea...

— Asta-i o părere. Dar cine știe?!... Și cînd o să ia sfîrșit situația asta jalnică? Și cînd o să se pună capăt legii mar-

ţiale? Cînd o să revenim la o guvernare normală şi la constituţie? Şi mai ales cînd vor fi egiptenii trataţi ca oameni?!

Riyad începu să-şi învîrtă agitat verigheta pe deget, apoi adăugă trist:

— Cînd? Cînd? Şi ce putem face?... Dar începuse-şi să povesteşti ce ţi-a zis Ahmad, cînd l-ai vizitat la arest.

— Da!... Mi-a spus că viaţa înseamnă muncă şi căsătorie, şi că asta reprezintă o îndatorire socială generală. Nu-i acum cazul să vorbim despre obligaţiile individului faţă de profesia sau faţă de soţia lui. Îndatorirea socială, generală este însă revoluţia veşnică, neîntreruptă. Şi asta înseamnă să acţionăm perseverent pentru înfăptuirea tendinţei generale a vieţii, adică evoluţia spre dezvoltarea ei, spre progres... Acesta este idealul suprem...

— Frumoasă părere, n-am ce zice, dar să ştii că ea lasă loc pentru tot felul de contradicţii... comentă Riyad dus pe gînduri.

— Aşa-i! Tocmai de aceea a şi fost de acord cu el fratele şi adversarul său politic, Abd el-Mun'im. Aşa am înţeles şi eu convingerea lui — un îndemn la credinţă, oricare ar fi nuanţa sau ţelul ei. Asta este şi motivul pentru care încerc să-mi explic deprimarea prin mustrările de conştiinţă pe care se cuvine să le aibă orice trădător. S-ar părea că e simplu să trăieşti în turnul egoismului tău, dar e foarte greu să mai fii şi fericit în turnul ăsta. Şi mai ales dacă vrei să fii cu adevărat om...

— Asta-i un semn bun. Prevesteşte o schimbare radicală, care e pe cale să se producă, declară Riyad, luminat de fericire, cu toate că momentul nu era deloc potrivit pentru asta.

— Nu-ţi bate joc de mine! îl preveni Kamal. Eu n-am reuşit încă să găsesc un răspuns pentru problema credinţei. Lucrul pe care îl ştiu cu certitudine şi cu care mă consolez este faptul că lupta nu s-a încheiat şi că nici nu se va încheia decît atunci cînd îmi vor mai fi rămas de trăit doar trei zile, ca mamei... (Oftă adînc şi urmă:) Şi ştii ce-a mai zis? Eu am încredere în viaţă şi în oameni, mi-a zis tînărul, şi mă socotesc dator să lupt pentru înfăptuirea idealurilor lor, cîtă vreme cred că ele reprezintă adevărul, fiindcă a nu proceda astfel înseamnă să fii laş şi să evadezi. În acelaşi timp, mă simt dator să mă ridic împotriva idealurilor lor, dacă socotesc că ele sînt false, căci a nu proceda astfel înseamnă să fii trădător. Acesta este sensul revoluţiei veşnice.

Riyad asculta, clătinînd din cap aprobator. Apoi, văzînd pe faţa lui Kamal semnele oboselii, se scuză:

— Eu trebuie să mă retrag acum. Nu vrei să mă însoţeşti pînă la staţia de tramvai? Poate că o scurtă plimbare în aer liber o să-ţi mai liniştească nervii...

Se ridicară şi părăsiră împreună încăperea. La primul etaj se treziră nas în nas cu Yasin, care nu-l cunoscuse decît în treacăt pe Ryiad. Kamal îl invită să iasă împreună cu ei şi se scuză pentru cîteva minute, să treacă prin camera mamei. Intră şi o găsi în aceeaşi stare în care o lăsase. Khadiga sta în pat la picioarele bătrînei, cu ochii înroşiţi de plîns şi faţa posomorîtă, căci sufletul ei nu mai cunoscuse alinarea, din clipa cînd cei doi fii fuseseră răpiţi de lîngă ea. Zenoba sta şi ea tăcută pe canapea, alături de Aişa şi de *umm* Hanafi. Aişa trăgea adînc dintr-o ţigară, în timp ce privirile-i agitate rătăceau prin cameră fără nici un rost.

— Ce mai face? se interesă Kamal.

— Nu vrea cu nici un chip să-şi revină... se lamentă Aişa cu un ton ascuţit ce trăda mai mult nemulţumirea decît durerea.

Ochii lui se opriră pentru cîteva clipe asupra Khadigăi. Se priviră îndelung, cu înţelegere şi disperare. Apoi, ieşi alăturîndu-se celor doi bărbaţi care-l aşteptau.

Porniră pe stradă cu paşi domoli. Traversară Es-Sagha spre El-Ghuriyya, fără să scoată un cuvînt. Cînd ajunseră în Es-Sanadiqiyya, îl văzură pe şeihul Mitwalli Abd es-Samad coborînd spre El-Ghuriyya cu paşi rari, sprijinindu-se în baston. Privirea i se stinsese cu totul şi mîinile îi tremurau groaznic.

— Pe unde e drumul spre rai?... bolborosea el, întorcîndu-și fața în dreapta și în stînga.

— Prima uliță la dreapta... îi răspunse un trecător în glumă.

— Îți vine să crezi că bărbatul ăsta are zece ani peste sută? îl întrebă Yasin pe Riyad Qildis.

— Bărbat nu mai e în nici un caz, mormăi Riyad, zîmbind îngăduitor.

Kamal privea spre șeih Mitwalli cu afecțiune și compătimire, căci îi aducea aminte de tatăl lui. Pentru el, șeihul era un monument al cartierului, așa cum erau Calea Veche, moscheea Qalawun[1] sau bolta Qirmiz. Cei mai mulți oameni se purtau față de el cu înțelegere, dar bătrînul nu scăpă de răutatea cîtorva copii, care începură să-l sîcîie, fluierîndu-i în față și ținîndu-se droaie în urma lui, imitîndu-i gesturile și mișcările nesigure.

Îl conduseră pe Riyad pînă la stația de tramvai și rămaseră cu el pînă îl văzură urcîndu-se. Apoi se întoarseră în El-Ghuriyya împreună. Kamal se opri la un moment dat și-i zise fratelui său:

— Cred că e vremea să te duci la cafenea...

— Nu! protestă Yasin. De data asta, o să rămîn cu tine.

— Dar nu-i cîtuși de puțin nevoie, se strădui să-l înduplece Kamal, care cunoștea cel mai bine firea fratelui său.

— Așa cum este mama ta, ea e și mama mea, insistă Yasin, trăgîndu-l de mînă.

Kamal privi la Yasin și simți un fel de teamă pentru el. Într-adevăr, e plin de viață, deși s-a făcut cît o cămilă. Dar pînă cînd o să mai poată duce viața asta plină de capricii și excese? Își simți inima ticăind de teamă, dar gîndurile îi zburară imediat spre lagărul de la Et-Tor. Eu am încredere în viață și în oameni! Așa a zis. Și mă socotesc dator să lupt

[1] *Al-Mansur Qalawun*, al șaselea sultan al Egiptului (1279–1290) din dinastia Mamelucilor Bahriți. De la el a rămas un complex arhitectural specific, alcătuit dintr-o moschee și un mausoleu, în care se află mormîntul său și al succesorului său, An-Nasir Muhammad.

pentru înfăptuirea idealurilor lor, cîtă vreme cred că ele reprezintă adevărul, fiindcă a nu proceda astfel înseamnă să fii laș și să evadezi. În același timp, mă simt dator să mă ridic împotriva idealurilor lor, dacă socotesc că ele sînt false, căci a nu proceda astfel înseamnă să fii trădător. S-ar putea să te întrebi ce este adevărat și ce este fals, dar probabil că îndoiala este și ea un fel de evadare ca și sufismul, ca și venerarea științei de dragul secretelor ei. Oare este cu putință să fii un dascăl ideal, un soț ideal și un revoluționar veșnic?

În dreptul dughenei lui Eș-Șarqawi, Yasin se opri, adresîndu-se lui Kamal:

— Știi, Karima m-a rugat să-i cumpăr niște mărunțișuri pentru pruncul pe care-l așteaptă. Hai să intrăm puțin, te rog...

Cînd se văzură înăuntru, Yasin începu să înșire toate lucrușoarele de care avea nevoie — niște scutece, o *taqiyya*, cîteva cămășuțe... Tot privind prin rafturi, Kamal socoti că n-ar strica să-și cumpere o cravată cernită pentru apropiatul doliu, căci cea pe care o cumpărase la moartea tatălui se cam ponosise, după ce o purtase un an întreg.

— O cravată neagră, vă rog, îi zise vînzătorului, după ce termină cu Yasin.

Își luă fiecare pachetul său și ieșiră.

Asfințitul se prefira molcom cînd părăsiră dughena, pornind spre casă cu pas domol, unul lîngă umărul celuilalt.

NUVELE

VISUL DE LA MIEZUL NOPȚII

Umm Abbas e o femeie frumoasă. E vestită în tot cartierul pentru frumusețea ei. Bărbații care se pricep o caută cu privirea, așa cum caută omul in deșert un ochi de apă. În plus, mai e și stăpîna unui bloc vechi cu patru etaje, în afara celor trei prăvălii de la parter. De aceea, vecinii, care erau săraci cu toții, vedeau în ea un vis țesut din aur. Cînd soțul — care vindea mătănii, pipe și cărți de rugăciuni — i-a murit, avea cam patruzeci de ani, vîrstă socotită tocmai potrivită pentru o femeie de către cei din cartier. Mulți ar fi dorit-o de nevastă, dar soarta a împins-o în brațele bărbatului la care s-au așteptat cel mai puțin. Hasanein avea un camion pe care-l închiria altora. Să fi avut vreo treizeci de ani; destul de vînjos, inspira teamă. Era socotit un băiat de mîna a treia. Nimeni din cartier nu-l avea la suflet și, mirîndu-se cum de a putut o femeie ca *umm* Abbas să-i cadă în cursă, au început să-l urască și mai tare. Au zis, roși de invidie, regretînd că se întîmplase așa:

— Sărmana *umm* Abbas! Săracul Abbas!

Abbas, fiul ei de la primul soț, avea douăzeci de ani. Un suflet de aur! În ochii lui mari strălucea o privire mută sau

poate că vorbea o limbă neînțeleasă. Zîmbea ca un copil. Îi plăcea să poarte barbă și mustăți. Nu știa carte, fiindcă nu învățase nici o buche la școală. De aceea îi și aranjase tatăl său o dugheană la parterul blocului, unde vindea dulciuri, alune și semințe, din care dădea copiilor fără socoteală. Cînd s-a măritat mamă-sa cu Hasanein, el a dispărut cîteva zile din cartier, iar cînd s-a întors, a început să repete pentru fiecare pe care-l întîlnea:

— Nu-i deloc bine ca un alt bărbat să ia locul tatei...

Ridicîndu-și privirea spre camera în care locuia mamă-sa, a strigat din răsputeri:

— Allah să te ierte, *umm* Abbas!

Spre seară, își scotea ghilbabul și îmbrăca un costum albastru-deschis, căci îi plăceau culorile deschise, își aranja cu grijă mustața și barba, își punea pe cap un tarbuș cu marginile roase, își lua bastonul de trestie, colorat în portocaliu, închidea dugheana și pornea la drum lung, salutînd în dreapta și în stînga, în timp ce mestecа o bucată de miez de trestie și zîmbea fericit. Cea mai mare parte a nopții o petrecea pe unde-l purtau pașii. De cînd mamă-sa l-a luat pe Hasanein, s-a mutat în dugheană și cu locuința. Multă vreme, ea nici n-a trecut pe la el, știindu-l cît de încăpățînat este. Nu se temea pentru el deloc, zicîndu-și că îngerii lui Allah îl vor avea în pază. Într-o zi, s-a dus Hasanein la el, cu gînduri bune, însă acesta l-a întîmpinat țipînd:

— Piei! Nu te cunosc...

— Sînt tatăl tău vitreg, i-a răspuns omul, înfuriat și el.

S-au băgat oamenii între ei, luîndu-l cu vorbă bună pe Hasanein și apărîndu-l pe tînărul pe care-l iubeau. *Umm* Abbas s-a întristat într-atît încît ochii frumoși i s-au umplut de lacrimi. Îl iubea pe Abbas; era doar unicul ei copil și fața lui era leit fața ei. Într-adevăr Abbas era frumos, iar barba, mustața și tarbușul ponosit, care-i acoperea fața pe jumătate, nu reușeau să-i ascundă această frumusețe.

Ciudat că după fericita căsătorie cu *umm* Abbas, Hasanein a devenit și mai grosolan și mai îngîmfat, cîștigînd în același timp și mulți prieteni. A devenit și mai scandalagiu, bînd pînă cădea sub masă. Cînd se îmbăta, cînta cu un glas de care se speriau și cîinii și o luau la goană. De fiecare dată cînd îl vedea făcînd scandal, fiul ieșea din dugheană în mijlocul străzii, ridica ochii spre camera unde locuia mamă-sa și striga cît îl ținea gura:

— Allah să te ierte, *umm* Abbas!

Zbieretele turbate ale lui Hasanein au trecut într-o zi dincolo de fereastră, auzindu-se și în stradă:

— Eu sînt stăpînul casei... eu sînt stăpîn peste toate...

Lumea se gîndea cu regret la femeia aceea frumoasă care acum era umilită, la femeia care altădată nu cunoscuse decît iubire și respect. S-au întrebat care să fie pricina acestei comportări. Locatarii blocului și-au spus că banii or fi de vină. *Umm* Abbas nu mai ieșea ca de obicei să-și viziteze vecinele sau să se plimbe prin cartier. N-o mai vedea nimeni mergînd mîndră, îmbrăcată în *milaia* ei ce atîrna pînă la pămînt.

Hasanein nu s-a mulțumit cu veniturile pe care i le răpise femeii și într-o zi s-a dus, de-abia ținîndu-se pe picioare de beat ce era, la Abbas în dugheană și a urlat așa de tare că s-au speriat și copiii care se jucau pe-aproape:

— Arată-mi mie o singură centimă pe care ai moștenit-o de la taică-tău...

Ochii lui Abbas priveau la copiii de afară ca și cînd nici nu l-ar fi văzut pe omul acela. Dar el a continuat să strige, amenințînd cu degetul:

— Îmi plătești chirie sau, de nu, părăsești dugheana!

A alergat la el Buyumi lăptarul, pentru a-l liniști. L-a implorat cu vorbe frumoase și l-a scos de-acolo, în vreme ce continua să urle împleticindu-i-se limba și-l împroșca cu stropi de salivă pe omul de lîngă el:

— Escrocule!... Idiotule!...

Seara, Abbas a pornit în obişnuita-i plimbare, împărţind cu generozitate în dreapta şi în stînga zîmbete şi saluturi calde, plin de fericire.

Hasanein a pus la cale o nouă mîrşăvie: i-a cerut lui *umm* Abbas să treacă blocul pe numele lui ca şi cînd l-ar fi cumpărat. Neînţelegerile s-au agravat, iar zbieretele şi ameninţările lui au răsunat în tot cartierul. Femeia s-a plîns vecinelor de nenorocirea ce-i căzuse pe cap. Cîţiva oameni de bună-credinţă s-au înţeles să meargă la Hasanein pentru a-l convinge să renunţe la pretenţii, dar nici unul din ei n-a îndrăznit să facă ceva, temîndu-se de acest bărbat căci de curînd se năpustise sălbatic asupra lui Karmella — un om pe care-l surprinsese dîndu-i lui Abbas nişte bani de la mamă-sa.

Într-o noapte, în urma unui scandal, lumea a auzit-o pe femeie plîngînd şi s-a aflat imediat în cartier că el o bătuse crunt. Şi-au zis că *umm* Abbas nu va mai fi în stare să îndure.

Într-o zi, în zori, văzduhul a fost spintecat de un strigăt care a trezit lumea din somn, îngrozind-o. S-au deschis ferestrele şi mulţi au alergat spre cupola de unde venea strigătul. La lumina unui felinar l-au văzut pe Buyumi lăptarul, stînd în loc şi tremurînd. El e primul om care se trezeşte în cartier, pentru a porni cu bidonul plin cu lapte. Dar ce l-o fi apucat? L-au găsit arătînd disperat undeva şi cînd au privit mai bine l-au văzut acolo, scăldat în sînge, pe Hasanein. Trupul neînsufleţit stătea grămadă lîngă zidul cupolei.

În cartier s-a stîrnit mare agitaţie şi imediat au venit poliţia şi oamenii parchetului. Au început peste tot cercetările, mergîndu-se pe firul oricărei bănuieli. Au fost chemaţi Karmella, ultimul om care suferise din pricina celui ucis, *umm* Abbas, cîţiva locatari din bloc, Buyumi lăptarul şi zeci de duşmani ai acestui om. S-a constatat însă nevinovăţia tuturor. L-au chemat şi pe Abbas pentru anchetare şi cînd l-au întrebat despre locul în care s-a aflat cînd s-a săvîrşit crima, a răspuns:

— Am fost cu El-Hadir.

Cînd anchetatorul a vrut să ştie cine este acest Al-Hadir, i-a răspuns şi el tot cu o întrebare:

— Cum, nu-l cunoaşteţi pe domnul El-Hadir?

Erau mulţi care cunoşteau fiecare pas al lui Abbas şi au depus ei mărturie în locul lui. Şi astfel, crima a rămas o enigmă ce nu se voia dezlegată. La anchetă s-a constat că Hasanein a fost ucis cu un obiect ascuţit, lovit la baza craniului. Adevărul e că nimănui nu i-a părut rău de el, dar mulţi s-au întrebat cine l-o fi ucis. Crima a rămas multă vreme subiectul preferat al celor din cartier...

S-a crezut la început că Abbas se va întoarce la mamă-sa, dar nu s-a întîmplat aşa ceva. Clipele grele au chinuit-o pe *umm* Abbas şi au învăluit-o în tristeţe, dar frumuseţea ei a rezistat şi în cele din urmă a devenit la fel de radioasă ca mai înainte. Din nou a început să meargă mîndră pe strada cea mare şi prin cartier, atrăgînd privirile.

Şi iată că un bărbat o cere iarăşi de soţie. Era destul de tînăr, avea mai puţin de treizeci de ani. Era măcelar într-un cartier vecin, mai mult sărac decît bogat, dar avea o înfăţişare frumoasă, părea blînd şi delicat, un suflet nobil. Lumea s-a întrebat: *umm* Abbas se va mai aventura oare într-o nouă căsătorie? Şi femeia a fost de acord mai curînd decît s-ar fi aşteptat careva. Deşi unii oameni binevoitori şi-au zis că Allah a răsplătit-o pentru cele îndurate, mulţi s-au întrebat în şoaptă: oare noul pretendent are vreo legătură cu crima rămasă nedezlegată? În ceea ce îl priveşte, Abbas a zis aşa cum zisese şi altădată:

— Nu-i de loc bine ca un alt bărbat să ia locul tatei...

Şi din nou a ieşit în mijlocul străzii şi şi-a ridicat privirea spre cuibul celor doi miri, strigînd:

— Allah să te ierte, *umm* Abbas!

Suspiciunile rostite în şoaptă au ajuns şi la urechile autorităţilor, care s-au şi grăbit să facă cercetări în legătură cu mirele al cărui nume era Abdo. Au fost anchetaţi şi el şi *umm* Abbas, dar n-a ieşit nimic la iveală, enigma rămînînd la fel de nepătrunsă ca mai înainte. Cît au stat împreună, pînă să

se căsătorească, s-a constat că Abdo e plin de calități; i-a dăruit femeii dragoste și s-a purtat deosebit de frumos cu ea. Chiar de la început, i-a propus și lui Abbas prietenie, dar acesta l-a repezit cu vorbele:

— Lasă-mă-n pace și vezi-ți de treaba ta...

A încercat să se poarte cu el tot frumos și după aceea, rugînd-o pe nevastă-sa să-i dea banii de care băiatul ar avea nevoie. S-a văzut, de asemenea, că e destul de inteligent; i-a propus lui *umm* Abbas să vîndă o curte din spatele blocului, situată la intretăirea a două străzi, iar cu banii obținuți să repare casa și să mai ridice încă un etaj. Femeia i-a arătat toată încrederea. Casa a fost reparată și înălțată cu încă un etaj, iar venitul lui *umm* Abbas a crescut simțitor. Așa incit lumea avea pentru el numai admirație și-l socotea un adevărat bărbat. Buyumi lăptarul i-a zis odată lui Abbas, în vreme ce-și lua cina în dugheană, înainte de a o porni în plimbarea sa nocturnă:

— Ai un suflet de înger, cum de poți fugi de un om așa de bun ca *amm* Abdo?

Abbas și-a înghițit în continuare laptele, ca și cînd cuvintele nu i-ar fi fost adresate lui. Buyumi l-a întrebat atunci:

— Nu-l iubești pe acela care iubește lumea și reconstruiește ceva care-a fost distrus?

Abbas i-a dat îndărăt castronul de lapte, l-a privit drept în ochi și i-a răspuns:

— Dobitocul! Nu l-ai văzut tăind carne în prăvălie?

Mai apoi s-a văzut însă că pe Abdo îl interesa numai familia lui, căci cum rămînea o cameră liberă în casă, se și grăbea să-și aducă o rubedenie în ea. Celor mai săraci, cu consimțămîntul soției, le lua și o chirie mai mică. Nimeni nu găsea însă nimic de reproșat în toate astea. Pînă într-o zi cînd a invitat-o pe mamă-sa și pe două dintre surorile lui să locuiască în același apartament cu el. Unii și-au adus atunci aminte de o zicală care spune că dacă iubitul ți-e de miere, trebuie să ai grijă să nu-l înghiți cu totul. *Umm* Abbas nu se putea împăca, bineînțeles, cu această situație. Fiind luată

pe nepregătite, nu s-a putut opune, dar și-a dat seama că frîul i-a scăpat din mînă, că nu mai este ea adevărata stăpînă a casei, după ce soacra a venit acolo, că nu prea mai are preț vorba ei.

Într-o zi, Abdo a golit două din cele trei dughene de la parter, a dărîmat zidul dintre ele și astfel și-a creat, în locul lor, o prăvălie mare, de lux, și a agățat mieii și viței în cuie. A terminat cu mica prăvălie din cartierul vecin și a devenit cel mai mare măcelar din acest cartier. Cînd s-a deschis noua măcelărie, un șeih cu voce frumoasă a recitat *Al-Fatiha*, iar Abdo, pentru banii pe care-i cîștiga, a adus cuvinte de laudă lui Allah, în gura mare, așa incît multă lume l-a auzit.

Pentru prima oară părerile oamenilor despre el s-au împărțit; unii au spus că e idealul cinstei și al bunătății, alții că este un al doilea Hasanein, prefăcut și viclean, și i-au pus la îndoială cinstea. Și tot atunci invidia și-a făcut loc în inimile multora. S-a schimbat și Abdo întrucîtva: locul privirii sale blînde l-a luat o alta, plină de încredere, ambiție și hotărîre, impusă de situația lui financiară și de răspunderea ce-o avea ca om de afaceri. Și nu s-a mulțumit cu ambiția și hotărîrea numai în comerț, ci a făcut uz de ele și în casă, de fiecare dată cînd între *umm* Abbas și rubedeniile lui se isca vreo neînțelegere. Și făcea uz de ele mai ales împotriva soției.

Femeia îl știuse blînd și a fost surprinsă de această schimbare care a întristat-o peste măsură. Relațiile dintre ea și rubedeniile lui s-au înrăutățit de la o zi la alta. Încercînd să-și redobîndească poziția pe care o avea mai înainte în casă, într-o zi i-a spus:

— Nu vreau să împart cu nimeni gospodăria casei mele...

Omul i-a retezat-o însă imediat, răspunzîndu-i cu un glas ce stîrnea spaimă:

— Ai tot ce-ți dorești. Poftim, du-te!

Nu i-a venit să-și creadă urechilor și a țipat cît a ținut-o gura...

— Asta e casa mea și se cade ca alții s-o părăsească...

Între femei s-a produs o încăierare și de teamă să nu se năpustească asupra mamei sale, bărbatul s-a repezit la *umm* Abbas, a lovit-o, iar apoi a îmbrîncit-o pe scări. Femeia s-a văzut în mijlocul străzii, de unde au cules-o niște rude mai sărace ale primului ei soț. Întîmplarea a zguduit sufletele. Abbas a alergat spre casa în care se adăpostise mamă-sa și din nou a strigat în gura mare:

— Allah să te ierte, *umm* Abbas!

Vecinii nu știau ce să facă. Nu era ușor să-l mînii pe omul a cărui influență crescuse și de care se legaseră interesele multora. Unii s-au gîndit să aducă problema în fața tribunalului, dar vorbeau de treaba asta cu teamă, pe șoptite. Numai Abbas a rîs în gura mare de el și omul, înfuriat, a încetat să-i mai dea banii ce i se cuveneau, spunîndu-i așa încît să fie auzit de toți:

— Joaca tontului nu trebuie s-ajungă și la bani...

Apoi, privind spre lumea din cartier, care se adunase buluc să asiste la scandal, a adăugat:

— Oricare din voi ar fi mai demn de acești bani decît tontul ăsta de băiat.

Lumea a privit însă și spre dugheană, spre miei și viței, întrebîndu-se de unde provin banii aceștia.

Abbas nu s-a sinchisit de nimic, părea și mai fericit, și mai stăpîn, iar noaptea umbla ca și cînd ar fi fost moștenitorul tronului. Oamenii au zis că *umm* Abbas e o femeie fără noroc, că inima o împinge mereu spre primejdie. În vreme ce ea trăia din mila unei familii sărace, puterea și influența lui Abdo creșteau, el participînd la toate afacerile cartierului. Niște oameni binevoitori s-au străduit să-i împace și au reușit s-o aducă pe femeie în casa ei. Dar ea a revenit acolo mîhnită, fără să mai spere într-o viață demnă. Abdo n-a mai făgăduit să i se dea lui Abbas nici un ban, decît cu condiția ca o rudă de-a lui să participe alături de acesta la treburile dughenei, pentru a avea grijă de bani și pentru a conduce afacerile. Bărbatului lui *umm* Abbas a început să-i placă traiul comod și luxul: și-a pus pe cap o tichie aleasă, s-a îm-

brăcat într-o aba din păr de cămilă, a încălțat cizme colorate cumpărate din Khan el-Khalili și-a încărcat degetele cu inele de aur, mirosul de mosc îl vestea de la o poștă, iar lumea se ridica în picioare cînd trecea pe stradă, urmărindu-l cu privirea pînă cînd dispărea.

— Allah să te ierte pentru ce-ai făcut! șopteau unii.

*

Tăcerea zorilor a fost sfîșiată de un țipăt ascuțit. Lumea s-a trezit cuprinsă de spaimă, s-au deschis ferestrele și cu toții au alergat spre cupolă. Au privit spre locul unde arăta Buyumi lăptarul, îngrozit, și l-au văzut pe jupîn Abdo, grămadă, cu capul într-o baltă de sînge. Întregul cartier a fost din nou zguduit. Și din nou a fost împresurat de poliție, parchet și agenți. Mulți oameni au fost chemați la anchetă, dar asupra nici unuia nu s-a oprit bănuiala. Existau dovezi clare că între moartea lui Abdo și cea a lui Hasanein exista o legătură.

— Ciudată treabă!... Ce întîmplare! se mira lumea. Alții au mai adăugat la aceste exclamații și alte cuvinte:

— Stați, stați! Aveți răbdare pînă apare noul mire!

*

Era în prăvălia lui Buyumi și își lua obișnuita cină, înainte de a pleca în plimbarea lui nocturnă. Acesta l-a privit mirat, în vreme ce își sorbea pe îndelete laptele, mustața și barba întîlnindu-se și despărțindu-se ritmic, în jurul gurii. După o scurtă ezitare i-a zis:

— Abbas, tu ești omul cel mai ciudat din cartier...

Abbas i-a zîmbit cu prietenie. Era doar prietenul lui cel mai apropiat.

— Abdo era încă viu cînd am dat peste el la cupolă, a adăugat aproape în șoaptă.

Abbas și-a pipăit mustața în toată lungimea ei, pentru a se convinge că nu și-o udase. Buyumi a continuat:

— Înainte de a-și da sufletul a rostit numele ucigașului...

A umplut din nou lingura cu lapte și a dus-o spre gură, urmărind-o fix cu privirea. Iar Buyumi a mai completat:

— Fără îndoială că tot el l-a ucis și pe Hasanein...

Pe fața lui Abbas se citea neliniștea omului urmărit de imaginea unui lucru pe care nu-l dorește.

— Dar toate astea le-am uitat la anchetă. Asta a fost voia lui Allah, a mai adăugat Buyumi.

Abbas a sorbit și ultimele picături din castron și tocmai se pregătea să iasă cînd Buyumi l-a întrebat:

— Cine ești tu, Abbas? Și ce-ți spune ție Sidna el-Hadir în fiece noapte?

(Din volumul *Casa rău famată*, 1965.)

CASA RĂU FAMATĂ

Era foarte ocupat cu treburile, cînd o doamnă i-a cerut să-i acorde cîteva clipe, după ce l-a salutat zicîndu-i:

— Bună dimineața, domnule Ahmad!...

O doamnă în vîrstă, cu obraji supți și ofiliți, cu buzele subțiri și cu privirea obosită... Hainele de doliu cu care era îmbrăcată o făceau să pară și mai posomorîtă. Cum a început să vorbească, și-a dat seama că a venit la el ca s-o ajute să-și obțină pensia. I-a venit în gînd s-o trimită la șeful serviciului de pensii ca să-i spună ce trebuie să facă, dar o licărire a ochilor obosiți i-a reținut atenția. Era o privire ciudată în care se amestecau neliniște și sfială. Care să fie pricina acestei priviri? L-o fi cunoscut cîndva? În mintea lui se aprinse o scînteie care lumină întunericul și-i zise buimăcit:

— Dumneata?

Cu privirea în pămînt, de rușine și de emoție, ea îi răspunse:

— Da! Din fericire pentru mine, știam că sînteți inspector general cu problemele salariaților.

Nu și-a adus aminte cum o cheamă, dar i-a venit în minte numele cu care era alintată: Mimi. După cum arăta, părea să aibă mai mult de cincizeci de ani, cît avea de fapt. Căutînd o scuză pentru că n-a recunoscut-o imediat, așa cum, fără îndoială, ea se aștepta, îi zise:

— Eram foarte ocupat și m-am uitat la dumneata cam absent. De aceea nu te-am recunoscut imediat.

Ea a zîmbit, lăsînd să i se vadă dinții și i-a zis:

— M-am schimbat destul de mult. Viața mi-a cam istovit nervii. Am două fete căsătorite, iar a treia studiază în străinătate. Și tocmai cînd ieșisem și noi la liman, mi-a murit bărbatul.

Au vorbit apoi despre familiile lor: despre cei care s-au căsătorit, despre cei care au murit, despre cei care locuiesc la Cairo și despre cei care s-au mutat în provincie. Și tot timpul, el a încercat să-și amintească chipul ei de odinioară, dar în zadar. De cîteva ori chiar s-a mîniat împotriva acestei soarte crude. La sfîrșitul discuției i-a dat o recomandare către șeful Serviciului de pensii.

După ce a condus-o pînă la ușă, s-a întors la locul său visînd. În ceața visurilor căuta un an. Ce an să fi fost oare? 1925! Un an plin de evenimente istorice, dar Mimi a fost mai importantă decît toate la un loc. Mimi și casa ei ciudată din Manșia al-Bikri. Niște case mici, cu un etaj sau două, se înșiruiau de-a lungul străzii Al-Malnani. Deasupra atîrnau niște felinare care în timpul nopții se aprindeau. Fiecare casă era zăvorîtă, închisă ca o taină. Nu se cuvenea ca femeile să fie văzute de bărbați. Iubirea era interzisă. Căsătoria era o treabă care-l privea doar pe bărbat; mireasa era ultima care afla despre ea. Dar casa familiei Halawa a nesocotit aceste obiceiuri și s-a ridicat împotriva lor, înfruntîndu-le. Era renumită ca fiind o casă rău famată și înconjurată cu un zid de teamă. Pînă și pomenirea numelui ei de către un băiat sau o fată era socotită un mare păcat, iar

vinovații erau dojeniți pe loc. Toată lumea se ferea de ea de parcă ar fi fost ciumată. Nici azi nu se vorbește despre casa asta decît de rău; așa a rămas în amintire. Ah! Cum a fost?

Stăpîna casei, soția unui mare funcționar, era o femeie drăguță și umbla foarte elegant îmbrăcată. Cînd ieșea pe stradă, își punea toate podoabele. În ciuda faptului că ajunsese la vreo cincizeci de ani, vîrsta pe care o are Mimi acum, arăta destul de bine. A fost prima femeie din cartier văzută fără văl; nici alb nici negru. Împreună cu ea ieșeau și cele patru fiice — și ele tot fără văl și tot cu podoabe — lucru ce nu i se permitea unei fete înainte de a se fi logodit. O dată pe săptămînă, cu sau fără soțul ei, mergeau la cinematograful *Cosmograf* sau la un teatru și se întorceau noaptea tîrziu, după ora unu. Ce femeie! Ce bărbat! Și ce fete! Dar ce era și mai îngrozitor era faptul că în această casă veneau o dată pe săptămînă în vizită și alte familii, băieții amestecîndu-se cu fetele fără nici o jenă. Băieții din cartier se adunau buluc sub fereastra luminată a salonului în care erau primiți oaspeții, ascultînd hohotele de rîs și cîntecele care se auzeau pînă în stradă. De fiecare dată cînd apărea un *tarbuș* la geam, își dădeau coate ori făceau glume și se împrăștiau chicotind, închipuindu-și cele mai ciudate lucruri. Nu e de mirare că atunci cînd se vorbea despre casa Halawa, aceasta era socotită o casă a desfrîului. Familia cunoștea părerile și sentimentele vecinilor, dar nu le dădea nici o atenție. *Hanem* se ridica deasupra acestor bîrfe și mergea cu fruntea sus pe stradă, ca și cum n-ar fi avut nimic comun cu cartierul.

Adesea era văzută pe stradă sau la prăvălia de dulciuri și Mimi. Umbla singură. Era cea mai mică dintre fete; să fi avut pe atunci vreo cincisprezece ani. Era la fel de frumoasă ca surorile ei și ca maică-sa, deși nu-și mai amintește din frumusețea de odinioară decît părul negru, strîns în două codițe lucitoare, ochii verzi și gropița din bărbie. Îi arunca priviri mirate și întrebătoare din care nu lipseau disprețul și batjocura, cărora mai apoi le-a luat locul admirația și farmecul. „Ce păcat!" își șoptea în sine. Era mai mare decît ea cu un an sau doi. Taina a rămas știută doar de el. Unii o socoteau a fi o pradă ușoară și-i făceau curte, rîvnind-o. Într-o seară, pe neașteptate, cînd se aflau în prăvălia cu dulciuri, ea i-a aruncat o privire, care n-a fost tocmai scurtă și care l-a vrăjit. S-a clătinat și a trecut într-o altă lume parcă. Inima i s-a umplut de bucuria victoriei și de o fericire care i-a alungat gîndurile rele. N-a mai luat, după aceea, parte la discuțiile răutăcioase despre casa rău famată. S-a convins că mai important decît tot ceea ce se vorbea erau sentimentele curate ale inimii sale. În nopțile Ramadanului[1] se jucau aprinzînd micile felinare, el în stradă, iar ea la fereastră.

Și-au dat întîlnire la deșertul Al-Bandariyya. La început, a fost foarte stînjenit, dar după ce s-au salutat, l-a scos ea din încurcătură, zicîndu-i cu îndrăzneală:

— Ești mai elegant cu costumul decît cu ghilbabul. Mie-mi place eleganța...

Fiecare cuvînt pe care-l rostea ea aducea ceva nou și era de-o îndrăzneală uimitoare. Erau foarte mici în comparație cu deșertul care se întindea în spatele lor. Totuși el i-a zis precaut:

— S-ar putea să ne vadă cineva.

— De pildă, cine? l-a întrebat ea.

— Cineva din familie sau dintre vecini...

Ea a ridicat nepăsătoare din umeri, în vreme ce boarea răcoroasă a verii îi flutura codițele.

— Ce zici de Grădina zoologică? l-a întrebat ea.

S-a abținut s-o sărute, cu sfială, deși ar fi putut s-o facă. Ea i-a dat numărul de telefon pentru a se înțelege cînd vor merge. Probabil că numărul acela se mai află și astăzi scris în caietul său vechi de însemnări.

— Vrei să mergem împreună la grădină? l-a întrebat ea.

[1] Luna a noua a calendarului musulman. Există obiceiul ca în această lună copiii să meargă prin case și prăvălii, purtînd niște felinare mici, și să facă urări.

— Dar să ne întîlnim și să ne despărțim acolo, i-a răspuns el rugător.

S-au întîlnit la poarta grădinii. A fost o zi deosebit de frumoasă. Treceau de pe o alee pe alta, ținîndu-se de mînă. Atingerea ei făcea să-l cuprindă un fior de căldură, bucurie și mulțumire.

— Ce i-ai spus mamei? a întrebat-o parcă pentru a fi liniștit în privința ei.

— I-am spus că merg la Grădina zoologică, a răspuns ea imediat.

— Singură? a întrebat-o Ahmad buimac.

— Cu tine, i-a răspuns ea cu aceeași simplitate, după ce a clătinat din cap dezaprobator.

El a rîs și i-a declarat că n-o crede, dar cînd s-a convins că ea îi vorbește sincer, a întrebat-o:

— Și a fost de acord?

— Bineînțeles! Dar nu prea entuziasmată...

Nu știa ce să creadă, dar ea a continuat:

— Mi-a zis: „Îndepărtează-te de băiatul ăsta. E la fel ca ceilalți, iar familia lui e cum sînt toți vecinii noștri."

Și-a dat seama că este încolțit și privirea sa în care se deslușea neliniște s-a oprit asupra capului unui struț, întins peste o bară metalică. A întrebat din nou, la fel de tulburat:

— Va să zică, ea știe că sîntem împreună aici?

— Firește. Și-a pariat cu mine c-o să-mi înșeli speranțele.

— Cum?

— De unde să știu eu cum?

Ea știa, dar se prefăcea că o interesează maimuțele. Apoi s-a oprit pe un pod, privind la apa care se întrezărea printre frunze. I-a propus să meargă pînă la grotă, dar el a strîns-o de mînă, insistînd:

— Spune-mi!

Ea l-a privit cu îndrăzneală, drept în ochi, și i-a răspuns:

— Tu nu vrei ca ea să știe că sîntem împreună aici, dar ești de acord ca fratele tău cel mai mare să țină trei femei în același timp.

I-a răspuns, înroșindu-se:

— El e liber...

— Nu te supăra, te rog. Supărarea ta confirmă presupunerea ei. Acum știi la ce m-am referit.

L-a cuprins tristețea. Și-a dat seama că ei doi fac parte din două lumi foarte diferite una de cealaltă. Cu toate astea, îi plăcea și mai mult de ea. A întrebat-o, cu glas aproape pierdut:

— Și cum de-ai fost de acord să te întîlnești cu mine?

— De ce să nu fiu? E vreun păcat în asta?

Nu i-a răspuns nimic și atunci a luat ea inițiativa, cu o ușoară ironie în glas:

— Dar tu de ce-ai fost de acord?

Din nou n-a răspuns nimic și ea a mai adăugat încă o întrebare:

— Trebuie să ne despărțim?

A rugat-o să fie ca la început și s-a scuzat:

— Nu te supăra. Fac tare multe greșeli, dar asta fiindcă mă întîlnesc pentru prima oară cu o fată...

— Și ce crezi despre mine? l-a întrebat ea, aruncîndu-i o privire speriată.

Pentru a evita alte complicații, el s-a grăbit să-i răspundă:

— Nimic rău. Eu... eu... te iubesc, Mimi...

Ea a zîmbit și l-a condus spre o bancă în fața căreia se întindea un platou acoperit de verdeață, pe care se aflau cîteva grupuri de oameni. S-au așezat tăcuți unul lîngă celălalt. A început ea discuția...

— Vorbește-mi despre viitorul tău.

I-a vorbit despre un viitor strălucit, pe care i-l va asigura la Facultatea de Drept, cu toate că era gata să-și încheie cariera ca inspector pentru problemele salariaților și n-ajunsese nici măcar consilier la casație, așa cum visase.

— E frumos într-adevăr ce-mi spui. Dar în ce mă privește pe mine?

S-a trezit ca un animal în cușcă, împresurat de gratii. A spus la repezeală, cuprins de teamă:

— Căsătoria...

A zîmbit, întorcîndu-și privirea de la el spre vîrful platoului înverzit. În urechi i s-a stins vacarmul vocilor omenești și glasul animalelor. I-a răspuns, continuînd să privească undeva departe:

— Dar în fața noastră sînt încă mulți ani!... Cum?

— Trebuie să așteptăm pînă ce-mi termin studiile, i-a zis el căutîndu-și cuvintele și oftînd.

— Am să aștept bucuroasă, dar eu am nevoie de ceva care să justifice pentru ceilalți această așteptare. Orice. Mă înțelegi? O legătură de orice gen.

O legătură între el și o fată din casa rău famată însemna o nenorocire pentru el și se gîndea cu spaimă la așa ceva. Limba i s-a împleticit și n-a mai putut să vorbească.

— Ce zici? a insistat ea.

— E greu într-adevăr să cer așa ceva acum.

— N-ai curajul să faci acest pas pentru mine?

A scos un oftat pe care l-a auzit și ea. Și-a dat seama că a mers prea departe cu discuția.

A continuat tot ea, furioasă.

— Nu vrei... N-ai suficient curaj... Chiar așa de temută este casa noastră?

— Nu... Dar vezi că...

— Nu minți! Știu totul. Mama a avut dreptate. Toată lumea de pe strada noastră e absurdă. Dar să știi că noi sîntem mai cinstiți decît toți. Trebuie să știi asta...

— În ce mă privește, greșești, i-a răspuns el îndurerat. Eu am nevoie de... Te rog să te gîndești la situația mea. Dă-mi...

— Nu-i nevoie să ne complicăm. Să uităm tot ce-am discutat. Totul este o prostie, de la început pînă la sfîrșit...

— Dar eu te iubesc... Să știm numai noi pînă ce...

— Nouă nu ne place să ne ascundem.

— Pînă ce o să stau pe picioarele mele.

— N-o să stai niciodată pe picioarele tale.

Apoi a adăugat tulburată, aproape rupîndu-și batista cea mică, pe care o răsucea în mîini:

— Doamne, ferește!... N-am respect pentru nimeni de pe strada noastră... fără excepție... fără nici o excepție...

Depăna aceste amintiri cu ochii la scaunul pe care șezuse ea și privise spre el cu chipul care nu mai păstra decît slabe urme din frumusețea trecută.

O văduvă istovită de oboseală și de doliu, dar care se mîndrește cu izbînzi adevărate. L-au năpădit alte și alte amintiri, strînse ca niște buchete de panseluțe. Și-a amintit cum fetele din casa rău famată s-au măritat una după alta, în ciuda gurilor rele, care spuneau că ele n-ar fi fost create pentru căsătorie și că nimeni nu le va lua de soții. De fiecare dată cînd auzea de norocul lor în căsătorie, rămînea uimit și nu-i venea să creadă.

După terminarea slujbei s-a dus acasă, a mîncat și s-a odihnit, pregătindu-se pentru spectacolul de seară, la care fusese invitat împreună cu soția și cu cele trei fiice ale sale. Invitația fusese făcută de un coleg al celei mai mari dintre fete, care lucra ca funcționară la Serviciul de traduceri din minister. A acceptat-o, deși între acesta și fiica sa nu exista nici o legătură.

În vreme ce soția și fetele se agitau cu pregătirile în vederea spectacolului de balet, el a rămas singur în birou. După puțin au apărut îmbrăcate foarte elegant. Apoi s-au înfățișat luminilor și privirilor admirative.

E ciudat, dar a scos vechiul caiet cu amintiri, din sertarul în care-și ținea hîrtiile de preț, printre care și actul de proprietate și polița de asigurare? În tinerețe, pe cînd mai visa încă tronul regesc, obișnuia să-și noteze zi de zi întîmplările. A frunzărit filele pînă ce a dat peste anul 1925. A găsit pînă și numărul de telefon. Împins de ceva necunoscut, a întins mîna spre telefon și a format numărul.

— Alo! l-a întîmpinat o voce.

— Casa Halawa? a întrebat el, zîmbind în glumă.

— Nu, domnule, aici e magazinul At-Tumbuli, care vinde saci de cinepă, i-a răspuns o voce grosolană.

(Din volumul *Casa rău famată*, 1965.)

PUSTIU

O să fie o bătălie aprigă, sălbatică! Să-i potolească setea celor douăzeci de ani de așteptare și răbdare. Fața omului risipea scîntei. De jur împrejurul lui, ajutoarele țineau ciomege noduroase strîns în miini. Fiecare nod prevestea un os rupt. Cîțiva din cortegiu purtau coșuri pline cu pietre și bolovani. Oamenii înaintau pe drumul pustiu dinspre munte, hotărîți să se avinte în bătălie. Ce nenorocire o să te lovească, Șardaha! Din cînd în cînd, cîte un gunoier se uita curios la bărbatul din mijlocul cortegiului și se mira dezaprobator, întrebîndu-se cine ar putea să fie zurbagiul pe care nu-l mai văzuse pînă atunci. O să-l cunoașteți și n-o să-l mai uitați niciodată, creaturi netrebnice! Soarele își trimitea razele fierbinți peste tichiile împodobite. Deodată, s-au stîrnit din senin vîrtejurile nebune ale vîntului *khamasin*[1], biciuind fețele și făcînd ca în atmosferă să plutească mohoreala și vrajba.

— Jupîn Șarșara, ești sigur că Șardaha se află pe drumul care duce spre munte? l-a întrebat la ureche unul dintre ajutoare pe bărbatul din mijlocul cortegiului.

— Înainte de Șardaha, o să trecem prin El-Guwwala.

[1] *Khamasin* sau *khamsin* (literal „cincizeci") — numele unui vînt cald, care suflă în Egipt în sezonul de primăvară (lunile februarie-aprilie) dinspre sud, stîrnind furtuni de praf. Numele îi vine de la faptul că aceste furtuni ar dura cincizeci de zile.

— Mă tem că vestea despre sosirea noastră a ajuns la dușmanul tău înainte să fim noi acolo și că el o să se pregătească și-o să ne aștepte.

— Ai dreptate! Viclenia te poate ajuta să obții victoria, dar ea nu stinge setea!

Setea a douăzeci de ani de surghiun, departe de orașul Cairo cel mereu treaz, în văgăunile portului din Alexandria! N-ai avut nici un alt țel în viață în afara răzbunării! Mîncarea, băutura, banii, femeile, cerul și pămîntul n-au existat pentru tine. Ai fost orb la toate. N-ai făcut nimic altceva în afara pregătirilor pentru această întîlnire. N-ai știut ce este dragostea și nici ce este statornicia! Nu te-a interesat să aduni avere! Ai irosit totul pentru ziua asta îngrozitoare! Floarea tinereții tale s-a uscat și s-a topit în cuptorul furiei, urii și durerii. N-ai găsit nici o mulțumire în faptul că erai primul printre docherii din port. Victoriile împotriva neamului Gaafariților în luptele de la Kom ed-Dikka n-au reușit să-ți stingă setea. Puteai să te stabilești în Alexandria și să devii zurbagiul temut de tot orașul care ar fi rostit numele tău, Șarșara! În fața ochilor tăi nu se ivea însă nimic altceva în afară de Șardaha, cu strada îngustă, cu ulițele în pantă și cu zurbagiul Lahluba, neînvinsul și odiosul.

Drumul pustiu dinspre munte s-a terminat la poartă. Cortegiul s-a strecurat prin ea, îndreptîndu-se înspre cartierul aglomerat Al-Guwwala.

— Nici o vorbă, cu nimeni! Nici un răspuns! a răsunat glasul poruncitor al lui Șarșara, semănînd cu un tîrnăcop ce izbește în piatră.

Trecătorii făceau loc cortegiului, ferindu-se din calea lui. Din dughene și din balcoanele cu zăbrele se întindeau gîturi, căutînd lung spre conducătorul cel înfricoșător.

— O să-și închipuie că vrem să le facem lor rău! îl avertiză prietenul său.

Șarșara își plimbă privirea peste fețele pălite de spaimă și urlă, astfel încît să-l audă lumea:

— Oameni buni, stați liniștiți... N-aveți de ce să vă temeți...

Fețele se descrețiră și se auziră cuvinte de salut. Apoi, zise uitîndu-se la prietenul său cu subînțeles:

— Noi vrem să ajungem în Șaradha!

Făcu un semn cu ciomagul și își văzură mai departe de drum. Continuau să te privească curioși, ca și cum nu te-ai fi născut în Șardaha. Nu-și aduceau aminte decît de ucigași și de criminali. Avea douăzeci de ani. Lucra la presa de ulei și deseori se oprea sub dudul cel mare, pentru a lua parte la jocul cu bile. Era orfan și, prin bunăvoința lui *amm* Zahra, proprietarul presei, dormea chiar în incinta ei. Cînd i-a adus prima dată uleiul cald acasă, Lahluba l-a plesnit peste ceafă în loc de salut. Zaynab — fata aceea nespus de frumoasă — ar fi devenit soția ta de acum douăzeci de ani, dacă n-ar fi fost tiranul din Șardaha. Putea să-i ceară mîna înaintea ta, dar nu și-a dat seama de frumusețea ei decît în noaptea nunții. S-au spart becurile, cîntărețul s-a salvat fugind iar instrumentele muzicale au fost făcute țăndări. Te-au luat pe sus, așa cum iei un vas ori un butuc. Nu erai incapabil și nici laș, dar a fost peste puterile tale. Te-a întins la pămînt sub picioarele lui, iar în jurul tău ai zărit zeci de alte picioare. A rîs dezgustător și ți-a aruncat, batjocoritor:

— Bun venit mirelui uleiului fierbinte!

Ghilbabul cel nou ți-l făcuseră zdrențe; tichia se pierduse pe drum. Ți-au luat tot ce agonisiseși pînă atunci.

— Sînt din Șardaha, jupîne... Toți sîntem oamenii dumitale și vom fi alături de dumneata oricînd, ai zis tu.

El și-a arătat simpatia, plesnindu-te peste ceafă.

— Ce facem cu el, ticăloșilor? s-a adresat oamenilor lui.

— Îți voi fi slugă, jupîne, dar lasă-mă-n pace...

— Te așteaptă mireasa?

— Da, stăpîne al cartierului... Și-aș vrea banii înapoi... Pentru ghilbab o să mă despăgubească Allah...

— Șarșara! a urlat el la tine pe un ton înspăimîntător, trăgîndu-te înspre el de smocul de păr.

— Poruncește, jupîne!

— Divorțezi!

— Cum?

— Am zis să divorțezi! Renunți la mireasa ta chiar în clipa asta!...

— Dar...

— E frumoasă, dar viața e și mai frumoasă!

— Chiar azi după-amiază s-a încheiat căsătoria oficial...

— Iar divorțul o să aibă loc acum. Binefacerea cea mai potrivită e aceea care-ți vine cel mai repede la nevoie.

A gemut deznădăjduit. L-a izbit cu piciorul. În cîteva secunde, au smuls de pe el veșmintele sfîșiate. O lovitură la gît l-a doborît la pămînt. Apoi s-a năpustit, lovindu-l cu ciomagul pînă cînd a leșinat. L-a întors cu fața în jos și i-a vîrît capul într-un șanț cu pișat de cal.

— Divorțează! a urlat la el din nou.

Plîngea de durere, simțindu-se învins și umilit, dar nu a scos nici o vorbă.

— N-o să-ți ceară nimeni restul de zestre[1]! i-a zis iarăși pe același ton batjocoritor.

— Mulțumește lui Allah și stăpînului tău! i-a strigat unul din ajutoarele lui Lahluba, smucindu-l.

Durerea, umilința, mireasa pierdută, miasmele din Al-Guwwala ți-au adus aminte de trecut mai bine decît a făcut-o întoarcerea cea adevărată. Maidanul de joacă... chipul lui Zaynab, care ți-a fost dragă de cînd avea zece ani... Douăzeci de ani, în care inima ta a pulsat numai ură, după ce mai înainte cunoscuse doar dragostea și bucuria... Peste puțin timp n-o să mai suspini după acești ani pierduți. Cînd te voi vedea sub picioarele mele, Lahluba, și o să strig la tine „Divorțează!", atunci o să-mi redobîndesc cei douăzeci de ani pierduți. Atunci de-abia n-o să-mi mai pară rău după banii

[1] La căsătorie, viitorul soț trebuie să ofere fetei sau părinților acesteia o dotă, convenind ca în caz de divorț să mai asigure și alte condiții materiale, care să garanteze mijloacele de subzistență femeii divorțate și, eventual, copiilor.

irosiți. Ca să strîng ceata asta, am trudit, am furat, m-am expus la fel de fel de primejdii. Cînd s-a apropiat de ulița care ducea spre Șardaha, s-a adresat oamenilor săi:

— Atacați-i ajutoarele! Pe el să mi-l lăsați mie!... Nu faceți nici un rău altcuiva!

Era convins că știrea despre venirea lui a ajuns de mult la Șardaha și că în curînd se va afla față în față cu Lahluba. Doar ulița aceasta îl mai desparte de țintă. S-au avîntat, ținînd ciomegele strîns, scoțînd strigăte înspăimîntătoare, dar au găsit strada goală. Oamenii se retrăseseră în case și dughene. Șardaha era pustie pînă la celălalt capăt, care se pierdea în deșert.

— O capcană! i-a șoptit prietenul său la ureche. O capcană, pe stăpînul meu Abu al-Abbas[1]!

— Lahluba nu recurge la capcane, a zis Șarșara nedumerit. Apoi urlă cît putu de tare: Lahluba! Arată-te, lașule!

Nu-i răspunse nimeni și nu văzu pe nimeni ieșind în stradă. Privi în față, așteptînd să vadă ridicîndu-se un nor de praf fierbinte, sufocant. Cînd se va descărca de mînia și ura care s-au adunat în cei douăzeci de ani? Zări poarta mică a locului unde se afla presa de ulei și se îndreptă spre ea, prevăzător. Lovi în ea cu ciomagul, pînă ce auzi un glas tremurat, implorînd:

— Îndurare!

— *Amm* Zahra! izbucni el victorios. Apropie-te!... Nu-ți fie teamă!

Printr-o deschizătură din zidul de deasupra porții, zări chipul bătrînului.

— Nu te teme! îl încurajă el, văzîndu-i privirea pierdută. N-o să-ți facă nimeni nici un rău! Nu-ți mai aduci aminte de mine, omule?

Bătrînul se uită lung la el, apoi întrebă nedumerit:

[1] *'Abd Allah ben al-'Abbas*, supranumit Abu al-'Abbas, vărul profetului Muhammad. A luptat împotriva califului Ali, în primii ani ai islamului, încercînd o împăcare între adepții acestuia și cei ai dinastiei omeiade, care au preluat conducerea califatului arab în anul 660 e.n.

— Cine ești tu? Allah să te păzească!

— L-ai uitat pe băiatul tău Șarșara?

Ochii încețoșați se deschiseră larg.

— Șarșara? Pe Cartea lui Allah, e chiar Șarșara!

Descuie numaidecît poarta și alergă spre el cu brațele deschise, aparent salutîndu-l, dar în realitate foarte speriat. Șarșara așteptă să-și vină în fire și-l întrebă:

— Unde-i Lahluba? De ce n-a vrut să-și apere cartierul?

— Lahluba?!

— Unde este zurbagiul cel fricos?

Bătrînul oftă adînc, îndreptîndu-și gîtul uscat.

— N-ai aflat, băiatul meu? întrebă el. Lahluba e mort de mult...

— Nu! urlă Șarșara din adîncul pieptului, clătinîndu-se sub lovitura neașteptată.

— Ăsta-i adevărul, băiatul meu...

— Nu! Nu, bătrîne slab de minte! urlă el și mai îngrozitor decît prima dată.

— A murit... S-a și săturat de moarte... zise bătrînul, dîndu-se un pas înapoi de frică.

Brațele îi lunecară în jos, iar trupul îi stătea să se prăbușească.

— A murit acum vreo cinci ani sau chiar mai bine... continuă bătrînul.

Aah! De ce se sting toate ființele și rămîne doar praf din ele?

— A murit, crede-mă! A fost invitat la un ospăț la soră-sa și a mîncat *kuskusi*. S-a otrăvit și el, și mulți alții dintre ajutoarele lui... N-a scăpat nici unul...

Aah! Oftă greu, ca și cum aerul s-ar fi preschimbat în cărămidă și el s-ar fi scufundat în adîncul pămîntului.

— Și zici că Lahluba a murit? îl mai întrebă pe *amm* Zahra, aruncîndu-i o privire grea, stinsă.

— Iar restul ajutoarelor lui s-au risipit. După aceea, oamenilor, le-a fost ușor să-i alunge.

— N-a mai rămas nici unul dintre ei?

— Nici unul, slavă lui Allah!

— Lahluba! Laşule! De ce ai murit, laşule? izbucni el ca un tunet.

Speriat, bătrînul încercă să-l liniştească.

— Nu te înfuria! Slăveşte-l mai bine pe Allah!

Se gîndi să se întoarcă la ajutoarele lui, dar se opri, întrebînd nepăsător:

— Şi de Zaynab ce ştii?

— Zaynab?... repetă bătrînul încurcat.

— Bătrîne, ai uitat-o pe fata de care m-a obligat să divorţez în noaptea nunţii?

— Aa... Da. E vînzătoare de ouă în ulicioara Măgăruşului.

Se uită la oamenii săi deznădăjduit, înfrînt. Ceata asta îi irosise viaţa, banii şi răbdarea. Iată cum orbirea lui le-a spulberat pe toate.

— Aşteptaţi-mă lîngă munte... le spuse vădit tulburat.

Îi urmări cu privirea fixă, cum dispar din fundătură unul după altul. Să se mai ducă la ei oare? La ce bun să se mai ducă? Să se înapoieze pe strada El-Guwwala sau pe drumul din deşert? Dar Zaynab? Da... Zaynab... Pentru ea şi-a irosit douăzeci de ani din viaţă... Oare pentru ea, într-adevăr? Nu va ajunge la ea trecînd peste trupul tiranului îngenuncheat, aşa cum visase. A murit şi n-are rost să dezgroape morţii. Ce gol îngrozitor! Iat-o, e chiar în dugheană. Este ea, chiar ea! Cine şi-a închipuit o întîlnire ca asta, stupidă şi ruşinoasă? Se instală pe un scaun într-o cafenea cît o celulă de închisoare, de unde putea privi spre dugheana înţesată de clienţi. O femeie ciudată, împlinită bine, trecută prin multe. Anii o maturizaseră, făcînd să-i dispară de pe faţă semnele naivităţii. Era îmbrăcată în negru din cap pînă în picioare, dar mai păstra o bună parte din farmecul de odinioară. A învăţat să se tocmească, să se zbată, să fie amabilă sau să se certe, întocmai ca o precupeaţă. Nu e uşor de răzbit. Iat-o! Te-ai zbătut pentru ea şi acum se află în faţa ta. Şi fără să fie nevoie să lupţi! Dar şi călcîndu-ţi peste demnitate! N-o să mai poţi în vecii vecilor să stai deasupra pieptului lui Lahluba şi să-i porunceşti să divorţeze! Ce groaznic acest gol! Nu-şi luă ochii de la ea nici o clipă. Îl năpădiră amintiri ciudate, într-o dezordine totală. Nu ştie ce să facă. Ea a fost totul în viaţa lui. Şi ce s-a ales? Asfinţitul, care se aşternea, semăna în ochii lui cu apocalipsul. Clienţii se retraseră unul după altul. În cele din urmă, rămase singură, se aşeză pe un scaun din pai împletit şi începu să tragă dintr-o ţigară. Pentru a ieşi din încurcătură se hotărî să-i vorbească.

— Bună seara, jupineasă! o salută el, stînd în picioare.

Îşi ridică ochii daţi cu *kuhl*, întrebătoare, fără să-l recunoască.

— Ce doreşti?

— Nu doresc nimic!

Se uită mai atent la el, şi la un moment dat, se pomeniră privind fix unul în ochii celuilalt. El ridică sprîncenele, schiţînd un zîmbet foarte vag.

— Da, chiar eu sînt!

— Şarşara!

— Chiar eu, dar după douăzeci de ani!

— Cîtă vreme a trecut! Mult a mai fost!

— Ca o boală...

— Slavă lui Allah că eşti teafăr! Unde ai fost?

— În lumea largă!

— Ai lucrat? Familie? Copii?

— Nimic!

— Şi-n cele din urmă te-ai întors la Şardaha!

— Dar fără folos... (În ochii ei zări o privire întrebătoare şi bănuitoare.) Moartea mi-a luat-o înainte! continuă el furios.

— Totul a trecut... S-a terminat... bombăni ea nemulţumită.

— Odată cu el a fost îngropată şi speranţa mea.

— Totul a trecut... S-a terminat...

Se priviră lung, apoi el o întrebă:

— Tu ce faci?

— După cum vezi... Foarte bine! zise ea, arătînd spre coşurile cu ouă.

— Și nu?... Nu te-ai mai măritat? mai întreabă el după o ezitare.

— Băieții și fetele sînt mari...

Un răspuns fără noimă. O scuză neîntemeiată, semănind cu o capcană. La ce bun s-a întors dacă nu-și poate redobîndi demnitatea călcată în picioare? Ce groaznic golul acesta! Îi făcu semn spre scaunul din colțul dughenei, invitîndu-l:

— Poftim!

Același glas gingaș de odinioară... Dar n-a mai rămas decît praful...

— Altă dată!

Ezită, simțindu-se nespus de încurcat. Îi întinse mîna și plecă. Nu, a doua oară n-o să mă mai vezi! La fel te-ai trezit și acum douăzeci de ani, însă atunci speranța nu fusese înmormîntată. Nu mai vru să se întoarcă la munte, pe strada El-Guwwala. Nu voia nici să mai vadă lumea și nici să mai fie văzut. O luă pe drumul pustiu, înspre deșert.

(Din volumul *Vinăria „La Motanul Negru“*, 1968.)

VINĂRIA „LA MOTANUL NEGRU“

Fredonau un cîntec în cor, cînd se ivi în ușă un bărbat ciudat.

În tavernă nu mai rămăsese nici un scaun liber. Toată vinăria era o încăpere mare, pătrată, la subsolul unui bloc vechi. Era luminată electric ziua și noaptea. Singura fereastră, cu gratii de fier, dadea spre ulița din spate. Pereții erau zugrăviți cu o vopsea albastră apoasă, iar din loc în loc apăruseră pete mari întunecoase de igrasie. Ușa se deschidea spre un culoar lung și îngust care ducea pînă în stradă. Pe una din laturile lui erau rînduite butoaiele cu licoarea dia-

volească. Clienții păreau o singură familie, ale cărei ramuri se întindeau spre mesele de lemn goale. Se simțeau legați de sentimente prietenești, dar mai presus de orice îi înfrățeau locul, întîlnirile din fiecare noapte și licoarea diavolească.

Fredonau un cîntec în cor, cînd se ivi în ușă un bărbat ciudat.

Nu de puține ori se întrebaseră unii pe alții: « De ce preferi vinăria „La Motanul Negru?“ »

Adevăratul ei nume era *En-Nagma*, dar toată lumea îi spunea „La Motanul Negru“ din pricina cotoiului negru, uriaș, preferatul stăpînului — un grecotei sfirijit, făcut parcă din colțuri —, răsfățatul și mascota clienților.

Răspunsul era mai întotdeauna același:

— Prefer Vinăria „La Motanul Negru“ pentru atmosfera ei intimă și pentru că numai cu doi-trei piaștri ajungi să plutești în văzduh fără aripi.

Motanul negru se mută de la o masă la alta după firimiturile de pîine, resturile de *ta'miyya*[1] și de pește, frecîndu-se de picioarele clienților și torcînd cu răsfăț. Grecoteiul stă tot timpul cu coatele rezemate de tejghea, privind în gol. Un chelner bătrîn aleargă, purtînd carafele cu vin, sau umple paharele mici, canelate, direct de la canaua butoiului.

— Și e taverna cea mai îndurătoare pentru oamenii modești, cu venituri fixe, zic unii.

Se spun glume piperate și nesărate, sufletele se jeluiesc și se consolează, glasul celui care cîntă tremură tărăgănat și atmosfera închisă și jilavă este inundată de bucurie.

— Nu-i nici o nenorocire, dacă uităm și noi pentru un ceas de mulțimea plozilor și de puținătatea banilor... zic alții.

— Să uităm de căldură și de muște...

— Și de lumea nebună de dincolo de gratii...

— Și să ne bucurăm din plin de prietenia motanului negru...

---

[1] Chiftele prăjite, preparate din legume, eventual în amestec cu carne; una din mîncărurile cele mai populare în Egipt.

În ceasurile petrecerii, sufletele se însenineazǎ și se inundǎ de iubire și înțelegere. Oamenii se elibereazǎ de fanatism și de teamǎ, de spaimele bolilor, de fantomele bǎtrîneții și de amenințarea morții... Și se închipuie cu toții împǎrați și cavaleri, luînd-o cu mult înaintea timpului...

Fredonau un cîntec în cor, cînd se ivi în ușǎ un bǎrbat ciudat.

Își roti ochii în toate pǎrțile, dar nu gǎsi nici o masǎ liberǎ. Dispǎru în culoarul îngust și-și închipuirǎ cǎ s-a dus. Numai dupǎ cîteva clipe, se întoarse cu un scaun împletit din pai — scaunul lui *khawaga* grecoteiul în persoanǎ. Îl trînti lipit de ușa îngustǎ și se așezǎ pe el posac.

Venise încruntat, dispǎruse tot încruntat și se așezase și mai încruntat. Nu se uita la nimeni. În ochi i se citea o mînie înǎbușitǎ, o privire asprǎ și absentǎ, plutind într-o lume îndepǎrtatǎ și necunoscutǎ. Pǎrea clar cǎ nu voia sǎ vadǎ pe nimeni în jur. Avea un trup vînjos și o înfǎțișare amenințǎtoare. Semǎna cu un fost boxer sau halterofil. Îmbrǎcǎmintea i se potrivea de minune cu firea întunecatǎ și morocǎnoasǎ, scoțîndu-o și mai mult în evidențǎ: un pulover negru, pantaloni cenușii, ponosiți și papuci ieftini, destul de uzați. În toatǎ camera întunecoasǎ nu strǎlucea decît chelia lui mare și pǎtratǎ, care-i încununa capul.

Sosirea neașteptatǎ fu ca un șoc electric ce pǎtrunse adînc în sufletul clienților tavernei. Cîntecul se opri brusc, fețele se crisparǎ, rîsul se stinse, iar ochii șovǎiau, privindu-l pe furiș. Starea de perplexitate nu durǎ mult și-și revenirǎ din șocul surprizei, hotǎrîți sǎ nu-i îngǎduie strǎinului sǎ le strice petrecerea. Își fǎcurǎ semne pe tǎcute, sǎ-l lase în plata domnului și sǎ-și reia distracția. Revenirǎ la poveștile lor, la anecdote și la pahar. Adevǎrul era însǎ cǎ nu puteau sǎ facǎ abstracție totalǎ de prezența lui și nu reușeau sǎ-l ignore, existența lui în vinǎrie continuînd sǎ-i apese ca o durere surdǎ de mǎsele. Bǎrbatul morocǎnos bǎtu din palme neobișnuit de tare și bǎtrînul chelner se ivi îndatǎ, aducîndu-i licoarea diavoleascǎ. Dǎdu paharul peste cap fǎrǎ sǎ stea pe

gînduri și imediat îl ceru pe-al doilea și-l sorbi cu aceeași repeziciune. Apoi, comandǎ patru pahare deodatǎ și le goli unul dupǎ altul, pînǎ la ultima picǎturǎ. Și mai ceru încǎ pe-atîtea. Un sentiment de teamǎ începu sǎ punǎ stǎpînire pe clienții vinǎriei; zîmbetul le încremeni pe buze iar cheful de glumǎ se retrase în ungherele întunecate. Ce-o fi cu bǎrbatul ǎsta? Licoarea diavoleascǎ pe care-a înghițit-o ajunge sǎ doboare și un elefant, pe cînd el a rǎmas ca o stanǎ, fǎrǎ sǎ observe mǎcar cǎ a bǎut ceva, iar fruntea nu i se descrețește cu nici un chip. Ce-o fi cu bǎrbatul ǎsta?

Motanul negru se apropie de el curios, așteptînd sǎ-i arunce și lui ceva. Cînd vǎzu cǎ nu-i dǎ nici o atenție, începu sǎ se frece de piciorul lui, rǎsfǎțîndu-se, dar bǎrbatul izbi cu talpa grea în podele, iar motanul se retrase, mirîndu-se fǎrǎ îndoialǎ de un asemenea tratament grosolan pe care nu-l mai cunoscuse pînǎ atunci. Grecoteiul își plimbǎ privirea ostenitǎ peste încǎpere, apoi îl fixǎ îndelung pe bǎrbatul strǎin, dar în cele din urmǎ ochii lui pornirǎ sǎ rǎtǎceascǎ iarǎși în gol. Cu încetul, strǎinul începu sǎ iasǎ din starea de apatie. Întoarse capul în dreapta și în stînga, cu mișcǎri bruște, apoi își mușcǎ buzele și se porni sǎ vorbeascǎ în șoaptǎ de unul singur, sau poate cu cineva din închipuirea lui. Dupǎ un timp, se trezi amenințînd, ridicînd pumnul în aer. Chipul lui devenea din ce în ce mai furios și amenințǎtor. Tǎcerea și teama își întinserǎ tentaculele pînǎ în colțurile întunecoase ale vinǎriei.

I se auzi pentru prima oarǎ și glasul rǎgușit, aducînd cu un muget.

— Blestemat!... Vai și-amar!...

Își încleștǎ pumnul și urmǎ:

— Sǎ vinǎ muntele... și ce e dincolo de munte!...

Tǎcu o vreme, apoi reluǎ discuția cu sine însuși pe un ton ceva mai scǎzut:

— Asta-i problema pe scurt... ca sǎ fiu deschis...

Își dǎdurǎ seama cǎ n-are rost sǎ mai rǎmînǎ. Le-a stricat toatǎ petrecerea, tocmai cînd era în toi. Socotirǎ mai

nimerit să plece. Se înțeleseră din priviri și începură să se pregătească de plecare. Abia atunci îi luă în seamă și-și veni în fire. Își plimbă privirea de la unul la altul, mirîndu-se, și-i opri cu un semn din mînă.

— Cine sînteți voi?

S-ar fi cuvenit să nu dea nici o atenție întrebării, și totuși, nu-i trecu nimănui prin cap să facă așa.

— Noi sîntem clienții localului de multă vreme... își luă inima în dinți și răspunse un bărbat mai în vîrstă.

— Cînd ați venit?

— La lăsarea serii.

— Deci erați aici cu toții, cînd am sosit eu?

— Da...

Le făcu semn să se întoarcă la mese și le porunci cu un ton categoric:

— Nu părăsește nimeni locul!...

Nu le veni să-și creadă urechilor. Uimirea le înnodă limbile. Nici unul nu îndrăzni să-i răspundă cum ar fi meritat.

— Dar noi vrem să plecăm! se încumetă bărbatul mai în vîrstă cu o liniște prefăcută.

— Să se înfățișeze dinaintea mea cel mai bătrîn dintre voi! porunci din nou, aruncîndu-le priviri dure ca piatra.

Nu era nici un bătrîn printre ei. Se uitară unul la altul năuciți, fără să-și dea seama ce-ar fi mai bine să facă.

— Dar nu înțelegem ce ai împotriva plecării noastre? îndrăzni tot bărbatul care vorbise mai înainte.

— Nu încercați să mă păcăliți, mormăi bărbatul străin, clătinînd din cap ironic și amenințător. Ați auzit totul...

— Te încredințez că n-am auzit nimic... încercă să-l lămurească același bărbat, arătîndu-se nedumerit.

— Nu încercați să mă păcăliți! țipă furios. Cunoașteți povestea!

— N-am auzit și nu știm nimic!

— Sînteți niște șarlatani mincinoși!

— Trebuie să ne crezi...

— Să cred niște bețivi zurbagii?!

— Ia seama! Insulți niște oameni nevinovați!

— Să se înfățișeze înaintea mea cel mai bătrîn dintre voi!

Deveni limpede pentru toți că situația nu va putea fi rezolvată decît prin violență și că ei nu au forța necesară. Sub impulsul privirii lui înspăimîntătoare, se văzură nevoiți să se așeze la loc pe scaune, reținîndu-și mînia cu o umilință pe care n-o mai încercaseră pînă atunci.

— Și pînă cînd o să stăm aici? întrebă bărbatul mai îndrăzneț.

— Pînă la momentul potrivit...

— Și cînd o să vină momentul potrivit?

— Ține-ți gura și așteaptă!

Trecu un timp plin de încordare și durere. Îi copleși tristețea și neliniștea, alungîndu-le abureala licorii diavolești. Pînă și motanul negru adulmecă un miros neplăcut în atmosferă și sări pe pervazul ferestrei. Se întinse cu botul pe labe, închise ochii și lăsă coada să-i alunece printre zăbrele. Toți își puneau aceleași întrebări. Cine este bărbatul străin? E beat sau e nebun? Și care-i povestea la care face mereu aluzie? Ce-i privește pe ei povestea asta? Grecoteiul nu scoase nici un cuvînt, iar chelnerul își văzuse tot timpul de treabă, ca și cum n-ar fi văzut și n-ar fi auzit nimic.

— Dacă vreunul din voi îndrăznește să mă înșele, veți suporta cu toții consecințele! îi amenință bărbatul străin, uitîndu-se la ei cu ironie și răutate. Vă pedepsesc fără pic de milă!

Își luară inima în dinți și încercară să intre din nou în dialog cu el.

— Îți jur... îți jurăm cu toții că... se strădui bărbatul mai îndrăzneț să-l înduplece.

— Pe ce juri, dacă-ți cer să juri? îl întrerupse cu grosolănie.

O undă de nădejde se ivi în ochii lor.

— Pe ce vrei! răspunse același glas, înflăcărîndu-se. Pe copiii noștri! Pe Allah, cel preaputernic!

— Nimic n-are valoare pentru clienții unei crîșme demne de dispreț cum e asta!

— Nu sîntem deloc așa cum crezi! Sîntem părinți devotați, credincioși, sinceri... Dar asta nu ne împiedică, sau poate că tocmai asta ne sporește nevoia să ne mai ușurăm și noi sufletele împovărate...

— Ticăloși mîrșavi! tună el. Visați să vă clădiți palate fără trudă, exploatînd în chip josnic povestea!

— Jurăm pe Allah cel atotputernic că habar n-avem despre ce poveste e vorba...

— Care dintre voi n-are o poveste, lașilor?

— Este adevărat că ți-am văzut buzele mișcîndu-se, dar ele n-au rostit de fapt nici un cuvînt.

— Nu încerca să mă păcălești, șarlatanule!

— Trebuie să ne crezi și să ne lași în pace!...

— E vai și-amar, dacă încercați să faceți o mișcare... Vai și-amar, dacă încercați să mă păcăliți... Dacă veți încerca să faceți una ca asta, vă sparg capetele și fac din ele o piramidă cu care blochez coridorul! Pricepeți?

Omul ăsta este înspăimîntător! Poate că se teme și el de ceva și spaima îl face atît de agresiv. Asta ne primejduiește și mai mult viața. Disperarea își făcea loc în inimi ca o undă de gheață... Dar nu se amețește și nu se înmoaie deloc. A blocat singura ieșire. E robust, violent și tare ca zăbrelele de oțel de la fereastră.

Se uitau unul la altul înmărmuriți, fără nici o nădejde. Ori de cîte ori zăreau o umbră dincolo de zăbrele tresăreau, plini de speranță, dar nu îndrăzneau să facă nici o mișcare. Pînă și motanul negru — mascota lor — părea că i-a părăsit și i-a uitat cu totul, cufundîndu-se într-un somn adînc.

— Pot să merg pînă la toaletă? întrebă unul dintre ei rugător, simțind că nu mai poate răbda.

— Cine ți-a spus că eu sînt doica? țipă străinul înfuriat.

— Ne e dat să ne chinuim așa pînă în zori? întrebă bărbatul care vorbise mai înainte, oftînd adînc.

— O să fiți fericiți cînd se vor ivi zorile, nu-i așa?

Discuția e lipsită de sens. Sau e nebun, sau e tîlhar, sau și una și alta! S-ar putea să fie vorba de o poveste, după cum s-ar putea să nu existe nici una. Și cu toate că sînt atît de mulți, n-au cum să iasă din temniță. El e puternic și zdravăn, în vreme ce ei sînt lipsiți și de forță și de hotărîre. Chiar nu găsesc nici o posibilitate să-l înfrunte? Să-l înfrunte, orice s-ar întîmpla!

Din nou se priviră adînc în ochi, neliniștiți. Își șopteau unii altora, încît să nu-i audă bărbatul străin.

— Ce nenorocire!

— Ce umilință!

— Ce rușine!

Pe chipul unuia se ivi o umbră de zîmbet. Ba era un zîmbet adevărat!

— Și de ce n-am rîde? E o situație de-a dreptul ridicolă!

— Ridicolă?

— Gîndește-te la ea! Încearcă să fii obiectiv și-ai să vezi cît e de ridicolă!

— Adevărat?

— Mă tem să nu izbucnesc în rîs!

— Gîndiți-vă, în mod obișnuit nici nu ne trece prin cap să plecăm acasă la ora asta, le atrase atenția cu glasul ceva mai ridicat. De ce-am pleca acum?

— Dar de ce petrecere mai poate fi vorba, după apariția străinului?

— Noi sîntem de vină c-am întrerupt-o fără nici un motiv.

— Fără motiv?

— Vreau să zic că nu există nici un motiv care să ne împiedice s-o reluăm...

— Dar ce chef mai putem avea după cele întîmplate?

— Trebuie să încercăm să uităm o vreme de ușa blocată și să vedem ce se mai întîmplă...

Nimeni nu se entuziasmă de propunere, dar nici n-o respinse nimeni. Licoarea diavolească începu din nou să curgă în valuri, șirurile de pahare aglomerîndu-se pe mese, în văzul bărbatului străin, fără ca el să le dea vreo atenție. Băură fără

nici o socoteală pînă-și simțiră capetele învîrtindu-se. Se lăsară furați de aburul beției. Grijile dispărură ca prin farmec și glasurile se prefăcură din nou în vîrtejuri de rîs. Se ridicară și începură să danseze pe scaune. Porniră iarăși să spună glume picante și nesărate și să cînte în cor.

Uitară cu totul de existența ușii; nu le mai păsa de ea. Motanul negru se trezi și porni printre mese, mîngîindu-se de picioarele prietenilor lui. Băură și se veseliră în neștire, ca și cum ar fi fost ultima noapte din viață la vinărie.

Se petrecuse o minune. Prezentul se retrăsese pînă ce se topise în valul uitării, memoria se dezintegrase cu tot ce ascundea. Nu se mai cunoșteau unul pe altul. Era într-adevăr o licoare diavolească! Dar... Într-adevăr, dar...

— Dar unde ne aflăm? se iscă dintr-o dată întrebarea.

— Spune-mi cine sîntem și-ți spun unde ne aflăm!

— Cîntam parcă...

— Sau parcă plîngeam, nu-mi mai aduc bine aminte...

— Se întîmplă ceva... ca o poveste... Dar ce poveste?

— Cel puțin Motanul Negru este un lucru concret, de care nu ne putem îndoi...

— Da, da! Motanul este firul care ne va conduce la adevăr...

— Iată că ne apropiem de realitate!

— Cine era acest motan?... Era un zeu pe vremea strămoșilor noștri...

— Într-o zi s-a așezat la ușa unei celule de închisoare și pe urmă a răspîndit secretul poveștii...

— Și-a amenințat cu vai și-amar!

— Dar care-i povestea?

— La început a fost un zeu... Mai apoi s-a preschimbat în motan...

— Dar care-i povestea?

— Cum ar putea un motan să vorbească?

— Oare nu ne-a spus motanul povestea?

— Ba da! Însă noi am pierdut vremea flecărind, bocind și cîntînd...

— Iată cum se adună firele... Se țes și pregătesc foaia pe care stă scris adevărul...

— Trezește-te, puturosule, că-ți sparg capul! țipă agasat bătrînul chelner, zgîlțîind pe cineva adormit pe masă.

Apăru un bărbat masiv, întunecat de tristețe, cu capul plecat de remușcări. Porni să adune paharele și farfuriile, să curețe mesele, să strîngă resturile de sub ele. Lucra fără să rostească o vorbă și fără să privească la nimeni. Îl învăluise o tristețe adîncă și ochii i se umpluseră de lacrimi.

Îl urmăriră cu regret și compătimire.

— Care-i povestea? îl întrebă unul dintre ei.

Dar el nu-i dădu nici o atenție, ci își continuă treaba, tăcut și trist, cu ochii plini de lacrimi.

— Cînd și unde l-am văzut pe omul ăsta? întrebă bărbatul care vorbise mai devreme.

Omul se îndepărta încet, pierzîndu-se în culoarul îngust și întunecos. Purta un pulover negru, pantaloni cenușii, ponosiți și papuci ieftini, destul de uzați.

— Cînd și unde l-am mai văzut pe omul ăsta? se întrebă iarăși bărbatul care vorbise mai devreme.

(Din volumul *Vinăria „La Motanul Negru"*, *1968*)

ȘEHERAZADA

1

— Alo!

— Domnul Mahmud Șukri?

— Da, vă rog! Cu cine am plăcerea?

— Iertați-mă că vă deranjez fără să vă fi cunoscut.

— Nu-i nimic! Cu cine am onoarea?

— Numele nu contează. Sînt una din miile de tinere care vă prezintă problemele lor.

— Vă stau la dispoziție, domnișoară.
— Doamnă, vă rog!
— Vă stau la dispoziție, doamnă!
— Nu știu cum să încep... Știți, povestea mea e foarte lungă...
— Atunci poate că e mai potrivit să-mi scrieți?
— Dar nu mă pricep deloc să scriu...
— Puteți să mă vizitați la revistă?
— Cred că n-am suficient curaj. Cel puțin acum!
Spusese „acum“ ca și cînd ar mai fi fost și un viitor. Zîmbi, pentru că-i plăcea glasul melodios și cald, de la capătul firului.
— Atunci? întrebă el, fără să-i dea nici o idee.
— Aș prefera să-mi acordați în fiecare zi cîteva minute din timpul dumneavoastră prețios...
— Da, ar fi un mod interesant de a-mi împărtăși problemele dumneavoastră... Îmi aduce aminte de poveștile Șeherazadei[1].
— Șeherazada! Un nume minunat! Îngăduiți-mi să-l împrumut pentru o vreme.
— Șahriar vă ascultă! continuă el, amuzîndu-se.
Se amuză și ea. Rîsul ei i se păru la fel de plăcut ca și glasul.
— Nu vă așteptați să vă prezint o chestiune anume. E o poveste lungă, după cum v-am spus, dar și foarte tristă.
— Aș dori să vă pot fi de folos.
— Vă rog să mă opriți, într-un fel sau altul, dacă depășesc timpul pe care mi-l puteți oferi.
— De acord!
— Pentru astăzi v-am răpit destul timp și v-aș propune să începem mîine povestea. E de-ajuns să vă mărturisesc azi că minunatele dumneavoastră articole m-au îndemnat să vă vorbesc.

[1] Șeherezada și Șahriar sînt principalii eroi în jurul cărora se adună povestirile orientale din celebrul ciclu al celor *O mie și una de nopți*.

— Vă mulțumesc, doamnă!
— Și nu numai condeiul, ci și chipul dumneavoastră!
— Chipul meu? întrebă el cu un interes sporit.
— Da! Am citit în ochii dumneavoastră mari și inteligenți, o privire blîndă și umană, capabilă să consoleze toate sufletele triste...
— Încă o dată vă mulțumesc... (Apoi, rîzînd:) Cuvintele dumneavoastră sînt atît de frumoase încît mi-amintesc un *ghazal*[1].
— Ele nu sînt decît o expresie a speranței...
Puse receptorul în furcă, rîzînd. Se încruntă puțin și rămase un timp pe gînduri. Apoi surise și în curînd uită de ea.

2

— Alo!
— Șeherezada!
— Bună ziua! Așteptam să-mi telefonați.
— Voi intra direct în subiect, ca să vă răpesc cît mai puțin timp.
— Vă ascult...
— Am crescut orfană de mamă. Mai am o soră mai mică decît mine cu doi ani. Tata s-a recăsătorit și noi ne-am petrecut copilăria și adolescența fără să avem parte de nici un fel de afecțiune. N-am învățat decît foarte puțin. Cînd a murit tata, ne-am mutat la un unchi. N-aveam decît o pensie lunară de cinci lire pentru fiecare.
— Înseamnă că povestea pe care vreți să mi-o împărtășiți este o istorie veche?
— Oarecum. Dar e bine s-o știți. În casa unchiului n-am avut parte de nici o bucurie. Ne socotea o povară. Ne sim-

[1] Poemul de dragoste, unul din principalele genuri ale poeziei arabe clasice.

țeam străine și sufeream tot felul de umilințe. Am renunțat pînă la ultimul *millim* din pensia noastră și am slujit în casă fără să ne fi plîns vreodată. Toate necazurile au fost de fapt o neșansă, nici mai mult, nici mai puțin...

— Înțeleg și-mi pare rău...

— Mi-a cerut mîna un ofițer. Moștenisem de la tata o casă veche, pe care unchiul a vîndut-o și mi-a pregătit un trusou modest din partea care mi-a revenit. Soțul a înțeles din capul locului cum stau lucrurile, dar n-a ridicat nici o pretenție. Adevărul este că am avut parte de o frumoasă poveste de dragoste — așa cum se spune — care a continuat și după căsătorie.

— Vreți să spuneți că această dragoste s-a răcit cu timpul?

— Cîtuși de puțin! Nenorocirea a fost alta. Soțul meu era prea risipitor. Cheltuia banii fără nici o socoteală și fără să se gîndească la ziua de mîine. N-am reușit să găsesc nici un leac acestei situații care ne ducea la pierzanie... Am încercat în fel și chip, dar fără folos...

— În legătură cu această situație fără ieșire, crezi că nu ai nici un fel de vină?

— Nu! Credeți-mă... M-am gîndit și eu la asta... Dar... cum să vă explic? Eu doream viața de familie mai mult decît orice pe lume, căci mizeria, umilința și disperarea ce le cunoscusem în casa altora mi-au fost cel mai bun învățător...

— Înțeleg!

— Am impresia că nu mă credeți. Cunosc foarte bine părerile dumneavoastră legate de răspunderea ce-i revine soției față de greșelile și eșecurile soțului. Dar ce puteam face? L-am luat cu binișorul, l-am prevenit, am insistat și în cele din urmă a trebuit să protestez. I-am cerut să administrez eu banii, dar răspunsul lui era întotdeauna o droaie de invitați ca-e mîncau și beau pe banii noștri pînă dimineața. Ne culcam ospătînd și ne sculam oftînd, cum zice proverbul. Firește, rămîneam fără nici un ban...

— Și-apoi, in restul zilelor cum vă descurcați?

— Începea goana după împrumuturi. Unchiului meu nu-i puteam cere. Surorii mele nu mă puteam adresa; era în pragul căsătoriei. Soțul se împrumuta și el toată vremea pe la ai lui... Viața ajunsese o alergătură jalnică. Eram demni de compătimire!...

— Da, așa e!

— Căsătoria noastră s-a încheiat așa cum era de așteptat. Am ajuns la divorț. Am fost nevoită să mă mut în casa surorii mele. Pierdusem și pensia și nu aveam nici o altă sursă de venituri. Ajunsesem iar la viața amară și umilă în casa altuia...

— Probabil că în aceasta constă problema pe care doriți să mi-o împărtășiți, nu-i așa?

— Aa, nu! Trebuie să mai aveți încă răbdare! Ne aflăm tot în trecut. Dar n-o să lungesc vorba prea mult. Soțul mi-a propus o întîlnire cam la un an după divorț și mi-a cerut să ne recăsătorim, insistînd, bineînțeles, asupra învățămintelor pe care le-a tras din cele întîmplate. M-a invitat la un hotel din strada Qasr en-Nil ca să stabilim planuri de viitor. Imediat ce s-a închis ușa, m-a îmbrățișat cu afecțiune, plîngîndu-se de singurătate și spunîndu-mi că n-a mai știut ce-i viața fără mine și... așa cum se întîmplă de obicei...

— Și ai cedat?

— N-am avut senzația că aș fi în prezența unui străin. Am discutat pe larg despre cele ce aveam de făcut pentru noua noastră căsătorie. Ne-am despărțit, promițîndu-i că-l voi vizita pe unchiul meu în ziua următoare.

— Vocea îți scade și se schimbă. Ce s-a mai întîmplat?

— Ne-am căsătorit la o săptămînă după întîlnire, ca să constat că era vorba doar de un capriciu de care voia să se elibereze înainte de a începe noua lui viață...

— Un mizerabil!

— Într-adevăr! Dar v-am ținut mult. Am să continui altă dată. La revedere!

3

— Alo!
— Șeherezada!
— Bună ziua!
— Te deranjez?
— Dimpotrivă! Continuă, te rog!
— Am locuit o vreme la sora mea, dar cu timpul mi-am dat seama că nu eram prea dorită.
— De ce?
— Așa simțeam eu și nu m-am înșelat...
— Chiar cînd era vorba de o soră cu care ai împărțit necazurile copilăriei?
— Așa a fost să fie!
— Soțul ei?
— Cam așa ceva...
— Îl deranja prezența ta în casa lui într-o asemenea măsură?
— Da, într-o măsură oarecare... Important e că a trebuit să părăsesc casa pentru a nu strica relațiile cu sora mea.
— Am o vagă impresie că nu mi-ai spus adevăratul motiv. Îmi dai voie să încerc să-l găsesc eu?... E vorba de gelozie?
— Cred că mai de grabă a fost vorba de o bănuială.
— Te-ai întors din nou la unchiul tău?
— Nu. Între timp murise... Am închiriat un mic apartament.
— Dar de unde ai avut bani?
— Am vîndut tot ce se putea vinde din zestre. Am căutat ceva de lucru. Orice... Dar a fost o căutare zadarnică... Credemă, am cunoscut ce înseamnă foamea. Treceau zile întregi fără să mănînc nimic sau atît de puțin că parcă n-aș fi mîncat. Ajunsesem în situația de a mă întreba dacă nu e mai bine să răspund uneia din invitațiile care mi se făceau pe stradă, dar m-am încăpățînat să amîn clipa capitulării, sperînd ca îndurarea lui Allah să mă ajungă înaintea căderii. Priveam de la fereastră în liniștea nopții, șoptind cu ochii spre cer: „Doamne, fii îndurător cu mine!... Mi-e foame!... Mă sfîrșesc... Mor de foame..." Cînd simțeam că nu mai pot rezista, treceam în vizită pe la sora mea unde puteam mînca o masă completă. Nu puteam merge prea des și de altfel nimeni nu mă întreba cum o duc, de teamă să nu-i cad pe cap sau să-l reproșez ceva.
— Groaznic! O situație imposibilă! Nici nu pot să cred!
— Într-o zi am citit în ziar un anunț. Se căuta o menajeră pentru un bătrîn, în schimbul locuinței, mesei și îmbrăcămintei, plus un mic salariu.
— Un noroc căzut din cer!...
— Am alergat fără să stau o clipă pe gînduri. Apartamentul meu l-am închiriat.
— O adevărată binecuvîntare, mai ales că bătrînul n-avea nevoie de altceva decît de îngrijire; nu putea să aibă altă pretenție.
— Era mult prea bătrîn. L-am slujit cu multă dăruire și devotament, căci mă pricep foarte bine la treburile gospodărești. Am fost în același timp și bucătăreasă, și servitoare, și infirmieră. Îi citeam pînă și ziarul...
— Foarte frumos! Un devotament exemplar!
— N-am cunoscut foamea, n-am mai știut ce-i teama zilei de mîine și m-am rugat lui Allah să-i dea viață veșnică.
— Și ce s-a întîmplat?
— Cînd îi citeam ziarul într-o dimineață, mi-au căzut ochii asupra unui anunț. Se căuta o menajeră pentru un bătrîn. Era chiar adresa casei unde slujeam eu!
— Nu se poate! Dar pentru ce?!
— Așa cum spun! Am rămas și eu uimită. I-am citit anunțul și nu a negat nimic; și-a întors numai privirile de la mine. L-am întrebat de ce renunță la mine și cu ce l-am supărat, dar n-a scos o vorbă.
— Ciudat, într-adevăr! Dar trebuie să fi existat un motiv!
— N-a avut absolut nici un motiv să se plîngă!
— În afara menajului, n-a existat nimic între tine și el?
— Mai nimic!

— Ce înseamnă mai nimic? Trebuie să-mi explici!

— Din cînd în cînd, îmi cerea să stau goală în fața lui!

— Și l-ai refuzat?

— Nu! Am răspuns dorinței lui, ori de cîte ori și-a exprimat-o!

— Atunci, pentru ce căuta altă femeie?

— De unde să știu? Mi-a spus că e dornic de noutate. L-am implorat să renunțe la hotărîrea lui. I-am explicat că sînt singură, săracă și nu am pe nimeni pe lume care să mă ajute. A refuzat fără pic de îndurare și fără un cuvînt. L-am urît atunci de moarte... În final, a trebuit să plec...

4

— Alo!

— Șeherezada vă salută, maestre!

— Bună ! Bună! Povestea ta mă pasionează, Șeherezada!...

— Vă mulțumesc, maestre. Așadar inima nu m-a înșelat... Să continuăm deci povestea... M-am întors la apartamentul meu și i-am spus chiriașului — un funcționar de vreo patruzeci de ani — că am nevoie de casă. Nici n-a vrut să audă. Cînd a aflat de adevărata mea situație mi-a propus să locuiesc împreună cu el. Am fost nevoită să accept. Am simțit că voința mi s-a prăbușit cu totul. Nu mă mai interesa nimic...

— Ai înțeles exact ce vrea din propunerea lui?

— Da! Mi-a cedat una din camerele apartamentului și apoi totul s-a înțeles de la sine.

— Chiar de la început?

— Da! Era un bărbat foarte binevoitor. Un om în adevăratul sens al cuvîntului...

— Minunat!

— Mai ai puțină răbdare! Tocmai din pricina acestor calități l-am pierdut!

— Povestea ta e foarte ciudată!

— Într-o bună zi mă pomenesc că-mi zice fără nici o introducere: „Tu te-ai legat prea tare de mine și tot la fel și eu. Trebuie să ne despărțim!"

— „Să ne despărțim"?!

— Da! Închipuie-ți! Eu așteptam să-mi propună să ne căsătorim, iar el mi-a propus despărțirea!

— De neînchipuit!

— L-am întrebat de ce... L-am rugat să-mi explice... Și mi-a răspuns cu un ton categoric: „Eu am niște motive pentru care nu mă pot căsători și de aceea trebuie să ne despărțim". „Dar nu ți-am cerut să ne căsătorim și nici n-am să-ți cer vreodată. Putem sta foarte bine așa cum sîntem!" am insistat eu. „Nu! a răspuns categoric. Asta nu este o viață normală. Într-o zi, ai să te trezești singură și bătrînă, fără ajutor și fără nici un drept! Trebuie să ne despărțim!"

— Ciudat om! Aparent era cumsecade, dar în realitate cred că era un egoist!

— Esențial e că a plecat și m-am trezit din nou singură și amenințată de foame...

— Ce păcat!

— Am trecut prin atîtea experiențe amare! Cred că mă înțelegeți! Apoi, întîmplător, am aflat de o lege nouă care garanta femeilor divorțate o singură dată o mică pensie. Intram și eu în această categorie...

— Slavă Domnului!

— Nu-mi ajungeau banii, de bunăseamă, dar eram obișnuită cu privațiunile. Am învățat și croitoria și mi-am asigurat în felul ăsta un cîștig modest, care pe lîngă pensie m-a ajutat să nu mor de foame și să nu ajung pe drumuri...

— Am ajuns, în sfîrșit, la liman!

— Slavă Domnului! Numai că abia acum a apărut și adevărata problemă!

— Adevărata problemă?
— Da! Ea poate fi rezumată într-un singur cuvînt: Singurătatea!
— Singurătatea?
— Fără soț, fără un copil, fără un prieten, fără un bărbat pe care să-l iubesc și care să mă iubească. Am stat zi și noapte închisă în micul apartament, fără nici un fel de alinare. Trecea și cîte o lună fără să schimb o vorbă cu cineva. Mă copleșise tristețea și disperarea. Uneori mi-era teamă c-o să înnebunesc, alteori credeam că-mi voi pune capăt zilelor...
— Nu... nu... Ai suportat cu atîta curaj momente mult mai grele și într-o bună zi ai să găsești un bărbat cumsecade.
— Nu-mi pomeni, te rog, de bărbații cumsecade. Mi-a cerut mîna un văduv cu doi copii, dar eu l-am refuzat fără să stau la gînduri. Nu mai aveam încredere în nimeni. Al doilea divorț ar fi însemnat pierderea pensiei, care reprezintă adevăratul meu venit garantat.
— Dar un tată a doi copii ar fi ținut în mod sigur la soție, căci are atîta nevoie de ea...
— Oricum, nici nu vreau să mai aud de căsătorie. Se asociază în mintea mea cu perfidia și cu foamea...
— Poate ar fi bine să te mai gîndești.
— Imposibil! Orice în afară de căsătorie! Nu mai am curajul să încerc o nouă experiență...
— Atunci, cum vrei să scapi de singurătate?!
— Tocmai asta-i problema!
— Dar tu respingi de la bun început o soluție care te-ar putea salva!
— Orice în afară de căsătorie!
— Ce-ai zice dacă ți-aș propune să ne vedem? o întrebă după ce ezită cîteva clipe.
— Aș fi nespus de încîntată!

Zîmbi, lăsîndu-se purtat în lumea închipuirilor. Ea îl invită să-i fie prieten fără nici o obligație, încredințîndu-l că nu-i va cere niciodată să se căsătorească cu ea. Ideea

unei noi aventuri îi surîde. De ce nu, la urma urmei? Important e să fie la fel de fermecătoare ca și glasul ei. Dar care-o fi adevărata ei poveste? S-ar putea să fie chiar asta! Nimic nu este imposibil... Ar putea să fie o invenție sau numai puțin înflorită. Filmele au stimulat prea mult imaginația femeilor în ultima vreme. S-ar putea... S-ar putea... Esențial e să fie fermecătoare ca și glasul ei și-atunci îi voi oferi o nouă aventură, pe care o va adăuga la experiențele ei anterioare. N-o să fie lipsită de dulceață, dar o să se termine cu amărăciunea pe care o au toate pe lumea asta. Începu să zîmbească, bătînd ușor darabana pe tăblia biroului din fața lui.

*

Șeherezada se înfățișă dinaintea lui Șahriar.
O întîmpină și o invită să ia loc, cercetînd-o foarte atent. Trebuie să aibă în jur de treizeci de ani. În general n-arată rău. O învăluie însă o atmosferă din care răzbate amărăciunea. Tristețea i se oglindește în priviri pînă și cînd zîmbește. În general nu arată rău. Nu este exclus ca povestea ei să fie reală. Probabil că n-a mințit decît în ce privește părerea ei despre căsătorie. Nu e posibil să-i displacă ideea. Mai degrabă se simte obligată să declare așa ceva ca să nu-l sperie.
Dar, la urma urmei, ce amestec are el în toată complicația asta? Important e numai faptul că nu reprezintă femeia care-i place lui. Habar n-are sărmana de ea ce ocazii strălucite i se ivesc lui în fiecare zi! Acum n-are încotro; trebuie să-și ascundă dezamăgirea și să discute cu ea serios... Una din acele discuții moralizatoare și pline de sfaturi înțelepte.
— Bine-ai venit! Bine-ai venit! Să știi că am fost profund impresionat de povestea dumitale...
— Vă mulțumesc nespus de mult, maestre, răspunse ea, oftînd.
— Dar trebuie să înfrunți viața cu obișnuitul dumitale curaj... Așa cum ai făcut-o întotdeauna...

— Bine, dar eu...

— Ascultă-mă, o întrerupse el mînat de o dorință cumplită de a se elibera, de a pune capăt cît mai repede întrevederii, care i se părea total lipsită de sens. Ești o femeie deosebită... Suferința ne face uneori să fim deosebiți... Trebuie să fii conștientă că ești o doamnă deosebită... Ai fost cu totul deosebită și în clipele cele mai grele prin care ai trecut... Ești deosebită și în singurătatea dumitale. Și vei fi cu atît mai demnă de respect atunci cînd vei pune capăt singurătății printr-o lovitură îndrăzneață, cu totul neașteptată...

Își dădea perfect de bine seama că înșiră banalități, dar nu știa cum să încheie și nu se mai putea opri din discursul caraghios în care se lansase.

— Doamna mea, viața nu are nici o valoare, nu are nici un sens, nici un folos chiar, dacă nu crezi în oameni, oricît de răi ar fi... Credința în Allah cel Atotputernic este neclintită, oricare ne-ar fi destinul!

Se uită drept în ochii ei și descoperi o privire învăluită de eșec și dezamăgire. „E inteligentă, într-adevăr! Chiar mai mult decît crezusem. Iată că, în sfîrșit, zîmbește. Dar ce zîmbet! Un surîs care abia mijește, dar plin de ironie."

— Am mare încredere în Allah, maestre...

— Toate în afară de el sînt deșertăciuni!... conchise entuziasmat, făcînd un semn cu mîna. Numai el este Atotputernic...

(Din culegerea *Vinăria „La Motanul Negru"*, 1968)

LUNA DE MIERE

Fețele lor străluceau de bucurie cînd intrară în noul apartament. Se opriră sub lustra elegantă pentru a putea cuprinde cu privirea întregul salon. Măsurară din ochi distanțele dintre canapea și comodele unde se aflau televizorul

și radioul și încheiară inspecția sumară uitîndu-se cu reproș la frigiderul din colț, care nu mai încăpuse în bucătărie.

— Felicitări pentru noul apartament, draga mea, i se adresă el cu vădită mîndrie.

— Felicitări din toată inima, dragul meu!

— Mama ta l-a aranjat cu mult gust și multă pricepere.

— Dar te rog să nu uiți că am și eu un merit în treaba asta!

— Nici vorbă! Contribuția ta merită toată aprecierea! Este un apartament minunat, potrivit pentru o pisicuță ca tine, o dezmierdă soțul, sărutînd-o pe obraz.

— Adevărul...

— Dar unde-o fi *umm* Abd Allah? o întrerupse el.

— Probabil că este prin bucătărie sau prin baie...

— Tu ce crezi, draga mea, puteam avea încredere desăvîrșită în ea?

— Nu-ți face nici cea mai mică grijă! Nu s-a despărțit de mama de la zece ani...

— O să stea în apartamentul ăsta mai mult decît vom sta noi. Ea o să se ocupe de toate treburile. N-o să ajungem acasă decît ca să dormim...

— Așa este, dar puțini se pot lăuda că au parte de o menajeră ca a noastră.

— Ce haz ar putea avea un apartament ca al nostru fără o menajeră?!

— Așa este! Dar în același timp există și o problemă...

Ea începu să adulmece neliniștită cu priviri mirate și întrebătoare.

— Nu simți un miros ciudat?

— Un miros ciudat?!... Într-adevăr, se simte un miros ciudat, încuviință el, după ce inspiră adînc de cîteva ori.

— Pare să fie un miros de mîncare...

— Miros de mîncare! Așa-i! Dar de unde vine?

Controlară prin toate colțurile, pe sub scaune și sub canapele.

— O oală sub canapea!... strigă tînărul stupefiat.

— O oală?!

— O oală cu mîncare în salon! bombăni tînărul scoțînd-o de sub canapea cu fața îngrețoșată.

— Încă și cu mîncare stricată!... Ce înseamnă asta?

— Ceva de neînchipuit!...

Tînărul bătu din palme nervos.

— *Umm* Abd Allah! strigă fata nerăbdătoare.

Auziră apropiindu-se niște pași greoi și imediat se ivi în ușă un bărbat scund și îndesat, lat în spete, semănînd cu un trunchi necioplit. Avea un cap uriaș, sprijinit pe o ceafă groasă, și o figură respingătoare. Semăna cu un campion de lupte. Ochii mici și afundați în orbite aveau o privire fixă și tîmpă. Purta pantaloni gri, ponosiți, o cămașă neagră și pantofi de cauciuc. Rămase în ușă, holbîndu-se la ei prostește. Nu le venea să-și creadă ochilor. Schimbară o privire fugară, apoi reveniră la ființa respingătoare din cadrul ușii.

— Cine ești dumneata? întrebă fata.

— Sînt fiul lui *umm* Abd Allah, bombăni, după ce-l măsură îndelung pe tînăr.

— Și cine ți-a îngăduit să intri în casă?

— Ea m-a chemat aici să-i țin locul cît lipsește.

— Vrei să spui că ea nu-i aici?

— S-a dus pînă la Tanta... ca să participe la *mawlid*-ul sfîntului...[1]

— Cînd a plecat?

— Azi-dimineață...

— Dar nu ne-a cerut voie, strigă fata indignată. Nici măcar nu ne-a anunțat...

[1] În orașul egiptean Tanta se află mormîntul lui Ahmad al-Badawi (1199—1276), un mistic musulman originar din orașul marocan Fas, întemeietor al sectei ahmadite. Mormîntul său este considerat loc sacru și populația din Egiptul de Nord obișnuiește să meargă în pelerinaj la acest lăcaș și să organizeze sărbători specifice cu ocazia zilei de naștere *(mawlid)* a acestui sfînt.

Rămase nepăsător în cadrul ușii, privind prostește la cei doi tineri.

— Și cînd se întoarce?

— Nu știu...

— Și tu cu ce te ocupai acum?

— Cu nimic...

— Bine, dar tu te pricepi să faci ceva în casă?

— Nimic...

— Atunci, ai o meserie din care îți cîștigi existența?

— Nu!

— Atunci cum trăiești?

— Mănînc, beau și dorm...

— Și-atunci pentru ce te-a chemat mamă-ta dacă nu te pricepi să faci nimic? îl întrebă tînărul exasperat.

— Ca să-i țin locul cît lipsește ea...

— Să-i ții locul?!... Dar ea face totul în casă.

— Mi-a zis să rămîn aici pîn' se-ntoarce ea...

Tînărul își strînse buzele nemulțumit și arătă enervat spre oala de sub canapea.

— Ai mai văzut vasul ăsta pînă acum?

— Nu mi-aduc aminte, răspunse bărbatul, uitîndu-se la oală cu aceeași privire tîmpă.

— N-ai mîncat din porcăria asta?

— Ba da, am mîncat.

— În salon, nu-i așa?

— Nu-mi mai aduc aminte...

— Și pe urmă ai băgat oala sub canapea, așa este?

— Am căutat după ea de mi-a venit rău... și pe față i se ivi pentru prima oară o expresie. Părea că se bucură pentru descoperirea mîncării.

— N-are rost să mai lungim vorba! i-o reteză tînărul, simțind că-și iese din fire. Te rog să părăsești casa! Să nu fiu nevoit să te alung eu...

Se învîrti greoi cu intenția de a se întoarce de unde venise, dar tînărul îl opri și-i arătă antreul care ducea spre ieșirea

din apartament. Omul o luă automat într-acolo, dispăru pentru cîteva clipe și-apoi reveni:

— Ușa asta duce afară! zise el arătînd spre ieșire.

— Știu lucrul ăsta. Tocmai de-aceea ți-am și arătat-o.

— Cu alte cuvinte, mă inviți să ies...

— N-avem nevoie de tine...

— Mi-a zis să rămîn aici pîn' se-ntoarce.

— Da, dar eu sînt stăpînul apartamentului și eu hotărăsc!

— Eu n-o recunosc decît pe mama...

— Cum adică? Vrei să rămîi pe capul nostru cu forța? se zborși fata.

— Stau aici pîn' se-ntoarce! se încăpățînă el.

— Dar noi n-avem nevoie de tine...

— Stau aici pîn' se-ntoarce, repetă automat.

Fata privi năucită spre soțul ei. Își dădu seama că-i cere să facă un lucru ce-i era peste putință. În fața bărbatului masiv, ca un trunchi necioplit, părea o creangă subțire.

— Trebuie să ieși îndată! urlă în fața bărbatului, fierbînd de furie.

— Mi-a spus să stau pîn' se-ntoarce...

— Piei din fața ochilor mei și să nu te mai aud!

— Nu plec! N-ai decît să te cari tu, dacă vrei!

Simți că-l orbește furia și se năpusti asupra bărbatului posac, împingîndu-l cu toată forța. Acesta nici nu se clinti; îl atinse doar cu umărul. Tînărul se repezi în peretele opus al salonului. În drum, se împiedică de o măsuță și-o răsturnă, căzînd în genunchi. Se ridică imediat înjurînd, dar renunță să-și mai încerce forțele. Fata alergă spre fereastra ce dădea în stradă, o deschise larg și începu să strige în gura mare după ajutor. Îi răspunse un cor de glasuri mînioase și se trezi împroșcată cu o ploaie de pietre care se împrăștiară prin cameră, lovind fereastra și pereții. Se retraseră amîndoi uluiți, în colțul cel mai ferit.

— Ce-i cu lumea asta ciudată? întrebă fata, tremurînd. De unde au apărut oamenii ăștia? Nu erau aici înainte.

— În loc să ne sară în ajutor, aruncă în noi cu cioburi și pietre.

Bărbatul hidos înaintă cîțiva pași cu mersul greoi și apăsat, luă măsuța răsturnată și o aruncă cu toată puterea în stradă. Apoi închise fereastra.

— Ce faci? țipă tînărul înmărmurit.

— Tot timpul ne-am bătut! zise bărbatul indiferent, întorcîndu-se la locul lui.

— V-ați bătut?

— Și de fiecare dată i-am învins.

— Cum de-ți îngădui să-mi transformi casa într-un cîmp de luptă? întrebă fata disperată.

— Ei sînt de vină. Nu-mi dau pace niciodată cînd mă văd la fereastră. A trebuit să arunc în ei cu farfurii, iar ei au aruncat cu pietre.

— Ai reușit să-i faci pe trecătorii de pe stradă să ne fie vrăjmași...

— Și ce-ți pasă?

— Te porți în casa asta ca și cum tu ai fi stăpînul...!

— Ei sînt de vină, doar ți-am spus.

— Tu ne distrugi toate lucrurile de preț... Ne ruinezi...

— Așa-l răsplătești pe cel care-ți apără casa?

— Domnule, îți mulțumim! Nu dorim decît să te duci și să ne lași în pace...

Ridică din umeri și porni spre holul de la intrare, dar după cîteva clipe se întoarse aducînd și oala înăuntru.

— Cheamă poliția!

Tînărul se apropie de telefon, ridică receptorul și așteptă tonul, dar fără folos.

Se întoarse palid și furios:

— E întrerupt... Nu mai funcționează...

— Doamne! Dar nu se poate!

— Probabil că s-a jucat cu el... Cine mai știe? Poate că tot așa s-a întîmplat și cu aparatul de radio și cu televizorul!...

— Ce nenorocire s-a abătut peste apartamentul nostru!...

Pe capul nostru... Trebuie să facem ceva...

— Să mergem la secția de poliție...

— Dar cine știe ce-i mai trece prin cap să facă în lipsa noastră?

— Trebuie să facem ceva...

Se îndreptară amîndoi spre ușa de la intrare, dar se întoarseră pleoștiți.

— A încuiat ușa, șopti el.

Căută cheia pe măsuța unde-o pusese, dar n-o mai găsi.

— Nemernicul nu-i atît de prost pe cît îmi închipuiam...

— Sîntem blocați aici!

— Și pînă cînd o să stăm în închisoare la mila și îndurarea lui?

— Este ceva de neînchipuit!

Dinspre bucătărie venea o larmă înspăimîntătoare: glasuri grosolane, lovituri de picioare în podea și în pereți, vase trîntite și sparte, amenințări. Înainte ca cei doi tineri să-și fi revenit din șoc, bărbatul hidos se rostogoli în salon, tîrînd după el o namilă asemănătoare cu care se încăierase, într-o încleștare violentă și sălbatică, străduindu-se din toate puterile să-l pună la podea. Erau cînd unul cînd celălalt deasupra, făcînd un zgomot surd, de bufnituri înfundate. În cele din urmă, bărbatul hidos reuși să îmblînzească namila de sub el, strigînd vesel:

— Vivat învingătorul!

Se ridicară unul după altul și-și întinseră mîna, așa cum fac de obicei sportivii. Ochii li se opriră asupra celor doi tineri cu aceeași privire fixă și tîmpă. Se așternu o tăcere apăsătoare, sufocantă. Dar tînărul își reveni curînd și întrebă autoritar, arătînd spre noul sosit:

— Cine mai e și ăsta?

— Un prieten!

— A fost cu tine aici?

— Da!

— Și mamă-ta știe de prezența lui?

— Nu!

— Atunci cum de-l inviți în casa altora?

— L-am chemat pentru că nu-mi place singurătatea și-am vrut să-mi continui exercițiile...

— Cred că n-ai nici un pic de minte...

— Noi ne luptăm la *mawlid*-uri și trebuie să ne antrenăm tot timpul...

— Te porți de parcă ai fi în apartamentul tău!

— De fapt, nici nu-mi place să stau în casă!

— Atunci pleacă de pe capul nostru și lasă-ne în pace! izbucni fata.

— Mi-a zis să stau aici pîn' se-ntoarce...

— Noi voiam să ieșim. De ce-ai încuiat ușa?

— Ca să stea închisă pîn' se-ntoarce mama de la *mawlid*...

— Dar noi vrem să plecăm.

— Unde?

— Ce întrebare! Nu sîntem liberi să facem ce vrem?

— Și cum pot să fiu sigur că voi sînteți adevărații stăpîni ai apartamentului?

— Adică, vrei să spui că te îndoiești?

— Orice-ați spune, trebuie să rămîneți cu mine pîn' se-ntoarce mama de la *mawlid*...

— Cel puțin stai liniștit și păstrează ordinea! zise tînărul, mușcîndu-și buzele de furie.

— A vrut să-și încerce forțele cu mine și ai văzut rezultatul cu ochii tăi! motivă bărbatul hidos, arătînd spre prietenul lui.

— V-ajunge cît tărăboi și cîte stricăciuni ați făcut!

— N-o să mai aveți parte de-acum încolo decît de bucurii din partea noastră!

— Vreau liniște deplină!

— Nu-ți place cîntecul și dansul?

— Cîntecul și dansul? Ce vrei să spui?

— La bucătărie avem o dansatoare și cîțiva instrumentiști.

— Ce-ai spus? întrebară tinerii într-un glas.

— Nici o grijă! Sînt colegi de încredere...

— Ai transformat apartamentul într-o arenă pentru *mawlid*-uri?

— De ce complicați lucrurile fără motiv?...

— Faci toată nebunia asta și mai spui că n-avem motiv?

— Nu-mi închipuiam că există oameni care să urască veselia atît de tare!

Ridică umerii pătrați cu indiferență, își luă prietenul de braț și-l conduse afară din salon.

Cei doi tineri rămaseră înmărmuriți. Se priveau în tăcere, fierbînd de mînie. După numai cîteva clipe ajunse la ei o melodie dezlînată, îngînată de cîteva glasuri dezacordate, acompaniate de un *duff*[1] și un fluier.

— Simt că o să înnebunesc, dacă nu cumva s-a întîmplat deja lucrul ăsta, țipă fata.

Tînărul se apropie hotărît de fereastră, dar ea îl avertiză:

— Fii atent! Pietrele și cioburile!

— Poate că au plecat!

— Trebuie să țipăm ca s-audă lumea! protestă el în neștire, cu mîna pe închizătorul ferestrei.

Dar imediat ce mișcă fereastra, pietrele și cioburile se năpustiră din nou ca niște gloanțe, încît fu nevoit s-o închidă, blestemînd.

— Nu putem face nimic! oftă tînărul.

— E un coșmar ucigător, murmură fata.

— Dar trebuie să găsim o ieșire!

— Cum?

— Cum? Asta-i întrebarea!

Ia să vedem mai întîi ce-am vrea noi să facem, propuse el după o clipă de chibzuială.

— Știi prea bine că am venit cu gîndul să petrecem luna de miere fericiți!

— Și ne-au împiedicat acești diavoli.

[1] Instrument muzical asemănător cu tamburina, folosit pentru acompanierea ritmică a dansului.

— Trebuie să scăpăm de ei.

— Bine. Deci să chibzuim cum am putea scăpa de ei.

— Ușa este încuiată... Telefonul nu funcționează... În fereastră se aruncă cu pietre...

— Așadar, trebuie să ne bizuim numai pe puterile noastre.

— Dar sîntem incomparabil mai slabi decît ei!

— Trebuie deci să recurgem la un șiretlic.

— Într-adevăr, putem recurge la un tertip.

— Nu i-am putea încuia în bucătărie?

— Mai întîi, trebuie să cercetăm bine locul.

— Deci, mă duc să fac o cafea...

Părăsi camera fără să mai stea pe gînduri.

— Ce-ai constatat? îl întrebă ea nerăbdătoare cînd se întoarse cu cafeaua.

— Ușa bucătăriei este deschisă și fluierarul stă pe podea cu spatele rezemat de ea, răspunse stînjenit. Dar mai este o speranță...

— Adevărat?

— Am luat cheia bucătăriei de pe raft.

— N-ai găsit cumva cheia apartamentului?

— Omul nostru nu-i atît de prost pe cît îți închipui, dar ei...

— Dar ei?...

— Beau în neștire!

— Așteptăm pînă cînd cad în nesimțire?

— Sigur...

— Dar e o armă cu două tăișuri.

— Într-adevăr! S-ar putea să înnebunească și mai tare. Dacă i-ar doborî somnul, ar fi ca și morți...

— Așadar, trebuie să așteptăm noaptea...

— Nu mai e mult pînă la lăsarea nopții.

— Cînd o să se întoarcă *umm* Abd Allah? întrebă ea neliniștită.

— Depinde numai de terminarea *mawlidu*-ului.

— Tu ai idee de istoria nopții celei mari?

— Habar n-am de *mawlid*-uri.

Fata începu să se plimbe prin cameră cu capul plecat sub povara gîndurilor. Privirea i se opri atrasă de un obiect ciudat din spatele frigiderului. Se apropie și se uită mai atent.

— Sertarele frigiderului au fost scoase și aruncate grămadă în spatele lui.

Se apropie de ușa frigiderului și o deschise încet. Se trezi cu un corp omenesc alunecînd ușor afară și răsturnîndu-se cu fața în jos.

Fata țipă, clătinîndu-se de spaimă. Tînărul sări și o prinse în brațe. Apoi cercetă cu stupoare trupul căzut pînă ce i zări fața.

— *Umm* Abd Allah! strigă el.

Așeză fata într-un fotoliu și se întoarse să cerceteze trupul nemișcat, încercîndu-i pulsul.

— Un cadavru! bombăni uluit.

Bărbatul hidos dădu buzna în cameră împreună cu orchestra lui, apostrofîndu-i pe cei doi tineri:

— Tot nu vă potoliți?

Le urmări privirile îngrozite și ochii i se opriră asupra cadavrului răsturnat.

— Ce-i ăsta? întrebă el.

Nu primi nici un răspuns la întrebare și de data asta se zborși, adresîndu-se tînărului:

— Răspunde cînd te-ntreb!

— Un cadavru! bombăni tînărul, reținîndu-și cu greu mînia.

— Un cadavru?

— Da!

— Păi ăsta-i apartament sau cimitir?

— A fost apartament și s-a transformat în cimitir.

— Unde l-ai găsit?

— În frigider.

— Înseamnă că ei se hrănesc cu carne de om, se amestecă celălalt luptător.

— A fost ucisă și ascunsă în frigider, lămuri tînărul, încercînd să-și stăpînească furia.

— Și ce te-a determinat s-o omori? îl întrebă bărbatul hidos cu ochii sticlind de febra băuturii.

— A fost ucisă înainte ca noi să ajungem în apartament.

— Și-atunci cine crezi că a ucis-o?

— Dă-mi voie să-ți pun eu întrebarea asta, căci te-ai pripășit aici înainte de a veni noi.

— Ce părere aveți de infumurarea cu care ne vorbește omul ăsta? întrebă el, adresîndu-se orchestrei.

— Omoară omul cu mîna lui și pe urmă întreabă cine-i ucigașul, se amestecă fluierarul.

— E nebun! adăugă și toboșarul. Cel care face o crimă ca asta nu poate fi decît nebun.

— Și-a ascuns-o în frigider în speranța că se va schimba în curcan! adăugă dansatoarea.

— Privește la chipul cadavrului! îl invită tînărul pe bărbatul hidos.

— Nu mă interesează să-l cunosc.

— E cadavrul mamei tale!...

Orchestra izbucni în hohote.

— E cadavrul lui *umm* Abd Allah! insistă tînărul.

— Mama a plecat la *maulid*-ul sfîntului... bîigui bărbatul hidos, cu limba împleticită.

— Asta nu e mama ta? insistă tînărul.

— A fost mama lui, ucigașule! îl corectă dansatoarea.

— Mamă-sa a plecat la *maulid*-ul sfîntului, îi explică fluierarul.

— Pretinde că e nebun, nădăjduind să scape de pedeapsă, adăugă toboșarul.

— Va să zică, sapi mormintele și scoți morții din ele? țipă bărbatul hidos.

— N-o să scăpați de judecată! se încumetă tînărul să-i înfrunte.

— Îți ucizi servitoarea, ticălosule? îl acuză fluierarul.

— A omorît-o ca să nu-i mai dea salariul, se amestecă dansatoarea din nou în vorbă.

— Vai de tine, ce-o să pățești, criminalule! îl amenință bărbatul hidos.

— Asta-i părerea voastră? întrebă tînărul, provocator. Atunci, chemați poliția!

Izbucniră în hohote, cu gurile pînă la urechi.

— Noi sîntem și poliție și judecători! îi lămuri bărbatul hidos.

— Să-l aducem în fața tribunalului! propuse dansatoarea.

— Numai după ce ne terminăm treaba... zise același bărbat.

Se înălțară strigăte de bucurie și părăsiră salonul urmîndu-l. Tînărul închise ochii istovit, evitînd să privească la mireasa lui, care continua să stea cufundată în fotoliu. Ridică trupul mort și-l întinse pe o canapea, acoperindu-i fața cu un voal pe care i-l desprinse de la gît.

— Tu ce faci? Cum te simți? se adresă în șoaptă soției.

— Cred că ne vor răpune înainte de a-i păcăli noi.

— E greu de ghicit care-ar putea fi următorul pas, de vreme ce toate acțiunile și vorbele lor sînt lipsite de logică...

— Trebuie să găsim cît mai grabnic o soluție...

— Ne putem aștepta la lucruri care nici nu ne trec prin minte...

— N-o să ne mai lase cu viață...

— Dacă tot trebuie să murim, n-avem de ales! izbucni tînărul, clocotind de furie.

— Așa-i, dar noi vrem să trăim, șopti ea.

— Nimeni nu vrea să moară. Cred c-ar fi mai nimerit să te odihnești puțin în dormitor...

— Și tu?

— O să mai chibzuiesc! Și-o să repet în gînd fără încetare: Dacă tot trebuie să murim, n-avem de-ales!

— Și-o să te judece cu adevărat?

— Sînt în stare de orice.

— E un coșmar insuportabil!

— S-ar putea să mă ucidă și pe mine, așa cum au ucis-o pe biata femeie.

— Crezi că e mama lui, așa cum pretindea?

— N-are importanță, căci asta nu schimbă situația cu nimic.

— Nu trebuie să murim ca niște oi, zise ea apăsat.

— Trebuie să ne apărăm pînă la moarte și să-i lovim prin surprindere, dacă e cu putință.

— Aș vrea să fac și eu ceva, nu pot să stau doar și să aștept deznodămîntul luptei.

— Gîndește! Chibzuiește singură! Sîntem într-o situație în care fiecare dintre noi trebuie să se descurce.

— Îți mărturisesc că sînt pregătită să-mi înfrîng teama cu o forță pe care nici n-o bănuiam pînă acum.

— Situația este mult prea gravă ca să ne mai fie frică.

— Așa este!

— Dacă ținem cu tot dinadinsul să trăim, nu vom face decît să ne punem și mai tare viața în primejdie.

— E foarte adevărat ce spui.

— Trebuie să avem curajul și tăria să traducem vorbele în fapte!

— Ți-a venit vreo idee nouă?

— Mă gîndesc mereu!

— Și eu!

— Să fim hotărîți! Ăsta-i lucrul esențial, atunci cînd vom găsi o soluție.

— Oricare-ar fi urmările?

— Oricare-ar fi!

— Visam la o lună de miere minunată! șopti ea după ce oftă adînc.

— Alungă visele care nu fac decît să slăbească dîrzenia și curajul.

— Foarte bine!...

— Odihnește-te puțin în dormitor...

— Mi-e teamă să nu se întoarcă și să observe că am dispărut.

— Sînt destul de turmentați... Și-apoi or să vrea să scape în primul rînd de mine.

Se ridică, îl sărută și se îndreptă spre dormitor.

Nu trecu mult și bărbatul hidos apăru din nou în salon cu toată banda după el. Ochii le sticleau cu lucirea nebuniei și chipurile lor nu prevesteau nimic bun.

Se opriră în fața tînărului într-un semicerc cu bărbatul hidos în mijloc.

— Cine-a ucis-o pe femeia asta? întrebă, arătînd spre canapea.

— Tu, maestre! răspunse banda în cor.

Rîseră cu toții strașnic.

— Și care-i pedeapsa pe care mi-o dați pentru fapta asta? întrebă el solemn.

— Să fii sănătos!

Hohotele de rîs urmară în vîrtejuri ce spintecau pereții.

— Și cine-a pîngărit cadavrul?

— Criminalul ăsta! răspunseră în cor, ca la comandă, arătîndu-l pe tînăr.

— Și ce pedeapsă-i dați?

— Moartea!

— Ai vreun argument cu care să te aperi? îl întrebă pe tînăr, privindu-l cu un aer semeț, biruitor.

Nu scoase nici un cuvînt. Își plimbă privirea peste chipurile lor cu repeziciune, gata să sară la atac. Banda era la fel de încordată, pregătită să se repeadă la primul semn.

În clipa aceea izbucni un țipăt groaznic în dormitor. Dansatoarea alergă imediat în odaia vecină și o auziră strigînd:

— Un bărbat în dulapul de haine!

— Un bărbat! strigară cîteva glasuri nedumerite.

Bărbatul apăru în ușa salonului — o matahală cu chip de bronz ce exprima forță, sfidare și dispreț. Se priviră unii

pe alții speriați, înverșunați, pregătiți să-l înfrunte. Dar pe chipul noului venit nu se ivi nici un semn de tulburare sau teamă.

— Cine sînteți voi? întrebă el cu glas hîrîit. Și ce v-a adus aici?

— Dar tu cine ești? îl întrebă tînărul. Și ce te-a adus aici?

— Eu sînt în casa mea! răspunse matahala, fără a sta pe gînduri.

— E nemaipomenit! Asta-i casa mea și am suficiente probe ca să fac dovadă! E casa mea și cu asta basta!

— Pungașul! izbucni bărbatul hidos cu înverșunare. Ești un borfaș ordinar! Jefuiești casele altora! Stai o clipă să-mi amintesc cînd te-am văzut prima oară...

— Gura, șarlatanule! că-ți frîng oasele!

— Cum îți permiți să spui vorbele astea, pungașule?!

— Ești doar un pretins luptător la bilciuri. Adevăratele lupte sînt cu totul altceva. Vă cunosc prea bine și știu ce vă poate pielea, măscăriciule!

— Asta-i casa mea! sări tînărul disperat. Tu nu ești decît un hoț la fel ca toți ceilalți...

— Bați cîmpii și începi să mă scoți din sărite!

— Haideți să mergem în fața justiției!

— Te-arunc pe fereastră, dacă nu-ți ții gura! Asta-i singura lege și justiție pe care o cunosc.

— Dacă ești stăpînul casei, așa cum pretinzi, de ce ai stat ascuns în dulap?

— În casa mea sînt liber să fac ce-mi poftește inima. Dorm acolo unde-mi place...

— N-am mai auzit să doarmă cineva în dulapul de haine!

— Asta-i locul meu preferat cînd vreau să fiu singur și nu trebuie să dau socoteală nimănui.

— Ești un pungaș! se amestecă bărbatul hidos. Te cunosc prea bine... Borfaș ordinar...

— Tacă-ți gura, măscărici de nimic!

— Hai să chemăm poliția și s-o lăsăm să hotărască ea, le propuse tînărul, sătul de ciorovăială.

— Nu-mi place poliția! răspunse namila răspicat.

— Atunci, ești un pungaș, întocmai cum ți-a spus ucigașul ăsta!

— Ucigașul? Măscăriciul ăsta a omorît pe cineva?

— Privește! Acolo-i cadavrul victimei!

— Dar mă minunezi, măscăriciule! Ai realizat progrese, nu glumă! se minună matahala, luîndu-l peste picior, după ce căută cu coada ochiului spre trupul neînsuflețit.

— Și unde mai pui că e vorba chiar de mamă-sa!

— Și-a ucis propria mamă? Asta-i o cinste pe care n-o meriți, măscăriciule! Cum de-ai avut parte de cinstea asta?

— Borfașule! țipă bărbatul hidos exasperat. Mă scoți din sărite și mă tem să nu se producă un cutremur!

— Cutremur, zici? Este chiar leacul ce mi-a fost recomandat.

Între timp, tînăra se strecură încetișor în bucătărie, urmărită de ochii neliniștiți ai soțului. Se strădui să-i acopere retragerea, adresîndu-se tuturor:

— Am avea nevoie de un judecător imparțial. Omul ăsta pretinde a fi judcător și nu este în realitate decît un ucigaș. Celălalt are pretenția de a fi stăpînul casei, în vreme ce voi toți susțineți că nu-i decît un borfaș ordinar. Eu vă spun că apartamentul este al meu, în timp ce ei mă acuză că aș fi ucis-o pe biata femeie. Cum să ieșim din încurcătura asta? Nu văd altă soluție decît să chemăm poliția!

— Ideea ta este cît se poate de proastă. N-ar face decît să ne arunce pe toți în fundul unui puț adînc, răspunse namila fără să-l ia în serios.

— Ba cred că asta ar fi soluția cea mai simplă!... insistă tînărul.

— Odată cu venirea poliției încep fel de fel de probleme... O să ne facă mai întîi un proces-verbal lung și lat, fără cap și

fără coadă. Pe urmă ne dă pe mîna procuraturii și-o să dureze ancheta zile și săptămîni în șir. Cine-i ucigașul?... Cine-i borfașul?... Cine-i păgubașul?... Apoi, ne trimit la tribunal și-o să cheltuim și cu acuzarea și cu apărarea pînă o să rămînem în sapă de lemn... și-o să ne amîne la nesfîrșit... și n-o să auzim pronunțîndu-se sentința nici după ce-o coborî primul om pe suprafața lunii... Și, în timpul ăsta, apartamentul închis și sigilat va fi pradă gîngăniilor și fantomelor... Nu uitați de lanțul ăsta nesfîrșit...

— Dar asta ar fi totuși calea cea mai dreaptă!

— Iar eu știu o alta, care este cea mai simplă! Te năpustești asupra adversarului, îi dai un pumn zdravăn la plex și-l obligi să-ți recunoască dreptul. Pe urmă vă ridicați, vă strîngeți mîinile și pleacă fiecare la treaba lui...

— Nu înțeleg de ce vă mai bateți capul cînd lucrurile erau deja rezolvate? interveni dansatoarea, înaintînd un pas.

— Hai s-o ascultăm, s-auzim și propunerea unei dansatoare, hohoti namila, luînd-o peste picior.

— În primul rînd, cred că nu mai este nevoie de cercetări, de vreme ce ucigașul a fost judecat și condamnat la moarte! declară dansatoarea țanțoșă, fără să ia în seamă ironia.

— Murind, n-o să mai ridice pretenții asupra apartamentului, adăugă fluierarul cu entuziasm.

— Și casa va rămîne proprietatea noastră, a tuturor. Îl vom împărți între noi în mod egal, își continuă dsnsatoarea socotelile.

Matahala zîmbi pentru prima oară dar se împotrivi hotărît:

— Nu sînt de acord cu egalitatea!

— Iar eu o resping categoric! grăi bărbatul hidos la fel de arogant.

— Se descurcă fiecare după puteri, hotărî namila.

— Fie!... încuviință și bărbatul hidos.

— Nu vreți să mă ascultați, dar eu vă repet că n-avem nici un motiv să ne certăm! insistă dansatoarea.

Nimeni nu o luă în seamă. Banda se strînse în jurul bărbatului hidos, străduindu-se să-l convingă, în timp ce dansatoarea se retrase deoparte cu namila, încercînd să-l îmblînzească. Tînăra se întoarse pe neobservate lîngă soțul ei și se lipi de el, strecurîndu-i ceva în buzunar. Apoi rămaseră cu ochii ațintiți asupra liotei care plănuia asasinarea lor și jefuirea casei. În cîteva clipe, în aer se răspîndi o mișcare ciudată. Văzduhul părea că năvălește în casă plin de șoapte și foșnete șuierate. Totul fu învăluit în vălătuci de fum. Un troznet turbat țîșni cu iuțeală neașteptată, izbind tîmplele celor din ceata uneltitorilor. Cîțiva întoarseră capul neliniștiți spre holul ce ducea spre bucătărie, care dispăruse înecat în norii de fum, străbătuți de jerbe de scîntei.

— Foc! urlară mai multe glasuri îngrozite.

— Un incendiu la bucătărie!

— Apartamentul este în primejdie!

— Noi sîntem în primejdie, în primul rînd!

— Totul e în primejdie!

— Trebuie să-l stingem cu orice preț!

Se stîrni o agitație sălbatică, dar ea nu însemna nimic pe lîngă larma din stradă. Se înălțau strigăte de pretutindeni. Soneria de la intrare țîrîia încontinuu. Cineva bătea violent în ușă. Uneltitorii alergară spre antreul din fața bucătăriei, dar namila își aminti brusc de tînăr și se întoarse, năpustindu-se cu furie asupra lui.

— Oricum n-o să scapi cu viață!...

Tînărul scoase pe neașteptat un cuțit din buzunar și i-l împlîntă în inimă. Namila se prăbuși fără a avea timp să-și dea seama ce se petrece. Bărbatul hidos surprinse încleștarea și sări asupra tînărului, strigînd din răsputeri:

— Trădare! Trădare!

Într-o clipă îl doborî la podea și puse genunchii pe pieptul lui. Cu mișcări iuți, tînăra soție scoase un al doilea cuțit din

buzunarul jachetei și-l înfipse cu toată puterea în beregata omului hidos.

Evenimentele se succedară cu iuțeala fulgerului. Ușa de la intrare fu în cele din urmă forțată și năvăli înăuntru un puhoi de bărbați. Se auzi clopotul pompierilor și sirena salvării. Forțele de rezistență se angajară într-o încleștare cumplită cu forțele perfidiei, printre limbile flăcărilor și jeturile de apă, împrăștiind bucăți disparate de mobilier și fîșii de covoare zdrențuite.

*

Seara își așternu liniștea și întunericul peste întregul cartier. Musafirii nepoftiți părăsiseră apartamentul care cum putuse, lăsînd în urmă un amestec haotic de mobile sfărîmate, aparate și geamuri sparte și fîșii de lenjerie. Tinerii soți se așezară pe scheletul unei canapele, sub lustra din salon, din care un singur bec stingher împrăștia cu zgîrcenie o rază palidă de lumină. Nu scăpaseră nici chipurile lor de vînătăi și umflături, iar veșmintele sfîșiate și pline de funingine arătau jalnic. Priviră în jur deznădăjduiți, apoi izbucniră într-un rîs nervos din care nu se mai puteau opri; spaima și oboseala acumulate peste zi făcuseră nervii încordați să cedeze. Pe lîngă deznădejdea din sufletele lor începea să se strecoare un sentiment vag de ușurare.

— Am pierdut totul, șopti el cu glas istovit...

— Am scăpat printr-o minune, murmură ea, bătîndu-l cu duioșie pe umăr.

— Într-adevăr, am scăpat printr-o minune, bombăni soțul.

Imediat însă, fața i se însenină, eliberîndu-se parcă de orice regret și-i spuse cu o bucurie neașteptată:

— Dar n-am pierdut nimic care să nu poată fi recuperat...

(Din volumul *Luna de miere*, 1971.)

POVESTE FĂRĂ ÎNCEPUT ȘI FĂRĂ SFÎRȘIT

1

„Stăpîne El-Akram, sîntem la ușa ta!“ strigă un glas tărăgănat.

„Allah!... Allah!... Allah!...“ repetară adepții în cor.

Privea scena cu ochii măriți prin mica deschizătură din fereastra salonului. Admira fericit cortegiul aderenților frăției pe care o conducea. Declamau și băteau din palme în ritmul fluierului și al tamburinelor, adunați sub cîteva steaguri pe care le fluturau în văzduh. Se îngrămădiră în fața mausoleului și în fața casei celei mari pînă ce umplură ulița. Adierile călduțe, încărcate cu amestecul greu al aromelor de *full*, iasomie, *hinna* și garoafe, se strecurau din grădina luxuriantă. Purta un costum negru, elegant, iar pe cap un turban înalt. Rămase pironit locului, urmărind scena cu atenție și ascultînd cu încordare.

„Stăpîne El-Akram, sîntem la ușa ta!“

„Allah!... Allah!... Allah!...“

Brusc, larma fu întreruptă de un glas tunător, care ceru să se facă liniște și porni să rostească grav:

„Bucură-te, popor al Egiptului! Bucură-te, țară a Egiptului! El-Akram te-a ales să fii adăpost și reședință pentru el și pentru urmașii lui. Bucură-te pentru ziua în care s-a îndreptat spre tine, venind dinspre soare-răsare! A venit spre tine, străbătînd pustiurile pe jos și împrietenindu-se cu sălbăticiunile, străpungînd munții, plutind pe fața apei, făcînd să țîșnească izvoare din piatră seacă. Și s-a ivit în preafericitul Cairo întocmai ca luna plină. A colindat prin ținuturi îndepărtate înainte de a poposi în acest pămînt binecuvîntat, unde se află moscheea și mausoleul lui. Bucură-te, țară a Egiptului! Bucură-te și tu, uliță a noastră, care porți numele lui El-Akram — preafericită reședință a adepților și urmașilor lui! Au trecut veacuri de cînd în acest loc a răsărit o lumină ce continuă și azi să atragă fluturii care caută calea cea dreaptă și adevărată, lăsînd în urma ei moscheea și casa cea mare. Casa cea mare — centrul spiritului, al luminii și călăuzirii — în jurul căreia se rotesc aștrii frăției El-Akramiyya din Siria, Irak, Liban, Palestina, Peninsula Arabă, India, Persia, Tunisia, Algeria, Maroc și Tripolitania. Ție ne închinăm, stăpîne El-Akram, și ție îți aducem slavă și mărire, căci după ce ai colindat toate ținuturile pămîntului, ai ales drept sălaș tocmai această țară, acest oraș, acest cartier, această uliță și această casă! Ție ne închinăm și ție îți aducem slavă și mărire, făcătorule de minuni! Și ție ne închinăm și-ți aducem slavă și mărire, stăpîne Mahmud El-Akram, ultimul dintre urmașii lui!“

Din nou răsunară aclamații. Apoi declamatorul îngînă cu același glas tărăgănat: „Stăpîne El-Akram, sîntem la ușa ta!“, iar adepții răspunseră în cor: „Allah!... Allah!... Allah!...“

Se îndepărtă încet de la fereastră. Avea fața smeadă, prelungă și purta o barbă neagră, tunsă scurt. Se întoarse spre un șeih, care părea să aibă în jur de șaizeci de ani, așezat sub candelabrul greu de bronz cu forma unui minaret, din mijlocul plafonului înalt al salonului. Se uită fix în ochii lui, iar șeihul îi întîmpină privirea cu smerenie, murmurînd:

— Ție ne închinăm și ție îți aducem slavă și mărire, stăpîne Mahmud el-Akram!...

— Bună să-ți fie ziua, șeih Ammar! bombăni, zîmbind.

Se îndreptă spre o canapea turcească, acoperită cu un covor de Șiraz, așezată lîngă ușa ce dădea în selamlîc. Se așeză și-l invită și pe șeih să ia loc. Adierile parfumate ale verii continuau să se reverse în valuri, după ce soarele dispăruse în spatele duzilor, unde-și clădiseră cuiburile nenumărate vrăbii.

— Cine s-ar mai putea îndoi de influența pe care-o avem după ce-a văzut și-a auzit mulțimea adunată în fața casei? începu discuția șeih Mahmud.

— Lumea e cu noi! întări șeih Ammar entuziasmat.

— Dar ce s-a întîmplat în cartierul nostru? întrebă apoi, clătinînd din cap puțin mîhnit.

— Fleacuri! Un nor de vară ce se destramă cît ai clipi! Joacă de copii!...

— Nu pari prea convins de ce spui, șeih Ammar... A mai defăimat cineva frăția noastră pînă acum?

— E o generație nouă și ciudată care se lasă tîrîtă de caleașca diavolului...

— Am auzit că iau în derîdere frăția noastră și pe adepții ei... zise Mahmud el-Akram, încruntîndu-se. Ba încă fac glume chiar și pe socoteala mea prin cafenele, fără pic de rușine...

— Boala acestor vremuri! Nu știu ce se petrece cu generația asta!... Nu mai au nici un respect pentru cele sfinte... Dar vă asigur că-i doar o joacă de copii...

— Adepții noștri nu i-au auzit?

— Ba da, stăpîne!

— Și ce-au făcut?

— I-au sfătuit să se potolească. De cîteva ori s-au arătat destul de mînioși, dar n-au uitat nici o clipă că locuitorii cartierului nostru sînt o singură familie...

— Dacă n-ar fi fost frăția El-Akramiyya, n-ar fi auzit nimeni de cartierul ăsta!... bolborosi Mahmud el-Akram, fierbînd furios.

— Adevăr grăiești, stăpîne! Într-o zi am simțit și eu că mi ies din fire și n-a lipsit mult să...

— Adepții frăției noastre nu fac uz de violență, îl întrerupse celălalt.

— Dar are și răbdarea un sfîrșit, stăpîne!

— Mă rog lui Allah să ne ajute ca să ne păstrăm cumpătul...

Își ridică ochii spre ceasul cel mare, fixat în mijlocul peretelui și-l întrebă cu voce scăzută:

— Cînd urmează să vină?

— Trebuie să fie în drum spre noi.

— Nu există printre ei vreun lider, un instigator sau ceva de felul ăsta?

— N-au nici un fel de organizație și nici o conducere, dar există un tînăr care-i întrece pe toți cu nerușinarea lui. Se numește Ali Awis.

— Ali Awis? întrebă șeih Mahmud pe gînduri, îngustîndu-și ochii. Cred că numele mi-e cunoscut. Cel puțin numele de familie...

— E băiatul răposatului Awis, birjarul...

— Fratele învățătoarei? întrebă surprins, îndreptîndu-se brusc de spate.

— Da! Fratele învățătoarei Zaynab Awis...

Șeih Mahmud coborî privirile spre pantofii negri, lustruiți, fără să mai scoată o vorbă.

— Cred că nu e deloc bine ca porțile școlilor să se deschidă pentru toată gloata... continuă șeih Ammar.

— Va să zică e fratele învățătoarei Zaynab Awis?! bombăni șeih Mahmud, ca și cum ar fi vorbit singur.

— Părăsește în fiecare dimineață casa cea veche, unde era pe vremuri stația de trăsuri, și pornește spre Universitate.

— Se spune că sora lui și-a croit drum cu o voință de fier...

— Da, așa e... Dar a rămas fată bătrînă. E o biată învățătoare cu un salariu de nimic. În vizuinile astea se adună dușmănia și ura, stăpîne... Își amăgesc sufletele negre cu ironii și glume ofensatoare...

— Mai bine chemai un alt tînăr...

— Dar ăsta are limba cea mai blestemată!

— Ciudat, căci tată-său s-a numărat printre adepții lui El-Akram... Și avea o purtare frumoasă, chiar dacă era umil și sărac.

— Le-am cerut să-și aleagă o delegație pentru întîlnirea cu stăpînul nostru și tocmai el s-a arătat a fi cel mai îndrăzneț. Unii au refuzat, alții s-au codit... Cred că el o să fie cel mai îndîrjit din grupul pe care o să-l primești...

— Avangarda păcătoșilor, vrei să zici...

— Cartierul nostru n-a cunoscut așa ceva pînă acum, își dădu șeih Ammar cu părerea, după ce oftă adînc.

— Ce să-i faci? E vremea răzmerițelor și a nerușinării...
— Am impresia că universitățile astea ale noastre sînt niște forturi străine care ațîță și dezbină...
Șeih Mahmud îl fulgeră cu o privire posomorîtă care-l făcu să bată în retragere sfios.
— Cu excepția celor pe care-i călăuzește și-i apără Allah... se grăbi să se corecteze șeih Ammar.
— Allah să fie îndurător cu tata!...

*

— Ți-am adus dascăli aleși, dar tu vrei neapărat să intri în școlile acestei lumi...
— Nu-i nici o nenorocire, tată...
— Toate științele sînt de la Allah...
— Slavă lui!
— Dar învățătura stă în *gihad*... De el depinde soarta ordinului nostru...
— Am înțeles și-ți dau ascultare, tată...
— Așa se și cuvine... Ca să fii un succesor potrivit.
— Așa-i, tată...
— Științele acestei lumi au toate un capăt, pe cînd *gihad*-ul ordinului este fără sfîrșit...

*

— Allah să fie îndurător cu tatăl tău! rupse șeih Ammar tăcerea adîncă.
— Să fie îndurător cu noi toți!
Ritualul declamării urmat de refrenul monoton al adepților nu se oprise o clipă, dar glasurile se auzeau acum ceva mai slab, ca și cum ar fi venit de undeva de departe.
— Ce amintiri ciudate! continuă șeih Mahmud cu tristețe, după ce se reculese. Cîndva am auzit de numele atrăgătoare ale lui Arhimede și Newton, am aflat lucruri ciudate despre moleculă și despre mișcare, dar nu-mi puteam închipui atunci că toate astea se vor îndrepta împotriva noastră și ne vor urmări cu violența timpului.

În ușă se ivi un servitor, anunțînd sosirea celor așteptați. Șeih Mahmud făcu semn să fie lăsat singur. Înainte de a ieși din salon, șeih Ammar aprinse candelabrul. Imediat intră un grup de tineri — zece la număr — care nu păreau să fi împlinit nici douăzeci de ani. Erau îmbrăcați în pantaloni și bluze cu mîneci scurte, arătînd destul de uzate. Șeihul se ridică pentru a-și întîmpina musafirii care-l salutară într-o manieră destul de modernă; nu agrea și nu era obișnuit cu așa ceva. Le întinse mîna, așteptînd să-i fie sărutată, dar tinerii nu făcură decît să i-o strîngă respectuos. Se prezentară unul după altul. Toți erau studenți la Universitate — îndeosebi la Litere — cu excepția unuia dintre ei, care era la Facultatea de inginerie, și a lui Ali Awis, care era la Facultatea de științe. Îl cercetă cu o privire pătrunzătoare, pe cît îi îngădui prezentarea sumară. Îi atraseră atenția trăsăturile tînărului ce nu-i erau deloc străine—ca o melodie veche auzită din nou, după ce fusese demult uitată — și niște ochi ce-i răscoliră sufletul cu o forță uluitoare. Își explică sentimentele prin mînia ce-l copleșise și ceru în gînd ajutorul lui Allah împotriva satanei. O făcu mai degrabă din pricina tulburării ce pusese stăpînire pe el.
— Bine-ați venit! rosti, zîmbind în silă.
— Vă mulțumim, Eminență! răspunseră cîteva glasuri.
— Nu vă mirați de invitația mea! începu, ezitînd, petrecîndu-și privirea peste chipurile palide. Casa asta este deschisă tuturor locuitorilor cartierului nostru. Altfel spus, este casa tuturor.
— E un prilej deosebit și un dar binecuvîntat! îngăimă un glas timid.
Băgă de seamă că ceilalți cercetau cu ochi curioși salonul, în vreme ce glasul timid se încumetase să rostească formula de curtoazie, și sesiză surprins nepotrivirea dintre înfățișarea lor ponosită și splendoarea pereților împodobiți cu covoare scumpe și arabescuri decorative, cu tavanul imaculat și înalt, din mijlocul căruia atîrna candelabrul de bronz, și delicatele

felinare anadlusiene din colțuri. Păreau niște insecte firave ce se pierdeau în plușul bogat și moale al covoarelor.

— Misiunea noastră pe lumea aceasta este să fim smeriți în fața lui Allah și să-i iubim pe semenii noștri! începu șeihul solemn.

— E nemaipomenit să auzim niște vorbe ca astea... murmură unul dintre tineri.

— Și dacă dialogul între oameni este util în orice împrejurări, el este cu atît mai necesar atunci cînd între ei apar motive de neînțelegere.

Aprobară vorbele lui, plecîndu-și capetele descoperite.

— Mie-mi place să intru direct în subiect, fără prea multă vorbă, continuă el, și pe urmă să las discuția să meargă de la sine.

Privi la ei cercetător. Aștepta să i se răspundă, dar văzu că nimeni nu se grăbește să spună nimic. Continuă cu o voce puțin iritată.

— Mi-a ajuns la urechi, domnilor, că ne-ați ponegri și ne-ați lua în rîs. Oare așa să fie?!

— Cred că se exagerează... încercă cineva să-i explice.

— Adică vreți să tăgăduiți?

— Poate că am glumit mai mult decît s-ar fi cuvenit, răspunse un alt glas.

— Dacă una ca asta ne-ar fi venit din afara cartierului nostru, nu i-aș fi dat nici o atenție. Ba chiar dacă ar fi venit din cartierul nostru, tot n-aș fi luat-o prea mult în seamă sau aș fi primit totul cu răbdare și îngăduință. Numai că unii dintre discipolii noștri s-au gîndit la un moment dat să apere lucrurile sfinte și asta — vă mărturisesc sincer — m-a îndurerat profund, căci prima noastră îndatorire este să-i iubim pe semeni, nu să-i atacăm, mai ales cînd e vorba de copiii noștri. Așa încît am decis să vă invit ca să clarificăm toate lucrurile și să cooperăm pentru ca înțelepciunea și rațiunea să fie arbitru între noi.

— O atitudine lăudabilă, demnă de Eminența Voastră, se grăbi să aprobe un glas.

Își petrecu din nou privirile peste chipurile lor.

— Nu știți ce înseamnă El-Akram și ordinul lui pentru cartierul nostru?

Rămaseră pentru scurtă vreme descumpăniți, dar nimeni nu scoase un cuvînt.

— Adevărul este că noi avem numai intenții bune, chiar dacă glumim în gura mare, răspunse Ali Awis. Iar dacă vreți să ne cunoașteți așa cum sîntem în realitate, atunci aflați că studiem la Facultatea de științe și că iubim adevărul mai mult decît orice altceva pe lumea asta. Nu putem decît să ne exprimăm regretul, dacă v-am deranjat cu ceva.

La auzul vocii tînărului Awis, îl cuprinse din nou tulburarea, reușind cu greu să se stăpînească. Îi răspunse tăios:

— Pe noi nu ne poate deranja și nu ne sperie nimic. Nici chiar moartea. Și noi căutăm tot adevărul dintotdeauna și asta vom face mereu...

— Poate că există totuși o deosebire în ce privește punctul nostru de vedere, îl întrerupse Ali Awis.

— Nu v-a cerut nimeni să intrați în frăția noastră.

— Părerile care se bat cap în cap nu pot să conviețuiască în pace, domnule...

— Nu știți că dacă n-ar fi fost El-Akram și ordinul El-Akramiyya, nimeni n-ar fi pomenit vreodată de cartierul vostru și locuitorii lui n-ar fi putut nădăjdui la nimic? întrebă șeihul, aprinzîndu-se.

— Lumea se schimbă fără încetare, în mod inevitabil, stăpîne, răspunse Ali Awis categoric.

— Dar adevărurile rămîn. Ele sînt veșnice.

— Schimbarea este singurul lucru veșnic, stăpîne!

— Schimbarea?

— Da, da! Schimbările care se produc în fiecare zi, în fiecare ceas, în fiecare clipă...

— Am impresia că te lași amăgit de niște aparențe înșelătoare...

— Iertare, domnule, dar aparența înșelătoare nu poate fi decît inerția și stagnarea.

— Nu-i vremea acum să discutăm despre aparență și despre esență, căci s-ar putea ca discuția să dureze toată viața... i-o reteză șeihul, forțînd un zîmbet pentru a-și ascunde enervarea. Un singur lucru este clar: voi nu aveți încredere în ordinul nostru!

Pentru cîteva clipe domni o liniște încordată.

— Tăcerea e un răspuns! urmă șeihul. Credeți într-un alt ordin?

— Noi ne-am ales altă cale în viață, care nu are nimic comun cu ordinele! răspunse cineva.

— Un asemenea răspuns nu poate decît să mă îndurereze. Și ce-i puteți reproșa, mă rog, ordinului nostru?

— Aveți tăria sufletească să ne ascultați, dacă vom fi sinceri și vă vom spune totul deschis? îl întrebă Ali Awis.

— Am o tărie sufltească și morală cu mult mai mare decît vă închipuiți.

— Viața în cartierul nostru este o încercare dureroasă... grăi cineva.

— Este un pustiu înspăimîntător, înțesat de minciuni... întregi altcineva.

— Adepții dumneavoastră de rînd — și ei reprezintă marea majoritate — sînt desculți și umili...

— Ei sînt mulțumiți cu ceea ce au și mulțumirea sufletească nu poate fi înțeleasă de cei ce n-o au, se grăbi șeihul să-l întrerupă.

— În loc de hrană au mulțumire sufletească. Dacă n-ar avea-o nici pe-asta, ar muri de foame. Dar nu încape nici o îndoială că rămîn nedumeriți cînd trec prin fața acestei case somptuoase și pline de belșug...

— Este casa părinților și strămoșilor mei! izbucni șeihul indignat pentru prima oară. A fost înălțată de primul conducător al ordinului nostru.

— A fost înălțată cu banii adepților ordinului, ca și celelalte imobile impunătoare din centrul orașului, îl înfruntă tînărul cu o îndrăzneală nebună.

Șeihul se ridică, străduindu-să să-și păstreze calmul. Înaintă cîțiva pași spre ușa ce dădea în grădină, ca și cum ar fi vrut să se răcorească.

— Blestemate să fie ura și pizma!

— Ele sînt combustibilul flăcării din care naște adevărul, atunci cînd se produce dezechilibrul, murmură tînărul, nesfiindu-se să ironizeze pretențiille șeihului.

— Pentru noi numai iubirea trebuie să fie combsutibil, bolborosi șeihul mustrător.

— Asta, domnule, numai pentru că nu cunoșteți ce-i foamea, ce-i truda sau spaima da samavolnicie.

— Va să zică, asta-i problema? bombăni șeihul, întorcîndu-se spre ei și sfredelindu-i cu priviri dușmănoase.

— Problema?!

— Aveți nevoie de bani?

— Dsigur! Într-un sens, toți avem! Dar asta nu înseamnă că vom accepta vreodată să fim mituiți...

— Atunci ce vreți? Vorbiți deschis, așa cum ați promis!

— Nu avem nimic în minte, în afară de plîngerile pe care le-ați auzit... răspunse un tînăr.

— Uneori ne place să cerem ceea ce nu există, întregi altul.

— Vorbele voastre mi se par a fi o denaturare a realității. Simt în ele un iz de anarhism... mîrîi șeihul înăbușit.

— Numele n-au importanță și nici nu ne sperie, zise Ali Awis liniștit.

— Poate că vă bate gîndul să încercați și să ucideți?!

— Să ucidem?!

— Da, da! Ați început cu ironiile și-o să ajungeți în final la asasinat...

— Vă înșelați amarnic! Noi nu ne gîndim decît la progres.

— Băiete, să știi că și eu am terminat Universitatea!

— Știm prea bine lucrul ăsta, domnule!

— Atunci, haideți să stăm de vorbă ca niște colegi, încercă el să-i îmbie, așezîndu-se din nou.

— Este o mare cinste pentru noi, domnule!

— Sînteți în floarea tinereții, începu șeihul, părînd să-și recapete calmul. Veți avea nenumărate posibilități să învățați din viață, din cărți și de la timp. Orice greșeală pe care-o veți întîlni, să știți că-i reparabilă. De aceea nici nu mă sperie prea tare faptul că nu credeți în nimic...

— Nu credem în nimic?! Dar noi n-am spus asta!

— Atunci credeți în ceva?

— Cine muncește, trebuie să creadă...

— Mulți muncesc ca niște mașini...

— Noi muncim cu un entuziasm sincer.

— Poate că e vorba de vreo dorință arzătoare?

— Nu merită știința să credem în ea, stăpîne? întrebă Ah Awis, clătinînd din cap nemulțumit.

— Ea oferă cunoștințe foarte folositoare... Și mie îmi place foarte mult să citesc....

— Și ce spuneți despre știință?

— Este una din porțile către credință.

— Și despre capacitatea ei de a schimba lumea, ce spuneți?

— Este și mult bine și mult rău în asta.

— Noi credem că este numai bine! Răul provine numai de la niște orînduieli sociale strîmbe.

— Și ce-l poate orienta pe om spre bine?

— Numai o conștiință înaltă într-o societate dreaptă.

— Nu există nici o altă credință adevărată în afară de credința în Allah și nici un bine adevărat în afara binelui său și de calea lui, declară șeihul plin de solemnitate.

Se așternu liniștea și din grădină ajunse pînă la ei foșnetul frunzelor, în vreme ce mai de departe răzbătea zvon de larmă și rîsete. Șeihul își petrecu în tăcere privirea peste chipurile lor. Nu-l putu evita nici pe Ali Awis.

— S-ar putea să credeți în om, reluă șeihul firul discuției. Astăzi se vorbește mult despre asta. Dar credința în om nu are nici o valoare fără credința în eroism.

— Nici un lucru nu are valoare fără eroism, [illegible] cineva.

— Ce garanție are eroismul — care presupune abnegație și sacrificarea averii — fără o credință deplină în Allah?

— Există destui credincioși care nu fac nici un act de eroism după cum și reversul este valabil.

— Și pe ce se întemeiază faptele lor de eroism?

— Pe încrederea în sine și în lumea lor!

— Nu-i de-ajuns doar atît!

— Pe educația rațională!

— Nici asta n-ajunge!

— S-ar putea să recurgem și în cazul ăsta la pilule, așa cum o facem ca să ne apărăm de boli.

— Foarte interesant! Pilule pentru abnegație... pilule pentru curaj... pilule pentru securitate... și tot așa, bombăni șeihul nemulțumit, rîzînd în silă.

— Nu ne ironizați, domnule, protestă Ali Awis jignit. Tot ce vedem în jurul nostru nu face decît să stîrnească tristețe și indignare. Ne-am săturat de toate și dorim ca totul să se schimbe. Am moștenit această lume de la părinți și de la strămoși care poate că au fost înțelepți cîndva, dar ea nu se mai potrivește cu timpul nostru.

— Îmi pare rău pentru părinți și strămoși, mormăi șeihul de-a dreptul furios.

— Ar fi mai drept să plîngeți de mila noastră.

— Acum înțeleg de ce vă bateți joc de ordinul nostru și de adepții lui... murmură șeihul dus pe gînduri.

— Dumneavoastră, stăpîne, sînteți un om cult, afirmă cu seriozitate unul dintre tineri. Nu întîmplător purtați costum împreună cu turbanul. Ați putea să aduceți mult bine cartierului nostru.

— Și cam ce-aș putea să fac, de pildă?

— Sînteți destul de inteligent ca să le știți pe toate...

— Dar dă-mi un exemplu, fiule!...

— Să sfîșiați, de pildă, vălul de minciuni care plotește peste cartierul nostru, preciză Ali Awis.

— Minciuni?! Ce fel de minciuni?
— Ipocrizia celor care propovăduiesc ascetismul în vreme ce acumulează de zor imobile uriașe...
— Sau încurajarea superstițiilor, adăugă altcineva.
— La ce supestiții vă referiți?
— Iertați-ne că vorbim atît de deschis, interveni din nou Ali Awis, dar am ajuns să urîm de moarte minciuna.
— Dar vă rog să continuați cu aceeași sinceritate!
— De altfel, noi sîntem convinși că nimic nu vă este necunoscut...
Urmă o tăcere apăsătoare, care se prelungi stînjenitor. Părea că nimeni n-are curajul s-o rupă. Șeihul făcu eforturi uriașe ca să-și ascundă tulburarea.
— Iată că am făcut, în sfîrșit, cunoștință, conchise el după un răstimp, ridicîndu-se. Și asta numai grație dialogului, așa cum vă spuneam la început...
— V-am ruga să ne iertați, dacă am îndrăznit să spunem lucrurilor pe nume, se scuză cineva din grup.
— Allah să ne ierte pe toți!... îngăimă șeihul posomorit.
Le întinse mîna pe rînd și tinerii părăsiră salonul unul după altul. Cînd rămase singur, se întunecă la chip și porni să se plimbe agitat încoace și încolo. Nici nu băgă de seamă cînd se ivi șeih Ammar dinaintea lui.
— Așa stau lucrurile! Întocmai cum mi-ai spus! Ba chiar mai rău!
— Nu v-am spus că diavolul a pus stăpînire pe sufletele lor, stăpîne?
— Iar ei vor să pună stăpînire pe averile și bunurile noastre să ne lipsească de orice influență și să ne distrugă valorile...
— Și nenorocirea cea mai mare este că ei se înmulțesc și erezia se întinde, cuprinzînd sufletele slabe.
— Iar fiul birjarului este ca o rachetă care spulberă totul în calea ei...
— Nu v-am spus că are limba cea mai otrăvită?
— E mult mai rău decît îți închipui...
— Și ce-avem de făcut, stăpîne?

— Sîntem un neam de oameni care nu au un alt țel în afara iubirii, murmură șeih Mahmud, zîmbind perfid.
— Acum știu ce am de făcut, stăpîne!... îl asigură șeih Ammar, zîmbind și el.
— Allah să te ajute!
— Voi face tot ce-mi impune iubirea... Iubirea pentru tot ce avem sfînt... iubirea pentru aderenții și credincioșii noștri cinstiți și adevărați...
Se priviră îndelung, în tăcere.

2

Se așeză leneș pe divanul larg, privind spre grădină cu ochii pe jumătate închiși. Își puse turbanul alături, descoperindu-și părul negru și bogat, aranjat cu grijă, fără nici un fir argintiu. Din uliță ajungeau pînă la el glasurile tărăgănate ale vînzătorilor, care-și lăudau marfa. Frunzele de dud, de *hinna* și de viță străluceau sub potopul de raze blînde. Foșnetul ușor al unor veșminte îl trezi din visare. Se întoarse și privirea îi căzu asupra slujnicei, o negresă aplecată de bătrînețe, care-l căuta insistent cu ochii stinși fără să-l vadă.
— *Umm* Hani!... o strigă el cu blîndețe.
— O femeie vrea să vă vadă, stăpîne, șopti ea, îndreptîndu-și fața scofilcită în direcția de unde venise glasul.
Apăru imediat o femeie între două vîrste, cu pielea smeadă și netedă, cu ochi negri, scăpărători, cu o privire severă, în care se citea tristețea. Își puse repede turbanul și sări în picioare ca împins de un resort, stăpînindu-și cu greu tulburarea.
— Zaynab! exclamă surprins. Bine-ai venit! Poftim!
Îi întinse mîna și i-o prinse după o ușoară șovăire, dar chipul ei nu exprima nimic.
— Ce mai faci? Bine-ai venit! Poftim! Ia loc!

Se așeză într-un fotoliu de lingă divan, în timp ce el rămase mai departe în picioare, privind-o uimit, ca și cum nu putea să-și creadă ochilor.

— Nu te-am văzut de-atita vreme! De foarte multă vreme! Dar ți-am urmărit evoluția și te-am admirat...

— Adu-mi-l pe fratele meu înapoi! zise ea cu un glas tăios, concentrîndu-se brusc asupra scopului pentru care venise.

— Dar ce-i cu fratele tău? întrebă el, fixînd-o cu ochii măriți. M-am întîlnit cu el și cu cîțiva colegi acum cîteva zile chiar aici, în salonul ăsta...

Rămase indiferentă la explicațiile lui, ca și cînd n-ar fi auzit nimic.

— I-am invitat pe tineri, fiindcă mi-au ajuns la urechi niște lucruri ciudate despre ei. Fără îndoială că ai auzit și tu și știi despre ce este vorba. Am discutat îndelung. Am fost destul de îngăduitor și generos. Și n-am pregetat să-i povățuiesc și să le explic ce e bine și ce e rău.

— Adu-mi-l înapoi, te rog! insistă ea fără să dea nici o atenție vorbelor lui.

— Nu pricep ce vrei să zici!

— Ba pricepi foarte bine ce vreau să zic...

— Crede-mă!...

— Astăzi de dimineață au fost arestați toți... se hotărî ea în cele din urmă să vorbească.

— Acum aflu lucrul ăsta!... Dar eu tot nu pricep ce vrei să zici...

— De aceea m-am văzut silită să-ți fac vizita asta, continuă fără să ia în seamă vorbele lui.

— Adevărul este că în clipa în cre te-am văzut am uitat totul.

— Păcatele și greșelile noi le împing pe cele vechi în zona uitării...

— Ciudat! protestă el. Se pare că ai o părere îngrozitoare despre mine.

— Întocmai!

— Exagerezi mai mult decît s-ar cuveni.

— Adu-mi-l înapoi pe fratele meu!

— Ce acuzație li s-a adus?

— Convingerea mea este că sînt nevinovați!

— Dacă este nevinovat, se va întoarce acasă fără să fie nevoie de nici o intervenție...

— Nu-ți cer să intervii pentru el, ci doar să-ți repari greșeala...

— Scoate-ți aceste bănuieli din cap! insistă el, încruntîndu-se.

— Nu-i vorba de nici o bănuială! Este vorba de o convingere!

— Allah să te ierte!

— El îi iartă numai pe cei slabi, pe cei umiliți și înșelați, pe cei lipsiți de ajutor, dar nu-i iartă pe cei răi și fățarnici.

— Crede-mă!...

— Nu pot să te cred! îl întrerupse ea.

— Nu sînt amestecat în nici un fel în ce i s-a întîmplat fratelui tău...

— Tu i-ai denunțat, sau unul dintre oamenii tăi, la îndemnul tău.

— N-a fost nevoie să-i denunțe nimeni, continuă el să se dezvinovățească, clătinînd din cap cu regret. Glasul și rîsetele lor s-au auzit pretutindeni, răspîndind idei subversive.

— N-au spus și n-au făcut nimic primejdios, dar lucrurile au luat cu totul altă întorsătură după întîlnirea de aici...

— Ce vrei să spui?

— Vise tinerești care nu-i amenință în nici un fel pe cei nevinovați, dar s-a cutremurat pămîntul cînd a fost vorba de șeful ordinului...

— Nu-i adevărat! Nenorocirea e alta — ei nu cred în Allah și nu cred în nimic...

— Dar dumneata crezi în Allah?

— Vorbește cu teamă de Allah!

— Și care sînt dovezile credinței dumitale?

— Nu judeca un om pe care nu l-ai mai văzut de atîta amar de vreme!

— Mulți — chiar și dintre adepții ordinului — cunosc adevărul despre dumneata...

— Nu vorbi despre oamenii care-mi sînt credincioși!...

— Toți sînt împinși de nevoi și de interes...

— Să știi că nu pot fi îngăduitor la nesfîrșit.

— Nu te-a deranjat erezia, de care-l acuzi, cît referirea la imobilele impunătoare din centrul orașului...

— Allah să te ierte pentru părerea proastă ce-o ai despre mine!

— Adu-mi-l înapoi pe fatele meu! începu să-l implore din nou.

— Nu pot să mă amestec în astfel de chestiuni.

— De vreme ce-ai putut să-l trimiți la închisoare, înseamnă că poți să-l și scoți de-acolo.

Șeihul se așeză pe divan, zîmbi și începu o predică pe ton mustrător:

— Allah să te ierte! Cred că măsurile luate nu urmăresc decît să-i sperie puțin. Pentru tine am să încerc să fac tot ce pot, dar nu sînt sigur de rezultat. Te rog să nu ai o părere atît de proastă despre mine. Acuzația ta este insuportabilă și nu se potrivește deloc cu poziția mea, nici în frăție, nici în cartier. Să știi că i-am oprit întotdeauna pe adepții ordinului să apere cu adevărat principiile noastre sfinte... Am preferat iubirea și pacea...

— Nu sînt în stare să te cred. Sînt prea multe motivele care mă determină să am o părere atît de urîtă despre dumneata... Întotdeauna și în veci de veci. Dar nu mi-am închipuit că mă vei urmări cu nenorocirile generație după generație!

— Sînt cu totul nevinovat și mă acuzi pe nedrept!...

— Eu îmi ascult inima. Ea este cea mai bună călăuză.

— Atunci, crede-mă!

— Nu! Te rog să-mi aduci fratele înapoi!

— Ți-am promis că mă voi strădui.

— Mai devreme sau mai tîrziu, familiile celor arestați vor afla cine-i vinovat de lucrul ăsta.

— Este o generație de diavoli blestemați! S-au lăsat ispitiți de satana și nici un om cu scaun la cap nu va îngădui ce fac și ce vor ei.

— Sînt mai buni decît îți închipui.

— Asta-i părerea ta?

— Nu fac decît să dorească binele din adîncul sufletelor.

— Fratele tău ți-a vorbit vreodată despre ideile și părerile lor?

— Cunosc foarte bine visurile lor.

— Ce dezamăgire! M-am gîndit să apelez la tine ca să-l ajuți să se schimbe.

— Să știi că i-am făcut o educație bună.

— Atunci cum de nutrește numai ură și pizmă și se agață de lucrurile cele mai neînsemnate din viața asta?!

— Cele mai neînsemnate lucruri, zici?

— Da, mă refer la aparența înșelătoare a banilor și averilor și la poftele care decurg de aici.

— Îndrăzneala și ipocrizia dumitale întrece orice închipuire! izbucni indignată, oftînd cu disperare.

Urmară clipe de tăcere grea. Privirea lui plutea peste grădină. Îl inundă o tulburare neașteptată.

— Ce amintiri ciudate! se trezi vorbind singur. Simt o adiere parfumată. Parcă s-ar ridica din grădină, purtînd cu ea mireasma unui trup ce nu mi-e deloc necunoscută, răvășind imagini ascunse în inima timpului, stîrnind o dorință aprinsă, umbrită de nostalgie și mîhnire.

— Nu înțeleg ce vrei să spui...

— Ești la fel de frumoasă cum te-am știut dintotdeauna... murmură el, privind-o insistent.

— Cred că nu ești în toate mințile! îi răspunse tăios.

— Mai bine te-ai gîndi la acel trecut frumos, decît să trimiți mereu săgeți ucigătoare.

— Ești satana în carne și oase!

— Tu nu ești în stare să înțelegi durerile și suferințele noastre, ale celor din frăție, îngăimă el, neștiind ce să mai spună.

— Așa o fi! Dar le cunosc prea bine fățărnicia...

— Inima este un izvor din care se revarsă o magmă de metale prețioase și otrăvitoare, în care bucuria e frate geamăn cu durerea și tristețea... continuă el să-și depene gîndurile, lăsîndu-se stăpînit de amintiri tulburătoare.

— Ai început să bați cîmpii...

Înverșunarea cu care-i răspunse îl trezi brusc la realitate. Zîmbi trist și umilit.

— Sper să reușesc să-i aduc pe toți înapoi acasă...

— Iar eu sper să nu fiu nevoită să vin a doua oară în casa asta...

— Cred că ai putea face și tu ceva ca să ferești cartierul nostru de nenorocirile unui conflict, care nu e departe de a deveni sîngeros...

— Iar eu cred că mai degrabă dumneata ai putea face lucrul ăsta...

— Ții cu tot dinadinsul s-o iei pe urmele lor? o întrebă, încruntîndu-se. Și tu rîvnești la averea mea dobîndită pe căi cinstite și la calitatea mea de șef al ordinului, moștenită de la străbunul meu El-Akram, care la rîndul său a dobîndit-o grație mărinimiei și minunilor săvîrșite?

— Eu sînt prea mică pentru a-ți atrage atenția la lucrurile esențiale, la care trebui să te gîndești.

— Datorită ordinului, chiar și cel mai umil om din cartierul nostru crede că lumea cu el a început și la el se sfîrșește.

— Și crezi că asta ne-a ajutat cu ceva ca să scăpăm de mizeria în care ne zbatem? întrebă ea, ridicîndu-se.

— Ai grijă, Zaynab! Ești și tu pe punctul de a rătăci drumul cel drept! o avertiză cu un ton aproape amenințător.

— Aștept să te ții de cuvînt...

— Tatăl tău a fost un adept sincer al ordinului nostru.

— Allah să-l ierte și pentru asta!

— A murit fericit, așa cum se cuvine unui bun credincios!...

— Dar a dus o viață amară ca fierea!

— Lucrul cel mai important din viață este moartea!

— Aștept să te ții de cuvînt, repetă ca pentru ultima oară, îndreptîndu-se spre ușă.

*

— În această casă sfîntă și chiar în această încăpere binecuvîntată... Blestemat să fii de Allah!

*

Ar fi vrut să mai spună ceva înainte ca ea să dispară dar nu mai avu putere. Se duse la fereastră, dădu perdeaua la o parte și o petrecu îndelung cu privirea, pînă ce n-o mai văzu.

2

Cînd intră în salon, îl găsi pe șeih Ammar în așteptarea lui.

— Vești bune? îl întrebă direct, fără să-și ascundă nerăbdarea. Ce te-a adus tocmai acum, aproape de miezul nopții?

— Nu-i de mirare că ne întîlnim în casa asta la orice oră din zi sau din noapte, îi răspunse șeih Mahmud, plecîndu-și ochii.

— Minunat răspuns...

— Afară-i o furtună de praf cumplită, se plînse șeih Mahmud, pregătindu-se să ia loc și ștergîndu-se de zor cu batista. Pe-o vreme ca asta se satură și viața de om și omul de viață. Mi se pare ciudat că, deși sîntem făcuți din praf, ne speriem atît de tare la atingerea lui. Sau poate că tocmai din acest motiv... La fiecare pas te trezești față în față cu cîte unul din tinerii aceia. Le-am făcut bine, dar ei

nici vorbă să mulțumească. Ba dimpotrivă, sînt într-atît de ticăloși încît socotesc ajutorul nostru o dovadă de slăbiciune. Tînărul acela imposibil mi-a aruncat astăzi o privire sfidătoare. Vorba ceea — ferește-te de răul celui căruia i-ai făcut bine! Blestematul! Nu mai este cartierul pe care l-am cunoscut cînd am preluat conducerea ordinului și nici vremea cînd ne simțeam atît de bine. Mă așteptai, șeih Ammar?

— Da, stăpîne... bîigui celălalt.

— Ce văd, oare? Citesc în ochii tăi că ai noutăți ce nu prevestesc nimic bun...

— Allah să te ferească de toate relele, stăpîne!

— Ce s-a întîmplat? S-a produs o schimbare primejdioasă în sistemul planetar?

— Toate sînt așa cum trebuie și la locul lor! Lumea merge înainte! N-o poate tulbura joaca diavolilor!

— Ce-mi ascunzi, omule? insistă șeihul stînjenit.

— Allah ne-a creat pentru a înfrunta nenorocirile cu inimi mai tari decît ele!

— Spune odată ce ai de spus și nu mă mai fierbe! Cu cît nenorocirea este mai mare cu atît trebuie să vorbim mai grabnic despre ea.

— N-ar fi cinstit, dacă ți-am ascunde ce clevetesc gurile rele... se hotărî șeih Ammar să înceapă.

— Bine, dar despre ce-i vorba?

— S-a difuzat o broșură scrisă cu o furie oarbă.

— O broșură?

— Da!

— În care sîntem noi ponegriți?

— Nu fac decît să se ponegrească pe ei înșiși!

Scoase din buzunarul ghilbabului o cărțulie fără copertă, înmînîndu-i-o cu ochii în podea. Șeihul o luă încruntat, se uită la prima pagină, apoi o răsfoi în fugă și se întoarse din nou la prima pagină.

— Ciudat titlu, nu-i așa? „Ce știm despre ordinul El-Akramiyya!" Ca și cînd ar mai exista cineva care să nu știe totul despre frăția noastră?!...

Îl privi drept în ochi, străduindu-se să pară indiferent.

— Și zici că ai citit-o? începu să-l descoase nerăbdător.

— Da, stăpîne!

— Insulte, nu-i așa?

— Veninul unui diavol blestemat!...

— Și a fost difuzată pe scară largă?

— În orice caz, a ajuns la toți cei care știu să citească în cartierul nostru.

— Cînd s-a întîmplat asta?

— N-am aflat decît astăzi de toată tărășenia.

— Diavolii au fost eliberați acum zece zile!

Șeih Ammar plecă privirea și amuți.

— Ne lasă fără zile ce scrie în ea? întrebă șeih Mahmud cu ironie.

— Nu vorbi așa, stăpîne!

— Noi ne cunoaștem dușmanii la fel de bine cum ne cunoaștem și prietenii.

Porni să citească în gînd, mîrîind doar din cînd în cînd cîte ceva.

— Are și o prefață! Ce zici de-asta? Parcă ar fi o lucrare științifică... Și ce zice în prefața asta? „Adevărul e adevăr. Nu mai are nevoie să fie demonstrat. Trebuie să-l primim fără nici o deformare și cu mult curaj. Noi nu-l facem cunoscut pentru a ofensa pe cineva, ci numai din dorința de a cunoaște realitatea și de a sluji binele" Mașalla! Ce adevăr, jigodiilor? Trei capitole?! Ce capitole, ticăloșilor? Auzi: Capitolul întîi: „Casa cea mare". Capitolul al doilea: „El-Akram, întemeietorul ordinului". Capitolul al treilea: „Conduita familiei El-Akram". Mașalla! Nemaipomenit!

Continuă un timp să citească fără să mai comenteze, iar celălalt îl urmărea cu teamă.

— Blestemații! izbucni pe neașteptate. Infernul îi așteaptă!...

Reciti rîndurile ce-l făcuseră să tresară și urlă fără să-și mai poată stăpîni furia:

— Idioții nu știu că rângile ascuțite sint în stare să strivească țigvele seci?...

Continuă lectura cu chipul întunecat, mișcindu-și buzele neliniștit.

— Îl iau pe Allah drept martor că am puterea să-i elimin pe lașii ăștia, să-i șterg de pe fața pămintului, dacă vreau! răcni cu toată forța de care era în stare.

Își aplecă ochii asupra broșurii cu o furie devoratoare, răsfoind-o cu mișcări smucite, ce dovedeau că-și pierduse stăpinirea-i obișnuită.

— Să se oprească pămintul din mișcarea lui sau să se rotească în sens invers! răcni răgușit.

Aruncă broșura pe podea și sări în picioare. În ciuda agitației, părea istovit, prăbușit. Se trezi alergind spre intrarea în grădină. Izbi cu piciorul în podea, pe urmă se întoarse la locul său. Căută holbat pe sub sprincenele încruntate spre șeih Ammar, care se ridicase și el în picioare, din politețe.

— Ce nerușinare! bolborosi în neștire. Curată nebunie! Auzi, ce blasfemie! Nu mai au pic de decență!

Strînse pumnul și continuă să-și verse furia:

— Delirul a ajuns limbă comună... Temperatura naturală este temperatura morții... Istoria este un asasinat... Moscul este o otravă mortală... Locașurile sfinte sint niște muzee de insecte împăiate... Tu nu mai ești tu și nici eu nu mai sint eu!... Și să nu te miri dacă dobitoacele astea îndrăznesc să se tirască spre noi pentru a ne ataca și a ne da lecții... cum trebuie să ne purtăm în viața asta blestemată!

— Sintem într-o situație grea. Trebuie să dovedim multă înțelepciune, își dădu cu părerea șeih Ammar.

— Înțelepciune?! Spune-mi, atunci pentru ce-a mai fost creată nebunia?

— Stăpine, trebuie să dovedim înțelepciunea cu care propovăduim. Altfel scăpăm friul din mină...

— Ai îmbătrinit rău de tot, șeih Ammar! Pînă mai ieri tu mă ațițai, iar eu te struneam...

— E vorba de o situație nouă, stăpine, cu care nu ne-am mai confruntat pînă acum...

— Vai de el și vai de ei! răcni din nou, făcind semne amenințătoare cu pumnul.

— Noi nu cunoaștem crima. Decit...

— Decit?!...

— Doar în închipuire...

— Nu încerca să te amăgești!

— Oamenii noștri stau gata pretutindeni...

— Cartea este o dovadă incontestabilă a urii înverșunate din care și-a extras substanța!

— Înțelepciune și cumpătare, stăpine!...

— Să-i lăsăm să-și bată joc de noi și să ne hulească?

— Să primim lovitura cu o judecată și să ne facem planurile cu alta...

— Dacă minciunile astea se vor răspîndi, s-a zis cu noi!

— Minciunile nu-l pot da gata pe om. Numai el singur se poate distruge...

— Nu pricep ce se întîmplă cu tine. Eu mă lupt cu valurile furioase ca să scap cu viață, iar tu stai pe mal și-mi ții predici despre înțelepciune!

— Te implor în numele stăpinului nostru din mormint, să nu faci nici un pas pripit... decit după ce vom chibzui bine!

— Se pare că lovitura asta te-a întors pe dos!

— Vom răspunde cu o lovitură și mai puternică, răspunse șeih Ammar sigur de el, dar mai întîi trebuie să evităm orice suspiciuni.

— Și cum am să mai pot merge cu capul sus prin cartier de azi înainte?

— Cei care au încredere în noi sint de două ori mai mulți decit necredincioșii.

— Dar necredincioșii sînt mai puternici, cînd e vorba de calomnie și defăimare.
— N-a sosit încă momentul luptei. Și nici nu trebuie să luăm singuri decizia. Se cuvine ca mai întîi să răspundem la această broșură cu argumente solide, căci încăierarea nu poate risipi întunericul.
— Măsurile astea de prevedere vor dura mai mult decît noaptea mea întunecoasă... murmură șeih Mahmud, oftînd pe gînduri.
— Lupta înainte de a dovedi adevărul ar fi socotită agresiune, iar agresiunea s-ar putea să-i ajute să cîștige o simpatie nemeritată și să-i încurajeze să răspundă cu aceeași monedă. Și nu sînt chiar atît de puțini la număr încît să-i neglijăm. Nu trebuie să uităm nici faptul că atît oamenii noștri cît și oamenii lor trăiesc în același cartier, căruia i-a fost scris să îndure această grea încercare..
— Cînd și cum o să începem? întrebă șeih Mahmud nerebdător.
— Într-un asemenea moment critic trebuie să se afle alături de noi încă un om... răspunse șeih Ammar după ce se codi puțin.
— Șeihul Taghlib es-Sanadiqi, nu-i așa? bombăni, încruntîndu-se.
— Întocmai, stăpîne!
— Ne-a părăsit de foarte multă vreme și știm cu toții prea bine ce părere are despre noi! protestă vexat.
— Știu lucrul ăsta, stăpîne, dar el este încă unul din imamii ordinului nostru și nu va ezita nici o clipă să ne vină în ajutor cu erudiția lui.
— Trebuie să-l convingi să vină la mine...
— În zori alerg la el.
— Ba du-te chiar acum!
— Stăpîne, e miezul nopții...
— Te duci la el neîntîrziat. Și dacă va avea vreo rezervă, amintește-i de tata, care i-a fost imam și prieten...
Șeih Ammar se înclină și porni fără să mai stea pe gînduri.

— Spune-i că vînturi vrăjmașe, purtînd microbi de epidemii primejdioase s-au abătut asupra ordinului nostru și încearcă să-l smulgă din rădăcinile lui sfinte.

4

Se ivi pe neașteptate în ușa salonului. Înaintă, sprijinindu-se în baston, însoțit de șeih Ammar, care îl lăsă și se retrase. Purta un ghilbab simplu de un alb imaculat. Fața uscățivă, dar luminoasă îi era încercuită de o barbă albă ce se revărsa pînă la mijlocul pieptului. Cu toate că era destul de bătrîn, ochii îi scăpărau vioi, iar vigoarea spirituală împrumuta feței sale o frumusețe aparte. Senectutea îl ajuta să pară întruchiparea purității și evalviei. Șeih Mahmud se grăbi să-i vină în întîmpinare și-i strînse mîna cu căldură, mascîndu-și stinjeneala cu un zîmbet discret. Îl conduse pînă la divan și se așeză alături de el.
— Bine-ai venit în casa dumitale, după o absență atît de îndelungată! îl salută după o ezitare scurtă.
— Ne-a fost sortit să răspundem numai atunci cînd vom fi chemați, zise șeih Taghlib cu modestie.
— Recunosc că absența dumitale se datorează neglijenței noastre, murmură șeih Mahmud, oarecum nemulțumit de răspunsul bătrînului.
— Din păcate, ăsta-i adevărul! încuviință șeih Taghlib fără să șovăie.
În ciuda mîhnirii, șeih Mahmud se strădui să-i zîmbească.
— Pari mai tînăr decît mine, ești un bărbat fericit... Ești de invidiat!
— Allah să-ți ajute!
— Îngăduie-mi să-ți mulțumesc pentru că ai avut bunătatea să te deranjezi și să vii aici în miez de noapte.
— Așteptam să mă chemi! mărturisi șeih Taghlib cu aceeași modestie și sinceritate.

Recunoașterea bătrînului avu efectul unui șoc asupra lui, dar se stăpîni și se prefăcu surprins:

— Adevărat?!

— Da!

— Înseamnă că broșura aceea mîrșavă a ajuns și în mîinile dumitale.

— Chiar așa s-a întîmplat!

— Ciudat! Nu văd nici o reacție pe chipul dumitale, remarcă șeih Mahmud cu oarecare nemulțumire în glas.

— Și la ce reacție te-ai fi așteptat?

— Reacția dorită de la un imam al ordinului nostru.

— Ordinul nostru nu mai este o familie! răspunse Taghlib es-Sanadiqi cu vocea tunătoare.

— Nu cred că este acum momentul potrivit să răscolim neînțelegerile de demult, bîigui șeih Mahmud cu inima strînsă.

— Din ce-a fost ordinul nostru cîndva, n-au mai rămas decît cîntecele, cercurile de *zikr*, jurămintele făcute lui Allah și imobilele! izbucni bătrînul țîfnos.

— Dar a rămas credința care este în stare să reînnoiască viața în orice clipă...

— Conducerea frăției nu se reduce la moștenirea tronului, nici la citirea cărților scrise în timpurile străvechi sau în zilele noastre. Ea este un lucru greu, pe care nu sînt în stare să-l facă decît cei cu credință adevărată.

*

— Însoară-te și ia-o pe calea cea bună! Altfel ai pierdut trenul pentru totdeauna...

*

— Dar n-am renunțat la credință nici o clipă. Ea ne urmărește ca umbra, numai că ne-am trezit în capcanele unor vremuri ciudate.

— Timpurile nu trebuie să-l împiedice pe cel evlavios să aspire spre orizontul veșnic!

— Ar fi bine să uităm de vechile neînțelegeri în noaptea asta cînd ne amenință primejdia, bolborosi șeih Mahmud, oftînd.

— Uiți că eu nu te-am mai văzut din pragul tinereții tale și că acum ai aproape patruzeci de ani?!

— Ne-ai săpat și ai renunțat la prietenia noastră, șeih Taghlib.

— Din pricina chestiunilor juridice și teologice, care mi-au răpit tot timpul.

— S-ar cuveni să fim mereu uniți și să acționăm împreună...

— Allah să fie îndurător cu tatăl tău! Ce om a fost! Tu, în schimb, nu ți-ai adus aminte de mine decît acum cînd s-a stîrnit furtuna și-ți amenință gloria!

— Ordinul este amenințat, șeih Taghlib, nu gloria mea! îl corectă șeih Mahmud ofensat.

— Ordinul?! De cînd ești în fruntea lui, s-a destrămat!

— Nu vreau să discutăm acum în contradictoriu. Ceea ce vreau eu să-ți cer acum este să vii în apărarea ordinului. (Apoi, apăsînd pe cuvinte:) Ești scriitor, ai compus versurile pentru El-Akramiyya, ai elaborat filozofia ei, îi cunoști cel mai bine toate secretele și ești cel mai îndreptățit să-i iei apărarea.

— Ai citit broșura aceea?

— Am citit printre rînduri veninul strecurat de diavoli în ea!

— Și vrei ca eu să le răspund?

— Asta voiam să-ți cer...

— Nu pot să le răspund!...

— Cum? întrebă șeih Mahmud cu durere în glas, încruntîndu-se mînios.

— Nu am contraargumente cu care să le răspund, zise bătrînul calm.

— Ce vrei să spui, șeih Taghlib?

— Exact ce-ai auzit!

— Adică vrei să spui că ce zic ei acolo ar fi adevărat?!

— Cam așa ceva, stăpîne!...

— Nu-ți dai seama ce vorbești, strigă holbîndu-se uluit la bătrîn. Apoi rîse prostește.

— Exact ce-ai auzit! repetă celălalt.

— Am nevoie de o minte nouă pentru a mă putea apropia de aceste enigme!

— Într-adevăr, ai nevoie de o minte nouă...

— În curînd, nebunia o să urce pe tronul rațiunii.

— Dar n-a apărut nimic nou, care să impună așa ceva...

— Au inventat minciuni ca să ne distrugă.

— N-au inventat minciuni, dar au ajuns la niște manuscrise aflate la Biblioteca Națională.

— Falsificate, fără îndoială, de adversarii ordinului El-Akramiyya.

— Nici vorbă! Ele au fost redactate de cîțiva dintre cei mai credincioși și sinceri adepți ai ordinului cu mulți ani în urmă.

— Adepți credincioși? Și tocmai dumneata afirmi lucrul ăsta!

— Da...

— Aveai cunoștință de ele?

— Da! Dar eu le-am ținut sub tăcere, de teamă că s-ar putea să fie greșit înțelese.

— Nu pot să cred că au fost niște adepți sinceri...

— Este vorba de trei autori, continuă bătrînul cu oarecare condescendență. Primul a fost șeih Abu el-Kabir, care s-a aplecat asupra studierii caselor ordinului El-Akramiyya. Al doilea — șeih Ed-Daramlalli — o autoritate competentă pentru cunoașterea celor mai de seamă personalități ale ordinului El-Akramiyya, iar al treilea — șeih Abu el-Ala — a fost pasionat de istoria înclinațiilor inimilor...

— Toți sînt niște escroci mincinoși! strigă șeihul Mahmud, luîndu-i bătrînului vorba din gură.

— Nu trebuie să te înfurii, căci au fost cu adevărat credincioși. Primii doi au fost discipoli ai marelui conducător

Abd Allah el-Akram, iar al treilea a fost discipolul tatălui tău, Allah să-i ierte pe toți!...

— Nu pot să cred că soarele răsare dinspre apus, chiar dacă toți discipolii mi-ar spune lucrul ăsta...

— La șeih Abu el-Kabir au găsit ei tot ce se spune în broșură despre casa cea mare...

— Sînt niște aiureli... Cine poate să creadă că această casă — casa noastră — ar fi doar una din numeroasele case ale ordinului și că nu ar fi matca din care a izvorît lumina?

— N-a avut nicidecum intenția să diminueze însemnătatea casei voastre. Nici vorbă de una ca asta! El a fost interesat de studierea locașurilor ordinului El-Akramiyya și pentru întocmirea tratatului său s-a deplasat în Șam[1], în Nordul Africii, în Iran și în India și a ajuns la concluzia, care n-are nimic defăimător, că această casă mare nu este decît un locaș ridicat de El-Akram — una din sutele de case aflate în stăpînirea ordinului și ultima casă la care a ajuns lumina și adevărul...

— Ce grozăvie mi-e dat s-aud!

— Ăsta-i adevărul adevărat, să știi!

— Bunicul meu a întemeiat ordinul și casa lui este matca și locașul central.

— Tu te înfurii din pricina orgoliului, nu din pricina primejdiei care amenință ordinul. Calea lui Allah este deschisă tuturor și cinstea gloriei revine tuturor deopotrivă, indiferent de poziție.

— Aerul dispare și locul lui este luat de mîhnire. De astăzi încolo nu va mai exista nici un motiv ca un om rațional să-și păstreze rațiunea și nici ca un nebun să-și vindece nebunia.

— Gîndește-te mai adînc, înainte de a te amărî. Cîte case a întîlnit Abu el-Kabir în peregrinările lui și cîți dintre

[1] Numele mai vechi al provinciei arabe și apoi otomane care includea Siria și Libanul.

stăpînii lor nu și-au închipuit că acolo se află matca și locașul central?

— El a ținut neapărat ca noi să ne confundăm, pierzîndu-ne într-o mulțime nesfîrșită.

— Lumina nu se pierde și nu piere niciodată...

— Dumneata mă lipsești de măreție și-mi oferi în schimb niște vorbe frumoase...

— Suferi acum din pricina că nu ți-ai călăuzit inima către frăție... Pe tine nu te-a interesat decît gloria: gloria moștenitorului casei celei mari. Pe cînd El-Akram s-a mulțumit să aprindă o făclie de la lumină și să o sădească în acest cartier, care numai datorită lui a ajuns să fie binecuvîntat...

— De-acum încolo lumea va avea nevoie de un mare microscop ca să ne mai poată vedea, îl întrerupse șeih Mahmud posomorît.

— Esențialul este ca în final să vadă ceva ce merită să fie văzut...

Șeih Mahmud se ridică și se duse pînă la ușa selamlîcului, pe urmă se întoarse suflînd greu. Din uliță răzbătu un glas, care părea că cere ajutor: „Stăpîne El-Akram, sînt la ușa ta!" Șeihul rîse scurt și-și descreți fruntea, dar numai pentru o clipă.

— La șeih Ed-Daramlalli au găsit ce-au spus despre primul conducător, bunicul tău, imamul El-Akram, continuă bătrînul netulburat.

— Cu asta au vrut să-l discrediteze pe El-Akram, pufni șeih Mahmud sugrumat de furie.

— Nimeni nu va fi în stare să-l discrediteze pe stăpînul nostru El-Akram...

— Așadar, dumneata crezi în minciunile spuse pe seama lui în broșură? îl întrerupse șeih Mahmud.

— Bineînțeles!

— Ce monstruozitate, șeih Taghlib! se lamentă ca și cînd ar fi primit o lovitură chiar în inimă. Dumneata nu mai crezi că El-Akram a venit în Egipt pentru a face o mulțime de minuni?

Bătrînul nu se lăsă înduplecat și nu scoase o vorbă.

— Dumneata crezi ce spun ei, că marele conducător s-a refugiat în Egipt după ce-ar fi comis o crimă oribilă?

Bătrînul nu ieși nici acum din tăcerea lui gravă, ucigătoare.

— Și că numele El-Akram, cu care a fost cunoscut aici, nu are nici o legătură cu numele lui adevărat — El-Mudjrim[1], cu care fusese cunoscut înainte de a ajunge în Egipt?

Din nou domni aceeași tăcere.

— Și că el ar fi ajuns în cartierul nostru, gol și murdar ca un animal necuvîntător? insistă șeih Mahmud disperat.

Priviră unul la celălalt îndelung.

— Poți să crezi lucrurile astea despre stăpînul nostru El-Akram? repetă întrebarea aproape gîfîind.

— Cît de minunată este calea cea adevărată după rătăcire! murmură șeih Taghlib es-Sanadiqi. Cît de minunată este statornicia după rătăcire și alergătură! Cît de minunată este măreția după ce-ai trăit ca un animal necuvîntător! Acesta este stăpînul meu El-Akram, care prin strădania lui a ajuns la țelul dorit și asta-i de-ajuns!

— Minciuni! urlă șeih Mahmud. Născociri! Erezie! Pizmă! Din ăștia trei se trag diavolii care aduc nenorocirea în cartierul nostru.

— Ești mult prea arogant! Asta-i adevărata ta tragedie...

— Diavoli! Fii ai satanei!

— Nu i-ai tratat așa cum s-ar fi cuvenit să-i trateze un conducător al frăției.

— Smintiți care visează să-i prăpădească pe cei cu frica lui Allah...

— Ce-ai făcut pentru ei?

[1] Sensul comun al cuvîntului *akram* este „cel mai generos, cel mai nobil", iar cuvîntul *mudjrim* înseamnă „criminal".

— Am fost blînd atunci cînd s-ar fi cuvenit să folosesc bita!

— Pe urmă ai uneltit și-au fost denunțați!

— Glasurile lor s-au auzit pînă la secțiile de poliție. N-a fost nevoie să-i denunțe nimeni!

— Au venit și la mine. Mi-au vorbit despre știința în care cred ei și le-am vorbit, la rîndul meu, despre știința în care cred eu. Ne-am respectat unii pe alții. Le-am spus că orice erudit trebuie să fie omul lui Allah și numai dacă ține cu tot dinadinsul devine instrumentul satanei. Au susținut că nu poate face parte din frăție cel care duce o viață de desfrîu și necumpătare, iar eu le-am spus că nu poate fi un savant adevărat cel care-și consacră forțele distrugerii!

— Minciuni! Născociri! Ură!... continuă să protesteze șeih Mahmud.

— Eram foarte aproape de a ne înțelege, cînd a intervenit poliția și ne-a despărțit.

— Vai și-amar! urlă ca turbat. Bezna minciunilor nu va putea fi risipită decît lovind fără cruțare!

— Ideea de încăierare este în totală contradicție cu ordinul nostru!

— Dacă-i adevărat ce-au spus Abu el-Kabir și Ed-Daramlalli, atunci nu mai există nici frăție, nici ordin...

— Tocmai datorită descoperirilor celor doi a devenit limpede ce-i ordinul!

— Eu îmbrac costumul și trebuie să renunț la turban, bombăni șeih Mahmud, rîzînd ironic.

— Adevărul te pune la grea încercare. Trebuie să alegi atitudinea potrivită!

— Nu mai poate fi vorba de nici o alegere! Drumul nu mai are decît o singură direcție! (Apoi, vorbindu-și sieși:) Suferințele mă urmăresc ca umbra! Vai mie! Fericiți sînt aceia care nu știu ce-i conștiința!...

Se lăsă din nou o tăcere adîncă, despărțindu-i ca un zid.

— Iar la șeih Abu el-Ala', rupse bătrînul tăcerea după un timp, am găsit referirile la purtarea...

— Dezmățatul ăsta! se repezi șeih Mahmud răgușit.

— A fost servitor în casa cea mare înainte de nașterea ta... lămuri bătrînul și vocea-i tremură pentru prima oară.

— Dezmățat, nerușinat și josnic...

— De fapt el s-a străduit din răsputeri și a devenit un discipol adevărat.

— După felul cum vorbește poți să juri că e un proxenet sau un pederast...

— N-a vrut nimic rău cu asta, crede-mă!

— Mizerabilul! Se amuză, bătîndu-și joc de reputația și demnitatea altora!

— El credea sincer că frăția este o iubire curată și a urmărit acest sentiment în toate formele lui.

— Dezmățatul!

— Iubirea a fost preocuparea lui de căpătîi. Era convins că în fiecare inimă se află sămînța iubirii și a dragostei pentru Allah, care ar trebui să fie unicul iubit!

— Șeih Taghlib, toate astea sînt minciuni scornite pentru distrugerea familiei noastre glorioase!

— Dacă ți-ai fi dăruit inima frăției, n-ai cunoaște acum tulburarea și nu ți-ar păsa de gura lumii...

— Crezi că am nevoie acum de povețe, cînd ard ca în focul gheenei?

— Dacă ar fi trăit în vremea ta, ar fi avut material să scrie o carte întreagă numai despre tine...

— Eu am săvîrșit într-adevăr multe păcate, dar aparțin unei familii pure, preacuvioase, pe cînd amicii ăștia ai dumitale sînt niște impostori nelegiuiți.

— Ți-am spus cu toată sinceritatea tot ce am avut de spus. Asta-i adevărul! Și nu cred că acest adevăr va diminua cu ceva vreo valoare autentică sau va îndepărta vreun credincios de frăție. Și după cum bine vezi, credința mea în fră-

ție și în întemeietorul ei — Allah să-l aibă în pază! — nu s-a clintit cîtuși de puțin.

— Și totuși am să-ți prezint dovezi că ei mint.

Apoi porni să strige în gura mare:

— *Umm* Hani!... *Umm* Hani!... Dacă se confirmă că unul din ei a mințit, atunci întregul edificiu se prăbușește din temelii, mai spuse, întorcîndu-se spre bătrîn.

— Te las în grija lui Allah! murmură șeih Taghlib, ridicîndu-se să plece. N-am nevoie să mi-o aduci pe doica ta ca martoră. Dacă ai ceva nou, cheamă-mă! Și dă-mi voie să-ți repet încă o dată: Meditează înainte de a fi prea tîrziu și caută calea cea bună!

Bătrînul spuse ultimele cuvinte, îndreptîndu-se spre ieșire. Șeih Mahmud continua însă cu disperare să strige prin ușa ce da în interiorul casei:

— *Umm* Hani!... *Umm* Hani!...

5

O așteptă în vestibulul ce dădea în salon. O luă de mînă și o conduse pînă la locul pe care tocmai îl părăsise șeih Taghlib es-Sanadiqi. Pe fața zbîrcită și în ochii obosiți se vedeau urmele somnului. Căscă, scoțînd un geamăt zgomotos.

— Cît e ceasul? întrebă ea nedumerită.

— Trebuie să se crape de ziuă...

— Și ce te-a ținut treaz pînă acum?

— Cred că mi-a fost scris să nu închid ochii noaptea asta..

— De ce? Allah să ne ajute!

Ezită cîteva clipe, neștiind cum să înceapă. Apoi răspunse mai mult în șoaptă:

— Te-am chemat pentru niște lucruri foarte importante... Ciulește bine urechile și deschide-ți inima fără șovăială...

— Sper că m-ai chemat pentru vești bune...

— În zilele noastre, veștile bune s-au ascuns în burțile reptilelor otrăvitoare...

— Ce se întîmplă cu tine, fiule?

— Ai trăit pe vremea tatălui și a mamei, și a mătușii mele... Ne-ai crescut și ne-ai fost doică la toți...

— Allah să vă dea viață lungă, vouă celor care trăiți, și să-i ierte pe cei care au trecut în lumea lui!

— Te rog să fii cu mine mai sinceră decît oricînd, chiar dacă ar fi să se cutremure cele șapte ceruri, începu el s-o descoase, așezîndu-se aproape de ea. O să facem împreună o călătorie lungă în trecut...

— În trecut?!

— Da! Trecutul! Trecutul perfid care se ascunde uneori cu viclenie, ca un fur, zăcînd fără să moară, pentru a reînvia atunci cînd nu-l dorește nimeni...

— Nu pricep despre ce vorbești, fiule...

— Fără îndoială că-ți aduci aminte bine de mătușa mea...

— Bineînțeles! Allah s-o ierte!

— Vorbește-mi despre ea!

— Bine, dar știi totul despre ea — Allah s-o ierte!

— Lasă cele ce știu eu și spune-mi ceea ce n-am putut eu afla...

Pe fața stafidită a bătrînei se putea citi tulburarea, iar buzele începură să-i tremure fără să poată grăi.

— Ea n-a murit așa cum se zice, nu-i așa?

— Allah s-o ierte!

— N-a murit! N-are nici un rost să mai tăgăduim. Zeci și zeci de oameni din cartierul nostru știu astăzi adevărul și n-are rost să-l mai ascundem noi...

— Oamenii din cartierul nostru? repetă femeia nedumerită.

— Întocmai! Citesc aventurile ei cu o pasiune diabolică și fac mare haz...

— Nu mai înțeleg nimic...

— N-ai auzit de șeihul Abu el-Ala'?
— Allah să fie milostiv cu el!
— Ba să-l sfîșie ghearele diavolilor în iadul cel veșnic!
— Doamne din ceruri!
— Vorbește, *umm* Hani!...
— De ce scormonești toate astea și strici lucrurile bune cu care te-a blagoslovit Allah?
— Te implor pe Allah, pe tatăl meu, pe stăpînul nostru El-Akram!...
— De ce vrei să dezgropi trecutul care s-a dus pentru totdeauna?...
— Este adevărat că în tinerețe s-a îndrăgostit de un ofițer englez?
— Doamne din ceruri!
— Și că ar fi fugit la el într-o noapte și apoi au plecat împreună în Anglia?
— Cine?... Cum...? Fii îndurător cu mine, fiule!... murmură bătrîna, trăgîndu-se înapoi înspăimîntată.
— A renunțat la credința ei, nepoata preamăritului conducător al ordinului?!
— Doamne, fii îndurător!
— Spune-mi că mint, dacă poți...
Femeia închise ochii tristă și deznădăjduită.
— Este adevărat că pe vremea tatălui meu erau invitați la noi în casă cîțiva englezi de vază?
— Avea cîțiva prieteni printre ei, dar nu văd nici un păcat în asta...
— Numai că unul din prietenii ăștia onorabili i-a răpit sora și a zburat cu ea...
— Simt că mi se sfîșie inima, fiule...
— Aș fi vrut să poți să tăgăduiești, dar adevărul este ca moartea, nu poți fugi și nu poți scăpa de el niciodată.
Clătină din cap disperat și continuă:

— Atunci s-a zvonit prin cartier că s-ar fi dus în străinătate pentru tratament. Pe urmă s-a zis că s-ar fi înecat în mare și s-a organizat o ceremonie de înmormîntare la care au venit adepții ordinului și alți locuitori din cartierul nostru bun și credul. Orice era cu putință în cartierul nostru... Cartierul nostru în care acum nimic nu mai este cu putință...
Femeia rămase cu ochii în podea, nemișcată, încît la un moment dat avu impresia că adormise sau... poate murise... Nu mai avea puterea să fie îndurător cu ea.
— Iartă-mă că te supăr, *umm* Hani, dar dumneata ești mama familiei noastre și-i cunoști toate tainele. În preajma dumitale s-au întîmplat lucruri înfricoșătoare și este imposibil să nu le fi observat!
Se cufundă în bezna disperării fără să-i pese. Dar n-are de ales! Trebuie să meargă pînă la capăt.
— Acum spune-mi ce știi despre sora mea Rașida!
Femeia ridică ochii și mai îngrozită.
— Nu-ți fie teamă, căci lumea știe totul!
— Să piară diavolii din preajma noastră!
— Nici vorbă! Se năpustesc în jurul nostru din toate crăpăturile pămîntului.
— Încetează cu chinul ăsta!
— Noaptea asta a fost creată pentru chinuri...
— Nu-mi mai vine să cred că te cunosc, fiul meu...
— Aproape că nici eu nu mă mai recunosc și nu mai recunosc nici ordinul și nici cartierul meu. Dar se spune că eu aș fi un nelegiuit și că aș descinde dintr-un neam de nelegiuiți.
— Fiul meu!
— Spune-mi și mie ceva despre Rașida. Nu-ți fie teamă! Ea trăiește acum tocmai la marginea pămîntului, în sudul țării. Are un bărbat cu stare... Dar locuitorii cartierului nostru au aflat acum și partea ascunsă a vieții ei...
— De ce deschizi cu mîna ta porțile infernului?

— Nu le-am deschis eu! Le-au deschis îngerii care-l conduc pe cel osîndit în infern...

Umm Hani porni să plîngă cu sughițuri.

— Nu boci! N-are nici un rost! Mai bine vorbește!

„Să mi se taie limba dacă voi spune ceva rău!" șopti femeia numai pentru ea.

— A avut o aventură necuviincioasă cu un servitor, așa-i? Spune-mi că nu-i adevărat, dacă poți!

— Doamne, apără-ne!

— Aventurile astea nu sînt un lucru străin în casa noastră. Am avut și eu destule. Așa ne ia în primire satana — generație după generație...

— Iertare și îndurare, doamne!

— Fără îndoială că tata a suferit cumplit din pricina asta. Mai întîi sora, pe urmă fiica, apoi fiul... Probabil că s-a tot întrebat de ce trebuie să sufere atîta. Spune-mi ce zicea cînd rămînea singur?

— Ceea ce trebuie să spună un credincios adevărat!

— Fără îndoială că a trebuit să caute mult și bine pînă i-a găsit un soț potrivit!

— Îmi scurtezi zilele, fiule... mormăi femeia, oftînd.

— Amîndoi sîntem la fel de loviți!

Bătrîna se refugie din nou în tăcere. O conduse înăuntru, așa cum o adusese, încercînd s-o mîngîie:

— Iartă-mă, *umm* Hani! Te-am împovărat cu chinuri insuportabile!

Cînd reveni în salon, il găsi pe șeih Ammar în așteptarea lui. Rămaseră în picioare, măsurîndu-se unul pe altul pe sub sprîncenele încordate.

— Cred că ar trebui să te mai și odihnești, stăpîne... spuse șeih Ammar în cele din urmă.

Șeih Mahmud izbucni într-un rîs sec, lipsit de orice urmă de veselie.

— Să ne gîndim bine și să trecem la treabă fără pic de șovăire! propuse șeih Ammar.

Stăpînul țipă furios, făcînd un semn amenințător cu mîna:

— Șeih Ammar! Nu folosi cu mine limbajul înțelepților, căci nu ești filozof. Eu sînt un criminal. Crima îmi aleargă prin vine de cînd m-am născut. Strînge pumnul! Ascute-ți sabia! Lovește fără zăbavă! Începem o luptă și pe viață și pe moarte, care cere viclenie, neîndurare și violență! N-avem nevoie de aforisme și de proverbe! Ești un vulpoi bătrîn și am nevoie de toată viclenia ta, pînă la ultima picătură. Nu se cade să mai arăți nici un fel de înțelegere, căci nu se mai simte nici urmă de adieri plăcute în atmosferă. Adună-i pe toți diavolii din casă și vezi pe cine te mai poți bizui și din cartier. Nu e cazul să mai faci uz de virtuțile mincinoase, ci scoate la lumină din mormîntul inimii tale toate patimile urîte, create pentru luptă și pentru victorie. Și acționează rapid, cu forță și fără milă! Să ne comportăm așa cum se potrivește unor oameni care au reușit să fugă după comiterea unei crime monstruoase, apoi au rătăcit fără țintă asemenea sălbaticiunilor care se sfîșie una pe alta, iar cînd au putut înălța prin jefuirea celor slabi un palat fastuos, l-au transformat într-o arenă pentru jocurile cele mai josnice și pentru desfrîu. Șeih Ammar, grăbește-te spre arena perfidiei, crimei și violenței!...

6

— Situația este gravă și amenință să devină și mai gravă! îl preveni șeih Ammar, în vreme ce stăteau pe terasă cu fața spre grădină.

— Ce asfințit liniștit! murmură șeih Mahmud, privind în zare cu ochii rătăciți, fără să dea nici o atenție vorbelor celuilalt. Pare-ar fi o clipă de tăcere între două respirații!

— Cartierul nostru n-o să mai aibă parte de liniște de azi înainte.

— N-am început noi vrajba! se apără șeih Mahmud îndîrjit.

— E-adevărat, dar au fost atacați cîțiva dintre oamenii noștri cei mai buni.

— Este un rău inevitabil. Dar diavolii sînt foarte derutați...

— Blestemații! Dar acum îl primești, stăpîne? Cred că l-am lăsat destul să aștepte!

— Nu-mi face nici o plăcere să-l văd, dar invită-l!

Șeih Ammar părăsi salonul și imediat după aceea intră Ali Awis. Părea destul de abătut. Șeih Mahmud îl întîmpină cu o privire de gheață. Tînărul salută cuviincios, dar șeihul bombăni ceva neclar fără să-i întindă mîna.

— Am venit... începu tînărul, dar se opri descumpănit, copleșit de neliniște. Privirea de gheață a șeihului rămase ațintită asupra lui cam un minut.

— Ce dorești?

— Știți prea bine de ce am venit!

— N-am timp de pierdut, așa că spune cît mai scurt ce vrei?

— Oamenii dumneavoastră ne caută rică pretutindeni.

— Te așteptai la altă urmare?

— Ne așteptam să avem o discuție urmată de împăcare și liniște.

— Voi ați adus scindarea și schisma în toate casele! Ați aruncat peste tot sămînța discordiei și nenorocirii...

— Am vrut doar...

— Am fost îngăduitor și blînd cu voi destulă vreme! îl întrerupse șeihul cu asprime și dispreț în glas. Nu știai că s-ar putea să fiu și dur?

— Domnule...

— Cel care sfidează lucrurile sfinte, așa cum faci tu, nu se cade să fie laș! îi luă vorba din gură pentru a doua oară, pe un ton și mai violent.

— Nu sînt un laș și printre noi nu există lași...

— Cel care răspîndește printre oameni o cărțulie plină de născociri și calomnii nu poate să fie decît un laș!

— Printre noi nu există lași, iar dacă oamenii dumneavoastră persistă să caute cu tot dinadinsul rică, să știți că peste cartierul nostru se va abate un dezastru! îl înfruntă tînărul.

— Adică mă ameninți? Fă cum ți se năzare și-o să-ți primești răsplata cuvenită.

— Răspîndirea adevărului nu este o crimă. Răspîndindu-l, n-am vrut decît binele!

— Lasă-mă cu minciunile astea infame, ticălos netrebnic ce ești!

— El a fost dezvăluit chiar de corifei ai ordinului dumneavoastră...

— Au fost și ei niște ticăloși ca și voi. Întotdeauna familia noastră a fost pizmuită de inimile înveninate...

— Nu trebuie să priviți la divergențele noastre din acest unghi...

— Vezi-ți lungul nasului și bagă de seamă cu cine stai de vorbă! îl repezi cu înverșunare și aroganță.

— Mă insultați pentru familia mea, pentru tatăl meu?

— Înțelege ce vrei!

— A fost un om cinstit.

— A fost un om umil, de nimic.

— Dar n-a comis nici o crimă!... protestă tînărul, simțind că nu-și mai poate stăvili mînia.

— A fost și mai umil decît atît.

— Și casa lui n-a fost pîngărită...

Șeihul fierbea de turbare și se stăpîni cu greu să nu-l lovească.

— În casa lui demnă de tot disprețul a înflorit crima ereziei.

— Lucruri cărora nu li se spune pe nume.

— Și tot casa lui a cunoscut și pîngărirea, dar n-a socotit nimeni că ar fi demn să se vorbească despre ea. Era mult prea umilă...

— Nu ponegriți niște oameni cinstiți și nevinovați! protestă tînărul.

— Sînteți așa de departe de cinste și nevinovăție! urlă orbit de furie. Întreab-o pe sora ta cum este cu nevinovăția!

— În orice caz sora mea este mai cinstită și mai curată decît familia dumitale! sări Ali Awis.

Dar înainte de a încheia fraza, se trezi cu o lovitură puternică în tîmplă. Prinse mîna șeihului și se încleștară într-o încăierare violentă, la care nu se așteptase nici unul din ei.

— Ridici mîna asupra mea în propria-mi casă?! răcni șeihul.

Șeih Ammar se năpusti înăuntru însoțit de cîțiva servitori. Se repeziră la tînăr, îl prinseră, îl imobilizară și-l împinseră afară, lovindu-l care cum nimerea.

Șeihul își îndreptă costumul, înfuriat peste măsură și porni să se miște dintr-un colț în altul al camerei, vorbind de unul singur și blestemînd. Cînd își întoarse întîmplător capul spre intrare, o zări pe Zaynab. În prima clipă, rămase năucit. Îi aruncă o privire vrăjmașă, aprigă. Se apropie încet, temătoare și se opri în mijlocul salonului. Nu-i răspunse la salut și n-o invită să ia loc.

— Iartă-mă! Am dat buzna fără să-ți cer permisiunea...

— Ce dorești? o întrebă pe un ton aspru, fierbînd de mînie.

— Am aflat că fratele meu a venit aici și-am sperat să-l mai găsesc...

— N-ai văzut cum l-au scos afară în pumni?

— Nu! răspunse ea speriată. Dar ce s-a întîmplat?

— Te așteptai ca întîlnirea dintre mine și el să se sfîrșească altfel?

— Nu! Dar trebuie să-mi spui și mie despre ce este vorba!

— Ce să-ți spun?

— V-ați certat din pricina incidentelor din cartier?

— Din pricina insolenței lor a izbucnit focul schismei în toate casele...

— Tocmai de aceea nu se cuvine să-l trecem sub tăcere...

— Ce vrei?

— Te-aș ruga să dovedești înțelepciune și reținere...

— Așa ceva nu e cu putință! Nu ne-a mai rămas decît să recurgem la represalii pentru a-i descuraja și a-i potoli.

— Asta înseamnă pieirea pentru toți... murmură ea cu teamă.

— Înseamnă doar pieirea criminalilor și-atît.

— Dar dumneata... începu ea după ce șovăi un timp.

Se opri cîteva clipe stînjenită, apoi reluă cu privirea în pămînt și glasul scăzut:

— Dumneata ești părintele spiritual al tuturor...

— Minți fără jenă! o întrerupse cu o asprime nemăsurată în priviri. Nu pot decît să te disprețuiesc pentru lașitatea ta.

Rămase încremenită sub lovitura umilitoare.

— Așadar, îți recunoști păcatul rușinos! continuă el ironic.

— Dar poziția dumitale tradițională în cartier este o realitate ce nu poate fi tăgăduită! zise ea, luîndu-și inima în dinți.

— Persiști în minciună ca să-ți aperi fratele...

— Cred că e ceva mai mult decît atît...

— Nu te mai osteni să mă amăgești... Numai el te interesează. Ai văzut broșura aia blestemată în care și-au vărsat toată ura din suflete?

Zaynab nu răspunse, iar șeihul continuă cu înverșunare:

— Tu te afli în spatele acestei nenorociri. Ești ca o piază rea care ne urmărește pe toți.

— Poți să crezi ce vrei, dar oamenii din cartier sînt nespus de învrăjbiți și la orizont nu se întrevăd decît nori negri...

— Eu sînt convins că tu te afli în dosul discordiei care a pricinuit acest dezastru...

— Mergi mult prea departe cu închipuirile tale...

— N-am nici cea mai mică îndoială că el a moștenit ura

oarbă împotriva mea numai și numai de la tine...

— Allah să te ierte!...

— N-are nici un rost să joci rolul victimei nevinovate. N-ai fost atît de nevinovată pe cît vrei să pari! (Îi aruncă o privire sfidătoare și urmă:) Ai făcut tot ce-ai făcut de bunăvoie!

— De ce trebuie să te întorci la un trecut care s-a dus demult? întrebă înspăimîntată.

— Terfeliți cinstea altora, dar uitați de voi. Trebuie să-ți spun că n-ai fost victima nimănui, ci te-ai purtat ca o femeie ușuratică!

— Nu mă mai mir de nimic, dacă nu ești în stare să deosebești sentimentele cele mai nobile de cele mai josnice!... murmură Zaynab.

— Ușuratică! Așa cum îți spun! O destrăbălată! urlă el în neștire.

— Cît de ticălos poți să fii! strigă ea, ieșindu-și din fire.

— Dă la o parte vălul falsei pudori și arată-ți fața adevărată, arată-ți ura adunată în suflet! Vai de copilele care învață carte cu tine!

— Ai rămas un nelegiuit! Așa cum ai fot întotdeauna!

— Du-te acasă și ascunde-te într-un ungher întunecos, învăluită în rușine și păcat.

— Cît de josnic poți fii!

— Și povestește-i fratelui tău despre păcatul comis, ca să-i treacă pofta să mai terfelească cinstea și onoarea altora!

— Ți-ai pierdut mințile sau nu mai ai mult! Ăsta-i sfîrșitul! Nu mai există întoarcere!

— Te-ai simțit ofensată pentru că am refuzat să mă las păcălit și n-am căzut în cursa căsătoriei pe care mi-ai întins-o. Te-ai simțit jignită, cînd ți-ai dat seama că ești condamnată să rămîi fată bătrînă din pricina păcatului. Probabil că ți-ai închipuit că o să te răzbuni, răspîndind minciuni pe seama oamenilor cinstiți și terfelindu-le onoarea.

— Ce-ar zice discipolii tăi dacă te-ar auzi și te-ar vedea în halul ăsta?!

— Ce-ar zice dacă te-ar vedea pe tine urzind intrigi ca să devii soția succesorului marelui El-Akram?...

— Ce-aș putea să-i răspund unui bărbat care n-a știut niciodată ce-i un sentiment nobil? Ce-aș putea să-i răspund unui bărbat care-și adună cunoștințele despre femei din lumea prostituatelor? Ce-aș putea să-i răspund unui bărbat abject care poartă straie de șef de ordin?!

Ochii lui continuară să arunce săgeți de mînie.

— Piei din fața mea! bolborosi în cele din urmă, neștiind ce să mai zică, pentru a scăpa de ea. Chiar și fratele tău a fost mai puțin nerușinat decît tine.

Zaynab se cufundă într-o tăcere adîncă, fără să se miște.

— Piei din fața mea! strigă răgușit.

Ea oftă, stăpînindu-și cu greu sentimentele învolburate.

— Trecutul ne privește doar pe noi doi, pe cînd pieirea îi amenință pe toți! încercă ea să-l înduplece într-un răstimp.

— Du-te acasă!

— N-am venit cu intenția să mă cert, dar tu m-ai împins la scandal! insistă ea, străduindu-se să-și păstreze calmul.

— E în orice caz mai bun decît niște vorbe mieroase, cu poleială mincinoasă.

— Ai înțeles greșit intențiile mele...

— Viața mea nu se va irosi în zadar. Nu mi-a aruncat fratele tău în obraz că nu sînt de familie nobilă și nu am nici un fel de demnitate? Ei bine, îl voi trata ca pe un om lipsit de descendență nobilă, așa cum este el, și lipsit de onoare, așa cum este sora lui!

Zaynab lăsă capul în jos copleșită de tristețe. Oboseala o doborî și simți nevoia să se așeze, cu toate că el n-o invitase să ia loc.

— Stai pînă cînd îți vii în fire și pe urmă pleacă! strigă la ea, dînd din umeri nepăsător și vru să iasă din salon.

— Aşteaptă!... îl imploră ea, învingîndu-şi cu greu slăbiciunea şi ridicîndu-se în picioare.

— N-am timp de pierdut ca să mă cert cu muierile... îngăimă, mişcîndu-se nervos.

— Mai devreme sau mai tîrziu sînt sigură că ai să porunceşti să fie răpus...

— Ţi-am spus că nu am timp de pierdut!

— Ştiu foarte bine că ai posibilitatea să-l suprimi fără s-o faci cu mîinile dumitale.

Cînd înţelese că el vrea cu adevărat să plece din salon, i se aşeză în drum, urlînd disperată:

— Aşteaptă!

— Dă-te la o parte din drumul meu!

— Ascultă ce-ţi spun!...

— Nu vreau să mai aud nici un fel de pălăvrăgeli!

O împinse în lături şi se îndreptă cu paşi hotărîţi spre ieşire.

— Să nu cumva să-i faci vreun rău, ţipă cu ultimele-i puteri. Mă auzi? El este...

Nu-şi mai putu stăpîni lacrimile.

— Este fiul tău! abia putu să murmure cu glasul tremurat, înăbuşit. E sînge din sîngele tău şi carne din carnea ta...

7

Şeih Mahmud rămase o clipă împietrit. Apoi se întoarse cu mişcări bruşte, violente, încercînd să-şi ascundă spaima. Femeia se trase înapoi spre divan, aruncîndu-se pe el scuturată de un val de plîns cu hohote. Şeihul se îndreptă spre ea cu paşi mari. Cînd ajunse în faţa ei, se opri, holbîndu-se de parcă n-o mai cunoştea.

— Ce-ai spus?

Plînsul o împiedică să mai articuleze un cuvînt.

— Ce-ai spus? Răspunde, răspunde odată!

Se sili să-şi învingă plînsul, dar nu izbuti.

— Fiul meu? repetă, pierzîndu-şi răbdarea. Aşa ai spus?

Încuviinţă, clătinînd din cap, nefiind în stare să vorbească.

— Ce înseamnă asta? Ce fel de glumă-i asta?

Îşi şterse lacrimile şi se îndreptă de spate fără să-şi ridice ochii din podea.

— Fiul meu?

— Da! şopti cu glasul stins.

— Nu se poate!...

*

— Eu...

— De ce faci semn spre pîntece? Nu se poate!

— Ba da!

— N-ai avut grijă?

— Am avut, dar tot s-a întîmplat...

— Descurcă-te!... Te pricepi mai bine la lucrurile astea...

— Mi-e frică, Mahmud...

— Descurcă-te! Altfel nu ştiu care vor fi urmările...

— Nu fi neîndurător cu mine!...

— Nu sînt neîndurător, dar trebuie să te descurci...

*

— Asta-i adevărul!

— Incredibil! Cum pot să cred că e fiul tău, dacă e fratele tău?

— De ce spun lucrul ăsta de-abia astăzi... după douăzeci de ani?

— Poate îţi închipui că... bîigui el neîncrezător.

17 — Es — Sukkariyya, vol. II

— E fiul tău și-atît! îl întrerupse ea. Ăsta-i adevărul și n-are rost să mai discutăm!

— El știe?

— Cum îți închipui una ca asta?

— Și nimeni altcineva?

— Nimeni! Mi-am dat seama la cîteva zile după ce s-a prăpădit tata. I-am mărturisit mamei că sînt însărcinată. Am pestrecut un timp la bunică-mea în El-Marg, pînă ce-am născut. Apoi ne-am întors în cartierul nostru, mama cu copilul în brațe, pretinzînd că-i al ei...

— Fiul tău și fiul ei! îngăimă el uimit, răsufînd adînc, fără să-și ia ochii de la Zaynab.

— N-am avut de gînd să spun nimănui niciodată taina asta. Tu m-ai împins s-o fac.

— Tu ești în toate mințile?

— Tare aș dori ca tu să fii!

— Adică vrei să mă convingi că el e fiul meu și eu sînt tatăl lui?

— Asta-i realitatea și nu mai putem fugi de ea!

— Cît de ciudat e cartierul ăsta! mormăi el, ridicînd capul. Doarme ani în șir ca un mort și deodată izbucnesc în el toate minunile ca niște vîlvătăi năprasnice într-o singură noapte, fără nici o noimă!

— N-are rost să mai fugim de adevăr... Azi sau mîine tot trebuie să-l aflăm...

— Nimic nu mai e la locul lui. Cerul este și deasupra noastră și sub picioarele noastre în același timp. Ce-ar trebui să facem?

— Nu mi-a trecut nici o clipă prin minte că s-ar putea ca într-o zi să se ridice împotriva ta, amenințîndu-te, sau ca tu să-i răspunzi, amenințîndu-l cu moartea.

— Plumbii trimiși de el m-au atins înainte să aflu de numele lui.

— M-am cutremurat cumplit cînd am aflat.

— Ochii lui m-au mirat și m-au preocupat tot timpul. De la prima noastră întîlnire, am încercat sentimente foarte ciudate, dar... Doamne! Să nu încerci să mă înșeli, Zaynab!

— Încearcă să scapi de îndoielile absurde!

— Fiul meu! murmură, clătinînd din cap. Iar eu sînt tatăl lui... Trebuie să mă împac cu acest gînd, bombăni, oftînd din adîncul sufletului. N-am de ales! Trebuie să mă obișnuiesc cu el... (Se întoarse spre Zaynab și o întrebă:) Și cum s-a născut în sufletul lui aversiunea asta puternică față de mine?

— Nu știu...

— Probabil că n-a primit o educație religioasă cum trebuie...

— Ba da, a crescut cu frica lui Allah, dar...

— Dar ce?

— A trăit în condiții foarte grele și la fel o duce și acum...

— Așa trăiește marea majoritate a locuitorilor cartierului nostru...

— Da, dar la școală își dă seama de deosebiri... Mai vede ici un cuvînt, dincolo altul... Citește cu un interes neobișnuit... Întreabă și discută tot timpul... Apoi aruncă priviri încindate spre casa cea mare și în cele din urmă se cutremură pămîntul și apare un alt om!...

— Crezi că se va putea schimba dacă se va trezi pe neașteptate în casa cea mare? încearcă s-o descoase după ce stătu un timp pe gînduri.

— Ce-ți trece prin cap? întrebă ea înspăimîntată.

— Am pus așa... o întrebare...

— Ei bine, am observat că se gîndește mai mult la ceilalți decît la el, sau, altfel spus, nu se gîndește la el decît prin intermediul celorlalți...

— O naivitate vremelnică, proprie începutului tinereții, observă cu tristețe în glas.

— Nu cred.

— Doamne! Dar el ia în deridere toate valorile pe care se inalță edificiul cartierului noastru.

— Nu știu prea multe despre asta!

— S-a nimicit singur, fără să-și dea seama...

Îi aruncă o privire întunecată și nedumerită.

— A depus eforturi uluitoare să dovedească gloatei că bunicul lui a fost un criminal, că locuința lui nu merită decît dispreț și că neamul lui este un neam de desfrinați...

— E convins că difuzează niște adevăruri care trebuie apreciate!...

— Tu ești naivă sau vicleană? Aici nu încape vorbă despre slujirea adevărului. Consecințele vor fi destul de grave. Promisiunile nu mai prezintă nici o garanție după ce-au fost contestate. Și în curînd se vor ridica glasuri, cerînd să le dăm banii adunați și cîștigurile realizate din închirierea imobilelor!

— Fără îndoială că ei sînt animați de intenții bune! își dădu ea părerea, după ce șovăi o vreme temătoare.

— Dimpotrivă! Așa cum mi-au vorbit, n-au dovedit decît ură, invidie și dorința de a ne nimici...

— Am venit la tine numai cu gîndul de a te ruga fierbinte să dai dovadă de înțelepciune.

— Mă tem că lucrul ăsta nu mai e cu putință.

— Chiar și după această destăinuire?

— Lupta care a izbucnit e mult prea îndîrjită, ridicîndu-se deasupra relațiilor personale...

Porni să se agite încoace și încolo foarte tulburat.

— Astăzi lupta este mai puternică decît orice relații personale, repetă, oprindu-se din nou în fața ei. În plus, habar n-are de obîrșia lui și va rămîne la fel de înverșunat ca și tovarășii lui. Pe de altă parte, oamenii mei sînt și ei atît de îndîrjiți, încît mă îndoiesc că i-aș mai putea potoli.

— Dacă vei fi înțelept, se poate ajunge la o soluție acceptabilă, dacă nu chiar bună...

— Despre ce înțelepciune mai poate fi vorba cînd cartierul a fost zgîlțîit din temelii?

— Te implor pe Allah să nu deznădăjduiești!...

— Toate și-au pierdut echilibrul, crede-mă! Stelele au ieșit de pe orbitele lor, cuvintele și-au pierdut sensul, iar sub cupolele mormintelor s-au ivit idoli păgîni...

— Să nu mai existe oare cale de salvare?

— Cine știe? A fost închisă de îngerii care-i mînă pe păcătoși spre infern...

— Dar tu ești un om cu experiență și cu o influență puternică...

— Aveam un suport în descendența noastră nobilă, în privilegiul casei și în onoarea familiei. Acum le-am pierdut pe toate! îi lămuri el, zîmbind ironic.

— Ai încă destui adepți care au încredere în tine.

— Cu trecerea timpului, lumea o să vadă în mine un bărbat împovărat de păcate, murdar și rătăcit, care și-a ridicat cu banii ei un edificiu impunător.

— Cei mai mulți oameni sînt așa.

— Dar ei nu au pretenția să conducă un ordin și nu cer nimănui supunere...

— Mi-am călcat pe inimă și-am divulgat taina fără nici un folos? murmură, ridicînd spre el ochii umeziți de lacrimi.

— Din păcate, nu va moșteni de la mine decît păcatele și s-ar putea să ne prăpădim amîndoi în luptă! răspunse cu glasul trist, din care răzbătea o mare dezamăgire.

— Ar fi mult mai bine, dacă ai încerca să te gîndești la el cu afecțiune...

— Ție nu ți-a trecut niciodată prin cap să-i dezvălui secretul ăsta?

— Dacă aș fi făcut-o, l-aș fi nimicit cu siguranță...

Porni să se agite din nou prin salon, negăsindu-și locul.

— Doamne, luminează-mi mintea! Risipește ordia beznei!... (Se întoarse la locul lui și mai posomorît și schimbă

brusc firul conversației:) Era să uit! Furia m-a împins pe un drum foarte primejdios...

— Știu, a fost atacat de cîțiva discipoli...

— Nu despre asta-i vorba, ci despre ceva mult mai dudureros! (Privi la ea foarte stingherit și continuă:) Am spus lucruri jignitoare, referindu-mă la onoarea familiei lui...

— Nu înțeleg!

— M-a adus pur și simplu în pragul nebuniei. M-a sfidat și asta m-a făcut să-i arunc în față grozăvii; i-am spus pur și simplu că nici casa lui nu-i mai demnă sau mai curată decît a mea!

— Mare încurcătură!

— Într-un fel, am făcut aluzie și la tine.

— Nu se poate! urlă ea îngrozită.

— Și totuși, așa am făcut! întări el cu glas deznădăjduit.

— Cum ai putut?

— M-a adus în pragul nebuniei! Nu înțelegi?

— Doamne! Sper că n-ai amintit de istoria aceea veche!

— Nu, slavă Domnului, dar a părăsit casa cu mintea răvășită și sînt convins că te caută disperat.

— Ce nenorocire! Crede acum că vrei să te răzbuni pe el și-l discreditezi în fața lumii.

— Trebuie să susții cu toată puterea că n-au fost decît minciuni cu care am vrut să mă răzbun.

— Oare, mă va crede?!

— Trebuie! În general credem ceea ce ne place să credem.

— Dar îndoielile nu-i vor da pace!

— Ce pot să spun mai mult? Toate mi se par acum de nerezolvat!

Din nou îi învălui tăcerea. Se priviră îndelung. Era palid, cu ochii adînciți în orbite. Pe ea plînsul și mihnirea o îmbătrîniseră.

— Mă întorc acasă fără nici o rază de speranță? întrebă îngrijorată.

— Nu-ți pot promite nimic, răspunse, oftînd. N-am nici o autoritate asupra lui. Am nevoie de cîtva timp să chibzuiesc...

— Înseamnă că plec cu mîna goală?

— Ai dezvăluit și așa prea multe lucruri complicate. Ajunge deocamdată!

— Mi se pare că asta nu schimbă nimic...

— M-au copleșit atîtea lucruri înspăimîntătoare... Simt nevoia să rămîn singur...

— Îngăduie-mi să-ți reamintesc convingerea mea că dacă ai să dai dovadă de înțelepciune, lucrurile vor merge spre bine...

— Nu mai sînt în stare să ascult nimic...

— Să plec?

— Mergi cu bine!

Voia să plece, dar se răzgîndi pe neașteptate și se opri în prag.

— Mi-ai aruncat atîtea vorbe cumplite... Ți-ai închipuit că toată ostilitatea lumii izvorăște din ura mea veșnică. Trebuie să-ți spun înainte de a pleca... acum... că greșești...

— Ce vrei să zici? întrebă cu ochii împăienjăniți de oboseală.

— Rămas bun! șopti ea, îndreptîndu-se repede spre ieșire.

O petrecu din ochi pînă ce dispăru. Se mai întreba ce-a vrut să zică, dar vîrtejul grijilor îl prinse din nou. Se așeză pe divan și închise ochii. Intră un servitor și aprinse candelabrul. I se strînse inima cînd își dădu seama că trebuie să se facă iarăși noapte. Apoi, îi ajunseră la urechi loviturile înfundate ale unui baston pe pardoseala încăperii. Deschise ochii, se întoarse spre ușă și-l descoperi pe șeih Taghlib es-Sanadiqi.

8

— Bine-ai venit, șeih Taghlib! îl salută, ridicîndu-se.

— Un glas nevăzut m-a chemat la tine, murmură bătrînul, îndreptîndu-se spre divan.

— Bine-ai venit! Îți mulțumesc!

— Ce mai faci? îl întrebă pentru prima oară cu blîndețe în glas.

— Focul e mai îndurător decît capul și inima mea...

— E mai îndurător chiar și decît urgia care s-a abătut asupra cartierului nostru...

— Dificilă situație, șeih Taghlib!

— Ce zic apropiații tăi?

— Sînt hotărîți să răspundă la provocări prin violență!

— Nu-i de mirare că sar să-și apere interesele!

— Dar pe ceilalți ce-i mînă în treaba asta? sări șeih Mahmud mînios.

— Vîrsta lor îi scuză și le justifică lipsa de înțelepciune!

— Nu mai este timp de sfadă, șeih Taghlib!

— Dar există timp pentru acțiune! Ce ți-a cerut tatăl tău înainte de a se săvîrși din viață? Începi cu tine însuți și vei vedea că lucrurile se vor îndrepta.

— Îmi crapă capul! se lamentă șeih Mahmud, oftînd adînc.

— Ți-ai pierdut încrederea în Allah?

— Nu! Crede-mă! Dar sînt disperat!

— Nu crezi în obligația de a urma calea cea dreaptă?

— Dacă se va prăbuși un edificiu măreț, ce rost are să te mai intereseze ce se întîmplă cu una din încăperile lui?

— Cu alte cuvinte, vrei să continui a fi șeihul unui ordin fără ca acesta să mai existe?!

— Trebuie să-ți mărturisesc că acest lucru nu mai este acum cu putință...

— Frumoasă mărturisire, dar spune-mi drept, aveai intenția să continui așa la nesfîrșit?

— Am amînat mereu începutul. Probabil pentru că mi-a plăcut prea mult viața comodă. Dar trebuie să-ți mărturisesc totodată că m-a urmărit prea mult ghinionul...

— O altă mărturisire fericită!

— Este o crudă ironie să pomenești de fericire în acest infern...

— Mi-am închipuit că urmările comodității se vor răsfrînge numai asupra ta, dar iată că ele se răzbună pe întregul cartier...

— Și provoacă nenorociri care nici nu ne-au trecut prin gînd.

— Descopăr un accent nou în vocea ta, murmură șeihul mulțumit. Probabil că el m-a chemat la tine...

— Nu te grăbi să fii optimist înainte de vreme!

— Încrede-te în Allah și hotărăște-te!

— Cum ar mai putea o inimă frîntă să mai ia o hotărîre?

— Decide-te!

— Am impresia că eu nu-i semăn bunicului meu, dacă-i adevărat ce se povestește despre felul cum înțelegea el să respecte dogma...

— Dacă-i adevărat?! Așa ai spus?!

— Chiar așa am spus! Ce garanție am că nu-i decît o legendă, așa cum au fost și cele despre obîrșia, și despre casa și familia lui?

— Nu trebuie să te îndoiești, îl preveni șeih Taghlib.

— Îndoielile mi s-au cuibărit în inimă, se destăinui el din nou.

— Există o esență adevărată, valoroasă, ce se ascunde mereu sub mormanul de închipuiri lipsite de sens.

— Nici chiar dumneata nu mai crezi în minunile pe care le-ar fi săvîrșit El-Akram.

— Îți repet încă o dată că adevărata minune săvîrșită de el este tocmai atingerea țelului urmărit prin strădanie și respectarea dogmei, în ciuda păcatelor comise.

Șeih Mahmud clătină din cap cu amărăciune.

— Nu trebuie decît să te hotărăşti! urmă șeih Taghlib. Acţiunea ucide îndoiala. Succesul o smulge din rădăcini. Stă în putinţa oricărui om să fie util semenilor săi. În ciuda slăbiciunii și bătrîneții, am avut forța să-i conving pe mulți oameni cu situaţie materială bună să-și trimită copiii la școli!

— I-ai îndrumat tocmai pe calea care le-a schimbat temeliile credinței! șopti șeih Mahmud înfiorat.

— Credința se înnoiește și capătă înțelesuri noi cu trecerea timpului...

— Ce rost are să discutăm cînd lupta este iminentă? Și nu-i deloc exclus ca tatăl să-și ucidă fiul și fiul să-și ucidă tatăl!

— Nimeni n-ar fi crezut să-ți pricinuiască vreun rău, dacă...

— Dar ei vor să răstoarne un rege uzurpator care ocupă un tron fals! îi luă vorba din gură exasperat.

— Iartă-mă, fiule, dar eu nu spun decît adevărul. Ar trebui să înțelegi că, dacă ai fi dus viața grea și pură trăită de cei din frăție, nu ți-ar fi pricinuit nimeni nici un rău, sau n-ai fi fost nevoit să-l iei în seamă.

Se ridică înfrigurat și se îndreptă spre ușa selamlîcului de unde porni să privească lacom peste grădina ale cărei detalii se topiseră în valurile întunericului, iar pomii păreau coline unduioase, peste care umbrele alunecau ca niște sălbăticiuni furișate.

— Mi se pare că nu mai am loc aici! se ridică glasul lui din poziția unde rămăsese nemișcat.

— Stăpîne! strigă bătrînul speriat.

— Poate că numai așa se rezolvă criza asta atît de încurcată...

— Dar nici o criză nu se rezolvă prin fugă...

— Mă bate gîndul să las totul baltă și să mă îndrept spre

o viață simplă și liniștită! murmură, întorcîndu-se și apropiindu-se de locul unde sta bătrînul.

— O viață simplă și liniștită?

— Am destui bani ca să pot trăi așa cum zic!

— Încă o dată îți cer să mă ierți pentru sinceritatea mea, dar să știi că nu ai alți bani în afara celor care îți vin de la adepții frăției!

— În fața legii este averea mea!

— Chiar crezi ceea ce spui? întrebă, privindu-l mirat.

— Pot să duc o viață simplă și fericită, departe de orice complicații și zîzanii, continuă să-și depene gîndurile, fără să dea atenție întrebării bătrînului.

— Și frăția pentru care te-ai născut?

— Să iubim viața așa cum este ea și cum o iubesc cei mai mulți oameni... zise evaziv, ocolind iarăși răspunsul.

— Nu-ți dai seama ce spui! se împotrivi șeih Taghlib, în glasul său amestecîndu-se speranța și rugămintea. Nu faci decît să rostești cu glas tare niște gînduri care-ți dau tîrcoale numai cînd ești singur...

— Dar de ce nu? O să plec într-un loc îndepărtat în Europa, așa cum a făcut pe vremuri mătușa mea, și-ți las dumitale conducerea ordinului, căci ești cel mai potrivit pentru asta...

— Nu repeta ispitele satanei...

— De ce nu, șeih Taghlib?

— Pînă azi ai dus o viață de desfrîu și plăceri, și-ți agăți speranța de chinul cu care le-ai plătit și care te-a urmărit ca o umbră...

— Numai atunci se va liniști generația diavolilor răzvrătiți!...

— Avem nevoie de ei tot așa cum și ei au nevoie de noi...

— Ei au de partea lor știința și gîndurile lor diabolice, iar pe noi ne socotesc niște otrăvuri de care trebuie să scape cît

mai repede cu putință pentru apărarea sănătății publice...

— În această lumină trebuie să ne stabilim noul țel!... insistă bătrînul.

— Asta ar fi misiunea unui mucenic!...

— Iată că începem să ne înțelegem.

— Dar înainte de a-și începe misiunea trebuie să-i convingă pe oameni că este un mucenic, și ăsta-i cel mai greu lucru...

— Nu, nicidecum! În primul rînd trebuie să se convingă pe el însuși că trebuie să trăiască asemeni unui mucenic.

— Noi zburăm în înalturi, dar tălpile ne rămîn cufundate în noroi...

— Mucenicului nu-i pasă de noroi...

— Cred totuși că e mai bine să duc viața pe care o duc majoritatea oamenilor și nu voi mai avea motive să mă tem de chinurile care m-au împovărat pînă acum... Și asta mai ales după ce mi s-a dovedit foarte clar că e viața care mi se potrivește cel mai bine, mormăi șeih Mahmud ca pentru sine.

— În viața mea am cunoscut destui oameni vrednici de dispreț și cu toate astea din inimile lor nu s-a șters niciodată aversiunea pentru ceea ce este rău și urît și nici iubirea pentru adevăr.

Șeih Mahmud înălță capul și porni să vorbească pe nerăsuflate, încercînd să-și explice gîndurile și sentimentele:

— În capul meu este o învălmășeală cumplită. Evenimentele se succed cu o repeziciune uluitoare și nu-mi dau voie să chibzuiesc. Aud o chemare de jos și o altă chemare de sus și-mi simt inima sfîșiată, de parcă eu aș fi chemat să orînduiesc lumea și m-aș găsi într-un colț îngust și strîmt amenințat de moarte!

— Este o descriere succintă dar precisă a vieții în general. N-am nici o obiecție! întrerupse șeih Taghlib, zîmbind.

— Ce simplu ar fi să mă arunc în brațele plăcerii și să mă las purtat de valuri!

— Mai stai de vorbă cu tine!

— De ce nu pot să fiu lipsit de conștiință, ca generația asta care ia totul în derîdere?!

— Cartierul nostru speră, să știi...

— Cartierul nostru nu mai crede în nimic...

— Pasiunea pentru știință nu este decît o nouă limbă a credinței.

— L-ai cunoscut pe unul din ei care se numește Ali Awis? întrebă șeih Mahmud după ce șovăi îndelung.

— Da! răspunse bătrînul, după ce se gîndi puțin. Este un tînăr excepțional! I-am spus într-o zi cînd am stat de vorbă că dacă ar amesteca și ceva înțelepciune în știința lui, ar fi cel mai nimerit nepot al lui El-Akram!

— Nepotul lui El-Akram? tresări șeih Mahmud speriat.

— Nu trebuie să te neliniștești, pentru că adevăratul nepot al lui El-Akram este acela care continuă opera și viața lui și reflectă esența spiritului său...

Șeih Mahmud rămase în picioare tăcut, iar bătrînul lăsă capul în jos, dus pe gînduri. Un fluture îmbătat de lumină se opri pe barba neagră și ascuțită a bărbatului, care îl alungă nervos și se trezi cu el căzîndu-i la picioare.

— Ce-ai face dac-ai fi în locul meu, șeih Taghlib? îl întrebă brusc, apoi scoase un suspin adînc, pe care-l auzi și bătrînul.

— Nu mă întreba! Doar știi prea bine răspunsul meu! zise bătrînul categoric, ridicîndu-și capul, parcă trezit dintr-o ațipire.

— Dar vreau să-l aud, șeih Taghlib!

— Lumea se învălmășește și se încețoșează înaintea ochilor tăi. Temeliile se prăbușesc. Vin și dispar fel de fel de închipuiri. Adevărurile se năpustesc asemeni pietrelor ce cad de pe

vîrfuri. Elementele se descompun, căutîndu-și o alcătuire nouă. Glasuri necunoscute sparg zidurile muțeniei și se înalță libere. Oamenii se agită, căutînd lumina. Forțe țîșnesc din ascunzișuri și se eliberează.... Sufletul îi cere stăpînului său să ia marea hotărîre. Rămîi!... Fugi!... Trezește-te la viață!... Mori!... Adună-te!... Risipește-te!... Reînnoiește-te!... Nu există altă soluție decît să te arunci în valurile întunericului și să-ți cauți singur drumul spre limanul luminii...

Bătrînul se ridică și se sprijini istovit în baston, pregătindu-se de plecare.

— Mai rămîi puțin, șeih Taghlib!

— Eu ți-am spus ce-am avut de spus și-am ascultat tot ce-ai avut de spus.

Își dădură mîna și-l conduse pînă la ieșire.

— Inima îmi spune că în noaptea asta se vor întîmpla lucruri mari.... mai adăugă bătrînul, vorbind mai mult pentru sine.

În vremea asta, prin ușa selamlicului se strecură Ali Awis. Aruncă prudent o privire peste încăperea largă, apoi se îndreptă spre divan și se ascunse în spatele lui. Șeih Mahmud se întoarse și se opri în ușa ce da spre grădină pentru a primi adierea răcoroasă a nopții. Tînărul se tîrî pînă la ușa salonului și-o închise fără zgomot. Șeihul simți mișcarea și, întorcîndu-se, îl zări pe tînărul Ali îndreptîndu-se spre el. În ochi i se puteau citi clar gîndurile rele. Pe șeih Mahmud îl cuprinse spaima.

— Pe unde ai venit? îl întrebă tulburat.

Tînărul înaintă spre el fără a scoate o vorbă.

— Ce dorești? îl întrebă din nou.

— Am scăpat printr-o minune de unul din oamenii dumitale care vroia să mă ucidă, spuse tînărul cînd fu la doi pași de el.

— Ai grijă să nu faci vreo prostie! îl avertiză șeihul.

— Vrei să mă pedepsești, defăimîndu-mă?

— Închipuiri prostești...

Tînărul se repezi să-l lovească, dar bărbatul îi prinse mîna cu putere. Urmă o încleștare violentă.

— Încetează, căci altfel îi chem pe oamenii mei...

— Am să te dobor înainte de a sosi ei...

Îl împinse cu putere și bărbatul se trase înapoi, clătinîndu-se și sprijinindu-se de perete.

— Încetează înainte de a fi prea tîrziu!

— Ești un rău care trebuie să dispară!

— Hai să stăm puțin de vorbă!

— N-ar fi decît o nouă capcană!

Se năpusti asupra șeihului cu sălbăticie, cărîndu-i pumni. Celălalt îl împingea cu putere, primind loviturile în piept și în umăr. Simți că-l cuprinde slăbiciunea și se prăbușește.

— Ajunge! Încetează! strigă șeihul istovit.

Tînărul continua să lovească orbit de furie.

— Ajunge! Vrei să mă omori? strigă din toate puterile.

— În infern cu tine!

— Vino-ți în fire, vrei să-ți ucizi tatăl? urlă șeihul îngrozit.

— Încetează cu aiurelile!

— Îți omori propriul tată! strigă șeihul cu glasul sugrumat, simțind că-l părăsesc puterile. N-auzi? Îți omori propriul tată... Eu sînt tatăl tău!

Apoi strigă după ajutor, dîndu-și seama că i se apropie sfîrșitul.

— Săriți! Șeih Ammar!...

Din selamlîc se iviră cîțiva servitori speriați, iar prin ușa opusă apăru șeih Ammar însoțit de alți bărbați. Se repeziră spre tînăr și-l înșfăcară. Șeihul se îndreptă spre divan, clătinîndu-se, și se prăbuși, bombănind:

— Imobilizați-l, dar nu-i faceți nici un rău!...

Scoase o batistă și se apucă să-și șteargă sîngele ce-l podidise, rezemîndu-și capul de spătar, epuizat.

— Nu-i faceți nici un rău! repetă din nou cu glasul frînt, cînd citi furia oarbă de pe chipurile lor.

— Ce facem cu el, stăpîne? întrebă șeih Ammar cu glas tremurat.

— Chemăm poliția? întrebă unul din servitori.

— Nu!

Trecu un răstimp fără să se audă nimic în afara răsuflărilor precipitate. Cineva intră aducînd un vas cu apă de trandafir pentru șeih și-l ajută să-și spele fața.

— Lăsați-l acum! le porunci oamenilor săi, după ce-și îndreptă spatele, gemînd.

Luară mîinile după el descumpăniți.

— Ieșiți! porunci cu glasul stins.

Nu se mișcă nici unul și el repetă pe un ton ceva mai sever:

— Plecați acum!

Bărbații părăsiră salonul uluiți. Șeih Ammar șovăi, dar în cele din urmă se luă după ei. Tînărul rămase cu capul plecat, neînțelegînd ce se petrece.

— Să ții minte că te-am cruțat și nu ți-am făcut nici un rău! începu șeihul, vorbind cu greutate.

Se pipăi în cîteva locuri unde simțea durere și urmă:

— E o mare rușine să folosești forța pentru a ataca un bărbat de vîrsta mea! Trebuie să-ți fie rușine!

— Atunci cînd pui la cale ceva, trebuie să treci la acțiune fără întîrziere! N-are rost să pierzi vremea!

— Dar n-ai auzit ce ți-am spus? îl întrebă după o scurtă pauză.

Tînărul nu putea pricepe și nu răspunse în nici un fel.

— Doar ți-am spus că-l ucizi pe propriul tău tată...

Ridică ochii spre el la fel de nedumerit.

— Tu n-auzi ce-ți spun? Puțin a lipsit ca să-l răpui pe propriul tău tată. Nu înțelegi ce-ți spun?

Clătină din cap năuc.

— Eu sînt tatăl tău și ești băiatul meu, încercă șeihul să-i explice pe un ton ceva mai calm.

— Ce vrei să spui? întrebă tînărul, sărind în picioare cu ochii holbați de spaimă.

— Vorbele mele n-au decît un singur sens: eu îți sînt tată și tu mi-ești fiu. M-ai acuzat de lucruri groaznice și fapte cumplite, la care eu îți răspund cu bunăvoință, după cum bine vezi. Dacă am fi fost contemporani cu Abu el-Ala', ți-ai fi descoperit și numele tău și într-unul din manuscrisele cercetate. Tot nu poți crede? Bine! Atunci vom trimite pe cineva să cheme persoana în stare să te convingă... Apoi trebuie să ne împăcăm cu situația și să ne pregătim pentru a înfrunta realitatea.

9

Șeihul își pansase rănile și se așezase pe divan, în timp ce Zaynab și Ali stăteau pe canapeaua din fața lui. Privirile lor erau împovărate de adevărurile copleșitoare aflate deodată și de urmările ce pluteau înaintea lor neclare.

— Acesta-i adevărul gol-goluț! începu șeihul.

Își plimbă privirile peste ei și rămase apoi cu ochii fixați asupra tînărului.

— L-am aflat cu toții într-o singură noapte. Trecutul se îmbrățișează cu prezentul și alcătuiesc împreună un tot indivizibil, întregi el.

Zîmbi abătut și continuă, adresîndu-se tînărului:

— Ai difuzat o broșură care dezvăluie cele mai ciudate lucruri în legătură cu bunicul tău, cu casa cea mare și cu

familia lui, dar ți-a scăpat lucrul cel mai senzațional — acest ultim capitol...

— Ultimul capitol! șopti tînărul, privind răvășit spre Zaynab, care-și ștergea ochii. Ce ciudățenie! Într-adevăr! N-o să mă mai minunez, dacă de astăzi înainte lumea o să vadă cu urechile și-o să audă cu ochii!

— Simt că se învîrtește pămîntul cu mine, murmură șeihul. Nu mai e decît un ceas pînă se luminează de ziuă și în răstimpul ăsta trebuie să luăm o decizie definitivă...

— Cred că e mai nimerit să amînăm luarea deciziei ca să putem chibzui pe îndelete.

— N-avem timp de așteptat! insistă șeihul. Cartierul amenință să se dezlănțuie dintr-o clipă în alta.

— Ce-i de făcut?

— Avem de ales: fie că fugim cu banii oamenilor, fie că rămînem și înfruntăm realitatea, suportînd toate consecințele...

— Spune-ne care-i părerea dumitale! îl îndemnă Zaynab rugătoare.

— Vreau să aud mai întîi părerea ta! zise bărbatul, privind hotărît spre fiul său.

Tînărul tresări, ca și cum s-ar fi trezit din somn în clipa aceea.

— Părerea mea? îngăimă el. Lasă-mi puțin timp să mă dezmeticesc.

— N-avem vreme! Dar, hai să te ajut eu. Ce-ați vrut voi, tu și colegii tăi?

— Am vrut să se cunoască adevărul, să risipim ignoranța și superstițiile, sperînd ca în felul acesta banii să fie înapoiați oamenilor, să fie cheltuiți pentru ei și să fie eliberați de sub povara despotismului.

— Ăsta-i un lucru bun, dar nu-i de-ajuns! Adevărul este indivizibil. Dacă socotiți că-i bine ca lumea să-l cunoască pe El-Akram așa cum a fost în realitate, atunci se cuvine să

cunoască adevărul și despre noi. Nu putem s-o luăm de la capăt cu minciuna, să ne ascundem păcatele din trecut. Pentru ca judecata să fie întreagă și corectă, pentru ca să putem începe o viață curată cu adevărat, se impune ca și mărturisirea să fie întreagă și corectă...

— Cum? Ce vrei să spui cu asta?! întrebă Zaynab speriată.

— Eu cred că tot ce spun este foarte clar insistă șeihul.

— Și la ce urmări te aștepți?

— Nu știu nici eu! S-ar putea să ne întoarcem la gloria lui El-Akram, după cum tot așa de bine s-ar putea să ne întoarcem la rătăcirea lui!

— Vorbește te rog mai lămurit!

— Dacă voi fi cinstit pînă la capăt și voi mărturisi totul, oamenii mei cei mai credincioși — adică cei care profită astăzi de banii ordinului — nu vor ezita să se războiască cu mine, iar adepții frăției vor rămîne foarte descumpăniți, oscilînd între vechea credință și noile realități. Nu-i exclus ca unii să mă părăsească definitiv, iar alții să rămînă alături de mine pînă la capăt.

— Lucrurile par a fi destul de încurcate!

— Este greu de prevăzut exact ce se va întîmpla!

— Astea sînt numai presupuneri sau gînduri răzlețe, dar eu vreau să știu ce ascunzi în suflet?

Șeihul nu-i răspunse și se întoarse spre fiul său.

— Acum vreau să știu care-i părerea ta!

Tînărul rămase mai departe pe gînduri, neîndrăznind să vorbească.

— Pari cam livid, fiul meu...

— Asta n-are nici o importanță...

— Dar părerea trebuie să ți-o spui!

— În ceea ce mă privește, cred că am spus tot ce aveam de spus...

— Nicidecum! N-ai spus lucrul cel mai important, care te privește pe tine, care se referă și la onoarea și la reputația ta!

— Am impresia că... îngăimă el, tărăgănind vorba.

Buzele i se strînseră, refuzînd să mai articuleze alt cuvînt.

— Am impresia că?... repetă șeihul, încurajîndu-l.

— Că nu mă voi opri de la nimic! izbucni tînărul.

— Pricepi ce înseamnă asta?

— Absolut!

— Tu ești curajos și asta-i un lucru bun, dar nu uita că soarta noastră se va decide în funcție de felul cum ne va judeca lumea.

— N-are decît să judece lumea!

— Numele ți-l vor da înapoi, în schimb, averea va reveni adevăraților ei stăpîni. Vor veni cu cărțuliile și broșurile tale și nouă n-o să ne rămînă decît ele!

— Nu-i nici o nenorocire!

— Atunci așa să fie!

— Ai să poți face față mulțimii așa? întrebă Zaynab uluită.

— Mîine dimineață îi voi chema la casa cea mare!

— Ești sigur că n-ai nevoie de mai mult timp ca să chibzuiești?

— Am chibzuit destul!

Îl privi îndelung, zîmbind.

— N-am încetat nici o clipă să mă gîndesc și să chibzuiesc de cînd m-am trezit cu loviturile în moalele capului! (Apoi, suspinînd:) Trebuie să aleg între prostituție și sfințenie. (Zîmbi liniștit și continuă:) Mi-am ales calea mea. Din inimă au izvorît aceste hotărîri surprinzătoare, dar categorice, asemeni loviturilor care nu m-au iertat. Loviturile dure au măturat din calea lor toate tentațiile ușurinței și au respins înfrîngerea, refuzîndu-mi o fericire ușor de atins. Se pare că încrederea în esența faptelor bunicului meu a fost mai puternică decît încrederea în minunile lui. (Îi privi atent, pe rînd, apoi adăugă:) Să ne bucurăm de ultimele clipe de liniște pe care le mai avem înaintea noastră.

— Ne așteaptă o viață grea, spuse Ali în cele din urmă.

— Dar tu ești dispus s-o înfrunți?!

— Fără șovăială!

— Foarte bine! Am învățat multe lucruri de la tine, dar te rog să ții minte un singur lucru de la mine!

— Dar dezbinarea din cartierul nostru tot nu se va sfîrși! se amestecă Zaynab.

— Ba da! o contrazise șeihul. Iar noi ne vom afla în situația cea mai bună. (Rămase un timp pe gînduri, apoi continuă:) Fără îndoială că bunicul a avut de înfruntat aceleași greutăți, cînd s-a hotărît să treacă de la crimă la întemeierea ordinului. (Se ridică și continuă cu însuflețire:) Ne-a lăsat drept moștenire un exemplu pe care nu trebuie să-l uităm...

Se apropie de ușa ce dădea spre grădina cufundată în liniștea zorilor și urmă:

— Tocmai asta a fost minunea!

(Din culegerea *Poveste fără început și fără sfîrșit*, 1971)

MIRELE

Cînd a ajuns în acel moment al conversației, s-a aplecat spre mine pînă ce i-am simțit respirația atingîndu-mi tîmpla și mi-a șoptit la ureche:

— Hotărăște-te și însoară-te odată!

Am acceptat propunerea lui pentru că, de fapt, era un lucru pe care mi-l doream de mult, căsătoria fiind ultima aventură valoroasă care-mi mai rămăsese în această viață.

— E o idee bună! am încuviințat eu.

— Atunci ce mai aștepți?

— Aștept o mireasă potrivită.

— Dar ai căutat-o serios pînă acum?

— Ce-i drept, nu prea am avut timp s-o caut.

— Orice problemă își are o soluție, oricît de complicată ar fi, a insistat el și am simțit cum îi crește interesul pentru căsătoria mea. Ce condiții dorești să întrunească?

— Să fie o femeie cumsecade. Asta-i tot ce vreau.

— Gospodină sau cu serviciu?

— Gospodina este foarte bună, dar nici avantajele unei femei cu serviciu nu sînt de lepădat.

— Firește! O femeie cu serviciu aduce și un venit!

— Poate să fie săracă, poate să aibă salariu, mi-e totuna.

— Ai anumite pretenții în ce privește frumusețea?

— Să fie acceptabilă.

— Condițiile tale sînt foarte simple. Vrei o femeie cu care să te înțelegi bine.

— Întocmai!

— Îți propun ceva care se potrivește perfect cu cererea ta, mi-a zis plin de încredere. Cunoști familia Miri? Abid Miri! Pe fata lui ți-o propun de nevastă.

Și într-o zi, m-a însoțit într-o vizită la familia Abid Miri și m-a prezentat tatălui, mamei și fetei. Cînd am părăsit casa, eram amorezat, sau ca și amorezat. Fata mi s-a părut a fi un exemplu de sobrietate și cumpătare, de feminitate și înțelegere, într-un cuvînt o femeie care știa să facă onorurile casei. Mi-a plăcut totodată seriozitatea cu care priveau părinții fetei chestiunea căsătoriei. Cu ocazia acelei primie vizite am ajuns și la acordul preliminar, care în terminologia noastră guvernamentală se cheamă propunerea candidaturii pentru acordarea funcției. Rămăsese însă nerezolvat cel mai important lucru: motivația numirii și raportul biroului de securitate. În ceea ce mă privește, am făcut investigațiile

de rigoare și am primit — așa cum era de așteptat — rapoarte contradictorii.

— Ai făcut o alegere minunată! mi-a zis cineva. O femeie cum rar se întîlnește! Ți-ai asigurat liniștea și pacea, și în viață, și după moarte!

— Nu te lăsa înșelat de aparențe! m-a prevenit altcineva. O să te sugrume lanțurile sclaviei!

Am auzit povești despre nebunia unora din familia ei și despre sinuciderea altora, dar nimic din toate astea nu mi-a slăbit hotărîrea. Aveam experiența îndelungată a oamenilor și a vieții. M-am lăsat împins de o adevărată beție spre aventură. Mi-am zis că viața însăși seamănă cu o mare aventură: o primim ca pe idealul liniștii, pentru ca să constatăm că e o mare necunoscută plină de surprize și nesiguranță. Și, cu toate astea, o iubim și rămînem agățați de ea pînă la moarte.

În același timp, mi-am continuat investigațiile, explorînd cutele adînci ale sufletului meu. Simțeam cum mă cuprinde neliniștea și mi-am dorit nespus să izbîndească înțelegerea și îngăduința.

— N-am cunoscut ce probleme ai cu sănătatea decît în zilele astea! m-am pomenit că-mi zice prietenul meu, mijlocitorul.

— Chiar și de sănătate se interesează? am întrebat eu uluit.

— Firește! Pe cei mai mulți nu-i recomandă în final decît sănătatea lor zdravănă!

— Slavă lui Allah! Eu stau destul de bine cu sănătatea.

— Da, dar ai mai de demult un glonț înfipt în piept sub claviculă.

— Asta-i o istorie veche, am răspuns eu copleșit de amintiri.

— Dar, spune-mi, cum a ajuns glonțul în pieptul tău?

— În timpul unei demonstrații naționale, am răspuns după o ezitare ușoară.

— Ásta-i argumentul pe care-l aduc toți cei care au fost atinși de vreun glonț cu ani în urmă.

— S-ar putea îndoi cineva de asta?

— Bătrînul a ajuns să aibă îndoieli chiar și în legătură cu revoluția, cu toate că a fost contemporan cu ea. Ba acum pretinde că n-a avut loc nici o revoluție, nu s-a tras nici un glonț și n-a căzut nici o victimă.

— Asta-i curată nebunie!

— Din fericire, Abid Miri a aflat că ai fost rănit într-un local unde se cînta și se dansa, a adăugat prietenul meu, zîmbind cu tîle.

— Și chiar crezi că asta-i o situație fericită?

— Oarecum! Joaca și nesocotința tinereții au scuze, pe cînd amestecul în treburile politice îl expun pe om la primejdii necunoscute și în consecință pune în pericol și familia lui. În orice caz, eu ți-am luat apărarea în această chestiune.

— Și ce le-ai spus?

— Le-am spus că n-ai aderat la nici un partid, că n-ai fost nici cu liberalii, nici cu comuniștii, nici cu Frații și că asta te recomandă neîndoielnic ca un soț cu un viitor garantat!

— Dar e carghios și e o nedreptate să se spună că am fost amenințat cu moartea într-un local de dans!

— Ce importanță are asta? Spune-mi mai bine ce-i povestea asta cu gîndacii? De ce ți-e atît de frică de ei?

— Pînă și pe asta o știu? m-am mirat, fără să-mi pot stăvili hohotele de rîs.

— Se zice că irosești un timp prețios pentru a stropi la bucătărie, la baie și în odăi cu tot felul de otrăvuri și că ivirea unui gîndac te îngrozește într-atît încît începi să țipi. Chiar și atunci cînd este vorba de un gîndac mic și grațios, cum este cel nemțesc...

— Așa îl vezi tu?!

— Chestiunea n-are importanță. Numai că gurile rele au zis că tu îți închipui cum că situația țării ar fi mult mai bună, dacă ar fi stîrpiți gîndacii...

Îl urmăream, fierbind de furie.

— Familia lui Abid Miri se interesează chiar și de prostiile astea? l-am întrebat cu dispreț.

— Dragul meu, trebuie să-i înțelegi. Ei respectă niște amintiri vechi legate de gîndaci.

— Nu se poate!

— Ásta-i adevărul! Au avut o bunică, mi se pare, care credea că gîndacii ar deține unele din tainele lumii.

— Așadar, trebuie să ne străduim să respectăm gîndacii de dragul familiei Miri, am zis eu cu ironie.

Cînd am rămas singur, am început să meditez la complicațiile căsătoriei și la absurditatea oamenilor. Lumea vrea să aibă garanția deplinei înțelegeri între cei doi soți, înainte de a începe viața conjugală, uitînd cu desăvîrșire de capacitatea extraordinară a omului de a se adapta la realitate. Omul care a trăit epocile vînatului, păstoritului, agriculturii, secetei și ghețurilor, care a învins toate încercările și vitregia naturii, supraviețuindu-le, va fi în stare, fără doar și poate, să se adapteze la conviețuirea în doi, oricît de mare ar fi nepotrivirea dintre trecutul lui și trecutul miresei sale. Mi-am amintit apoi de toate reproșurile care mi s-au făcut mai de mult pentru că nu aderam la nici un partid, de acuzațiile pentru lipsa mea de educație politică și egoism, și iată cum toate astea s-au preschimbat ca prin farmec într-un merit deosebit, în toiul investigațiilor pentru descoperirea păcatelor mele.

*

După vreo două săptămîni, m-am trezit iar cu prietenul meu.

— Investigațiile continuă, bineînțeles! am deschis eu vorba, cercetîndu-l neliniștit.

— S-a discutat despre comportarea ta personală, a zis el, rîzînd scurt.

— Bine, dar toate astea aparțin unui mod de viață trecut, pe care m-am hotărît să-l schimb radical.

— Același lucru l-am spus și eu, dar pentru unii oameni trecutul pare a fi singura realitate cu putință.

— Absurdă atitudine, într-adevăr!

— Cineva a zis că ai fi și cartofor, a mai adăugat pe un ton delicat, pentru a atenua efectul vorbelor sale.

— Nu se poate! am protestat imediat, întrerupîndu-l. Nu sînt defel un cartofor! Am jucat de cîteva ori în viață, așa de curiozitate, apoi m-am lăsat pentru totdeauna.

— Și cu băutura cum stai?

— Ascultă! Crede-mă! Întotdeauna am fost moderat și tot la fel sînt și acum. Nu m-am îmbătat decît o singură dată în viață și atunci pentru că nu știam exact despre ce-i vorba.

— Familia Miri nu se teme atît de băutură cît de urmările ei.

— Dar n-au existat nici un fel de urmări...

— Bea și Abid Miri. Ba chiar cîntă, cînd bea. Dar a aflat că o dată ți-ai pierdut măsura și te-ai apucat să perorezi împotriva despotismului.

— Nu ți-am spus că s-a întîmplat o singură dată?

— Probabil că despre întîmplarea asta este vorba și Abid Miri se teme să nu se repete și după ce devii soț și tată!

— Teama lui n-are nici un temei, crede-mă! i-am răspuns furios. Și apoi, de ce-și amintește numai de această greșeală unică și uită de apărarea îndelungată pe care am luat-o despotismului în deplină cunoștință de cauză?

— Chestiunea este discutabilă. S-o mai amînăm, aș zice. Dar ce-ai de spus despre pasiunea ta pentru femeile din strada Muhammad Ali?

— Trecutul nici unui bărbat nu e lipsit de asemenea fleacuri, i-am răspuns, încruntîndu-mă jenat de o astfel de discuție.

— Abid Miri admite principiul, dar nu este de acord cu gustul. Dacă are o pasiune deosebită pentru femeile astea decăzute, zice el, cine-mi dă garanția că o să se înțeleagă cu o fată nobilă cum este fiica mea?

— Există într-adevăr vreo deosebire esențială între fiica lui și femeile din strada Muhammad Ali?

— Dacă te-ar auzi spunînd vorbele astea, nu știu ce-ar fi în stare să facă!... s-a lamentat prietenul meu, rîzînd pe sub mustață.

S-a așternut o tăcere învăluită de amărăciune și mîhnire, așa încît pe fața prietenului s-au ivit semne de teamă, dar eu am insistat să continue.

— A aflat de un apartament pe care-l ai tu în oraș...

— Și ce-i cu asta? Intenționez chiar să mă mut în el după ce mă însor.

— Nu-l deranjează apartamentul, ci persoanele cu care te-ai întîlnit în el.

— Ce vor să zică ticăloșii?

— Dacă te înfurii, cred că-i mai nimerit să tac.

— Nu! Te rog să spui tot ce-ai auzit! Iar dacă vrei un răspuns în chestiunea asta, atunci află că n-am primit în el decît cîțiva prieteni aleși.

— Anumiți prieteni dintre frații noștri arabi foarte bogați...

— I-am primit în calitate de prieteni și nu de bogătași. M-am împrietenit cu ei din vremea cînd am lucrat în țara lor.

— Eu nu mă îndoiesc, dar tu știi cum interpretează gurile rele aceste legături nevinovate.

— Dragul meu, răbdarea are și ea limite! am izbucnit eu, fierbînd de furie.

— Nu te aprinde! Ăsta-i un examen prin care trebuie să treacă orice candidat la însurătoare.

M-am mirat — și pe bună dreptate – cît de necruțători pot să fie oamenii, scormonind viața altora. Și m-am mirat încă și mai tare, gîndindu-mă la exigențele lor și la perioada de descompunere și de corupție în care trăim. De ce sînt oamenii atît de neînduplecați cu investigațiile? Părinții își închipuie că pot să găsească pentru fiicele lor niște soți dintr-o lume necunoscută, situată în afara timpului și a istoriei? Cuibul conjugal a devenit pentru ei mai important decît viața publică și decît funcția?! Au uitat că lumea se

plînge zi și noapte de serviciile deficitare și de tot felul de necazuri? Și mai ales de cei ce răspund de toate astea? Cum s-or fi căsătorit acești conducători și cum or fi scăpat de pacostea investigațiilor absurde?! Am simțit cum tot entuziasmul pentru căsătorie începe să se stingă și-am regretat amarnic că m-am expus unor limbi ascuțite care nu cunosc nici îndurarea, nici discreția și nici sfiala.

*

După alte trei săptămîni, prietenul meu m-a vizitat din nou.

— Nu vreau să mai aud nimic, i-am luat-o eu înainte.

— Nu pot decît să-i disprețuiesc pe cei slabi, mi-a răspuns el supărat. Așteaptă pînă la capăt! Nu trebuie să ți se clintească încrederea în tine pentru niște fleacuri!

— În cele din urmă voi eșua în căsătorie, în schimb mă voi alege cu o faimă proastă!

— Consideră că n-am auzit nimic și ia aminte la ce se spune despre activitatea ta.

Mi-a stîrnit curiozitatea și n-am mai putut să-l ignor.

— Mulți ți-au apreciat dăruirea cu care lucrezi, a început el, ezitînd.

N-am comentat, așteptînd să continue cu un șir de reproșuri.

— Dar se zice că ai fi ahtiat după putere și că ai concentra toată autoritatea în mîinile tale, ca să te poți plînge de ceilalți salariați și de lipsa lor de colaborare.

— Nu mai vreau să discut! Nu văd nici o legătură între toate astea și aptitudinea mea pentru viața conjugală!

— Orice atitudine, oricît de nesemnificativă ar părea, are importanța ei.

— Continuă, te rog!

— Au mai auzit că ai fost anchetat pentru încercarea de a crea o asociație...

— Și despre rezultatul anchetei nu spui nimic? Ancheta este doar o măsură de rutină și nimic mai mult. Vezi bine că eu îmi continui activitatea, ba după anchetă am mai fost și avansat de două ori. Ce rost are să se agațe de-o treabă ca asta?

— Ai perfectă dreptate!

— Atunci să considerăm chestiunea încheiată!

— Dar s-a mai spus că tu ai fi vinovat de trădarea altora mai mari decît tine și că în felul acesta ancheta a fost suspendată...

— Blestemați să fie toți clevetitorii!

— Să fie! Și eu zic la fel, fiindcă o merită din plin!

— Îi invit pe cei care pretind că știu toate astea să le dovedească cu argumente!

— Blestemați să fie! Dar nu s-au oprit la atît, ci au început să-și pună întrebări: cum de poți duce o viață atît de confortabilă, de unde ai avut bani pentru un apartament mobilat, pentru mașină și cîte altele...

— Nu știu ce-am moștenit de la tata? am urlat eu, strîngînd pumnul. Habar n-au că manualele mele sînt utilizate și în alte țări arabe! Toate sursele mele de venit sînt limpezi și cinstite! Să fie clar pentru toată lumea!

Mă așteptam să vorbească despre cei care mi-au aprobat cărțile și despre legăturile dintre ei și prietenii bogați pe care-i primesc în apartamentul meu și cine mai știe ce treburi încîlcite, dar n-a mai făcut-o, ca și cînd s-ar fi temut de mutra mea furioasă. După cîteva clipe, m-a privit cercetător, sfiindu-se parcă să repete tot ce auzise în ultima vreme. S-a pornit să rîdă cu hohote.

— Ramolitul de Abid Miri înclină să dea crezare la toate minciunile. Ultima oară cînd ne-am întîlnit, a zis că presimțise cum c-ai fi vinovat și pentru ziua de cinci iunie![1]

— Așadar eu sînt vinovat pentru ce s-a întîmplat la cinci iunie? am urlat stupefiat.

Am plecat în grabă, fără să văd pe unde calc. Ce știe ramolitul despre cinci iunie?! Acceptînd toate păcatele mele și

[1] Aluzie la izbucnirea războiului arabo-israelian din iunie 1967.

altele pe care nu le am și tot ar trebui să fiu socotit printre cei mai cinstiți oameni! N-am greșit decît urmînd exemplul celorlalți și în același timp am fost și o victimă! O victimă a șefilor mei care mi-au oferit cel mai urît exemplu! Și iată-mă lipsit de paradisul vieții conjugale, ca și cum aș fi singurul păcătos de pe lume!

Am decis să renunț definitiv la ideea căsătoriei. Mi-am zis în sinea mea că omul n-are neapărat nevoie de nevastă pentru a trăi.

Am regretat mai ales faptul că m-am lăsat prins în această furtună de intrigi și bîrfeli.

*

Stăteam în fotoliul preferat cînd l-am zărit de departe pe prietenul meu venind spre mine cu o figură aferată și zîmbitoare. Ca să-mi fac curaj, am repetat în gînd cuvintele grosolane și categorice cu care aveam de gînd să-l întîmpin. Eram hotărît să-i mărturisesc refuzul meu definitiv și revolta împotriva căsătoriei în general.

— Abid Mi:i îți transmite salutări și te roagă să stabilești în cel mai scurt timp cu putință data logodnei! m-a anunțat amicul pe un ton solemn înainte de a mă saluta.

(Din volumul *Crima*, 1973.)

CUPRINS